

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav světových dějin

Diplomová práce

Bc. Jan Šimek

Obraz generála Shermana v odborné historické literatuře

The Image of General Sherman in the Historiography

Praha 2021

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Václav Horčíčka, Ph.D.

Poděkování

Chtěl bych poděkovat svému vedoucímu práce prof. PhDr. Václav Horčíčka, Ph.D. za vstřícný přístup a čas, který mojí práci věnoval. Dále děkuji svojí přítelkyni za psychickou podporu, práci bych chtěl věnovat mojí zesnulé babičce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 16. července 2021

Jan Šimek

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá postavou amerického generála Williama Tecumseha Shermana a jeho činností za americké občanské války v moderní historiografii. Zkoumá především hodnocení jeho vojenské kampaně v Georgii, v Severní a v Jižní Karolíně v letech 1864–1865. Klade se důraz na odlišné vnímání generála Shermana jednotlivými americkými historiky. Cílem by mělo být zhodnotit vývoj jejich pohledu, popřípadě odhalit jejich tendenčnost a subjektivitu. Práce se snaží představit jednotlivé úhly pohledu na Shermanova tažení, čímž má vytvořit objektivní obraz jeho kampaní. Jsou zkoumány postoje historiků k jednotlivým diskutabilním otázkám tažení jako totální a destruktivní válka, represe či násilí vůči obyvatelstvu, drancování a loupení. Je zkoumán nejen pohled historiků, ale také jižanský narativ, vnímání generálových současníků i jednotlivých účastníků pochodu jako například uprchlých otroků a v poslední řadě také Shermana samotného.

Klíčová slova: Spojené státy americké, americká občanská válka, William Tecumseh Sherman, historiografie, pochod k moři, Georgie, Jižní Karolína, Severní Karolína

ABSTRACT

The thesis examines the figure of the American general William Tecumseh Sherman and his activities during the American Civil War in modern historiography. In addition, the main focus is on evaluating his military campaign in Georgia, North, and South Carolina in the years 1864–1865. Nevertheless, the emphasis is on General Sherman by the different perceptions of individual American historians. This thesis aims to evaluate the development of their perspective or to reveal their tendency and subjectivity. This work tries to present individuals perspectives on Sherman's campaign, which is to create an objective picture on his campaigns. Therefore, historian's various ideas about the campaign's issues, such as total and destructive war, repression or violence against the civilians, looting, and robberies, are investigated. Not only the view of historians is examined, but also the southern narrative, the perception of general contemporaries and individual participants in the march, such as escaped slaves and, last but not least, Sherman himself.

Key Words: The United States of America, American Civil War, William Tecumseh Sherman, Historiography, March to the Sea, Georgia, South Carolina, North Carolina

OBSAH

ÚVOD.....	8
METODOLOGIE	9
ROZBOR LITERATURY	11
1. SHERMANOVA A OSOBNOST, CHARAKTER V OČÍCH HISTORIKŮ.....	15
1.1. Generálovo duševní zdraví.....	18
2. GENERÁLŮV VLIV NA UKONČENÍ VÁLKY	19
3. SHERMAN PŘED VÁLKOU	22
3.1. Seminolské války	22
3.2. Sherman v 50. letech	23
3.3. Louisiana	24
3.3.1. Zkouška oddanosti v Louisianě	26
3.3.2. Shrnutí působení na akademii.....	27
4. SHERMANOVO PŮSOBENÍ ZA VÁLKY Z POHLEDU HISTORIKŮ.....	28
4.1. Začátek války, první Shermanovy kontroverze.....	28
4.2. Shermanova armáda – různé pohledy	30
4.3. Atlanta	32
4.3.1. Síla Shermanovy armády v Georgii, její potenciál z pohledu historiků.....	35
4.4. Shermanův pochod k moři	36
4.4.1. Strategický význam pochodu.....	36
4.4.2. Rizika Shermanova tažení	38
4.4.3. Průběh pochodu	39
4.5. Jižní a Severní Karolína	43
4.5.1. Columbie	47
5. SHERMANOVY KAMPANĚ V PRAMENECH	48

6. SHERMANŮV OSOBNÍ POHLED NA VÁLKU.....	56
6.1. Generálovy osobní motivy v očích historiků	63
7. BLIŽŠÍ POHLED NA SHERMANOVA TAŽENÍ.....	66
7.1. Totální válka.....	66
7.2. Destruktivní válka	69
7.3. Válka na domácí frontě	71
7.4. Válka proti civilnímu obyvatelstvu	72
7.5. Represe vůči obyvatelstvu.....	74
7.5.1. Příběhy represí.....	79
7.5.2. Drancování a krádeže	83
7.5.3. Násilí na jižanském obyvatelstvu	85
7.5.4. Znásilňování	90
8. JIŽANSKÝ NARATIV	92
8.1. Narativ jižanských žen	95
8.2. Vývoj jižanského narativu.....	96
9. SHERMAN V OČÍCH SEVEŘANSKÝCH SOUČASNÍKŮ.....	100
10. DŮSLEDKY SHERMANOVÝCH KAMPANÍ	105
11. SHERMAN A AFROAMERIČANÉ.....	106
11.1. Vztahy vojáků a uprchlých otroků	106
11.2. Rozkaz číslo 15	109
11.3. Akce uprchlých a osvobozených otroků	112
11.4. Ebenezer Creek	112
12. SHERMAN PO VÁLCE.....	114
12.1. Sherman a rekonstrukce Jihu.....	114
12.2. Shermanův poválečný vztah k politice.....	116
12.3. Sherman a indiáni.....	117

13. CELKOVÝ POHLED NA SHERMANOVU HISTORIOGRAFII.....	120
13.1. Historiografie americké občanské války	120
13.2. Jednotlivé historiografické proudy věnující se osobě generála Shermana.....	121
13.3 Shermanovi příznivci a odpůrci	125
13.3.1 Odpůrci	126
13.3.2 Názorový střed.....	128
13.3.3 Příznivci.....	129
13.4 Historiografie podle témat ze Shermanova života	131
14. DNEŠNÍ POHLED NA SHERMANA	135
15. VLASTNÍ POHLED NA PROBLEMATIKU.....	136
ZÁVĚR	139
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY.....	143

ÚVOD

Málokterý jiný generál americké občanské války budí na americkém kontinentě tolik emocí jako William Tecumseh Sherman. Pro americké historiky je těžké o něm psát v neutrální rovině bez určitých tendencí. Mezi americkými historiky je jeho biografie živým tématem do dnešních dnů. Má mezi nimi své příznivce i odpůrce. Obě strany hodnotí jeho přínos pro americké dějiny i jeho vliv na ukončení války. Generál Sherman vzbuzuje celou řadu otázek jako již zmíněný vliv na ukončení války, ale také otázka represálií s ním spojená. Otázka represálií je také nejvíce kontroverzním tématem, kterým se někteří historici nechávají strhnout. Pohled historiků vůči němu se postupně měnil a vyvíjel. Jeho osobnost měla silný vliv na americkou historii i po jeho smrti. I dnes téměř každý Američan zná jeho jméno a dokáže si ho asociovat. Sherman je dokonce jedním z nejcitovanějších generálů v historii vůbec. Ke štěstí historiků sám Sherman napsal obsáhlé paměti a jeho vojenské kampaně jsou velmi dobře zdokumentovány prameny, a to i ze strany nepřátelského Jihu. Obraz dokresluje také jeho korespondence se státníky a generály Unie zahrnující také dopisy svému bratrovi Johnovi.

Zanalyzovat celou americkou historiografii věnující se jen životu generála Shermana by byl nadlidský úkol. Jen jeho biografii jsou stovky, většina je kvalitně zpracována. Nesmíme zapomenout, že biografie Williama Tecumseha Shermana jsou jen kapkou v moři americké odborné literatury týkající se občanské války. Co nejkomplexnější analýza by byla velmi obtížným úkolem i pro amerického historika občanské války. Cílem ale není vytvořit co nejkomplexnější analýzu, ale především představit názorové proudy amerických historiků zabývajících se problematikou generálova života. Generál Sherman je jedním z nejčastěji biograficky zdokumentovaných generálů americké občanské války. Více se historici zabývají už jen věhlasnými generály Leem, Jacksonem a Shermanovým nadřízeným Grantem.

Cílem práce je identifikovat jednotlivé historiografické proudy věnující se osobě generála Shermana. Dále je cílem najít společné rysy moderní historiografie. Práce má představit postoje a pohledy jednotlivých historiků, zjistit o které oblasti Shermanova života se historici nejvíce zajímají. Za důležité považují představit pohled historiků na klíčová témata Shermanova života a jeho vojenské kariéry. Především se budu zajímat o pohled na jeho tažení Georgií, Jižní a Severní Karolínou, jak tyto kampaně hodnotí historici a do jaké míry bylo použito násilí, jak moc se drancovalo, ničilo a vypalovalo či zabíjelo. A kdo byli aktéři těchto činů, například zapojení i jiných skupin než severánské armády. Za klíčové považují zdokumentovat postoj

k těmto tažením ze strany tehdejších Jižanů i Shermanových vojáků, a to pomocí pramenů. Zajímá mě i postoj současných jižanských historiků, jak se narativ vyvíjel. Za cíl si kladu zhodnotit význam Shermanových kampaní na ukončení války, jakou zanechala tažení stopu na Jihu, jak dlouho se z jejích důsledků Jih vzpamatoval. Za podstatné považuji i pohled na generálovu duševní stránku, jeho osobní motivy a pohnutky. Práce si klade za cíl zanalyzovat pohled na generála Shermana z různých úhlů pohledu od historiků přes generálovy současníky z obou válčících stran včetně tisku, politiků, žen i Afroameričanů po Shermana samotného. Práce má vytvořit autentický pohled na generála Shermana a jeho nesmazatelnou stopu v dějinách.

METODOLOGIE

Práce se nezabývá Shermanovými taženími z vojenského hlediska. Nezabývá se také každou bitvou a kampaní. Je zaměřena na historiografický pohled jednotlivých historiků na konkrétní události. Více jsou rozebrány ty kampaně a části Shermanova života, které jsou v očích historiků kontroverznější a nepanuje ohledně nich jeden ucelený názor. Ze Shermanova válečného působení se práce zajímá především o Shermanovy represe, které také u historiků vyvolávají nejvíce otázek. Proto se práce zaměřuje především na Shermanův pochod k moři, tažení Jižní a Severní Karolínou i jeho působení v Louisville v Kentucky, Memphisu v Tennessee a Vicksburgskou kampaň v Mississippi. Práce se nezabývá například bitvou u Shiloh či Chattanooga, kterých se Sherman účastnil, jelikož nemají nic společného se Shermanovými represemi ani jeho pohledem na válku a názor historiků je na ně poměrně ucelený.

V první kapitole rozebírám pohled historiků na Shermanovu osobnost. Je nastíněna jeho duševní stránka, charakter i příklady jednání v různých situacích. Kapitola má ukázat odlišný přístup historiků, kteří si všímají různých částí jeho osobnosti. V další kapitole se snažím obecně zhodnotit Shermanův vliv na ukončení války, porovnávám vliv jeho kampaní s dalšími, především s Grantem na východním válčišti ve Virginii. Pokračuji Shermanovým životem před válkou, kdy vybírám jen ty životní etapy, jejichž důsledky se odrazí i do jeho působení za války. Etapy, které ovlivní jeho vojenskou kariéru a kde si Sherman utváří názor a čerpá zkušenosti, které se odrazí v jeho kampaních občanské války. Nejvíce jsem se zabýval jeho působením na vojenské akademii v Louisianě, kde se nacházel přímo v jednom z center dění odštěpujícího se státu. Dalo by se říct, že to byla právě zkouška oddanosti Unie, které byl

vystaven v Louisianě. Kapitola má dokázat, že právě v Louisianě se zrodil Sherman, ochránce Unie.

Začátek války je rozebrán v dalších kapitolách, kdy Sherman prožívá osobní krizi v Louisville. Právě tento pád na pomyslné dno někteří historici zneužívají k celkovému vyličení Shermana jako nekompetentního generála. Další kapitoly se věnují konkrétně Shermanově armádě, se kterou táhl Georgií, Severní a Jižní Karolínou, jeho vztahu s vojáky i tomu, jestli jeho armáda byla na tažení připravená a jestli byla její síla podceňována či přeceňována. Poté se věnují generálovým kampaním od tažení k Atlantě, dále Pochodu k moři až tažení Jižní a Severní Karolínou. Podrobněji důvodům Shermanova rozhodnutí táhnout k moři a nepronásledovat Hooda. Zabývám se i generálovým stylem nepřímého boje a obtížností a charakterem pochodu. Shermanovo působení v Memphisu a jeho pohledem na civilisty se zabývá jiná kapitola. V poslední kapitole z tažení, se zabývám pochodem Jižní a Severní Karolínou, všímám si odlišností s pochodem Georgií. Těmito odlišnostmi se zabývají i historici, kteří Shermana více kritizují, speciální případ je vypálení města Columbie.

Dále rozebírám pohled pramenů na Shermanova tažení a vybírám jednotlivé příběhy, které nejlépe dokumentují pochod z pohledu jak severanských vojáků, důstojníků a generálů, tak jižanských občanů a tisku. Další pohled je přímo ze strany Shermana samotného ve dvou kapitolách rozebírám jeho osobní pohled na válku, na nepřátelské civilisty i jeho reakci na kritiku z různých stran. Kapitoly o totální a destruktivní válce zobrazují pohled na Shermanův styl válčení ze strany historiků, zda se jednalo o totální válku či nikoliv, či nějaký jiný druh války. Někteří jeho druh války porovnávají s těmi moderními. Podobně je na tom i kapitola o destruktivní válce, kde rozebírám efekt ničení ve válce. Tyto a další kapitoly zkoumají Shermanovu válku z různých pohledů a dimenzí, často ve vztahu k nepřátelským civilistům.

V další kapitole, jedné ze stěžejních mojí práce, se zabývám represemi na Jihu způsobené Shermanem. Zabývám se, jestli byl tlak vůči civilnímu obyvatelstvu skutečným cílem kampaně či šlo jen o prostředek k rychlému ukončení války. V této kapitole jsou uvedeny také jednotlivé příběhy represí, které vykreslují obraz celé kampaně. Dále se zabývám otázkami, do jaké míry severanští vojáci drancovali a kradli či páchali násilí na civilistech, zabíjeli je nebo znásilňovali.

Pro co nejpřesnější představu o Shermanových kampaních je třeba vzít v úvahu i narativ ze strany jižanských obyvatel, jak celkový, oficiální, reprezentovaný tiskem a státem,

tak ten soukromý ze strany jednotlivců. Speciální prostor věnuji narativu jižanských žen, jelikož se staly přímými svědky pochodu a jejich muži byli často pryč ve válce. Věnuji se také poválečnému jižanskému narativu, jak se měnil obraz generála Shermana v očích jižanské populace i historiků. V další kapitole nesmí chybět i pohled současníků z Unie, například severanského tisku, politiků, jeho nadřízených i podřízených. V této kapitole bych chtěl upozornit na kontrast mezi kritikou a chválou. I jak významné byly a jak dlouho trvaly konflikty s jeho nadřízenými. Kapitola o důsledcích války hodnotí rozsah materiálních škod na Jihu způsobené jeho tažením i to, jak se změnil pohled na efekt jeho tažení v průběhu času.

Důležitá je i kapitola rozebírající vztahy Shermana a jeho vojáků s Afroameričany. Jak velkou roli hráli uprchlí otroci během tažení a jak se k nim chovali vojáci obou stran. Jestli se i oni podíleli na drancování a jaké nesli útrapy během pochodu, včetně pohledu na incident u Ebenezer Creek. Z poválečné éry Shermanova života jsem vybral nejdůležitější etapy, Shermanův postoj k Rekonstrukci Jihu, který je v očích historiků stále živý a Shermanovo působení během indiánských válek na Západě. V těchto oblastech panují poměrně výrazná přesvědčení historiků o roli generála Shermana.

ROZBOR LITERATURY

Shermanovy biografie jsou zaměřeny buď na popis jeho kampaní, a to někdy často velmi detailně, dokonce i den po dni. Nebo se zabývají jeho životem jako celkem, zahrnující jeho mládí před válkou i působení po válce. Také jsou ty, co se věnují jen určitým útržkům či aspektům z jeho života či ho celkově hodnotí. Za stěžejní díla mapující celý Shermanův život lze považovat především *Sherman: A Soldier's Passion for Order* od Johna F. Marszalka, dále McDonoughův *William Tecumseh Sherman: In the Service of My Country: A Life* a v neposlední řadě i nová biografie Bryana H. Reida *The Scourge of War, Life of William Tecumseh Sherman* z roku 2020. Všechny tyto knihy se významně zabývají generálovou duševní stránkou i vnitřními motivy, snaží se vyvracet historiky dlouho akceptované mýty tzv. „*Lost Cause*“. Přelomová kniha vydaná v roce 1993, která není biografie, ale jistá kompilace stylů válčení Shermana a Jacksona je Roysterova *The Destructive War: William Tecumseh Sherman, Stonewall Jackson, and the Americans*. Poukazuje na uplatňování totální a destruktivní války, kterou však nepraktikoval jen Sherman, ale i další generálové především na Jihu. Od 90. let lze pozorovat v historiografii patrný trend demytizace generála Shermana za přelomové autory jsou historiky považováni především Marszalek a Royster. Moderní autoři se nebojí Shermana kritizovat a upozorňovat na jeho kontroverze,

ale zároveň se ho snaží očistit od starých zaběhlých mýtů jižanské *Lost Cause* ideologie. Moderní historici se více specializují na jednotlivé etapy ze Shermanova života či na konkrétní kampaně nebo určitou problematiku jako například Sherman a Afroameričané. Za stěžejní starší dílo, které ovlivnilo řadu moderních historiků je považováno především *Sherman: Soldier, Realist, American* od britského historika Basila Liddella Harta z roku 1929.

Celkový pohled na Shermanovu historiografii rozebírá Wesley Moody v knize *Demon of the Lost Cause: Sherman and Civil War History*. Moderní trendy zachycuje Aaron Sheehan-Dean v *The Long Civil War: A Historiography of the Consequences of the Civil War*, v časopise *The Virginia Magazine of History and Biography*. Bryan Melton na konci svého článku „*The Town that Sherman Wouldn't Burn*“: *Sherman's March and Madison, Georgia, in History, Memory, and Legend*, v časopise *The Georgia Historical Quarterly* Shermanovu historiografii rozděluje do čtyřech kategorií. Tento článek řadím mezi práce zkoumající efekt Shermanových tažení na konkrétní regiony na Jihu, stejně jako Chesebroughův „*There Goes Your Damned Gospel Shop!*“ *The Churches and Clergy as Victims of Sherman's March through South Carolina* v *The South Carolina Historical Magazine* a Nelsonův *Sherman at Cheraw* v témže časopise. Tyto články přinášejí svědectví o jednotlivých incidentech, jedná se opět o moderní historiky, kteří tyto incidenty rozebírají.

Předválečným etapám Shermanova života se přímo věnuje Price v *Origins of the Ole War Skule: The Creation of the Louisiana Seminary of Learning and Military Institute* v *Louisiana History: The Journal of the Louisiana Historical Association*, stejnou kapitolu zkoumá Vetter v článku *William T. Sherman: The Louisiana Experience* ve stejném časopise. Tyto etapy zkoumají i Shermanovi biografové. Za zmínku stojí i Lancaster a její *William Tecumseh Sherman's Introduction to War, 1840–1842: Lesson for Action* v *The Florida Historical Quarterly* popisující Shermána v seminolských válkách. Tito historici stejně jako mnoho dalších se zabývají jen určitou částí Shermanova života.

Starší článek Johna B. Walterse *General William T. Sherman and Total War* v *The Journal of Southern History* z roku 1948 silně kritizuje generála, tohoto historika můžeme bez diskusí označit za Shermanova odpůrce. Za Waltersovy „následníky“ můžeme považovat Hunta Tooleyho a jeho článek „*All the People Are Now Guerillas*“: *The Warfare of Sherman, Sheridan, and Lincoln, and the Brutality of the Twentieth Century* v *The Independent Review*. Shermanovy represe z bližšího pohledu během jeho působení v Memphisu zkoumá Fisher v „*Prepare Them For My Coming*“: *General William T. Sherman, Total War, and Pacification*

in West Tennessee v časopise *Tennessee Historical Quarterly*. Walters silně ovlivnil historiografii věnující se generálu Shermanovi. Zhruba v rozmezí 40. až 60. let byl mezi historiky trend připomínat Shermanovy kampaně v souvislosti s probíhající studenou válkou a válkou ve Vietnamu. Waltersova „vlna“ je patrná dodnes, zmínění historici opět zkoumají Shermanovy represe, které se snaží vylíčit, v co nejhorším světle.

Za podstatná díla zkoumající řadu aspektů Shermanova života bych označil knihu *Through the Heart of Dixie, Sherman's March and American Memory* z roku 2014 od Anne Rubin zaměřující se přímo a jen na generálova tažení Jihem. Van Tuyl přináší nové pohledy na Shermanovy kampaně v článku „*Scalawags and Scoundrels*“? *The Moral and Legal Dimensions of Sherman's Last Campaigns* v *Studies in Popular Culture*. Drancování a krádeže nejen ze strany Severanů rozebírá Joan Cashin v *Trophies of War: Material Culture in the Civil War Era* v časopise *Journal of the Civil War Era* z roku 2011. Z autorů z 19. století, konkrétně z doby hned po válce, stojí za zmínku S. H. M. Byers a jeho článek *The March to the Sea* v *The North American Review*. Dále Nichols a jeho *Story of the Great March*. Tito autoři spolu s dalšími skoro až nekriticky pohlíželi na Shermanův pochod. Zároveň se v této době vytvářel opačný jižanský pohled. Historik Pollart, bývalý konfедераční prezident Jefferson Davis či generál Jubal Early stály za vznikem *Lost Cause* ideologie.

Situaci kolem Shermana a jeho armády a Afroameričanů zkoumá Drago v *How Sherman's March Through Georgia Affected The Slaves* v časopise *The Georgia Historical Quarterly* již v roce 1973. dále Parten v článku „*Somewhere Toward Freedom*“: *Sherman's March and Georgia's Refugee Slaves* tamtéž. Situaci kolem darování půdy Shermanem uprchlým otrokům se zabývá Westwood v *Sherman Marched: And Proclaimed „Land for the Landless“* v časopise *The South Carolina Historical Magazine*. Autorů věnující se této problematice neustále přibývá. Na poválečné období se zaměřuje Dilorenzo v článku *The Culture of Violence in the American West: Myth versus Reality* v časopise *The Independent Review*, drsně v něm odsuzuje Shermana za podíl na masakrech indiánů. Lang zkoumá Shermanovy poválečné politické názory v článku *Republicanism, Race, and Reconstruction: The Ethos of Military Occupation in Civil War America* v *Journal of the Civil War Era*. Stejně jako Marszalek přináší nový pohled na Shermana po válce.

V americké historiografii je Sherman hojně rozebírán z mnoha úhlů, v té české však nenajdeme ani překlad jedné z biografií tohoto významného generála. Tématem jeho života ani jeho kampaní ani západním válčištěm se nezabývá například ani nejrenomovanější český historik

na americkou občanskou válku Josef Opatrný. Nejpozoruhodnější se o to více jeví dílo historika Jiřího Hutečky, *Generál a jeho historikové, Robert E. Lee a americká historiografie*, které je na české poměry unikátem. Odkrývá českým čtenářům jižanskou historiografii, věnuje se kultu generála Leeho.

Z pramenů jsou důležité dopisy generála Shermana svému bratrovi Johnovi, manželce Ellen, Grantovi a jiným generálům Unie. Sherman si dopisoval i se státníky Unie a některými osobami z Jihu. Generál často sděluje své osobní pocity a postoj k válčení. Pro vykreslení průběhu a autentičnosti tažení je podstatná i korespondence a deníky vojáků a civilistů. Zajímavý je popis jednotlivých událostí a incidentů tažení i to, o čem prameny naopak nepsaly a raději přehlížely. Jako nejcennější zdroj pramenů považuji edici *The War of the Rebellion: Official Records, Serie 1, 3* kde bylo dostupné velké množství Shermanovy korespondence a vojenských rozkazů a nařízení. Dále i soukromou sbírku rodiny Shermanovy dcery Rachel Thorndike, která otcovu korespondenci přechovala. Shermanovu korespondenci vydal také Howe či Simpson a Berlin. Byly použity i *The Papers of Ulysses S. Grant*, edice John Y. Simon, které zachycovaly důležité rozhovory týkající se strategie vojenských kampaní. Pro práci jsou podstatné také memoáry generála Shermana, *Memoirs of General William Tecumseh Sherman*, první a druhé vydání.

Z korespondence a deníků vojáků, důstojníků a generálů bych pak vyzdvihl *Diary of an Officer in Sherman's Army Marching Through the Carolinas*, kapitána Dextera Hortona, edice Eaton. Tento deník popisují tažení z pohledu jednotek tzv. „foragerů“, dokumentuje i vztahy vojáků s jižanskými civilisty. *The Diary of a Hoosier Soldier...*, edice Patrick – Willey, popisuje tažení z pohledu seržanta Williama Blufftona Millera, zachycuje běžný život vojáka i lítost nad destrukcí. Major Unie Manning Force, edice v časopise *Georgia Historical Quarterly*, ve svých denících například poukazuje na opilost a vandalismus severanských vojáků. Velice cenný pohled do generálova štábu přináší deníky michiganského generála Alpheia Williamse, edice Charnley, ten kritizuje Shermana, že ho i přes jeho prokazatelné zásluhy nepovýšil, a naopak nahradil ho svým přítelem generálem Mowerem. Shermanovi nevyhovoval, jelikož byl demokratem, byl jen „velitelem dobrovolníků“ a nevystudoval West Point. Z opačného konce vojenské hierarchie přináší pohled deníky vojína Franklina Foxe, edice Combs a kolektiv.

Ze severanského tisku jsem použil *New York Herald*, *New York Times*, *New York Tribune* či noviny *Cincinnati Commercial*, které na začátku války Shermana silně kritizovaly.

Z jižanského pak *Richmond Examiner*, *Louisiana Democrat*, na kterých se dá promítnout jižanská propaganda, dále pak *Americus Daily Times* či *Daily South Carolinian*, které zachycují Shermanovy kampaně z první ruky. V neposlední řadě také časopis Josepha Addisona Turnera *Turner's Journal* a jeho *Countryman*, oba plátky jsou jedním z nejcennějších zdrojů jižanského vnímání Shermanova pochodu Georgií. Časopis zveřejňuje úryvky ze soukromých deníků a korespondence jižanských občanů a přináší autentická svědectví. Jižanské noviny a časopisy z války jsou cenným zdrojem pramenů z tažení i přes propagandu v novinách. Turnerův časopis byl poměrně nezávislý a až neobvykle objektivní. Obsahuje deníky civilistů a jejich korespondenci. Seveřanské noviny měly informace až z druhé ruky a často generály přehnaně kritizovaly, nebo naopak chválily. Ucelený pohled na jižanskou propagandu a oficiální postoj Konfederace k Shermanovým tažením vykresluje Jason Phillips v článku *The Grape Vine Telegraph: Rumors and Confederate Persistence* v *The Journal of Southern History*.

Celkový narativ tvoří i orální historie, kterou zkoumá historička Elisabeth Henken v jejím článku *Taming the Enemy: Georgian Narratives about the Civil War* v časopise *Journal of Folklore Research*. Ta se ptala současných obyvatel států na jihu USA, především Georgie a Jižní Karolíny, ti jí vyprávěli příběhy, které slýchali od svých dědečků a babiček, kterým to vyprávěli zase jejich předci. Relevantnost takovýchto zdrojů je třeba brát s nadhledem, ale tyto příběhy krásně mapují jižanský narativ a mýty v průběhu let.

1. SHERMANOVA A OSOBNOST, CHARAKTER V OČÍCH HISTORIKŮ

Shermanova osobnost a vlastnosti stále budí u historiků zájem. Dalo by se říct, že právě moderní historici generálovu osobnost více zkoumají a snaží se odhalit, jaký měla vliv na jeho činy. Pro Liddella Harta byl Sherman především „vojákem, realistou a Američanem“. ¹ Tento britský historik vyzdvihuje jeho vlastenecké cítění. McDonough generálův charakter připodobňuje moderním lidem, podle něj je „citlivý, nervózní, popudlivý a náchylný k depresím“. ² Sherman byl nešťastný z dlouhé separace od rodiny, a také měl obavy, že mu armáda nedokáže poskytnout dostatečné finanční zabezpečení. Věděl, že ho rodina potřebuje. Chtěl se vyhnout nouzi, kterou zažil jako dítě, když zemřel jeho otec. ³

---

¹ LIDDELL HART, B. H., *Sherman: Soldier, Realist, American*, New York 1958.

² MCDONOUGH, J., *William Tecumseh Sherman: In the Service of My Country: A Life*, New York 2016.

³ MARSZALEK, J. F., *Sherman: A Soldier's Passion for Order*, New York 1993, s. 411.

Podle Walterse byl Sherman extrémně citlivý na kritiku a na kombinaci frustrace a neúspěchu, která ho vedla k tomu, že opustil St. Louis a dal se do armády jako plukovník. Jako obranu proti této kritice si vytvořil tendenci zveličovat obtížnost problémů, které se ho týkaly.⁴ Jeho obavy pramenily ze strachu o stálost svého postavení a příjmu. Podle Ferrara byl Sherman pozoruhodně citlivý a přemýšlivý člověk. Přemýšlel o důsledcích svých činů a slov.⁵ Podle Normana se Sherman ve svých memoárech skrývá jako tajná nebo soukromá osoba, a zároveň je často ironický.⁶

Podle McDonougha Sherman během svého života zůstal věrný svým názorům, jeho osobnost zůstala v hloubi pořád stejná. Na konci života tvrdil, že by unie Spojených států, Kanady a Mexika vytvořila největší mocnost světa. Nevěřil ale, že by mělo smysl rozšiřovat vliv USA směrem do Mexika, jelikož místní obyvatelé by nebyli schopni žít v harmonii s americkými obyvateli a jejich institucí.⁷ Sherman neměl rád politiku. Raději byl na Západě se svými jednotkami, kde si mohl užívat přátel a spartánský život vojáka.⁸ Je s podivem, že Marszalek poměrně výrazně přehlíží Shermanovy rozkazy k zabíjení indiánů na Západě.

Byers v duchu své doby Shermana popisuje jako „vojáka, který se narodí jednou za století, odvážného, originálního, poctivého, zdatného vojáka s velkými intelektuálními znalostmi se srdcem civilisty“. Dále popisuje generála jako „dokonalého ve znalostech vedení válek, chladného v úsudku, odvážného v akci, nadšeného za věc, za kterou bojoval, intenzivního vlastence, jemuž je jeho vojsko nakloněno“. Shermanovu cestu z Chattanooga do Atlanty popisuje jako cestu plnou nástrah, plná hor a terénu, který brání úspěšné invazi.⁹ Marszalek, jak napovídá název jeho stěžejního díla, se zaměřil na Shermanovu „vášeň pro pořádek“.¹⁰

Cashin o Shermanovi říká, že nebyl monstrem. Byl vysoce inteligentní, organizovaný, navíc vynikající spisovatel. Ohledně drancování měl různé názory.¹¹ Podle Marszalka byl

---

⁴ WALTERS, J. B., *General William T. Sherman and Total War*, In: *The Journal of Southern History*, Vol. 14, No. 4, [s. 1.] 1948, s. 452.

⁵ FERRARO, W. M., *Creating Memory at the End of the Civil War: William Tecumseh Sherman's Special Field Orders*, No. 76, In: *OAH Magazine of History*, Vol. 8, No. 1, [s. 1.] 1993, s. 21.

⁶ NORMAN, R. V., *The Pleasures of the Text: Marching Through Georgia: Aporetic Gestures and the Search for The Last-Person Plural*, In: *Soundings: An Interdisciplinary Journal*, Vol. 73, No. 2/3, [s. 1.] 1990, s. 229.

⁷ MCDONOUGH, s. 713.

⁸ MARSZALEK, J. F., *Celebrity in Dixie: Sherman Tours the South, 1879*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 66, No. 3, [s. 1.] 1982, s. 368.

⁹ BYERS, S. H. M., *The March to the Sea*, In: *The North American Review*, Vol. 145, No. 370, [s. 1.] 1887, s. 235.

¹⁰ MARSZALEK, ...*Passion for Order*, s. 71.

¹¹ CASHIN, J. E., *Trophies of War: Material Culture in the Civil War Era*, In: *Journal of the Civil War Era*, Vol. 1, No. 3, [s. 1.] 2011, s. 354.

Sherman trochu neomalený, ačkoliv byl inteligentní.¹² Podle Normana Sherman ve svých memoárech zohlednil zkušenosti a autoritu vojáka, inteligenci těla i ducha. Nedává čtenáři možnost soucítit s jeho osobu ani o ni pochybovat.¹³

Druhá část názvu Murrayho článku *The Story of an Unrecognized Rebel*, odkazuje na jeho náklonosti vůči Jihu, kterou si většina Jižanů není schopna připustit nebo si ji už nepamatuje.¹⁴ Jakoby se tehdejšími Jižanům, autorovým současníkům, kteří Shermana nenáviděli, snažil nastavit zrcadlo. Ten, kterého tolik nenáviděli, byl přeci z části jedním z nich, ačkoliv se narodil na Severu.

John Bennett Walters napsal Shermanovi v roce 1948 jednu z důležitých zpráv: „*Projevila se jeho tendence neoblomně věřit sám sobě i přes to, že fakta hovořila proti.*“¹⁵ Autor píše o překvapivé Shermanově změně: „*Už nemá sebevražedné sklony, je temperamentní, arogantní a chvástá se.*“ Byl pro něj větší problém se vypořádat s nepřítelem ve formě nadřazených než s nepřítelem na bojišti.¹⁶ Generál ve výjimečných případech jednal v zápalu hněvu místo strategického uvážení.¹⁷

Charnley Shermana popisuje jako arogantního muže, který mohl například povýšit svého podřízeného generála Williamse, ale neudělal to. Generála a jeho muže alespoň pochválil za „obdivuhodný výkon“.¹⁸ Williams nevystudoval West Point a za druhé byl on i jeho muži pouhými „dobrovolníky“, které Sherman nepovažoval za profesionální vojáky.

Na začátku války, když se ostatní důstojníci dožadovali velení, překvapil prezidenta Lincoln tím, že nechtěl vyšší funkci, dokud lépe nepochopí konflikt. Sherman nechtěl ve válce velet do té doby, než se situace nevyjasní. Přesto ho Lincoln jmenoval velitelem operací Unie v Kentucky. Sherman byl bezpochyby velmi chytrý a inteligentní muž, byl prozíravější než většina generálů už na začátku války. V tomto byl opatrný, dokázal počkat na pravý okamžik a pak tvrdě udeřit. Mohl se také bát, že selže už na začátku, mohl ale jen vyčkávat na ten správný okamžik, až selžou ostatní generálové Unie. Rozhodně nebyl tak entuziastický jako

---

¹² MARSZALEK, *Celebrity...*, s. 381.

¹³ NORMAN, s. 228.

¹⁴ MURRAY, R. K., *General Sherman, The Negro, and Slavery: The Story of An Unrecognized Rebel*, In: *Negro History Bulletin*, Vol. 22, No. 6, [s. l.] 1959, s. 128.

¹⁵ WALTERS, s. 458.

¹⁶ TOOLEY, H. T., „*All the People Are Now Guerillas*“: *The Warfare of Sherman, Sheridan, and Lincoln, and the Brutality of the Twentieth Century*, In: *The Independent Review*, Vol. 11, No. 3, [s. l.] 2007, s. 362.

¹⁷ RUBIN, A. S., *Through the Heart of Dixie, Sherman's March and American Memory*, Chapel Hill 2014, s. 36.

¹⁸ CHARNLEY, J. G., *Michigan's General A. S. Williams and Civil War Historians: A Century of Neglect*, In: *Michigan Historical Review*, Vol. 12, No. 1, [s. l.] 1986, s. 22.

většina generálů Severu na východním válčišti ve Virginii první rok války. Společně s Grantem to byli dva muži Západu, co Unii vyhráli válku. Výhodou Shermana i Granta bylo, že ačkoliv oba veleli už od vypuknutí války, tak si nepoškodili nijak kariéru neúspěchy jako většina generálů Unie. Oba je také spojuje jistá míra přehlížení ze strany nadřízených v počáteční fázi války, ačkoliv oba měli zkušenosti z předchozích válek. Podle J. Winterse Sherman nevykazoval před bitvou u Vicksburgu žádné výrazné znaky talentu a vůdcovství. Jako muž byl Sherman výstřední směsí síly a slabosti, měl ale solidní vojenské vlastnosti, které se u něj později ukázaly. Jeho výhodou byly také jeho známosti a respekt kolegů generálů i vojáků.¹⁹

McDonough se snaží vylíčit jeho pestrý život, zmiňuje jeho lásku k divadlu, umění, tanci, ženám, cestování, koním, a také manažerské ambice v bankovníctví (jeho působení v San Franciscu). Vyjadřuje také obdiv a respekt vůči generálovi. Historik se Shermanovu životu věnuje po většinu svého života.²⁰ Mnoho historiků má odlišný pohled na Shermanův charakter i osobní život. Někteří ho zdůrazňují jeho negativní vlastnosti, jiní vyzdvihují jeho společenské chování, přátelskost i citlivost. Shermanovi odpůrci se naopak navážejí do jeho psychické labilitu a trochu neférově útočí na tuto generálovu slabinu. Můj názor na Shermanův charakter koresponduje s jeho osobním názorem. Tvrdil, že jsou dva Shermanové, generál Sherman, co pomohl porazit Jih a on sám. Rozlišoval válku a mír, práci od osobního života. Tento fakt si mnozí historikové neuvědomují, vidí ho jen jako bezcitného ničitele Jihu.

1.1. Generálovo duševní zdraví

Marszalek tvrdí, že Shermana sužovaly deprese, které byly způsobené obavami o jeho zdraví, podnikání a rodinu. Jeho největším strachem bylo, že neuživí svoji rodinu.²¹ Během čtyř kalifornských let také Sherman trpěl někdy až paralyzujícími astmatickými záchvaty. Tooley Shermana popisuje jako neurotického a rozčileného, když uvažoval o rezignaci z armády. Jeho dopisy z té doby byli pro příjemce nesnesitelné, kvůli jeho sebelítosti a hanbě. „*Jsem teď tak citlivý ke své ostudě, že jsem zveličil sílu našeho nepřítele v Kentucky, že si myslím, že bych měl spáchat sebevraždu, kdybych neměl děti.*“ V této ponižující situaci jeho manželka Ellen, prosila Lincolna, aby „*ho [Shermana] bránil před nepřáteli, které má,*

---

¹⁹ WINTERS, J. D., *The Civil War in Louisiana*, Baton Rouge 1963, s. 176.

²⁰ MCDONOUGH, s. 12.

²¹ MARSZALEK, ...*Passion for Order*, s. 104.

a aby ho převedel na východní válčiště“. Jak Tooley, tak John Bennett Walters připouštějí, že Sherman mohl skutečně zveličovat potíže, kterým čelil.²²

2. GENERÁLŮV VLIV NA UKONČENÍ VÁLKY

Téměř všichni historici se shodnou na tom, že generál Sherman výrazně přispěl ke konci občanské války. Nikdo nepochybuje o účinku jeho kampaně, ani historici, kteří ho ostrakizují. Podle McDonougha si Sherman zaslouží větší uznání také za zásluhy v bitvě u Shiloh.²³ Fisher Shermanovy kampaně v Georgii a Karolinách označil za nesmírně úspěšné.²⁴ Jeden McNeillův kolega (historik z univerzity) prohlásil: „*Jsem si jist, že žádný student občanské války nepochybuje o efektivitě Shermanova pochodu z Atlanty do Savannah a dále.*“²⁵ I Shermanův odpůrce historik, John Bennett Walters, nepopírá, že jeho kampaně významně přispěly k urychlení konečné porážky Konfederace. Jeho kampaně se mohly stát budoucí příčinou nenávisti.²⁶

Sherman byl tvrdým nekompromisním vojákem, který dělal nekompromisní a neoblíbená rozhodnutí. Dalo by se říct, že odváděl černou práci a řešil velké problémy Spojených států. Byla to jak porážka Jihu, tak boj se severoamerickými indiány. Je otázkou, do jaké míry byly jeho kroky správné, navíc z dnešního pohledu se mohou tehdejší problémy vnímat jinak, než se braly v tehdejší době. Někteří historici etiku jeho činů tolik neřeší, neopomíjejí zmínit ale jeho kontroverzní rozhodnutí a chyby. Jeho kroky vedly ku prospěchu Spojených států. Pomohl vyřešit palčivé problémy, dokázal ukončit dřív válku, čímž zachránil tisíce životů.

Američtí vojáci na Západě bojovali s indiány a také je masakrovali. Podle Shermana a optiky tehdejší doby se tento problém nedal vyřešit jinak. Z dnešního pohledu jednal nesprávně, nicméně je důležité pochopit komplexnost a složitost problému s indiánskými kmeny a pokusy o řešení tohoto problému tehdy. Můžeme se zabývat etikou a právem Indiánů a existence Konfederace, ale tyto konflikty tehdy již vypukly a dalo by se konstatovat, že byly nevyhnutelné. Konfederace byla úplně odlišná vůči Severu, jak společensky, tak ekonomicky, především kvůli otroctví, navíc její politici nesouhlasili se zvolením Abrahama Lincolna. Byl to především politický boj, který se chvílemi přenesl v místní šarvátky ještě před válkou.

---

²² TOOLEY, s. 361, WALTERS, s. 454–456.

²³ MCDONOUGH, s. 11.

²⁴ FISHER, N. C., „*Prepare Them For My Coming*“: *General William T. Sherman, Total War, and Pacification in West Tennessee*, In: *Tennessee Historical Quarterly*, Vol. 51, No. 2, [s. l.] 1992, s. 75.

²⁵ MCNEILL, W. J., *A Survey of Confederate Soldier Morale During Sherman's Campaign Through Georgia and the Carolinas*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 55, No. 1, [s. l.] 1971, s. 4.

²⁶ WALTERS, s. 480.

Napětí se v posledních letech před válkou stále prohlubovalo. Byl to konflikt dvou společností a ideologií, stejně tak jako konflikt Američanů s indiány. Jeden musel nakonec vyhrát a druhý prohrát. Nedokázali existovat vedle sebe.

Sherman, který ačkoliv vystudoval West Point, tak neměl v úmyslu velet velkým armádám, ani řešit celonárodní problémy Jihu a indiánů. Po seminolské válce dokonce ani nechtěl být v armádě stejně jako Grant. Chtěl především finančně zajistit svou rodinu, snažil se vézt banku v San Franciscu. Dalo by se říct, že to byla náhoda, že to byl on, kdo pomohl ukončit problém jižanské secese i indiánské války. Nebýt daných událostí, tak by mohl zůstat v Kalifornii a být bankéřem. Velitelem ohijské armády a celé západní fronty se stal postupně, a to také i díky nahodilým událostem.

Stejně jako Grant zastával na začátku války nižší velitelskou hodnost, byl plukovníkem²⁷, Grant brigádním generálem. Nikdo od nich neočekával, že právě oni dva v následujících letech rozhodnou válku. Důvod byl i ten, že na straně Unie především na východním válčišti mnoho jiných hodnostně vyšších generálů selhalo. Větší důvod jejich úspěchu byl v tom, že Grant, pod kterým sloužil i Sherman, dokázal vybojovat důležité bitvy na západě. Byl to jeden z mála generálů Unie, co měl tak úspěšnou bilanci. Sherman se dokázal i přes různá úskalí kariérně vypracovat, s Grantem pak vytvořili sehrané duo. Navzájem si důvěřovali, nakonec mu po jeho přesunu do Virginie přenechal západní válčiště. Stal se velitelem vojenského departementu Mississippi, tj. Grant mu přenechal velení nad všemi unionistickými vojsky na západě.

Jeho ambicióznímu plánu rozetnout Jih vedví, přenést válku přímo domů k Jižanům, zprvu politici nedůvěřovali a báli se, že Sherman v Georgii vykrváčí. Jeho strategie navazovala na strategii tzv. „Anakondy“, a to oddělit Jih od okolního světa, obklíčit ho. Federálnímu námořnictvu se to podařilo již v prvních dvou letech války. Konfederace sice prováděla tzv. kaperské plavby, snažila se prolomit blokádu, úspěch byl ale jen malý. Jih byl odříznut na moři, jeho obchod s bavlnou dostal citelnou ránu, přetrvávalo ale jeho spojení se západními státy. Z Texasu i Louisiany přicházely zásoby i noví rekruti. Strategickým cílem byla nejprve Mississippi, kterou se podařilo kompletně ovládnout v roce 1863 po bitvě u Vicksburgu, kde se vyznamenal také Sherman. Nyní byl Jih obklíčen, stále byl však bojeschopný a jeho porážka byla v nedohlednu. Gettysburg sice znamenal zlom, ale ne takový, aby prolomil Leeho obranu. Ten se dokázal s jistým úspěchem ve Virginii bránit až do Appomattoxu. Historik Gary W. Gallagher tvrdí, že důvěra rebelů v Leeho a v jeho muže byla „*jediným největším faktorem*

---

²⁷ Sherman byl plukovníkem jen chvíli. Už na začátku války měl možnost získat vyšší velení, to ale odmítl.

vyvolávajícím naději Konfederace od poloviny války“. Tato víra v Leea je evidentní v pověstech, které zveličovaly generálovy úspěchy v boji.²⁸

Dalším překážkou ve vítězství Severu byl stát Tennessee, který se jižanská armáda snažila znovu dobýt. Soustředila tam velké síly asi 30 000 mužů, těm se pod vedením bojovného generála Hooda postavil další neústupný muž na straně Unie, generál George Thomas.²⁹ Podle Shermana bylo pronásledování Hooda do Tennessee zbytečné, Clauss to sice označil jako „porážku u Atlanty“³⁰, Sherman ale zvolil možnost pochodu, který ve finále výrazně pomohl ukončit válku. Shermanův plán tažení do Georgie byl odvážný. Před rokem, v září 1863, se o totéž pokusil další jeho bývalý spolužák z ročníku na West Pointu, William Rosecrans, který po vyrovnané, ale nakonec prohrané bitvě u Chickamaugy, ustoupil zpět do Tennessee. Shermanova výhoda byla, že roku 1864 byl Jih na západě oslaben a Hood byl se svojí armádou v Tennessee. Svým dobytím Atlanty, a především tažením k moři, dokázal Jihu způsobit vážné materiální škody, ne však výrazné ztráty na životech, což ani nezamýšlel. Mezitím Thomas porazil Hooda v listopadu 1864 v bitvě u Franklinu. Historik Charles H. Wesley v roce 1937 přišel s radikálním tvrzením, že Konfederace prohrála válku na domácí frontě kvůli rozdělení civilního obyvatelstva. Úplné zhroucení civilní morálky byl nejdůležitějším faktorem porážky Jihu. Wesley tvrdí, že toto zhroucení přišlo na podzim roku 1864, a to bez ohledu na to, zda byly armády Konfederace poraženy. S tímto názorem souhlasí i Gallagher.³¹ Za zhroucení jižanské civilní morálky mohl především právě Sherman. Shermanovy kampaně, které dovedly jeho vojsko až do obou Karolín, také způsobily Jihu fatální strategickou porážku. Lee byl sevřen mezi dvě téměř několik desítek tisíc mužů veliké armády. I on pochopil, že je jeho situace beznadějná. Ze strategického pohledu provedl Sherman geniální tah, který se na první pohled zdál riskantní. Ve finále ale tolik riskantní nebyl, protože Jih nedokázal postavit v Georgii, Severní a Jižní Karolině dostatečné armády, které by mohly Shermanovy konkurovat. Otevřenému střetnutí se vyhýbal jak sám Sherman, tak zkušený generál Joseph Johnston. Největšími bitvou od počátku kampaně, na jaře roku 1864³², byla v samém závěru války pro Jih beznadějná bitva u Bentonville, kdy se Johnston

---

²⁸ GALLAGHER, G. W., *The Confederate War*, Cambridge 1997, s. 58.

²⁹ Thomas byl mimo jiné Shermanův spolužák z ročníku na West Pointu, Sherman byl 6. nejlepší z ročníku, Thomas 12. Mezi Jižany byl brán jako zrádce, jelikož pocházel z Virginie a bojoval za Unii.

³⁰ CLAUSS, E. M., *Sherman's Failure at Atlanta*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 53, No. 3, [s. l.] 1969, s. 325.

³¹ WESLEY, Ch. H., *The Collapse of the Confederacy*, New York 1937, GALLAGHER, G. W., „*Disaffection, Persistence, and Nation: Some Directions in Recent Scholarship on the Confederacy*“, In: *Civil War History* 55, [s. l.] 2009, s. 329–53.

³² Největší bitvy v Shermanových kampaních a pochodů byly u Resacy, Kennesaw Mountain a obléhání Atlanty.

postavil Shermanovým 60 000 mužům jen s 21 000. Celkové ztráty Konfederace v této bitvě se vyšplhaly na 2600 mužů.

Západ už zažil velké bitvy jako u Shiloh, Vicksburgu, Chickamaugy a Chattanooga, které kromě Chickamaugy přinesly porážku Jihu a oslabení jeho pozic na západním válčišti. Shermanovy bitvy v posledních dvou letech války měly jiný charakter než předchozí bitvy. U Resacy se například střetly dvě velké armády, avšak jen s malými ztrátami na obou stranách. Sherman využíval své přesily a využíval i toho, že se před ním menší jižanské armády stahují. Jih ale stále nebyl poražen, Grant během své kampaně Overland bojoval ve Virginii v těsných často nerozhodných bitvách s velkými ztrátami na obou stranách jako například bitvy u Spotsylvánie, Cold Harbouru a Petersburgu. Bojoval tam poziční válku, někde dokonce vojáci kopali zákopy. Ačkoliv Grant Leeho zatlačoval a celkově vyhrával, nebyl schopen ho porazit v rozhodující bitvě a nebyl schopen ani dobýt hlavní město Richmond. Jeho strategie byla opotřebovavací válka, kdy nepočítal své mrtvé. Měl ale menší ztráty, než měla Potomacká armáda v roce 1862, roku největších vítězství Konfederace. Nebýt Shermana, tak by Grant s Leem bojoval ještě déle a Virginii by na pomoc přicházeli další vojáci z Jihu.

Shermanův nekrolog v georgijské deníku *Americus Daily Times* uznal, že „to byl on, kdo si skutečně podmanil Konfederaci. Plundrováním v Georgii se morálka Leeovy armády natolik snížila, že jeho řady prořídly a Grant mohl válku ukončit“ takže to podle nich byl Sherman a ne Grant, kdo měl zásluhy na kapitulaci u Appomattoxu.³³

3. SHERMAN PŘED VÁLKOU

3.1. Seminolské války

V listopadu 1841 byl povýšen na nadporučíka, což byla hodnost, která obvykle vyžadovala pět až osm let služby. Poručík Sherman přesto považoval svou první válku za špatně vedenou a zmatenou záležitost.³⁴ Sherman v této válce kritizoval vedení i místní obyvatele. Celkově byl ale se svými životními podmínkami spokojený. Pravidelní vojáci dostávali 7 dolarů měsíčně plus provize, zatímco milice dostávala až 20 dolarů měsíčně s provizemi. Podle Shermana nebyla milice dobrá k ničemu než k obraně domů, kde také většinu času přebývala. V této válce si Sherman pravděpodobně vybuodoval svoji averzi vůči jiným vojenským složkám

---

³³ *Americus Daily Times*, Georgia, February 14, 1891.

³⁴ SHERMAN, *Memoirs of General W. T. Sherman*, Vol. 1, 2nd Ed, New York 1904, s. 17–28.

než pravidelné armádě. Sherman přesto „*chytil více indiánů a choval se k nim spravedlivěji než zbytek armády*“.³⁵

Během pobytu v Picolatě Sherman dospěl k přesvědčení, že jediným způsobem, jak vyhrát druhou seminolskou válku, bylo nechat osadníky vyzbrojit a obsadit několik míst, které ovládali indiáni. Podle Wortha by byla chyba pokračovat ve válce kvůli pár stovkám nechycených indiánů.³⁶ Worth se také rozhodl provést letní kampaň za účelem zničení plodin, které zásobovaly nepřítel pro zimní boje. Zasadil tím indiánům tvrdou ránu. Sherman měl na starosti bezpečnost zraněných a nemocných.³⁷ To ovlivnilo jeho názor, že ve válce umírá více mužů na nemoci. Lancaster o seminolských válkách hovoří jako o „Vietnamu devatenáctého století“, byly to války s „nepolapitelným nepřítelem“. Další nevýhodou byly spory mezi milicí a pravidelnými jednotkami. Kvůli asi 40 000 nasazeným vojákům to byla také velmi nákladná válka.³⁸

Celkový názor autorky byl ten, že si Sherman ve válce vedl dobře, načerpal zkušenosti, a především si udělal obrázek o takovémto druhu konfliktu se všemi jeho výhodami a nevýhodami. James Lee McDonough tvrdí, že si Sherman už během seminolských válek uvědomil, jak důležité k vítězství je útok na nepřátelské zásobování.³⁹

3.2. Sherman v 50. letech

Práce se Shermanovu dětství ani mládí nebude věnovat, zmiňují však, že v dětství přišel o otce a o jeho rodinu se staral otcův přítel, právník a budoucí senátor Thomas Ewing, ten rodinu finančně zabezpečil. Celkově byl Sherman v dětství i na West Pointu oblíbenou osobou. Cílem práce není rozebrat celý Shermanův život, ale jen ty etapy jeho života, které ovlivnily jeho rozhodování za války a ty, na které mají historici různé pohledy. Etapa dětství i studií na West Pointu, popřípadě působení v Kalifornii, přímo nesouvisí s jeho rozhodováním za války a jeho kampaněmi v Georgii a Karolínách. Etapa během seminolských válek a působení na vojenské akademii v Louisianě s jeho vojenskou kariérou souvisí a ovlivnila jeho válečné rozhodování. Od jeho rezignace z armády v roce 1853 byl Shermanův život podle Vettera poznamenán frustrací, neúspěchem a stále rostoucí závislostí na velkorysosti jeho tchána.

---

³⁵ *W. T. Sherman to Thomas Ewing Sr.*, April 10, 1841, In: THORNDIKE, Rachel E. (ed.), *Sherman Letters, Correspondence between General and Senator Sherman from 1837 to 1891*, New York 1894.

³⁶ LANCASTER, J. F., *William Tecumseh Sherman's Introduction to War, 1840–1842: Lesson for Action*, In: *The Florida Historical Quarterly*, Vol. 72, No. 1, [s. l.] 1993, s. 71.

³⁷ Tamtéž, s. 67.

³⁸ LANCASTER, s. 60.

³⁹ MCDONOUGH, s. 82–83.

Senátor Thomas Ewing z Ohia kdysi tlačil na Shermana, aby opustil armádu pro civilní zaměstnání.⁴⁰ Viděl, jak se mladík potápí hlouběji a hlouběji do neznáma, devastující vývoj pro tak ambiciózní osobu. Nepodařilo se mu dosáhnout pocitu užitečnosti jako voják na Floridě a ve válce v Mexiku jeho bankovní zkušenost skončila neúspěchem, stejně tak jeho právnická kariéra.⁴¹ V roce 1859 napsal své manželce z Kansasu: „*Divám se na sebe jako na mrtvého ptáka v jámě, který není hoden další pozornosti. Vezmu šance, jaké přijdou*“.⁴²

Generál se poté pokoušel udělat kariéru v bankovníctví, ale jeho pokus nevyšel. Shermanovu působení v Kalifornii se práce příliš věnovat nebude. Podle mého názoru to byla sice zajímavá etapa jeho života, nicméně to byla jen jistá slepá kolej. Práce se věnuje především Shermanovu působení v armádě, nedává si za cíl podrobněji rozebrat jeho ambice v oblasti finančnictví. Sherman označil zlatou horečku v Kalifornii za chaos z let 1849–50.⁴³ Sám ale na ně vzpomíná poměrně dobře. Bankérem se stal až v roce 1853 po návratu z východu. Shermanovi chyběla vojenská sláva, tak si chtěl aspoň vydělat slušné peníze, zlatou horečku viděl jako předzvěst úspěchu jeho činnosti. Málo historiků píše o tom, že Shermanovi byla nabídnuta bankovní pozice v Londýně. Ellen i Thomas na něj naléhali, aby to přijal, ale Sherman to odmítl. Dokonce si připravil rezignaci. „*Můj příjezd do Londýna bude předzvěst pádu této mocné říše*.“ Zažertoval. Nechtěl už ale pracovat v bankovníctví, protože by to mohlo skončit katastrofou.⁴⁴

3.3. Louisiana

Etapu Shermanova života v Louisianě jsem do svojí práce zahrnul, i přes to, že byla jen krátká. Tato část jeho života byla důležitá, jelikož Sherman pobýval na Jihu a vytvářel si na něj názor. Ukazuje Shermana v jiném úhlu pohledu, nikoliv jako nelítostného válečníka, ale jako mírného, přátelského a společenského ředitele na akademii, který doufal, že tam stráví zbytek svého života. Toto období vykresluje Shermana jako přítele Jihu, ale zastávce Unie. Zároveň je to období, kdy Sherman schvaloval otroctví, ale kritizoval radikály na obou stranách. Podle Marszalka udivuje jeho přístup k otroctví.⁴⁵ Shermanův pobyt v Louisianě od podzimu

---

⁴⁰ VETTER, Ch. E., *William T. Sherman: The Louisiana Experience*, In: Louisiana History: The Journal of the Louisiana Historical Association, Vol. 36, No. 2, [s. l.] 1995, s. 133.

⁴¹ VETTER, s. 134.

⁴² Sherman to Mrs. Sherman, April 15, 1859, In: DEWOLFE HOWE, M. A. (ed.), *Home Letters of General Sherman*, New York 1909, s. 158–59.

⁴³ ROYSTER, Ch., *The Destructive War: William Tecumseh Sherman, Stonewall Jackson, and the Americans*, New York 1993, s. 129.

⁴⁴ W. T. Sherman to G. Mason Graham, March 1, 1860, In: FLEMING, W. L. (ed.), *General W. T. Sherman as College President: A Collections of letters, documents, and other material*, Cleveland 1912, s. 183.

⁴⁵ MARSZALEK, ...*Passion for Order*, s. 123.

1859 do února 1861 byl jedním z nešťastnějších období v jeho životě. Sherman v roce 1860 už plánoval, že se usadí v Louisianě, dokonce uvažoval, že si pořídí otroky.⁴⁶ K otroctví přistupoval jako ke konstantě, po válce ho však označoval za zpátečnickou instituci. „*Nikdy jsem neviděl nejmenší známku nespokojenosti černochů.*“ Dále uvedl: „*Zejména by mělo být zakázáno dělení rodin a otroci by měli být učeni číst a psát.*“⁴⁷ Těsně před válkou, během působení na Louisianské vojenské univerzitě, Sherman bral 5000 dolarů ročně. Už plánoval, že se tam usadí a bude žít poklidný život pod magnoliemi. Poté vzal místo prezidenta železniční společnosti v St. Louis za „pouhých“ 2000 dolarů ročně.⁴⁸

V březnu roku 1860 byl přijat zákon, který ze semináře udělal „čistě vojenskou školu“ s novým názvem – Louisianská vojenská akademie.⁴⁹ Jak poznamenává historik Rod Andrew Jr., „*jižní veřejnost se rozhodla během tohoto napjatého období, že vojenské školy by měly sloužit svým státům na obranu jižní ideologie.*“⁵⁰ Volba Shermana nad ostatními dvěma uchazeči byla výsledkem silného doporučení jeho přítele Grahama. Pomohl mu i jeho starý kolega generál Buell.⁵¹ Sherman se ukázal jako vynikající volba vrchního dozorce. Udělal hodně práce v logistice školy, dokázal pro ni nakoupit mnoho vybavení. Mnoho lidí věřilo, že disciplína a spartánský životní styl vojenské výchovy poskytne lék na neposlušné chování jižní mládeže. Jižané přitom ale respektovali individuální nezávislost a soběstačnost. Mladí muži absolvovali výuku, která z nich činila spíše džentlmenské občany než profesionální vojáky. Vrchní dozorce Sherman ilustroval tuto víru v oběžníku, který připravil k distribuci do novin v Louisianě. „*Vojenský systém,*“ napsal, „*není nutně navržen tak, aby dělal vojáky, ale učí podřízenost zákonu a ustanoveným státním orgánům.*“⁵² Carmichael představuje dynamičtější verzi bílých jižanů než mnoho jiných vědců, zjišťuje, že generace otrokářů, která dosáhla dospělosti v padesátých letech 19. století, odsuzovala plachost a konzervatismus generace svých rodičů. Ale i tak tito muži zůstali oddáni novému amerikanismu.⁵³ Ne však na dlouho. Podle Angely Tooley stará jižanská historiografie důrazně popírala, že by jih vstoupil do války kvůli

---

⁴⁶ ROYSTER, s. 127.

⁴⁷ *W. T. Sherman to John Sherman*, January 4, 1846, In: THORNDIKE, s. 29.

⁴⁸ WALTERS, s. 451.

⁴⁹ *Louisiana Democrat*, Alexandria, LA, March 7, 1860.

⁵⁰ ANDREW, R. Jr., *Long Gray Lines: The Southern Military School Tradition, 1839–1915*, Chapel Hill 2001, s. 22.

⁵¹ PRICE, B. L., *Origins of the Ole War Skule: The Creation of the Louisiana Seminary of Learning and Military Institute*, In: Louisiana History: The Journal of the Louisiana Historical Association, Vol. 52, No. 1, [s. l.] 2011, s. 53.

⁵² „*Our State Seminary*“, In: Louisiana Democrat, Alexandria, LA, December 23, 1859.

⁵³ CARMICHAEL, P. S., *The Last Generation: Young Virginians in Peace, War, and Reunion*, Chapel Hill 2005, s. 234–35.

zachování otroctví. Zároveň ho však bránil jako prospěšnou ekonomickou instituci, v níž si benevolentní a paternalističtí pánové vysloužili lásku a loajalitu svých spokojených otroků.⁵⁴ Jako největší zlo brali severní abolicionisty, kteří měli problémy s jejich způsobem života. Murray zmiňuje Shermanovu blízkost i obdiv k jižní tradici, které pochytil na West Pointu. Sherman prý nikdy nebyl zastáncem demokracie, což by mohlo pomoci vysvětlit jeho extrémní náchyllost k jižní aristokratické filozofii.⁵⁵

Vallas píše o jeho vřelém přijetí v Louisianě, že si získal hned obdiv a lásku.⁵⁶ Sherman byl podle Boyda „společenský, přátelil se s profesory, byl laskavý a milující otec kadetů. Všichni ho milovali. Vyprávěl příběhy o armádě nebo životě na západě.“ Dále uvádí, že si potrpěl na kvalitní výuce i na rozvoji všech kadetů a že se zajímal o štěstí a zdraví svých lidí.⁵⁷

3.3.1. Zkouška oddanosti v Louisianě

Barnidge uvádí, že jediným členem fakulty, který mohl působit problémy v otázce otroctví, byl Sherman. Skutečnost, že byl Severan, nebyla jeho jedinou chybou. Jeho rodinné vazby také znepokojovaly. Když se správní rada sešla v srpnu, Sherman se rychle stal předmětem sporu. J. A. Bynum poznamenal, že Sherman byl zetěm tohoto „zatraceného pro černošského černého republikána“ Thomase Ewinga. Problémy činil i jeho bratr John.⁵⁸ Mocní Jižané zkoušeli Shermanovu loajalitu. On proti otroctví nic neměl. Sherman obhajoval svého bratra a tvrdil, že John není abolicionista. Zdá se, že Shermanovo vysvětlení uspokojilo jeho kritiky.⁵⁹ „Pokud by mě našli, jak se radím s vámi, Johnem a dvěma zoufalými černochoy [abolicionistickými republikány], budou mě podezřívát ze zrady a pověsí mě.“⁶⁰

Sherman svého bratra popsal před ostatními tak, že byl sice proti otroctví, ale neobhajoval použití síly proti stávající instituci na Jihu. Když se Sherman ucházel o tuto pozici na Jihu, věděl, že jeho názory na otroctví budou pro tento region dost dobré. Vypracoval prohlášení, že věří, že instituce otroctví je zcela ústavní a že zaručuje správné místo Afroameričanů v americké společnosti. Dodal však, že bude prosazovat zákaz dělení rodin při prodeji otroků a že bude upřednostňovat zrušení zákonů, které otrokům zakazují naučit se číst a psát.

---

⁵⁴ TOOLEY, A., s. 311.

⁵⁵ LEWIS, L., *Sherman, Fighting Prophet*, New York 1958, s. 54–55.

⁵⁶ W. T. Sherman to Ellen Sherman, February 13, 1860, In: DEWOLFE HOWE, s. 177.

⁵⁷ BOYD, D. F., *General W. T. Sherman as a College President*, In: University Bulletin, Louisiana State University, Vol. 1, No. 10, Baton Rouge 1910, s. 2–3.

⁵⁸ BARNIDGE, J. L., „General G. Mason Graham: The Father of Louisiana State University“, Baton Rouge 1966, s. 28–29.

⁵⁹ PRICE, s. 58.

⁶⁰ FLEMING, W. L., *Louisiana State University, 1860–1896*, Baton Rouge 1936, s. 57.

Louisiana podle něj instituci otroctví zdědila.⁶¹ Price uvádí, že se Sherman dokázal obhájit sám bez ohledu na bratrův názor. Podle Vettera byl naopak Johnův názor pro kolegium podstatný a mohl negativně ovlivnit Williamovu kariéru v Louisianě. Na obou případech však lze demonstrovat názorovou netolerantnost a dogmatismus Jihu.

3.3.2. Shrnutí působení na akademii

Dne 10. ledna 1861 se louisianská vojska zmocnila federálních pevností podél řeky Mississippi a arzenálu Spojených států v Baton Rouge. Více než 2 000 zbraní bylo odesláno do nově vytvořeného arzenálu v semináři. Dne 26. ledna přijali delegáti v Louisianě vyhlášku o odtržení.⁶² Sherman to těžce bral, a nakonec se rozhodl z akademie odejít. Lidé z akademie ho nebrali jako zrádce, ale litovali toho, že odešel. Nebyla to nenávist k Jihu, co Shermana donutila odejít. K jeho rezignaci vedla jeho úcta a oddanost Ústavě a Unii. V Louisianě se naučil to, jak důležitá je autorita v armádě, poslušnost a disciplína. Zároveň si uvědomil, jak moc řeka Mississippi bude v tomto konfliktu strategicky důležitá.⁶³ Murray píše, že Shermanovy antipatie k odtržení byly silnější než jakýkoliv pocit, který měl vůči otrokům. Nevěřil také, že se secese dá vyřešit mírovou cestou. Sherman také Jih nezničil kvůli cílům abolicionistů.⁶⁴

Když Sherman po válce navštívil Louisianskou vojenskou akademii, přivítal starého přítele Daniela Frenche Boyda, který mimochodem během války osvobodil několik Shermanových mužů z tábora válečných zajatců.⁶⁵ Price popisuje Shermanův život velmi úhledně, stručně, aniž by hlouběji zabíhal do jeho osobního života. Price o něm píše s jistou hrdostí, že taková osobnost mohla učit na Louisianské akademii, proto se také příliš nevěnuje negativnější části životopisu. Končí s ním v době, kdy na školu nastoupil, tj. rok před válkou. Price se zabývá především Shermanovým přijetím na škole, o jeho odchodu už nepíše. Vetter se zabýval především Shermanovou „zkouškou oddanosti“ a vztahem s jeho bratrem. Mnoho historiků Shermanově období v Louisianě nevěnuje příliš pozornost, podle mého názoru to byla však důležitá etapa jeho života. Působení na vojenské akademii v Louisianě pro něho bylo cennou zkušeností, jelikož poznal Jih a Jižany (a jejich neoblomnost v názorech a konzervatismus). Podle mého názoru se Louisiana stala v jeho životě jakousi rozbuškou. To, že zažil odtržení Jihu, právě tam mu ukázalo, že i staří přátelé se mohou strhnout

---

⁶¹ VETTER, s. 139.

⁶² VETTER, s. 143.

⁶³ Tamtéž, s. 147.

⁶⁴ SHERMAN, *Memoirs...*, Vol. 1, s. 177.

⁶⁵ MARSZALEK, *Celebrity...*, s. 380.

myšlenkou secese, a že válka nebude jednoduchá. Louisiana byla pro Shermana silně vystřízlivění, probuzení z krásného snu. Zároveň v jeho životě zanechala velký šrám, znamenala zklamání a utvrdila jeho víru v Unii.

4. SHERMANOVO PŮSOBENÍ ZA VÁLKY Z POHLEDU HISTORIKŮ

4.1. Začátek války, první Shermanovy kontroverze

Po odtržení Sherman věděl, že bude následovat krvavá válka. Věděl, že je válka hrozná, ačkoliv jeho válečné zkušenosti byly malé. „*V celé historii žádný národ pouhých zemědělců nevedl úspěšnou válku proti národu mechaniků. Spěcháte do války s jedním z nejprůmyslovějších národů na světě. Jste předurčení selhat.*“ Sherman se vyjadřoval s hlubokou lítostí, ne s nenávistí vůči secesionistům. Mluvil o nich jako o bláhových, ztracených lidech. Sherman se v žádném případě nechtěl podílet na nepřátelské činnosti proti Unii.⁶⁶ Opustil Louisianu, chvíli působil jako prezident saintlouiské železnice, což bylo dobře placené místo, ale rezignoval na něj. Za větší potenciální kariérní chybu by se dalo považovat jeho nepřijetí místa na ministerstvu války, kde by se mohl vypracovat na náměstka ministra války. Měl ale ambice velet větším útvarům už od počátku války, ale pozici ve štábu od Lincoln nedostal. Je zajímavé, že Sherman odmítal různé pro něj lukrativní posty a dal přednost prosté službě v armádě. Kritika tisku znovu probudila jeho dlouhotrvající nepřátelství vůči reportérům. Neúspěchem u Bull Runu byl demoralizován. Sherman ale označil bitvu u Bull Runu, kde vedl 69. newyorský pluk, po válce jako nejlepší zkušenost. Za neúspěchem v bitvě mohl špatný výcvik i morálka vojáků, podle něj by s takto vycvičenými muži válku Sever nevyhrál, sám je pak pomáhal cvičit. Podle Marszalka neúspěch ve válce Shermana silně ovlivnil a dával svůj pesimismus otevřeně najevo.⁶⁷

Otázky vyvolávalo jeho působení v Kentucky, kde jeho soupeřem byl konfедераční generál nesoucí jméno jihoamerického dobyvatele, Simon Bolívar Buckner. Jižané byli v Kentucky v přesile a veřejné mínění jim bylo také nakloněno. Sherman očekával, že bude poražen, že Jižané zaútočí a zmasakrují jeho muže. Ale nezaútočili. Stejně jako později generál McClellan přeceňoval konfедераční armády, myslel si, že jsou v mnohem větších počtech. Myslel si, že Jižané spojí své síly, obsadí Kentucky a budou ohrožovat další státy, což bude konec Unie. Je zajímavé sledovat, jak se historici staví ke generálově přerodu. Taky jině, že během vypuknutí secese, když byl v Louisianě, tvrdil, že Jih ošklivě doplatí na boj s Uníí

⁶⁶ SHERMAN, *Memoirs...*, Vol. 1, s. 184.

⁶⁷ MARSZALEK, *...Passion for Order*, s. 150–155.

a nemůže proti průmyslově vyspělému státu vyhrát, v kontrastu s jeho názorem o blížící se konci Unie během působení v Kentucky. Generálova psychika je složitá kapitola, kterou se snaží rozebrat například Ferraro, Murray, McDonough i Walters. Na počátku jeho působení v Kentucky v něj samotný tisk a někteří politici v něj věřili víc než on sám v sebe. Tisk ho vyzdvihoval, obdivovali jeho čistou a silnou hlavu, vitalitu a klid. *New York Times* například chválily Shermana za vítězství u Bowling Green a očekávaly, že více potrestá neloajální obyvatele Kentucky a potáhne na Jih. „*Sherman byl prozíravý, když věděl, že je nebezpečné, že vojáci Unie kradou obilí farmářům v Kentucky, což by mohlo znamenat, že se občané Kentucky obrátí proti Unii. Věděl, že držení Kentucky a Tennessee je klíčové k vítězství ve válce.*“⁶⁸ Sherman navrhl důstojníkům Unie v Kentucky, aby byli podporovatelé partyzánů umístěni na palubu federálních lodí, kde je mohli zastřelit nic netušící povstalečtí odstřelovači.⁶⁹ Sherman praktikoval tvrdou protipartyzánskou taktiku už na začátku války v Kentucky.

V Louisville na podzim roku 1861 si Sherman uvědomil, že válka bude delší a tvrdší, než kdokoli myslel a mohla by pohltnout celou generaci mužů. Tento fakt napomáhal jeho depresím. Hlavní noviny v jeho domovském státě Ohio uváděly, že byl „choromyslný“ a „šílený“.⁷⁰ Jedním z důvodů tohoto obvinění byl jeho názor, že je zapotřebí mnohem většího počtu vojáků, než se oficiálně uvádělo. Jeho názor se neztotožňoval s tehdejšími mainstreamovými názorem Severu, že brzy vyhrají a rebelie Jihu skončí. Tento názor společnosti přetrvával až do velkých porážek Unie ve Virginii během roku 1862. Absurdní také bylo, že požadoval od Lincolna 60 000 mužů jako posily do Kentucky. Na celé západní válčiště podle něj mělo připadnout 200 000 mužů. Nadřízení i politici jeho požadavky brali jako čirý nesmysl a Shermana označili za šíleného. To, že byly jeho požadavky zveřejněny, ho přivedlo do ještě větších obav, jelikož to, že Sever postrádá vojáky může využít Jih k větší ofenzivě. Kritizovali také jeho nečinnost a postrádání útočné strategie. Tehdy se u něj začaly objevovat psychické problémy.

Sherman v Louisville svůj čas trávil u telegrafu, kouřil doutníky a pil hodně alkohol. Konfederační síly v Kentucky byly také slabé, ale generál Albert Sidney Johnston nedával svoji slabost najevo a snažil se, aby jeho armáda vypadala větší. Shermanova manželka Ellen, která manžela v Louisville navštívila, popsala jeho stav jako hlubokou melancholii, depresi,

---

⁶⁸ Tamtéž, s. 155.

⁶⁹ LEWIS, s. 395–397.

⁷⁰ *Cincinnati Commercial*, October 25, 1861.

kteřá mu ale nezatemňovala jeho úsudek a intelekt. Nejprve byl odvolán generálem Andersonem, pak generálem Halleckem. Vrátil se domů do Lancasteru v Ohiu a uvažoval dokonce o sebevraždě. V Louisville Shermana nahradil Don Carlos Buell, starost o Kentucky už nebyla jeho problém. Byl převelen do St. Louis pod velení generála Henryho Hallecka, který se obával, že bude mezi vojáky šířit poplašné zprávy. V St. Louis měl Sherman mnoho předválečných přátel, kteří stranili Konfederaci. On si myslel, že se Konfederace a její příznivci zmocní města.⁷¹ Opět propadal svým bludným myšlenkám o přehnané síle konfedační armády.

Historici Shermanovu osobní krizi na začátku války rozebírají. Ti, kdo Shermana především kritizují, tak mají tendenci útočit na jeho psychickou labilitu jako například Walters a Tooley. Mnoho historiků Shermana hodnotí jako tehdy špatného generála. Všímají si ale počátků jeho války proti partyzánům a civilnímu obyvatelstvu v Kentucky. Podle mého názoru se Sherman těžce a dlouho vyrovnával s odtržením Jihu, štěpením Unie. Už to jeho psychickému stavu nepomohlo. Nebyl však ani psychicky připraven na válku. Neměl válečné zkušenosti z Mexika jako většina ostatních generálů. On sám ani neplánoval, že opět vstoupí do armády, chtěl ale bránit Unii. Sherman měl dle mého názoru strach z nepřítele, strach z otevřeného boje proti přesile. Měl strach, že selže. Nikdo nemůže vědět, co všechno se Shermanovi na začátku války proudilo v hlavě. Bylo to pro něj ale kritické období.

4.2. Shermanova armáda – různé pohledy

Abychom lépe porozuměli realitě pozdějších Shermanových tažení, musíme porozumět charakteru Shermanovy armády. V jeho armádě byly lidé různých charakterů. Zloději, kteří se na tažení chtěli přiživit a po válce žili z uloupeného majetku, násilníci, ve kterých tažení probouzelo jejich nízké pudy, opilci, žháři. Z většiny to ale byli běžní občané Unie, kteří měli svoji práci a válka pro ně znamenala povinnost. Zločinci a jiní delikventi tvořili nepatrnou část. Problémových skupin bylo v Shermanově armádě málo. Během tažení ale rabovala a plenila většina vojáků. Pochodovali zemí nepřítele, který je předchozí léta porážel, bral iluze o válce, nadřazoval svoji kulturu. Seveřani dlouho Jihu neodpustili, že se odtrhl, brali to jako kapitální zradu Unie, kterou je třeba potrestat. Více než existence otrokářství je rozhněvala sama secese. Otrokářství bylo pro Seveřany jen takovou třešničkou na dortu, zastaralá instituce, která definovala rebelský stát. Otrokářství bylo slabinou konfederace, často se ani finančně nevyplatilo, Sever ale tuto slabinu dokázal bravurně politicky využít, když ho roku 1862

---

⁷¹ ROYSTER, s. 97–99.

zakázal v Unii. Důvodů, proč obyčejný „čestný“ voják Unie raboval, bylo spousta. Největším důvodem byl trest za odtržení a pomsta za vyvolání války a válečné útrapy jimi způsobené. Dále i touha konečně „vyfouknout“ sociální bublinu života jižanské aristokracie a touha po společenské rovnosti. Velký podíl ale hrály osobní zájmy, jak vlastní obohacení se, tak soukromé msty. Vojáci konečně mohli potrestat ty „zpupné“ jižanské aristokraty, kteří jim způsobili utrpení válkou a oni sami si v klidu žijí v jejich honosných sídlech, oni měli tehdy tu možnost a moc v rukou. V takovéto situaci se touha po pomstě ozve i v takovém vojákovi, který je osobně pacifista a nechce zabíjet nepřátele a který žil před válkou běžný život a nebyl zaujatý vůči Jihu. Válka lidi změnila, často se v nich prohloubila antipatie vůči všemu jižanskému. V severňanské společnosti panovala nenávist vůči Jihu už od počátku války. Byli to zrádci, kteří musí za svou zradu trpět. Panovaly názory na srovnání jižanských měst se zemí i na zpusťování Jihu.⁷² O to větší rozčarování přišlo, když tento nepřítel, který musí být za každou cenu poražen jim naopak uštedřil porážku. Velký šok pro Sever přinesl první větší střet u Bull Run i celá následující dvě léta. Rozčarování a zklamání vystřídala frustrace a defetismus. Na to, jak Sever na začátku války přečenoval své síly, tak je od roku 1862 podceňoval, málokdo věřil ve vítězství. Cítili to tak i vojáci. Sherman se na vlně těchto názorových proudů nevezl. On byl jedním z mála generálů, kteří počátek války naopak viděli příliš černě. Později byl především realistou, který nepodceňoval ani nepřecoňoval schopnosti nepřítelů ani své armády.

„Vojáci byly často opilí. Sami ale uznávali, že se jim dařilo dobře. Vojákům neklesla morálka, když pochodovali divočinou, ostružinami, bažinami, promočeni od hlavy k patě a promrzlí až na kost. Ani když jim během menšího požáru shořeli některé boty a šaty.“⁷³

Shermanova armáda velmi málo trpěla nemocemi, konkrétně jen 2 % vojáků onemocněli. Byli to zkušené veteráni ze začátku války. Obdivovali velitele, kteří měli zdravou úctu k nepříteli a kteří nepovažovali oběti za známku agresivního vedení. „Strýček Billy“ byl zadobře se všemi, bez ohledu na hodnost. Jeho úcta ke svým mužům, jeho prokázané schopnosti, a dokonce i jeho nevojenské vystupování z něj učinily „muže dokonale uctívaného jeho armádou“. Hybnou silou Shermanovy armády bylo vlastenectví a téměř mystická nebo náboženská oddanost Unii.⁷⁴ Vojáci Shermanovi věřili a respektovali ho. Brali ho jako

---

⁷² ROYSTER, s. 80.

⁷³ FORCE, M. F., *From Atlanta to Savannah*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 91, No. 2, [s. 1.] 2007, s. 187.

⁷⁴ GLATTHAAR, J., *The March to the Sea and Beyond: Sherman's Troops in the Savannah and Carolinas Campaigns*, [s. 1.] 1985, s. 40.

postaršího zkušeného muže, který byl o dvacet let starší než oni. Zajímavý byla i jeho obliba v 15. a 17. sbor jeho armády.⁷⁵

Poslední věc, kterou Sherman potřeboval pro úspěch svého zdánlivě nebezpečného pochodu, byly netréňované a nedisciplinované jednotky.⁷⁶ Měl na mysli především afroamerické rekruty. Shermanovi vojáci byli v Georgii a Karolínách disciplinovaní a zkušení veteráni. Válečné zkušenosti nabrali především v bitvách u Shiloh, Vicksburgu a Chattanooga. Na to, jak byla Shermanova armáda disciplinovaná a zkušená, tak se neovládala v otázce drancování. Vojáci brali kořist i ze soukromých domů. Vojáci své „trofeje“ často posílali domů a občas to byly velmi bizarní kusy.⁷⁷ Vojáci zkrátka brali vše, co bylo po ruce a co unesli. Šokující bylo, že vojáci brali lidské ostatky nepřítele jako suvenýry. Federální jednotky poblíž Murfreesboro v Tennessee narazily na rozkládající se tělo jižanského důstojníka a přinesli jeho lebku zpět do tábora jako suvenýr.⁷⁸ Mentalitu Shermanovi armády lze těžko pochopit. Na jednu stranu to byli povětšinou „čestní“ občané Severu, na druhou stranu drancovali, často se opíjeli a občas provedli nějaký exces, málokdy však ohrozili životy civilistů a uprchlých otroků.

4.3. Atlanta

Roysterova kniha se snaží poukázat na několik odlišných tváří války. Podrobněji také rozebírá Shermanovu bitvu u Kennesaw Mountain, kterou sice generál prohrál, ale jeho protihráč, generál Johnston, ho však nedokázal zastavit na cestě k Atlantě. Byla to jeho poslední šance, protože hora Kennesaw tvořila poslední překážku na této cestě. Podle historika McMurryho tato bitva přinesla Shermanovi strategickou výhodu, kterou dokázal rychle využít. Strategický úspěch a klíčovou roli v ní vidí i Royster, neopomíjí ani role generálů Thomase a Schofielda, kteří postup federálních armád pomohli zajistit. Podle něj byla tato malá bitva otevřela Shermanovy cestu k jeho slavnému tažení Georgií a Karolínami.⁷⁹

Lincoln si byl vědom, že v létě a na podzim roku 1864 bude každý porážka federální armády zvyšovat šanci na jeho porážku v prezidentských volbách v listopadu 1864. Generál Grant ve svých pamětech napsal, že lituje posledního útoku na Cold Harbor a přiznal, že armáda nezískala žádnou výhodu, akorát utrpěla těžké ztráty. Ve spojení se Shermanovým pomalým

---

⁷⁵ ROYSTER, s. 5.

⁷⁶ SHERMAN, *Memoirs...*, Vol. 2, s. 395.

⁷⁷ CASHIN, s. 343.

⁷⁸ CASHIN, s. 346.

⁷⁹ ROYSTER, s. 321.

postupem a jeho neschopností přinutit Johnstona v Georgii k boji, zůstala nejistota Lincolnova znovuzvolení pro mnoho politiků ponurou realitou. V srpnu republikánský národní výkonný výbor upozorňoval Lincolna na jeho pravděpodobnou porážku.⁸⁰ Podle Loweho porážka u Kennesaw Mountain přinesla akorát další frustraci.⁸¹ Politici obou stran byli nejistí ohledně Shermanova postupu v Georgii. Na první dojem byla podle nich Shermanova operace neúčinná. Ministr války uvažoval i o jeho nahrazení. To, jak byla fronta v Georgii pro obě strany důležitá, svědčí i fakt, že Shermanův protějšek Johnston, ačkoliv byl schopný generál, tak byl nahrazen agresivnějším Hoodem, který měl Shermana porazit. Johnstonovo nahrazení bylo velkým tématem v Richmondu. Generál prý na bojišti přenechával velkou iniciativu jeho soupeřovi, Shermanovi. Prezident Davis dal raději přednost zmrzačenému Hoodovi s amputovanou nohou. Obě strany, jak Sever, tak Jih, netrpělivě očekávali průlom v severní Georgii. Sherman nebyl nespokojen, že jeho novým protivníkem je Hood. Konečně se mohl střetnout v otevřené bitvě, a ne pořád manévrovat s Johnstonem.⁸² Sherman byl podle Meyerse intelektuálně bystrý a pracovitý. Hood byl zase až neobvykle odvážný, ale nebyl mentálně bystrý a měl tendence podnikat nerozvážené akce.⁸³ Za více než týden bojů ztratil Hood více než třináct tisíc svých vojáků. Historik občanské války, Shelby Foote, poznamenal, že „*šlo o počet, který Lee ztratil během stejného tříměsíčního období ve Virginii, zatímco Sherman ztratil podstatně méně než polovinu toho, co Meade*“.⁸⁴ Koncem srpna Hood uznal, že je pro něj Atlanta neuhájitelná a nechal vyhodit do povětří vlak s municí. Možná, že to tušil, ale svým ústupem silně pomohl Lincolnovi k vítězství ve volbách. Pro tyto volby bylo důležité také získání Mobile Bay. Zatímco mnoho vojáků šlo volit domů, většina z nich zůstala v terénu a nehlasovala.⁸⁵ Zákon, který umožňoval hlasovat vojákům vstoupil v platnost v roce 1839, v roce 1862 byl ale zrušen demokracií. V dubnu roku 1864 byl ale dodatkem obnoven. Historik Castel dodává, že Lincoln by s největší pravděpodobností vyhrál volby i bez pádu Atlanty.⁸⁶

O dobytí Atlanty Shermanem *New York Times* prohlásil: „*Toto je vítězství tak samo o sobě, tak širokého rozsahu, tak důležitého výsledku, tak nesporného významu, že země o něm přijme*

---

⁸⁰ COLE, A., „*Lincoln and the Illinois Radical Republicans*“, In: Mississippi Valley Historical Review, No. 4, [s. l.] 1918, s. 434.

⁸¹ LOWE, R. E., *Lincoln, the Fall of Atlanta, and the 1864 Presidential Election*, In: The Georgia Historical Quarterly, Vol. 100, No. 3, [s. l.] 2016, s. 273.

⁸² SHERMAN, *Memoirs...*, Vol. 2, s. 43.

⁸³ MYERS, B. A., *The Guerrilla Hunters: Irregular Conflicts during the Civil War*, Baton Rouge 2017.

⁸⁴ FOOTE, S., *The Civil War: A Narrative: Red River to Appomattox*, New York 2011, s. 490–491.

⁸⁵ BENTON, J., *Voting in the Field*, Boston 1915, s. 291–292.

⁸⁶ CASTEL, A., *Winning and Losing in The Civil War: Essays and Stories*, Columbia 1996, s. 25.

zprávy s nekonečným nadšením.“⁸⁷ Ve chvíli triumfu však generál Sherman zakolísal, a nakonec se rozhodl pouze obsadit Atlantu a umožnit Hoodově armádě provést nejistý ústup. Nepodařilo se mu jeho armádu zničit, nebo zajmout. Po obsazení Atlanty nebylo Shermanovým cílem žádné město, ale armáda Josepha Johnstona.⁸⁸ Zdálo se, že se velitel více zajímal o zničení Maconu a západní železnice i o dobytí Atlanty než o zajištění armády Konfederace. Sherman měl silné podezření, že Hoodova armáda opustila Atlantu. Sherman neměl chuť podniknout útok proti opevnění Konfederace, jelikož nechtěl „promarnit lidské životy“.

Podle McNeilla je důležité si uvědomit, že Johnston nepřinesl katastrofálním neúspěch jako jeho nástupce generál Hood. Johnston přinejmenším udržel svou armádu z velké části neporušenou. Jeho defenzivní taktika byla úspěšnější než Hoodova ofenzivní.⁸⁹ Thomas R. Hay dospěl k závěru, že morálka vojáků Konfederace v armádě Tennessee před nástupem Hooda byla dobrá. Muži hleděli na Johnstona a jeho strategii s respektem a důvěrou, byli ale demoralizováni jeho ustupující taktikou.⁹⁰ Jižanský voják postupně začínal přehodnocovat svůj postoj. Kampaň v Jižní Karolíně byla příčinou konečné drtivé rány morálce konfедераční armády.⁹¹ McNeill naráží na velkou snahu a touhu Konfederace porazit Shermana, která ale vedla k opaku. Ani Johnston, ani Hood proti němu nic nezmohli, nezastavili ho. Sherman si proto v očích mnoha Jižanů drží pověst neporazitelného válečníka. Omlouvají si tím z části svůj neúspěch. Konfederaci ztráta Atlanty způsobila bolest, která daleko převyšovala bolest způsobenou těmito dřívějšími porážkami.⁹² Ohrozila jim také naději na nezávislost.

Konfедераční generál Hood označil za barbarské Shermanovo vyhoštění obyvatel Atlanty. Obviněn z barbarství mu na to odpověděl, že je to ironie od toho, kdo uprostřed míru a prosperity uvrhl národ do války.⁹³ Historik Steven Davis upozorňuje na to, že Shermanovi dělostřelci na jeho přímý rozkaz začali ostřelovat Atlantu, přestože věděli, že tam stále jsou civilisté a mohou ohrozit ženy a děti.⁹⁴

---

⁸⁷ *New York Herald*, September 3, 1864, *New York Times*, September 3, 1864.

⁸⁸ CLAUSS, E. M., *Sherman's Failure at Atlanta*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 53, No. 3, [s. l.] 1969, s. 321.

⁸⁹ MCNEILL, W. J., *A Survey of Confederate Soldier Morale During Sherman's Campaign Through Georgia and the Carolinas*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 55, No. 1, [s. l.] 1971, s. 21.

⁹⁰ HAY, T. R., „*The Davis–Hood–Johnston Controversy of 1864*“, In: *Mississippi Valley Historical Review*, Vol. 11, [s. l.] 1924, s. 81.

⁹¹ MCNEILL, s. 18.

⁹² ANDREWS, C., *The South Reports the Civil War*, Princeton 1970, s. 463.

⁹³ SHERMAN, *Memoirs...*, Vol. 2, s. 13.

⁹⁴ DAVIS, S., *What the Yankees Did to Us: Sherman's Bombardment and Wrecking of Atlanta*, Atlanta 2012.

Clauss spojuje Shermanovu taktiku s Clausewitzovou a Jominiovou. Shermanův protivník dostal na výběr podle Jominiho taktiky: buď bojovat za extrémně nepříznivých podmínek nebo se stáhnout z válečné zóny.⁹⁵ Dobytí Atlanty byl nepochybně úspěch. Grant ale později napsal: „Zničení Hoodova vojska bylo naším primárním zájmem, destrukce železnic a dobytí Atlanty bylo cílem až sekundárním“.⁹⁶

4.3.1. Síla Shermanovy armády v Georgii, její potenciál z pohledu historiků

Vojenský historik Victor David Hanson ve svém článku z roku 1999 píše, že na podzim roku 1864 nebyla žádná armáda v Evropě, ani v Americe tak mobilní, soběstačná a smrtící jako ta Shermanova, která byla složena z vojáků s vynikajícím fyzickým stavem a disponující moderními střelnými zbraněmi. Hanson nešetří chválou vůči Shermanovi. Jejich generál nebyl v jistém smyslu jen nejmocnějším mužem v Americe, ale také nejnebezpečnějším člověkem na světě.⁹⁷ Podle mého názoru Sherman získal „neomezenou moc“ v Georgii a Karolínách od podzimu 1864, kdy Hood uprchl z Atlanty a celé Georgie. Proti tomuto tvrzení se dá stěží co namítat, v Evropě na podzim roku 1864 neprobíhal žádný větší konflikt kromě vrcholící druhé šlesvické války, která byla ale co do počtu nasazených vojáků i padlých menší i než západní válčiště americké občanské války. Co se týče francouzské intervence v Mexiku, tak se tam také nepohybovala takto mobilní, bojeschopná a moderní armáda. Důležité je si uvědomit, že Shermanova armáda nebyla největší operující unijní armádou. Větším počtem disponoval Grant ve Virginii, který se v březnu roku 1864 ujal velení potomacké armády, která konzistentně udržovala okolo 100 000 mužů. Sherman jich měl v průběhu pochodu k moři k dispozici 60 000. Východní válčiště bylo sice na první pohled strategicky významnější než to východní a soustředilo se tam více vojáků na obou stranách, ale západní válčiště občanskou válku nakonec rozhodlo. Důležitým faktem je i to, že Konfederace měla na západě čím dál méně vojáků. V roce 1862 a začátkem roku 1863 ovládala dokonce i Tennessee, kde soustředila početné síly. Proti Shermanovi se v Georgii na jaře roku 1864 postavilo na začátku asi 60 000 mužů pod vedením generálů Johnstona a Hooda. Tato jižanská armáda se stále zmenšovala. Argumentem proti tvrzení o Shermanově moci na západě může být i relativně slabý odpor Jižanů v Georgii, a později v Jižní Karolíně. Je zřejmé, že pokud by Jih nebyl tak oslabený, kladl by tam větší odpor. Sherman se nicméně zhostil úkolu velmi dobře, však také prokázal své vojenské nadání i v předchozích kampaních po boku Granta.

---

⁹⁵ CLAUSS, s. 326–327.

⁹⁶ JOHNSON R. V. – BUEL C. C., *Battles and Leaders of the Civil War*, New York 1884, s. 99.

⁹⁷ HANSON, Victor D., *Sherman's War*, In: *American Heritage*, Vol. 50, No. 7, [s. l.] 1999, s. 1–5.

Generál Johnston o Shermanově armádě prohlásil, že „*taková armáda prý od dob Julia Caesara neexistovala*“.⁹⁸ „*Takovou armádu jako Sherman má (as takovým velitelem) je ji těžké zahnat nebo zajmout*“, napsal Grant.⁹⁹ Sherman a jeho vojáci byli připraveni použít svou moc a sílu.¹⁰⁰ Podle tehdejších názorů i situace to vypadalo, že Konfederace v Georgii nemá před Shermanem šanci. Nikdo na Jihu si to nechtěl připustit, ale i tak si byli vědomi tohoto faktu. Lewis hovoří o „*Shermanově mýtu*“, který se formuje a rozrůstá přibližně po desetiletí od konce války, který vytvořil neporazitelného i bezohledného generála.¹⁰¹ Historici nepochybuji o síle Shermanovy armády. Někteří dokonce tvrdí, že pochod k moři by zvládli i jiní generálové, současníci si však mysleli, že pochod k moři bude velmi riskantní. Sherman měl v Georgii a později v Karolínách takovou moc, jelikož se proti němu tam nepostavila žádná adekvátní jižanská armáda. Hood udělal chybu, když táhnul do Tennessee.

4.4. Shermanův pochod k moři

4.4.1. Strategický význam pochodu

Royster vyzdvihuje důležitost Shermanova tažení, respektive jeho vlivu na Leeho armádu ve Virginii. Grantovo tažení Virginii zvané kampaň Overland popisuje jako krvavé, surové, kdy Leeho nedokázal porazit. Grant sám věděl, že Leeho dříve nebo později porazí, sám poznamenal, že stavy Leeho vojska jsou redukovány dezercemi, nemocemi, federálními nájezdy i tím, že se jižanští vojáci sami vzdávají. Již v roce 1864 trochu předčasně poznamenal, že Konfederaci představuje už jen její armáda.¹⁰²

Lee byl ale stále schopen odolávat, a to až do samotného konce války. Grant byl veřejností nazýván řezníkem, válka stála americkou pokladnu 4 000 000 dolarů denně.¹⁰³ V průběhu roku 1864 umíralo nespočetně více mužů na virginské frontě než na západním válčišti. Royster uvádí, že Sherman měl zásadní vliv na Leeho armádu ve Virginii, přitom se s Jižany v Georgii a Karolínách střetl jen v malých bitvách. Autor tím naráží na fakt, že cílená

---

⁹⁸ LEWIS, s. 490.

⁹⁹ U. S. Grant to E. M. Stanton, October 13, 1864, In: SIMON, J. I. (ed.), *The Papers of Ulysses S. Grant*, Vol. 12, Carbondale 1984, s. 302–303.

¹⁰⁰ William T. Sherman to Ulysses S. Grant, November 6, 1864, In: SIMPSON, B. D. – BERLIN, J. V. (eds.), *Sherman's Civil War, Selected Correspondence of William T. Sherman, 1860–1865*, Chapel Hill 1999, s. 749–52.

¹⁰¹ LEWIS, L., *Sherman, Fighting Prophet*, New York 1958, s. 618–620.

¹⁰² U. S. Grant to E. M. Stanton, July 22, 1865, In: *United States War Department, The War of the Rebellion: A Compilation of the Official Records of the Union and Confederate Armies*, Ser. 1, Vol. 38, Part 1, Washington D. C. 1880-1901, s. 11, U. S. Grant to Russel Jones, July 5, 1864, In: SIMON, Vol. 11, s. 176.

¹⁰³ ROYSTER, s. 336.

strategická tažení měla větší efekt než krvavé bitvy s neurčitým výsledkem. Cíl zničit nepřátelské vojsko byl upozaděn před zničením nepřítele jako takového, jeho zázemí a zásobování. Destrukce logistiky a pochod, který přinese strategickou výhodu má na nepřítele větší vliv než jeho poražení v bitvách. Sherman obhajoval Grantovu kampaň ve Virginii. Tvrdil, že byla pro vítězství nutná. Grant podle Shermana držel Leeho vojsko ve svěráku, zatímco on mu zničil zásobování.¹⁰⁴ Oba věděli, že vítězství nepřijde snadno a bude zapotřebí mnoha obětí.

Když Sherman dobyl Atlantu, konfederační lupiči zintenzivnili nájezdy na zásobovací linky. Wheeler byl ve středním Tennessee a ničil železnice Unie. Forrest také zasáhl zásobovací linky Unie a zahájil útok na severní Alabamu a Tennessee.¹⁰⁵ Shermanovy zásobovací linky byly významně narušeny. Uvědomil si, že údržba současného logistického systému je nemožná.¹⁰⁶ Sherman se tohoto na první pohled děsivého faktu mohl zaleknout a pronásledovat se svým vojskem Hooda a snažit se dobýt zpět zásobovací linie. Uvědomil si ale, že může zásoby získat cestou z nepřátelského území. Radikální odklon od tradičních systémů zásobování způsobil, že Lincoln a Stanton byli k proveditelnosti plánu poněkud skeptičtí, ale Grant je nakonec přesvědčil o výhodách a zajistil jejich souhlas.¹⁰⁷ Sherman jasně ukázal, že nemělo smysl bránit dlouhou a neefektivní zásobovací linií.

Podle Byerse Jižané Shermanově armádě prorokovali zkázu, srovnávali jeho pochod s Napoleonovým pochodem k Moskvě, tak, že je tento pochod mnohem nebezpečnější. „Grant mu nejdříve poradil, aby nejdříve pronásledoval Hooda, zničil ho a poté, co se přesunul směrem k moři.“ Thomas se postavil proti myšlence zcela pochodu na jih, stejně jako ostatní. V žádném směru nebyl podnik příliš podporován.¹⁰⁸ Kdyby Sherman poslechl vrchní velení a místo pochodu do Savannah táhnul do Tennessee za Hoodem, tak by se tím válka mohla prodloužit. Takhle sice riskoval, že bude Thomas v Tennessee poražen, nicméně risk mu vyšel. Tennessee bylo lépe chráněno než Shermanova dobytá Georgie, generál také nechtěl přijít o své dobyté území. Sherman uvažoval o třech trasách směrem k moři, linie směřující přímo na jih, linka na Augustu a jihovýchodní směrem

---

¹⁰⁴ *Library of Congress*, Sherman Papers, W. T. Sherman, „Notes for use by A. Thorndike Rice“, January 30, 1888.

¹⁰⁵ KIME, M. G., *Sherman's Gordian Knot: Logistical Problems in the Atlanta Campaign*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 70, No. 1, [s. 1.] 1986, s. 106.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 108.

¹⁰⁷ WEIGLEY R. F., *Quartermaster General of the Union Army: A Biography of M. C. Meigs*, New York 1959, s. 255.

¹⁰⁸ BYERS, s. 237–238.

do Savannah. Měl tři možnosti: zůstat v Atlantě a riskovat ztrátu zásobovacích linek, pronásledovat Hoodovu armádu na sever, nebo pochodovat na jih a ohrozit Leeho pozici ze zadní části.¹⁰⁹

Po pádu Atlanty by útok na Hooda byl podle Shermana zbytečný, označoval takovýto krok jako „ohrožení“ jeho vojska, které není nutné.¹¹⁰ Kdyby Hood zůstal podél důležitých železničních linek, Sherman by ho podle Roystera pronásledoval. Royster dále zdůrazňuje, že Sherman měl výhodu znalosti Jihu, a to větší než ostatní federální generálové.¹¹¹ Ačkoliv se to na první pohled nezdálo, měla podceňovaná Shermanova akce větší naději na úspěch, než se myslelo. Výhod postupně přibývalo na jeho straně, na straně Konfederace naopak přibývaly nevýhody a naděje na vítězství se kvůli Shermanovu pochodu zmenšovala.

Kvůli Shermanovi poslední jižanské naděje na vítězství nebo uznání jejich nezávislosti, vzaly za své. Lee 9. dubna 1865 u Appomattoxu kapituloval ne kvůli Grantovi, ale kvůli tomu, že měl Shermana v týlu. I Jih to uznal. Kdyby Sherman nespálil žádný jižanský majetek, jeho pochod by přesto skvěle splnil strategický účel při koordinaci armád Unie, psychologicky by to zničilo celou věc Konfederace tak jako tak.¹¹² Podle některých jižanských historiků byl Shermanův pochod nadhodnocován a jeho provedení bylo snadné, jelikož se jeho vojskům nepostavilo žádné jižanské. Podle Granta a Beauregarda mohl Hood použít stejnou taktiku jako Sherman a táhnout do Ohia, místo toho chtěl porazit severňanskou armádu v Tennessee a doplatil na to.

4.4.2. Rizika Shermanova tažení

Kime upozorňuje na Shermanovu slabinu. Čím hlouběji byl na nepřátelském území, tím se zvyšovalo riziko přerušení jeho zásobovacích tras. Železnice, které generál na západě využíval, byly ve špatném stavu. Nezkušení byli i pracovníci na ní. Železnici navíc napadala konfедераční jízda i partyzáni. Celé pluky chránily pracující dělníky. Vláda postavila mnoho srubů podél železnice, ale nic nezajistilo dostatečnou ochranu tratí. Shermanův železniční systém nebyl schopen přepravit dostatečné zásoby. Byl nucen poslat velké počty vojáků po celé jejich délce, aby je střežili. V důsledku toho se bitevní síla armády neustále snižovala.¹¹³ Jak postupoval hlouběji na nepřátelské území, vybudoval na strategických místech nové

---

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 242.

¹¹⁰ *Official Records*, Ser. 1, Vol. 38, Part 5, s. 771.

¹¹¹ ROYSTER, s. 328–329.

¹¹² HANSON, s. 1–5.

¹¹³ KIME, s. 102.

základny. Od roku 1862 do roku 1864 základna v Nashvillu sloužila jako zásobovací centrum Shermanovy atlantské kampaně, dokud si generál nevybral Chattanooga.¹¹⁴ Sherman rozhodl, že všichni lidé, kteří mají na starosti zásobování, budou pod jeho přímými rozkazy.

Historik McDonough oprávněně vyzdvihuje generálovu schopnost počítat s určitými riziky do budoucna a nikdy nepodceňovat situaci. Je pravda, že Shermanovy tyto predikce ne vždy vyšly, ale i přesto byl jeho úsudek pozoruhodný. Generál toho predikoval spoustu, především na počátku války. Jako další důkaz toho, že Sherman myslel dopředu a byl trochu vizionář, McDonough uvádí, že generál studoval údaje ze sčítání lidu z roku 1860, aby tak věděl, kde leží ty největší a nejbohatší farmy v Georgii.¹¹⁵ Generál Hardee, který nyní velel silám v Georgii, soustředil své síly směrem do Tennessee v naději, že ho Sherman bude pronásledovat. Asi největším rizikem pro Shermana byla jižanská kavalérie, kterou v Georgii vedl generál Wheeler. Byla zde ještě georgijská milice generála Gustava Smithe, která měla asi 3000 vojáků. Ta ale nepředstavovala pro Shermanových 60 000 mužů hrozbu.

Fakt, který podtrhuje Shermanovy schopnosti je, že dokázal udržet svoji armádu v konzistentním počtu. Jižané i severaňští politici si mysleli, že Shermanova armáda tak dlouhý pochod nezvládne. Bude vyčerpaná, hladová, vojáci budou trpět nemocemi a armáda se rozdrolí na menší zranitelné části. Nepodceňovali ani jižanské partyzánské snahy i odpor obyvatel a terén či počasí. Tyto faktory mohly Shermana ovlivnit velmi nepříznivě. Odstrašujícím příkladem mu mohlo být Taylorovo a Scottovo tažení Mexikem během mexicko-americké války v letech 1846–1864, kdy více amerických vojáků zemřelo na nemoci než v boji. Sherman i přes podceňování ze strany nadřízených i nepřítele dokázal v Georgii a Karolínách prokázat svůj vojenský talent, nezávislost a vyvarování se logistických chyb. Obětoval svoje zásobovací linie a zásoby místo toho doplňoval z nepřátelského území. Nebál bych se ho označit logistickým a strategickým géniem, který se nenechal strhnout emocemi a nepronásledoval jižanské partyzány. Nenechal se rozptýlit partyzánskou válkou a suverénně pochodoval do Savannah, kdy během cesty s chladnou hlavou ničil jižanské zásoby, budovy a infrastrukturu a zároveň se vyhýbal násilí na obyvatelstvu.

4.4.3. Průběh pochodu

Musíme si uvědomit, že tažení probíhalo v posledních dvou letech války, kdy se veškeré naivní ideály o rychlém vítězství Unie vytratily. Dokonce už jen málokdo na Severu věřil ve vítězství

---

¹¹⁴ WEBER, T., *The Northern Railroads in the Civil War, 1861–1865*, New York 1952, s. 195.

¹¹⁵ MCDONOUGH, s. 472–476.

a mnoho politiků v čele s kandidátem na prezidenta v roce 1864 bývalým generálem Unie Georgem McClellanem, který chtěl podepsat mírovou smlouvu s Jihem. V roce 1862 a 1863 byla zlomena morálka celé Unie, její ideály byly v troskách. Sever se obával intervence Británie i odtržením západních států a teritorií. Už přestával věřit ve znovusjednocení země, proto hledal naději kde se dala. Podle McDonougha byl Shermanův pochod ze všeho nejvíc politickým úsilím, jehož cílem bylo ukázat jižanům, že ti, kdo zůstali věrní Unii, zůstanou nedotčeni a ti, kteří se připojili k rebelii, budou trpět.¹¹⁶ Sherman chtěl bohatým jižanským plantážníkům, kterých se válka nedotkla, ukázat útrapy války. Tímto aktem chtěl také posílit důležitost instituce Unie. Primárním cílem bylo rozdělit Konfederaci na dvě části, přerušit komunikaci, zničit zásobování, což mělo vézt k ukončení války. Chtěl ukázat, jak skončí odpůrci Unie, respektive hlavně jejich majetek, jeho zničení bylo až sekundárním efektem. Podle mého názoru McDonough vyzdvihuje politický význam kampaně nad vojenský.

„*Modrá horda se pomalu valila na Jih jako přílivová vlna.*“¹¹⁷ Shermanovi muži si během pochodu mohli „liberálně shánět zásoby“. Rozkaz měl vojákům zabránit v bezhlavém ničení. Vojáci měli ponechat dostatek jídla pro každou rodinu, aby přežila zimu, a bylo jim řečeno, že hlavní cíl kampaně budou bohatí secesionisté. Sherman prý podnikl určité kroky k zabránění tomu, aby vojáci porušovali jeho rozkazy.¹¹⁸ Vojáci Unie byli více než ochotni využít jakoukoli příležitost ke způsobení škod, které si podle nich Konfederace zasloužila. Na začátku kampaně byli ti, co plení, označováni jako „*bummeři*“. Byli to opozdilci z hlavního voje. Tento termín označoval souhrnně všechny, co se na plnění podíleli, a nemuseli být ani ze severanské armády. Historik John Bennett Walters tvrdí, že tažení bylo amorální, protože vojáci traumatizovali a okrádali nebojovníky a ničili jejich domovy: „*Invazní armáda byla v plnění nemilosrdná, ačkoliv tak striktní být nemusela. Neprojevovala žádný soucit vůči slabým a bezmocným občanům Jihu. Federální jednotky se uchýlily k naprosto přemrštěné brutalitě s cílem vyplenit jejich majetek bez ohledu na jejich citovou vazbu k němu.*“¹¹⁹ Walters popisuje Shermanův popisuje Shermanův pochod velmi surově a nekompromisně. Co se týče ničení veřejných zásob a budov, tak severanští vojáci byli nekompromisní. Pochod Georgií byl destruktivní, tažení Karolínami však historici hodnotí jako více ničivé. Během Shermanova

---

¹¹⁶ MCDONOUGH, s. 472–476.

¹¹⁷ BONEY, F. N., „*Retribution Will Be Surely Given*“ *Harper's Weekly Looks at Confederate Georgia*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 72, No. 2, [s. l.] 1988, s. 329.

¹¹⁸ SHERMAN, *Memoir...*, Vol. 2, s. 175.

¹¹⁹ WALTERS, s. 475.

tažení Georgií zahynulo jen velmi málo lidí, jak vojáků, tak civilistů. Podle Bailey bylo během samotného pochodu k moři z přibližně 60 000 vojáků Unie v boji zabito pouze 62, celkově pak Sherman přišel o 1 300 mužů. Konfедераční armáda v boji ztratila 650 mužů, celkově přišla o 2 300 vojáků.¹²⁰

V Georgii byli Shermanovi vojáci již zkušenými veterány, kteří měli zkušenosti s pleněním z Mississippi a z Memphisu. Věděli už, co po nich velitel chce a z jejich činnosti se stávala rutina. Proto je možné, že Sherman své vojáky téměř netrestal, ani nevydával tolik omezujících rozkazů. Věděl, že ho poslouchají a že plní rozkazy tak, jak on chce. Rutina vojáků Shermanovy kampaně byl pochod divočinou a ničení železničních tratí a někdy i továren. Zásoby dostávali od mobilních jednotek *foragerů*, sami si je většinou neobstarávali. Hlavní voj se také méně střetával s místním obyvatelstvem a nebral jim jejich zásoby, ani neplenil majetek. Střety s vojáky Konfederace občas probíhaly, zemřelo několik desítek mužů. Jižané ale většinou prováděli sabotáže nebo kladli miny. Dům D. D. Stubbs byl vypálen a důkladně zpusťošen. Jeho majitel byl proslulý svým záplem pro lov uprchlých válečných zajatců s jeho krvelačnými psy.¹²¹ Jeden severánský voják se vyjádřil k občanům Georgie: „Občané tu obecně nemají vzdělání a jsou líní nebo nedbalí pracovat a byli vždy závislí na tom, že je „Darkies“ budou podporovat.“¹²² Historik Schwabe upozorňuje na to, že pochod pravého křídla Shermanovy armády k moři měl jiný charakter než toho levého. Levé křídlo více zpusťořilo Georgii, jelikož procházelo úrodnější a strategičtější částí Georgie. Pravé křídlo bylo hůře zásobované z krajiny. „Kromě problémů se špatnými mapami a neoznačenými silnicemi cestování ztěžovaly i četné bažiny a opuřtěné oblasti. Zásoby armádních dávek poskytovaly pouze čtvrtinu požadovaného množství. Vojáci Unie zabavili místním obyvatelům obilí, kukuřici a hospodářská zvířata.“¹²³ Na otázku, proč Jižané nebránili lépe území na východ od řeky Oconee i další části Georgie, přesvědčivě odpovídá deník jednoho vojáka: „Nikdo se nedivil, že Konfederace nebojuje za tu část země. Nestálo to za to.“¹²⁴ Jižané však skoro nebránili ani ty části Georgie, které „stály za to“. Nebránili ani Jižní Karolínu.

---

¹²⁰ BAILEY, A. J., *The Chessboard of War: Sherman and Hood in the Autumn Campaigns of 1864*, Lincoln 2000.

¹²¹ FORCE, Manning F., *From Atlanta to Savannah: The Civil War Journal of Manning F. Force*, November 15, 1864 – January 3, 1865, December 2, 1864, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 91, No. 2, [s. l.] 2007, s. 191.

¹²² PATRICK, J. L. – WILLEY, R. (eds), „*We have surely done a big work*“: *The Diary of a Hoosier Soldier on Sherman's „March to the Sea*“, In: *Indiana Magazine of History*, Vol. 94, No. 3, [s. l.] 1998, s. 229.

¹²³ SCHWABE Jr. E., *Sherman's March Through Georgia: A Reappraisal of the Right Wing*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 69, No. 4, [s. l.] 1985, s. 531.

¹²⁴ TRIMBLE, H. M., Ed: *The History of the Ninety-Third Regiment, Illinois Volunteer Infantry*, Chicago 1898, s. 248.

Shermanovu vojsku se zkrátka nemohli početně vyrovnat. Největší konfederační vojsko bylo Leeovo ve Virginii a pak Hoodovo v Tennessee. Shermanova tažení mohla dopadnout jinak, kdyby Hood nepochodoval do Tennessee, ale pronásledoval by Shermana.

Takto úspěšné tažení s tak malými ztrátami a takovým strategickým přínosem bychom v historii hledali těžko. Reid však uvádí, že Sherman kromě Resaky nikdy nevyhrál útočnou bitvu, a jeho období nezávislého velení se zdá být krátké, ale jeho silné stránky výrazně převažovaly nad jeho slabostmi.¹²⁵ Sherman věděl, jak riskantní dlouhé pochody nepřátelským územím jsou. Odstrašujícím příkladem mu mohl být Napoleon v Rusku. Sherman si byl vědom veškerých hrozeb. Je otázkou, jak by to na jeho místě zvládl jiný generál. Je také pravda, že Sherman měl dobrou výchozí pozici, a v Georgii a Karolínách neměl dostatečně silného protivníka. Jeho armáda měla velmi malé ztráty, svoje zásoby brala od jižanských obyvatel, takže hladem netrpěla. Vojáci tuto kampaň popsali jako procházku růžovým sadem. Výhodou Shermana byl také dobrý vztah s jeho vojáky. On důvěřoval jim, oni zase jemu. Obdivovali ho a poslouchali jeho rozkazy. Udržení čisté mysli a nepropadnutí emocím tendencím jak v rámci plenění, tak v rámci pronásledování Jižanů, bylo důležitým faktorem úspěchu této kampaně. Jeho tažení předčilo veškerá očekávání, ani Lincoln už nečekal jeho šťastný konec.

Sherman označoval pochod za „procházku“, důstojníci a vojáci o něm mluvili jako o „pikniku“ nebo o „ohromném veselém svátku“.¹²⁶ Není divu, vojáci si před tím prošli bitvami o Vicksburg, Chattanooga, či u Shiloh. Během pochodu k moři je žádná velká nečekala. Jižanská armáda se před nimi stahovala a byla velmi oslabena. Část jižanské západní armády pod vedením Hooda odešla do Tennessee, kde s ní bojoval Thomas. Jižané si byli vědomi hrozby, kterou Shermanova pochodující armáda představovala, ale nijak se jí nesnažili zabránit, bylo by to nad jejich síly. Postavit se proti Shermanově přesile v Georgii by znamenalo riskovat fatální porážku na západě. Chtěli tedy kritickou situaci vyřešit jinak a postavit se mu později.

Když Sherman došel k moři, tedy až k městu Savannah, nechtěl o něj bojovat. Město držel v kleštích dost dlouho, aby se vojáci vzdali. Po třech dnech bombardování jižanský generál Hardee z města odtáhnul. *Bummeři* se rozprostřeli po celé Savannah, kempovali na slavných náměstích města, a dokonce měli stany i na hřbitovech. Obecně se chovali slušněji než během

---

¹²⁵ REID, B. H., *The Scourge of War, Life of William Tecumseh Sherman*, New York 2020, s. 508.

¹²⁶ OPATRŇY, J., *Válka Severu proti Jihu*, Praha 1998, s. 270.

samotného pochodu. Za jídlo ve městě raději platili, než aby ho kradli.¹²⁷ Tooley píše o tom, jak Sherman hrozil posádce Savannah, že jestli se město nevzdá, bude muset použít nejtvrdějších opatření.¹²⁸ Sherman většinu času stále pobýval v táborech, i když se mohl ubytovat v obsazených městech. Vyhýbal se konfrontaci s jižanským obyvatelstvem, především se ženami.¹²⁹ Po dobytí Savannah měl podle Walterse Sherman na výběr, jestli chce co nejrychleji pochodovat za Grantem, nebo jít vyplenit Jižní Karolínu. Grant jeho muže nepotřeboval okamžitě ve Virginii „mohl pokračovat a roztrhat Jižní Karolínu na kousky“, a o dva dny později řekl Halleckovi: „Pravda je, že celá armáda hoří nenasytnou touhou pomstít se Jižní Karolíně. Zaslouží vše, co na ni čeká.“¹³⁰ Walters zde trochu demonizuje Shermana i celý Sever a snaží se upozornit na jeho touhu po pomstě a ničení jižanských měst, touha, která byla přednější než ukončení války. Cesta Jižní Karolínou byla přitom pro Shermanovu armádu strategicky nezbytná, navíc tudy cestou do Virginie musel táhnout. Mohl se nalodit a do Virginie doplnout po moři, aby se dříve dostal ke Grantovi. Na takovou akci ale nemělo severní námořnictvo kapacity. Navíc pokračování v drancování směrem do Jižní Karolíny bylo strategicky důležité, neboť by to úplně odřízlo Leeho armádu ve Virginii od zdrojů, zároveň se ještě mohl vypořádat s menšími konfедераčními silami vedené generálem Johnstonem.

4.5. Jižní a Severní Karolína

Tažení do Jižní Karolíny bylo více riskantní než tažení Georgií, protože se blížila zima a terén byl plný bažin a říček. Sherman chtěl podat „hořkou medicínu“ obyvatelům Jižní Karolíny, za to, že občanskou válku započali.¹³¹ Sherman v Jižní Karolíně trochu naivně očekával přijetí a uvítání od některých jejích údajně pronijných občanů. Důstojníci tedy měli rozkazy, aby zacházeli s obyvatelstvem šetrněji. Barrett i historické prameny dále popisují vydatné deště, kácení lesů a ničení obydlí, která vypadala jako na Severu i to, jak generál Kilpatrick odjel na koni před konfедераční kavalerií jen ve spodním prádle směrem do bažin.¹³²

---

¹²⁷ RUBIN, s. 26–28.

¹²⁸ TOOLEY, s. 363.

¹²⁹ CAMPBELL, J. G., „There Is No Difference between a He and a She Adder in Their Venom: Benjamin F. Butler, William T. Sherman, and Confederate Women“, In: Louisiana History: The Journal of the Louisiana Historical Association, Vol. 50, No. 1, [s. l.] 2009, s. 23.

¹³⁰ Sherman to Grant, December 22, 1864, In: *Official Records*, Ser. 1, Vol. 44, s. 6–7.

¹³¹ *Official Records*, Ser. 1, Part 3, Vol. 44, s. 727–28.

¹³² BARRETT, J. G., *Sherman's march through the Carolinas*, In: The North Carolina Historical Review, Vol. 42, No. 2, Chapel Hill 1956, s. 196.

Vojáci do soukromých domů vstupovali, a to poměrně často. V Jižní Karolíně severanští vojáci drancovali s větší vervou než v Georgii. V Jižní Karolíně také bral trofeje a dárky pro svou manželku, což před tím nedělal. Báł se ale, aby tím jeho pověst neutrpěla.¹³³ Oficiální záznamy války uvádějí četné zprávy o mužích v obou armádách, kteří zpackali vojenské operace, protože odešli z bojiště drancovat. Mnoho vojáků bylo také zabito během rabování, a to i civilisty. Armáda Unie pravděpodobně více drancovala, aby vyhrála válku díky své převaze vojenských a finančních zdrojů. Jeden severanský novinář v roce 1863 spekuloval o tom, že rabování federálních vojáků v bílých Jižanech podnítl větší zuřivost a odpor k Unii, což mohla být pravda, ale je obtížné to měřit. Zároveň pak mohlo hrozit, že se už nikdy nebudou chtít do Unie vrátit. I přes tisíce ukradených předmětů a vypálených domů se do Unie vrátit museli, i když zpočátku nechtěli. Někteří konfедераční generálové se obávali, že drancování jejich vojáků povede k tomu, že jižní obyvatelé přivítají Severany jako osvoboditele, což se v některých případech i stalo.¹³⁴ Zatímco většina škod v Georgii byla omezena na stodoly, přádelny bavlny a hospodářské budovy, v Jižní Karolíně se vojáci zaměřili více na soukromé domy.¹³⁵ V Jižní Karolíně byly nejvíce postiženy okresy Orangeburg, Georgetown, Lexington a Beaufort.¹³⁶

V Charlestonu Sherman vyslal vojáky, aby zničili První baptistickou církev, která pomáhala vézt secesi v Jižní Karolíně. Vojáci, kteří nevěděli, která z několika církevních budov byla jejich budovou, se zeptali Afroameričana Hollanda Mitchella na umístění kostela. Byl to ale správce budovy této církve a poslal vojáky k jinému kostelu. Ti zničili kostel metodistické církve místo kostela baptistické církve, který byl ušetřen.¹³⁷

Po Shermanově dobytí Columbie 18. února 1865 táhl generál s vojskem na sever. Ačkoli žádný z velitelů neznal přesný cíl toho druhého, Hardee a Sherman byli ve skutečnosti zapojeni do závodu o krytý dřevěný most přes řeku Pee Dee v Cheraw. Město bylo plné osobního majetku a vojenského materiálu. Uchylovali se sem uprchlíci a lidé věřili, že toto místo na severu Jižní Karolíny je dostatečně bezpečné a že je daleko od válečného dění.¹³⁸ Hardeeho strategickým cílem bylo spojit síly s Beauregardem, aby se společně postavili

---

¹³³ FELLMAN, Michael, *Citizen Sherman: A Life of William Tecumseh Sherman*, New York 1995, s. 170–225.

¹³⁴ CASHIN, s. 357.

¹³⁵ RUBIN, s. 31.

¹³⁶ LATZKO, D. A., *Mapping the Short-run Impact of the Civil War and Emancipation on the South Carolina Economy*, In: *The South Carolina Historical Magazine*, Vol. 116, No. 4, [s. 1.] 2015, s. 275–278.

¹³⁷ BARRETT, s. 83.

¹³⁸ NELSON, L. E., *Sherman at Cheraw*, In: *The South Carolina Historical Magazine*, Vol. 100, No. 4, [s. 1.] 1999, s. 332.

proti Shermanově armádě. Velká část Hardeeho kolony se pohybovala pomalu po rozmoklých silnicích proměněných v bažiny neustálými dešti. Železnice v Jižní Karolíně stále existovala, byla ale neefektivní. Hlavní voj jeho kolony dorazil do Cheraw 25. února.¹³⁹ Hardee město připravoval na obranu. Počítal i s možností spálení mostu v případě ústupu. Sherman v každém případě věděl, že jeho armáda je mnohem lepší než ta, kterou by Konfederace mohla shromáždit v Cheraw.¹⁴⁰ Federální námořnictvo se kvůli komunikaci se Shermanem zmocnilo ústí řeky Pee Dee. Hardeemu se nepodařilo město udržet a musel se stáhnout na druhý břeh. Hardee neměl jinou možnost než opustit většinu zásob v Cheraw. Rovněž se rozhodl zanechat několik stovek nemocných a zraněných vojáků se svými ošetřujícími chirurgy. Sherman se bál jižanského odporu ve městě, jeho větší obava ale byla z opevněných jižanských pozic na druhém břehu řeky. Jižané by pak mohli jeho vojsku zabránit přebrodit řeku. Jižané zapálili most přes Thompsonův potok, ale rychle se pohybující federální pěchota ho uhasila a zachránila. Zajištění mostu bylo významným obratem ve prospěch postupujících vojáků Unie. Mowerova divize vstoupila do města a tlačila zbylé nepřátele k mostu přes Pee Dee. Boje byly místy dům o dům. Georgijský pěšák vzpomínal: „*Křik žen a dětí. Výstřely z pušek tvořily scénu, na kterou jen tak nezapomene.*“¹⁴¹

Úspěšná obrana Florence byla jedním z mála případů v Jižní Karolíně, kdy Konfederace zabránila Shermanovým jednotkám v dosažení jejich cíle. Robertson zachránil Florence před Shermanovou pochodní, ale jeho vítězství bylo bezvýznamné.¹⁴² Nelson připomíná, že město Cheraw zaplatilo vysokou a zbytečnou daň kvůli své strategické poloze na řece Pee Dee. Obyvatelé přišli o své cennosti, část města, most i železniční spojení. Později Sherman považoval zisk Cheraw za jeden z hlavních úspěchů svého tažení Karolínami.¹⁴³ Podle Eatona bylo skutečným cílem Shermanovy cesty Goldsboro v Severní Karolíně, kde se na setkávaly dvě železnice spojující New Bern a Wilmington. Morálka mužů však byla vysoká a průměrně dosahovali rychlosti deset nebo dvanáct mil denně. Sherman prý pohrdal chabým úsilím kavalérie generálů Josepha Wheelera a Wade Hamptona bránit jeho postupu.¹⁴⁴

---

¹³⁹ A. Schimmelfennig to W. L. M. Burger, February 25, 1865, In: *Official Records*, Ser. 1, Vol. 47, Part 2, s. 575.

¹⁴⁰ W. T. Sherman, Special Field Orders, No. 26, In: *Official Records*, Ser. 1, Vol. 47, Part 2, s. 445.

¹⁴¹ NELSON, s. 339–342, ANDREWS, W. H. (ed.), *Footprints of a Regiment*, Atlanta 1992, s. 166.

¹⁴² NELSON, s. 351.

¹⁴³ W. T. Sherman to E. M. Stanton, March 12, 1865, In: *Official Records*, Ser. 1, Vol. 47, Part 2, s. 793.

¹⁴⁴ EATON, C. (ed.), *Diary of an Officer in Sherman's Army Marching Through the Carolinas*, In: *The Journal of Southern History*, Vol. 9, No. 2, May, [s. 1.] 1943, s. 238–254., s. 239–240.

Města Goldsboro a Bentonville v Severní Karolíně nebyly pro seveřanskou armádu strategicky i logisticky zajímavá a nebylo toho tolik třeba zničit. Sherman jel navštívit Granta do Virginie, ale zbytečně, protože Grant neměl čas kvůli neustálému tlaku na Leeho vojsko. Sherman se vrátil a obstarával pět dní pro své vojsko zásoby. Dne 10. dubna rozbil tábor a zahájil pochod na Raleigh. V noci 11. dubna se Sherman dozvěděl o Leeho kapitulaci u Appomattoxu. Oznámení této významné zprávy následujícího dne přineslo federálním vojákům veselou náladu, pochod pokračoval vpřed.¹⁴⁵ Během Johnstonovy kapitulace v Durhamu Sherman nabídl svému protějšku velkorysé podmínky kapitulace, a to zároveň obnovu Jihu v takovém měřítku, jako byl před válkou. Tato velkorysá dohoda jasně ukázala, že Shermanova totální válka byla strategická, nikoli pomstychtivá. Přesto když se podepisovala Johnstonova kapitulace, tak v okolí Raleighu proběhlo plenění několika statků. Jak Leeho kapitulace u Appomattoxu, tak Johnstonova v Durhamu, proběhla bez větších problémů, ba přímo gentlemany. Generálové si popřáli hodně štěstí do budoucna a doufali v brzký mír. Dne 29. dubna Sherman odjel po železnici, jelikož už mohl opustit Raleigh.¹⁴⁶

Shermanovo tažení Jižní a Severní Karolínou bylo poznamenáno většími represemi vůči obyvatelstvu než tažení v Georgii. Rozdíl byl v tom, že vojáci více vstupovali do soukromých domů a brali si cennosti a „trofeje“. Sherman a jeho vojsko chtělo Jižní Karolínu potrestat více než Georgii, protože to byl první stát, který se odtrhl od Unie. Bylo také spáleno více měst, přičemž Columbie to odnesla nejvíce. Podle Glatthaara a jiných historiků byl pochod Georgií ještě „přijatelný“, ale pochod Karolínami už ne. Podobný názor mají i jiní historici, proto například více zkoumají incidenty z Karolín jako například Barrett, Walters či Nelson. Podle mého názoru se v Jižní a Severní Karolíně Shermanova armáda nechovala o tolik odlišněji než v Georgii. Je pravda, že spálila více měst a brala více majetku z domů civilistů, ale udržela si svoje zásady v nezabíjení civilních obyvatel, až na výjimky na nich nepraktikovala násilí. Můj názor na Karolíny je stejný jako na Georgii – tažení mohlo dopadnout hůře. Vojáci měli silné antipatie k obyvatelstvu Jižní Karolíny, jelikož v tomto státě začala secese. Mohli se jim začít krutě mstít, místo toho zvítězila jejich lidská stránka, uspokojilo je „jen“ zničení a krádeže jejich majetku.

---

¹⁴⁵ *Official Records*, Ser.1, 47, Part 3, s. 177.

¹⁴⁶ BARRETT, s. 203–207.

4.5.1. Columbie

„Nedostatek disciplíny a opilství“, to jsou pro dnešní americkou historiografii viníci zničení Columbie.¹⁴⁷ Otroci v Columbii provolávali Shermanovi slávu a modlili se za něj, což pochopitelně vadilo Jižanům. Většina občanů města před Shermanových vojskem utekla. Sherman svým vojákům v Columbii rozkázal, ať město okupují, srovnají se zemí veřejné budovy, přeruší železniční síť, zničí továrny, ale ušetří knihovny, azylové domy a domy obyvatel. Ulice Columbie byly v noci rabovány konfederačními vojáky, občany a otroky. Sherman slíbil starostu Goodwynovi, že bude jeho město v bezpečí.¹⁴⁸

V Columbii vypukl požár, který se šířil ze zapálených stohů bavlny. Shořela velká část města. Podle Roystera měla skupina Afroameričanů v plánu ve městě založit požár ještě den před příchodem Shermanova vojska.¹⁴⁹ Sociolog a historik Loewen tvrdí, že vinu za spálení města nesla konfederační politika spálené země, a že se požár rozšířil z bavlny spálené ustupujícími konfederačními vojáky. Požáry způsobené Unionisty byly jen lokálního charakteru a měly na shoření města jen malý vliv.¹⁵⁰ Je tedy možné, že požár vypukl ještě před příchodem Shermanova vojska.

Vojáci Unie nenapadali občany Columbie, snažili se je ale děsit, jelikož je brali jako viníky války. Na zdech města zanechali graffiti se svými jmény, čísla rot a pluků i hanlivé poznámky. Na sochu George Washingtona házeli kameny a dlažební kostky. Skupina vojáků se v budově Columbijského senátu dokonce prohlásila za nové senátory a symbolicky hlasovala proti secesi. Na bustu známého předválečného jižanského politika Johna C. Calhouna házeli inkoustové kalamáře a plivátka.¹⁵¹ Vojín Fox byl svědkem účinku zničení města a napsal: „Viděl jsem ženu prosit naše muže o něco k jídlu.“ Dále píše: „Spatřil jsem tři zoufalé ženy, které se cítili tak špatně, jelikož jim vojáci zničili vše, co měli.“¹⁵² Jedním z mála momentů, kdy se voják Fox setkal s utrpením Jižanů, bylo v Kolumbii.

Vojenské kempy, kde mohli zůstat vojáci, kteří nechtěli rabovat, zely prázdnotou. Sherman svaloval vinu spálení Columbie na guvernéra, který při útěku zapomněl z města odvézt alkohol či ho zničit. Jeho muži se ho pak zmocnili, opili se a on nad nimi ztratil

---

¹⁴⁷ OPATRŇY, s. 279.

¹⁴⁸ ROYSTER, s. 14–18.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 21.

¹⁵⁰ LOEWEN, J. W., „Lies Across America“, New York 1999, s. 259–267.

¹⁵¹ ROYSTER, s. 19.

¹⁵² COMBS, J. F. – MANESS, D. – MCVAY, S. (eds.), *Into the Heart of Dixie: Franklin Fox and the 15th Michigan*, February 9, 1865, In: *Michigan Historical Review*, Vol. 40, No. 1, [s. l.] 2014, s. 101.

kontrolu.¹⁵³ Sherman přiznal, že jeho vojáci podpálili město, neomluvil se ani neuznal chybu, tu svaloval na guvernéra a starostu. Generál se domluvil se starostou, že mu ve městě přenechá nezbytné suroviny a materiál pro obyvatele. Poté, co severanská armáda opustila město, Jižané roztrhali vlajku USA, kterou zde vojáci zanechali. Občané města potřebné zásoby zabavovali afroamerickým rodinám, některé z jejich členů dokonce zavraždili, jiné krutě mučili. To, co někteří Afroameričané vzali domů v rámci rabování, bylo vráceno zpět i s úroky. Emma LeConte poznamenala do svého deníku, že si přeje, aby celá Shermanova armáda shořela za živa. Obyvatelé objevili jednoho opozdilého vojáka Unie, chtěli ho popravit, ale nakonec si to rozmysleli. Do města se vraceli ti, kteří ho před příchodem armády opustili.¹⁵⁴ Trowbridge píše, že stav obchodní čtvrti v Kolumbii byl tak špatný, že její úplné zotavení trvalo asi dvacet let.¹⁵⁵

Mnoho autorů, například Chesebrough, Royster, obhajuje Shermana, že nejspíš nevydal rozkaz k vypálení Columbie.¹⁵⁶ I sám Sherman později tvrdil, že rozkaz ke spálení Kolumbie nikdy nebyl vydán, vinu kladl na ustupující jednotky Konfederační kavalérie, což je podle Combs přinejmenším sporný argument.¹⁵⁷ Podle Loewena je však realističtější, jelikož požáry způsobené Unionisty ve městě tolik škod nezpůsobily. Celkově je pravděpodobnější, že spálení města byla nehoda. Sherman chtěl spálit jen majetek a budovy Konfederace, nikoliv ty soukromé. Nicméně generál přebírá za svoje vojáky zodpovědnost. On sám za viníka označuje alkohol ve městě, což je chabá výmluva. Jeho vina spočívá především v tom, že nedokázal nad svými muži udržet kontrolu, i když oni sami nemuseli přímo způsobit požár. Je zajímavé, že Sherman nebral v potaz, že město mohlo začít hořet už dříve, jeho názor byl trochu zkreslený.

5. SHERMANOVY KAMPANĚ V PRAMENECH

Podle Trudeaua mnoho pramenů generalizuje čas a místo, kdy často kombinuje a spojuje jednotlivé incidenty, které se staly, do jednoho narativu. Trudeau studoval velké množství dobových pramenů, deníků a dopisů vojáků i civilistů. Většinu z nich shledal nepodstatnými, některé prameny, například od kavalérie na obou stranách, shledal nevěrohodnými.

---

¹⁵³ ROYSTER, s. 27.

¹⁵⁴ Emma Florence LeConte, Journal, February 13–21, 1865, In: *Official Records*, Ser. 1, Vol. 44.

¹⁵⁵ TROWBRIDGE, J. T., *The South : A Tour of Its Battlefields and Ruined Cities , a Journey through the Desolated States, and Talks with the People*, Hartford 1866, s. 559.

¹⁵⁶ CHESEBROUGH, D. B., „*There Goes Your Damned Gospel Shop!*“ *The Churches and Clergy as Victims of Sherman's March through South Carolina*, In: *The South Carolina Historical Magazine*, Vol. 92, No. 1, [s. l.] 1991, s. 17.

¹⁵⁷ COMBS a kol., s. 103.

Přinášely sebou ale autentičnost tehdejších válečných událostí, které pro většinu účastníků tažení znamenaly velmi intenzivní prožitek.¹⁵⁸ Podle Cashin deníky vojáků rabování marginalizovaly, civilisté naopak zveličovali.¹⁵⁹

Podle Comba nesmíme význam deníků přeceňovat, jelikož často popisují bezvýznamné věci, jako co měli vojáci k večeři, či jestli měla pošta zpoždění a jiné historicky nedůležité události. Na druhou stranu přinášejí velmi autentický a necenzurovaný pohled. Vojáci si ve svých denících často stěžují na deštivé počasí, které je provázelo v Jižní Karolíně. Také si stěžovali na problémy s překračováním řek, potoků a bažin a stavbou pontonových mostů, kterých museli postavit bezpočet. Také jsou zmiňovány malé potyčky a šarvátky během pochodu a destrukce železnice.¹⁶⁰ Toto byla rutina hlavního voje Shermanovy armády během pochodu. Žádné plenění domů a drancování. To měli na starosti *forageři*. Ve městech se deníky a prameny zmiňují o jiných věcech, často popisují to, jak se jim města líbí či píší o jejich občanech.

Deníky kapitána Dextera Hortona popisují jako aktivního mladého muže, dvaceti osmi letého, zábavu milujícího a soucitného k jižanskému lidu. Jako vojenský komisař Shermanovy armády měl na starost velení skupinám známých *foragerů*, kteří měli obstarávat pro armádu jídlo, dobytek, koně a mezky. Horton byl přímým svědkem Shermanovy techniky ničení a jeho destruktivní války, proto jeho deníky jsou nesmírně cenným pramenem. Musí se však počítat s tím, že deníky nezmiňují všechno. Mohou ignorovat, nebo spíše přikrášlovat jednotlivé incidenty. Deník naznačuje, že mezi severanskou armádou a civilním obyvatelstvem napadené země docházelo k častému přívětivému sociálního styku.

„Dorazili jsme do Springfieldu hodinu před západem slunce. Springfield je staré město a budí dojem, že bylo kdysi pěkným městem s přibližně dvěma sty obyvateli. Nyní všechno shořelo a obyvatelé utekli. Smutná realita toto místo zničila.“ Horton pokračuje: *„Na jednom dubu tu byl těsně před vypuknutím války kvůli údajným sentimentům Unie pověšen nějaký Bradford Jones. Jeho matka stále žije v domě, ze kterého ho ta chátra vytáhla. Muselo to být pro starou dámu velkou útěchou, když viděla, jak nad jejím domem vlaje stará vlajka, v kterou její syn věřil.“* Horton ve svém deníku píše o chytání zdivočelých koní i o tom, jak byl pozván svým kolegou na večeři se dvěma slečnami, chválil příjemnou atmosféru i legraci.¹⁶¹ *„Slečna Clara*

---

¹⁵⁸ TRUDEAU, N. A., *Southern Storm, Sherman's March to the Sea*, New York 2008, s. 10.

¹⁵⁹ CASHIN, s. 341.

¹⁶⁰ COGGINS, J., *Arms and Equipment of the Civil War*, New York 1983, s. 104, ELMORE, T., *Columbia Civil War Landmarks*, Charleston 2011.

¹⁶¹ EATON, February 4, 1865, s. 242.

*Belle Tobin se na mě pověsila a přemlouvala mě, abych zůstal, byla mimochodem zapálená rebelka a velmi hezká.*¹⁶²

Pro kapitána Hortona bylo Shermanovo tažení plné zábavy a legrace s dobrými lidmi. Je zajímavé, že vojáci, co psali v této době deníky, všechny v deníku nazývali jménem i například cizí civilisty. Svědčí to o osobitém přístupu, slušnosti i o familiárnosti v rámci armády. Horton popisuje, jak obstarali potraviny pro 25 hladovějících žen. V jeho deníku poměrně věrohodně popisuje města, kterými projížděl. Následně píše o ženách ve městě. „Viděl jsem na silnici dámu, která mě požádala, abych ji zastavil a chránil, a pak mi řekla, že je hanba, aby jižní dámy tančily s nepřáteli své země, měly by se raději modlit. Velmi mě to rozčílilo a brzy jsem ji nechal na milost a nemilost krutým potulným vojákům.“¹⁶³ „Měl jsem štěstí, že jsem nebyl v zadním voji, nerad bych byl ve společnosti rebelů.“ Nakonec píše: „Večer jsme tancovali hoedown s černochem, jak to často děláváme. Prošli jsme rezidencí plukovníka Huntingtona, který vlastní 40 tisíc akrů půdy. Nedovolí nikomu, aby se na nich usadil, protože si tuto zemi nechává na sport.“¹⁶⁴ „Kapitán White a já jsme si vzali pokoje u paní Ockletrosové. Měli bychom mít pěkné postele na spaní.“ „Poprvé v této kampani jsem viděl generála Shermana.“ Dne 12. března: „Místo návštěvy kostela zprovozňuji mlýn. Slečna a paní Ockletrosovi mi připadají velmi příjemné.“ Horton popisuje i méně příjemné výjevy: „Viděl jsem plačící matky s nemluvněty v náručí, jak prosí o jídlo a další podobné scény.“¹⁶⁵ Je velice pravděpodobné, že demonizování *foragerů*, hlavních viníků Shermanových represálií, je přehnané. Nicméně je pravda, že po sobě zanechali výraznou stopu v podobě nevyčíslitelných materiálních škod, nemluvě o psychických újmách způsobených těmito škodami i fyzických v podobě hladovění. Někteří *forageři* mohli mít dobré vztahy s civilním obyvatelstvem, v tomto ohledu jim většina historiků křivdí. Zároveň ti samí lidé ničili a pálili Jih.

Generálové byli vděční *foragerům* za to, jak prohledávají zemi, obstarávají zásoby a bezpečně je dovezou domů. Major Manning Force si ale neuvědomoval, že tyto jednotky, ačkoliv pro armádu dělají velmi užitečnou práci, tak zároveň mají nejbliž k páchání násilí

---

¹⁶² Tamtéž, *Diary of an Officer...*, February 10, 1865, s. 243.

¹⁶³ EATON, February 21, 1865, s. 245.

¹⁶⁴ Tamtéž, March 5, 1865, s. 247.

¹⁶⁵ Tamtéž, March 14, 1865, s. 248.

při zabavování majetku. Dne 2. prosince píše, že jeho brigáda ničila železniční trať. Na každé míli zničila úsek dlouhý zhruba šest set yardů. Přes čtyři míle trati bylo zničeno.¹⁶⁶

Deníky důstojníků byly často jiné než deníky obyčejných vojáků, i jiné než deníky generálů. Pro důstojníky i pro Hortona bylo tažení plné dobrodružství, zábavy, bez strádání a útrap. Vojáci i generálové často popisovali rutinní práce, překážky na cestě a nehody. Horton například tolik nepíše o překonávání řek a bažin. Horton byl pravděpodobně slušný důstojník, který necítil vůči Jižanům velikou zášť a soucítil s poškozenou zemí. Rád se s Jižany i bavil, především se ženami. Nicméně v něm bylo také trochu cynismu a krutosti. Například vůči některým civilistům, kterým nepomohl, i vůči Afroameričanům. Hortonovy deníky umožňují náhled na část Shermanovy armády a autenticky vykresluje i vztah mezi vojáky a Jižany. O dobrém vztahu Hortona s obyvateli Jihu svědčí i tento záznam: „*Stará dáma ronila slzy a řekla, rozejdeme se jako přátelé a doufá, že se v bezpečí dostanu ke své rodině.*“¹⁶⁷

Vznikalo mnoho falešných zpráv o tom, že Lee porážel Yankeeje. Falešné informace o přehnaných počtech padlých Seveřanů se týkali i Shermanova vojska. Dokonce jim věřil i generál Johnston, který proti Shermanovi během Atlantské kampaně stál. Také se rozšířila fáma, že Sherman utekl z Atlanty.¹⁶⁸ Tyto falešné zprávy ztěžovaly konfедераčním generálům práci a ve finále nahrávaly Unii. V kontrastu s tím přišla pravdivá zpráva, že Atlanta, druhé nejdůležitější město Konfederace, padla. Jižané tomu nechtěli uvěřit. Jednotky v západní Konfederaci, oddělené od zbytku národa unijní kontrolou Mississippi, byly často nejvíce náchylné k falešným zprávám. V září si William W. Heartsill ve svém deníku poznamenal: „*dnes večer se k nám donesly zvěsti, že Atlanta padla, nevěřte tomu ani slovo.*“¹⁶⁹ Poté se dokonce šířily zvěsti, že Hood znovu získal město. Když si připustili, že Atlanta byla pryč, někteří Jižané dokonce zpochybnili strategickou hodnotu města a pokusili se přesvědčit sebe, že město bylo postradatelné.¹⁷⁰ Konfederace si myslela, že válku lze vyhrát a následně dosáhnout nezávislosti mnoha způsoby, nejen na bojišti, ale třeba i díky mírovému hnutí na Severu, zahraniční intervencí, či dokonce kolapsem na Wall Street.

---

¹⁶⁶ FORCE, Manning F., *From Atlanta to Savannah: The Civil War Journal of Manning F. Force*, November 15, 1864 – January 3, 1865, December 2, 1864, In: The Georgia Historical Quarterly, Vol. 91, No. 2, [s. l.] 2007, s. 190.

¹⁶⁷ EATON, March 16, 1865, s. 249.

¹⁶⁸ HEARTSILL, W. W. – WILEY, B. I. (eds.), *Fourteen Hundred and 91 Days in the Confederate Army*, Redding Papers, W. R. Redding to his wife, August 14, 1864, Jackson 1954, s. 402.

¹⁶⁹ Tamtéž, William W. Heartsill diary, October 18-19, 1864, s. 217.

¹⁷⁰ Tamtéž, John Walters diary, October 4, 1864, s. 160.

Nejpravděpodobnější možnost se soustředila na prezidentské volby v roce 1864. Konfederace nejprve podporovala pro mírového kandidáta generála George McClellana, ale nakonec dala přednost znovuzvolení Lincolna, jelikož McClellan by prý Jihu nabídl novou ústavu, která by jej opět začlenila do Unie. Věřili také naivně, že Lincolnovo znovuzvolení vyvolá revoluci v severozápadních státech, což by vedlo také k jejich nezávislosti.¹⁷¹ Psycholog Ralph L. Rosnow tvrdil, „*čím hrozivější a dramatictější zážitek, tím větší pravděpodobnost, že z něj bude příběh pověsti*“.¹⁷²

Richmondské noviny lživě informovaly své čtenáře, že zprávy z Georgie jsou prý až „příliš dobré na to, aby se tiskly“. Naznačily, že Shermanova armáda byla úplně odříznuta od severu, a tvrdily, že nechtějí šířit další zprávy, aby tím neposkytly Seveřanům citlivé informace. Podle korespondencí jim to někteří lidé věřili.¹⁷³ Když Richmond padl, jižní publicisté znovu srovnávali své podmínky s Američany během revoluce: „*Dobytí Richmondu nebude mít na konečný výsledek války větší účinek než dobytí Philadelphie v roce 1777.*“¹⁷⁴ Občas byla vypuštěna i nějaká negativní fáma. Psalo se o Shermanových zvěrstvech a zprávy občas dokonce oznamovaly smrt Leeho, nebo nějakého jiného milovaného vůdce.¹⁷⁵ Jižanské příběhy, legendy a tradice se po válce staly součástí americké kultury a tvořily jakýsi široce uznávaný vzor. Mnoho lidí sympatizovalo s jižanskou tradicí, ačkoliv se považovali za americké občany.

Joseph Addison Turner působil od roku 1859 v georgijském senátu, vlastnil několik časopisů na Jihu. Ve svých časopisech Turner píše o nájezdech Shermanovy kavalerie ve střední Georgii. Turner uvedl, že jeho záměr bylo dát lidem bližší představu o invazi Yankeeů.¹⁷⁶ Je zajímavé, že ve svých článcích předkládá výpovědi lidí, kteří uvádějí, že bylo město Madison vypáleno.¹⁷⁷ Je vyvráceno, že by toto město bylo vypáleno, zabýval se tím i Melton, který tvrdil, že město bylo pouze vyplundrováno. Dne 2. srpna Turner píše o Yankeech v Turnwoldu. Vzali si podle svědectví jen kukuřici a jednoho otroka a nic nezničili, ani nevzali nic dalšího. Nakonec se ukázalo, že to nebyli Seveřani, ale Wheelerova kavalérie. „*Naši vojáci*

---

¹⁷¹ HEARTSILL – WILEY, Brannock Papers, James Brannock to Sarah Caroline Brannock, September 12, 1864, s. 113–14.

¹⁷² ROSNOW, R. L., „*Psychology of Rumor Reconsidered*“, In: Psychological Bulletin, Vol. 87, [s. l.] 1980, s. 20.

¹⁷³ PHILLIPS, J., *The Grape Vine Telegraph: Rumors and Confederate Persistence*, In: The Journal of Southern History, Vol. 72, No. 4, [s. l.] 2006, s. 780–781.

¹⁷⁴ BERENDS, K. O., „*Wholesome Reading Purifies and Elevates the Man's: The Religious Military Press in the Confederacy*“, In: Religion and the American Civil War, New York 1998, s. 131.

¹⁷⁵ PHILLIPS, s. 783.

¹⁷⁶ *Countryman*, Vol. 19, [s. l.] December 6, 1864, s. 673.

¹⁷⁷ Tamtéž, Vol. 19, August 2, 1864, s. 410.

se k nám chovají velmi laskavě a nemáme žádný důvod ke stížnostem.“ Někteří lidé chtěli od jižních vojáků ochranu před Yankeeji.¹⁷⁸ I přes ničivou povahu Shermanova pochodu prameny na obou stranách nezveličují destrukci, která byla způsobena Unionisty. Tendenci zveličovat a krvavě líčit tažení měli až jižanští *Lost Cause* historici během následujících zhruba sto let po válce. Prameny obou stran také zmiňují často i dobré vztahy mezi civilisty a vojáky. Jižanské prameny o přítomnosti Yankeeů píší často, ale nepíší o nich jako o reálné vážné hrozbě, ani o nich nepíší expresivně v negativech. Přítomnost Shermanovy armády berou jako holý fakt.

„Mezi jednou a druhou hodinou, téže noci, přišel k naší bráně muž. Zeptali jsme se kdo je to. Odpověděl, že „přítel.“ Byli jsme si jisti, že jsme čelili dvěma yankejským zvědům nebo jejich hlídce, ačkoli tvrdili, že jsou vojáci Konfederace. Svědci píšou, že s vojáky nakonec pili whisky, kterou jim nabídli. Vojáci poděkovali a chtěli dokonce za ni zaplatit. Civilisté pak byli zvědaví, jestli to byli opravdu Yankeeové, což se nakonec potvrdilo.“¹⁷⁹

Turnerův poslední článek o Shermanově pochodu Georgií se objevil v *Countrymanovi* 10. ledna 1865: „*Sherman pochodoval Georgií, nedokážeme si představit, že jeho pochod byl „příjemný“, jak ho sám on prezentuje. Přesto prošel, a to nezraněný, stěží škrábnutý. Ruměncem hanby se objevil na tváři každého občana Georgie i každého Jižana. Cítíme se hluboce poníženi, pokořeni, rozčarováni – dokonce degradováni. Přesto však musíme přijmout lekci, které nás Bůh podrobil.*“¹⁸⁰ Turner byl nakonec 26. června 1865 Unionisty zatčen a podroben tvrdému výslechu, byla mu zakázána činnost. Po válce začal opět publikovat, ale jeho *Countryman* už neměl takový ohlas.

Kapitán David P. Conyngam vyprávěl příběh podle něj „příliš autentický“ na to, aby se dal zpochybnit. Vyprávěl příběh zbožného georgijského otroka jménem Ostin: „*Raději zpíval žalmy, než aby pracoval.*“ Těšil se až přijde osvoboditelská armáda, jeho majitel ho ale brutálně zavraždil svými krvelačnými psy.¹⁸¹

„*Sedmi nebo osmi letý malý černošský chlapec plakal a křičel, že chce svoji maminku. Vozka, který spěchal, práskl bičem a zařval na něj: „Uhni z cesty, ty malý černý parchante,*

---

¹⁷⁸ *Countryman*, August 23, 1864, s. 458.

¹⁷⁹ *Turner's Journal*, January 18, March 20, 21, 1865.

¹⁸⁰ *Countryman*, Vol. 20, January 10, 1865, s. 10.

¹⁸¹ CONYNGHAM, D. P., *Shermans March Through the South: With Sketches and Incidents of the Campaign*, New York 1865, s. 149–153.

z cesty, nebo tě zabiji.“ Nikdo se však nezastavil, aby pomohl malému chudákovi. Jeho pláč byl podle vojáka slyšet pořád, než kolona odjela.¹⁸²

Kaplan zachránil nemocné dítě zabalené v dece, zastavil ho ale voják a vyhrožoval mu, že toto dítě hodí do ohně.¹⁸³ Chesebrough vypráví o vykopání konfедераčního vojáka z hrobu. Píše o tom, jak Unionisti prý hledali poklad a jednoho občana kvůli tomu zmlátili. Vojáci byli zajati, a pak prosili o milost. Tento příběh se však zdá jako nepravděpodobný nebo upravený, jelikož byla malá šance, že by z celé armády zajali zrovna ty vojáky, co to provedli. I dialogy se jeví jako příkrášlené.¹⁸⁴ Plukovník Jeremiah Jenkins se ve městě omlouval jedné ženě za způsobený nepořádek, ona ale odvětila, že Sever ztratil veškerou slušnost, když přenesl válku na ženy a děti. On jí na to tvrdě odpověděl, že jižanské ženy nechávají naživu jen, aby více trpěly.¹⁸⁵

Téměř každý domácí sluha ve městě opustil svého pána nebo paní. Jedna aristokratická paní si stěžovala Georgi W. Nicholsovi, vojákovu Unie: „*Je to hrozné, pane! Všichni mě opustili.*“ *Byla teď chudá, tak měla teď potřebu si hledat práci pro sebe.*“¹⁸⁶ To jí samotné bylo zcela cizí, i myšlenka na to jí byla nepříjemná. Ostatní bílí sledovali, jak otroci, kteří s nimi byli celý život teď odcházejí, aniž by se rozloučili či cokoliv řekli.

„*Domy dvou mužů shořely, sousedé je informovali, že překážely v cestě. Byl docela teplý den, stín žádoucí.*“¹⁸⁷ Force píše o získaném dřevu z afroamerických čtvrtí. Dále o tom, že k nim přicházeli konfедераční dezertéři, kteří prý do rebelské armády vstoupili kvůli hladu.¹⁸⁸ Vojáci a důstojníci Unie byli také často zoufale hladoví.

Na konci války v Cheraw byl nalezen mrtvý Unionista s nápisem „*smrt foragerům*“. Sherman vydal rozkaz, že za každé takové zabití bude popraven povstalecký vězeň. Los vyšel na starého zajatce, podle pramenů to byla smutná podívaná, když ho za to zastřelili.¹⁸⁹

Deník seržanta Williama Bluffton Millera, „*hoosiera*“ z Wells County z Indiany, popisuje Shermanovy kampaně z pozice běžných vojáků. Miller sledoval hořící Augustu,

---

¹⁸² FLEHARTY, S. F., *Our Regiment: A History of the 102nd Illinois Infantry Volunteers, with Sketches of the Atlanta Campaign, the Georgia Raid, and the Campaign of the Carolinas*, Chicago 1865, s. 125.

¹⁸³ DAVIS, B., *Sherman's March*, New York 1988, s. 168.

¹⁸⁴ CHESEBROUGH, s. 29.

¹⁸⁵ ROYSTER, s. 20.

¹⁸⁶ Mrs. Henry Taylor Journal, December 30, 1864, In: NICHOLS, G. W., *Story of the Great March*, New York 1866, s. 107.

¹⁸⁷ FORCE, December 8, 1864, s. 192.

¹⁸⁸ Tamtéž, December 15, 1864, s. 195.

¹⁸⁹ MCDONALD, G. B., *A History of the 30th Illinois Veteran Volunteer Regiment of Infantry*, Sparta, IL 1916, s. 99–100.

byl to podle něj grandiózní pohled. Tvrdil také, že by vojáci neměli mít lítost nad nepřátelskými občany.¹⁹⁰ „Někteří staří občané si stěžují a prohlašují, že jsou muži z Unie, a nikdy nebyli ničím jiným. Naši chlapci jim říkají, že pokud jsou muži z Unie, mohou si dovolit přispět nějakou věcí, která by nám pomohla ve válce, a pokud jsou rebelové, vezmeme si to tak jako tak.“¹⁹¹

„Dnes jsem sehnal jeden povstalecký dokument a je velmi zábavné ho číst. Jedna položka říkala, že Shermanovi muži byli hladoví a otrhaní.“ Miller také uváděl svůj pohled na dezerci Unionistů: „Nevěřím, že nějaký muž na tomto pochodu dezertoval, a pochybuji o tom. Jízda rebelů, která nás pronásleduje, jen udržuje naše muže pospolu.“¹⁹² Dále zmiňoval: „Minuli jsme vězně zajaté ve Fort McCallisteru a jsou to ti nejhorší vojáci, jaké jsem kdy viděl. Jsou to malí chlapci a velmi staří muži, kteří nejsou dost silní na to, aby byli v terénu.“¹⁹³ V roce 1918, když Miller umíral, byl hrdý na to, že pomáhal „slunci Konfederace“ zapadnout do „věčné noci“ tím, že sloužil v řadách Shermanovy armády.¹⁹⁴

Stejně jako prakticky ve všech ostatních oblastech, kterými Shermanovi muži prošli, i ohledně Madisonu, kolují nejasnosti o tom, co se ve skutečnosti stalo, když dorazily federální jednotky. Melton tvrdí, že panují nejednoznačné názory ohledně činnosti Shermanových mužů v obsazených městech. Jednou z nejpopulárnějších legend o Madisonu je, že Shermanovi připadalo město příliš krásné na to, aby hořelo, a proto ho ušetřil před zkázou.¹⁹⁵ Je otázkou, podle čeho generál vybíral města, která se měla stát cílem jeho vojáků. Samozřejmě strategický význam hrál nejdůležitější roli. Madison byl nejdůležitějším bodem mezi Atlantou a Augustou. V listopadu 1864 již město Madison významně přispělo k válečnému úsilí Konfederace. Vláda přeměnila starou továrnu na bavlnu, na důstojnické vězení a později na nemocnici pro zraněné z kampaně v Atlantě.¹⁹⁶

Melton nezapomněl zmínit, že civilisté také trpěli v rukou konfедераční kavalérie generálmajora Josepha Wheelera stejně jako uprchlí otroci. Jedna tradice uvádí, že vojáci městem prošli, ale Sherman na počátku kampaně omezil ničení i u jiných jižanských měst.

---

¹⁹⁰ PATRICK, J. L. – WILLEY, R., s. 218.

¹⁹¹ Tamtéž, November 18, 1864, s. 220.

¹⁹² Tamtéž, December 1, 1864, s. 227.

¹⁹³ Tamtéž, December 15, 1864, s. 233.

¹⁹⁴ MERILL, C., *The Soldier of Indiana in the War for the Union*, Vol. 2, Indianapolis 1866, s. 776.

¹⁹⁵ MELTON, B., „*The Town that Sherman Wouldn't Burn*“: *Sherman's March and Madison, Georgia, in History, Memory, and Legend*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 86, No. 2, [s. 1.] 2002, s. 201.

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 203.

Druhá tradice, říká, že městem neprošel zadní voj, který nejvíc drancoval.¹⁹⁷ Levé křídlo Shermanova vojska, které bylo v blízkosti Madisonu, měl na starosti generál Slocum. Slocumovi muži zničili vlakové nádraží spolu s budovami, které by mohly pomoci Konfederaci, soukromé rezidence unikly jejich pochodním. Podle dvou zdrojů byl Sherman s Hillem v Atlantě, a ne v Madisonu. Sherman se se s ním prý domluvil, že ušetří Madison, pokud se Hill pokusí využít svého vlivu u guvernéra Josepha E. Browna, aby Georgie přestala bojovat. Joshua Hill je vždy v těchto zmínkách ústřední postavou, co se týká záchrany Madisonu. Byl to prounijní jižanský politik, který kandidoval proti Brownovi. Podle Freemana Mitchella Madison neshořelo, protože zhýralé jednotky Shermanovy armády byly příliš zaneprázdněné pácháním jiných druhů zla, než aby si našly čas na založení požáru. Hill se Shermanem měli řešit to, že pokud se Brown stáhne z Georgie a on se stane gubernérem, přikáže svým vojákům, aby Georgií prošli co nejopatrněji.¹⁹⁸ Neexistují žádné zprávy o hladovění města po válce.¹⁹⁹

V Zápiscích nemocnice v Madisonu stálo, že byla nemocnice spálená Shermanem. Později se ale v jejích základech nenašly žádné stopy po uhlících. Nemocnice stála od války neporušená. Podle Meltona bylo Shermanovou strategií to, co celou dobu zamýšlel, a to zpusťit co nejvíce georgijských strategicky důležitých zdrojů a rychle jít dál. Pravděpodobným výsledkem této politiky by bylo menší pustošení v oblastech menšího strategického významu.²⁰⁰

6. SHERMANŮV OSOBNÍ POHLED NA VÁLKU

Shermanův pohled na válku by se dal shrnout jeho známou větou: „*Válka znamená krutost a vy ji vylepšit nedokážete, a ti, kdož válku zanesli do naší vlasti, zaslouží veškerá slova prokletí a zatracení, co jich jen může národ vykřičet.*“ „*Válka je válka, a ne nějaká soutěž popularity.*“²⁰¹ Podle historika B. H. Liddella Harta bylo Shermanovi jedno, jak na něj Jižané pohlížejí, počítal s tím, že ho mohou chtít dokonce zavraždit.²⁰²

V této kapitole je zobrazen Shermanův osobní pohled na válku. Jsou představeny jednotlivé generálova rozhodnutí, která ovlivnila především jižanské civilisty a partyzány zejména

---

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 205.

¹⁹⁸ SHERMAN, *Memoirs...*, Vol. 2, s. 137.

¹⁹⁹ MELTON, s. 225.

²⁰⁰ MELTON, s. 203.

²⁰¹ SHERMAN, *Memoirs...*, Vol. 2, s. 111.

²⁰² LIDDELL HART.

před jeho slavným pochodem Georgií. Tato kapitola má představit Shermanův postoj k nepřátelskému lidu také na jeho konkrétních rozkazech.

Podle Shermana za „občanskou válku“ v Kansasu v roce 1856 mohl Sever, jelikož nedovolil Kansasu být otrokářský. „Pokud by se jednalo o novou věc, nikdo by neměl zájem o její zavedení, ale je to stará a historická skutečnost, kterou musíte vzít.“²⁰³ Je zajímavé, že Shermanův bratr John se naopak tvrdě stavěl proti otrokářsky. William se ho naopak snažil mírnit. Podle Murrayho Sherman téměř ve všech věcech, s výjimkou secese a rozštěpení, sympatizoval s Jihem.²⁰⁴ Ozbrojené akce Johna Browna ho rozzuřily. Důrazně podporoval Virginii v jejím právu vyvolat boje proti Brownovi a věřil, že armáda Spojených států má právo na ochranu svého arzenálu v Harper's Ferry. Pro Shermana byl John Brown „šílený člověk, který by bezbranné ženy a děti vydal na milost a nemilost podřadné rase“.²⁰⁵

Shermanův psychický stav se horšil ještě během práce prezidenta železniční společnosti v St. Louis těsně před válkou. Jeho bratr mu radil, ať nyní vstoupí do armády, že si zajistí vysoké postavení na celý život. Realita však byla jiná. Je jisté, že se v Shermanovy na počátku války mísily různé pocity, často i protichůdné. Nevěděl, jestli má sloužit ve vojsku. Důvod, proč nyní nechtěl velet v armádě odůvodňoval takto: „Počáteční vládní ambice ve válce selžou, současní generálové budou nahrazeni. Objeví se druhá nebo třetí vlna, mezi nimi bych mohl být, ale v současné době nebudu dobrovolníkem ani vojákem ani nic jiného.“²⁰⁶ V tomto ohledu byl Sherman prozíravý a také měl pravdu. První dva roky války semlely nespočet vojáků Unie a jejich mnoho neúspěšných generálů jako McDowell, Frémont, Stone, Pope i opěvovaný McClellan. Všichni byli postupně nahrazeni.

Sherman neměl důvěru v dobrovolnickou armádu a ostře ji kritizoval. „Vojáky na počátku války označil za ozbrojený dav, který jsme vedli do Virginie.“²⁰⁷ Sherman věřil, že civilizovanou válku mohou vést pouze disciplinovaní vojáci, ne dobrovolníci. Po bitvě u Bull Run byl jeho postoj k nepříteli v podstatě postojem ortodoxního profesionálního vojáka, který se zajímal o bitvu jako o strategickou hru, protože ji hrály dvě armády,

---

²⁰³ W. T. Sherman to John Sherman, November 30, 1854, In: THORNDIKE, s. 53–54.

²⁰⁴ MURRAY, R. K., *General Sherman, The Negro, and Slavery: The Story of An Unrecognized Rebel*, In: Negro History Bulletin, Vol. 22, No. 6, [s. l.] 1959, s. 126.

²⁰⁵ W. T. Sherman to Mrs. Sherman, October 29, 1859, In: DEWOLFE HOWE, s. 399–400.

²⁰⁶ W. T. Sherman to John Sherman, April, 1861, In: THORNDIKE, s. 111–112.

²⁰⁷ W. T. Sherman to Mrs. Sherman, July 24 and 28, 1861, In: DEWOLFE HOWE, s. 203–10.

spíše než o personalizaci nepřítele. Znepokojovalo ho zdánlivé porušení pravidel, pokud jde o práva na civilní a soukromé vlastnictví.²⁰⁸

Sherman také poukazoval na nebezpečí ze strany civilního obyvatelstva. Po Kentucky, odkud si generál nesl psychickou újmu, byl převelen do Missouri. Ohledně Missouri, kde měl Halleck na počátku války 80 000 mužů, tvrdil, že je tento stát prošpikován secesionistickým vojskem a separatisty.²⁰⁹ Sherman postupně zjistil, že sabotáže provádějí spíše civilisté než vojenské jednotky. Naučil se posuzovat situaci na Jihu podle toho, co viděl v Missouri.²¹⁰ V Missouri pozoroval, jak snadno se jednotky Konfederace pohybovaly terénem, aniž by musely hlídat civilní obyvatelstvo, zatímco jeho vlastní větší síly měly omezenou působnost kvůli vynikající flexibilitě a rychlosti pohybu, kterou projevoval nepřítel. Po Shilohu se dostalo generálu Shermanovi pochvaly jak od Granta, tak od Hallecka. Pro něj ale bylo důležitější, že získal znovu důvěru sám v sebe.²¹¹ Tato bitva, ve které málem zemřel, pro něj znamenala jistý posun.

Partyzáni dali Shermanovi zabrat především v Tennessee, konkrétně, když velel posádce v Memphisu v druhé polovině roku 1862. Na rozdíl od Kentucky a Missouri byly útoky partyzánů v Tennessee opravdu četné a významné. Napadaly nejen logistiku Unie, ale také samotné vojáky. Nejvíce však Shermana iritovalo střílení partyzánů na dělové čluny Unie ze zarostlých břehů řeky Tennessee a Mississippi. Některé příběhy o aktivitách partyzánů však byly přehnané.²¹² Ale jak Fisher, tak John Bennett Walters, připouštějí, že Sherman mohl na jednu stranu zveličovat potíže, kterým čelil.

„*Všichni lidé jsou partyzáni, země jich je plná*“, informoval Granta. Situaci v Memphisu a okolí si vyložil svým charakteristickým zevšeobecňováním.²¹³ Podle Walterse Sherman zavedl nový koncept uplatnění teroru proti armádám i civilnímu obyvatelstvu. „*Nemůžeme změnit srdce lidí na Jihu, ale můžeme udělat válku tak hroznou, že si jim nezbude než prosit o mír.*“²¹⁴ „*Musíme dát lidem pocítit, že každý útok na silnici, bude mít za důsledek zničení některého z jejich měst nebo plantáží jinde. Všichni aktéři těchto činů a jejich přívrženci musí za tyto své zbabělé činy trpět.*“²¹⁵

---

²⁰⁸ WALTERS, s. 457.

²⁰⁹ W. T. Sherman to John Sherman, January, 1862, In: THORNDIKE, s. 138.

²¹⁰ WALTERS, s. 457.

²¹¹ Tamtéž, s. 456.

²¹² FISHER, s. 77.

²¹³ Sherman to Grant, August 17, 1862, In: *Official Records*, Ser. 1, Vol. 17, Part 2, s. 178.

²¹⁴ Sherman to Grant, October 4, 1862, Tamtéž, s. 259–62.

²¹⁵ Sherman to Grant, October 9, 1862, Tamtéž, s. 272–74.

V trestech byl Sherman vynalézavý, nepřikazoval ale popravovat obyvatele, ani když byli napojeni na partyzány. Podle Fishera je ale tvrdost a mstivost těchto opatření nepopíratelná. Zdůrazňuje ale, že Sherman ve svém konání nebyl jediný, jelikož tvrdé tresty vůči partyzánům praktikovali i jiní generálové na obou stranách, například Shermanův neoblíbený nadřízený generál Halleck v Missouri.²¹⁶ Kolektivní trest praktikovali také ostatní generálové. Například v Alabamě pověsili náhodně vybrané muže za spálení mostů.

V Mississippi nařídil zničit všechny domy, farmy a kukuřičná pole na vzdálenost patnácti mil podél arkansaského břehu řeky Mississippi. Sherman tím, že tyto útoky Konfederace označil za „zbabělé činy“ a nařídil jejich odvetu, ve skutečnosti popíral, že nepřítel má právo odolat invazi do své země. Sherman podle Walterse odmítl uznat přijatá válečná pravidla během jeho okupace Memphisu, nebo jim nerozuměl. Jeho teorie kolektivní odpovědnosti obecně označila všechny lidi za účastníky vojenských nepřátelských akcí. Sherman pečlivě formuloval rozkazy, které nejen výstižně uváděly povahu operace, ale obsahovaly také prohlášení o účelu, který ospravedlňoval tato opatření.²¹⁷

Na začátku listopadu 1863 vydal Sherman nejasný, ale „zlověstný“ rozkaz generálovi Grenvillovi M. Dodgovi: „*Pokud partyzáni ohrožují vaše cesty nebo železnice, nechte je zaplatit všechny škody i s úroky.*“²¹⁸ Sherman byl nepopíratelně nemilosrdný, ale jeho označení jako „ničícího monstra“ musí být sdílena s mnoha dalšími. Tvrdé tresty souvisí s generálovou frustrací z partyzánů. Věděl, že kolektivní tresty jsou účinné.²¹⁹

Shermanovy jednotky tedy při svých operacích kolem Memphisu nejen získaly zkušenosti s ničením, ale byly také osvobozeny od právních a morálních povinností, která by zachovala jejich respekt k posvátnosti soukromého majetku. Sherman považoval svoje působení kolem Memphisu na podzim roku 1862 za jakýsi experiment a zkoušku. Který pak uvedl ve velkém měřítku v kampaních v příštích dvou letech v Mississippi, Georgii a Jižní Karolíně.²²⁰

Bitva u Chickasaw Bluff v Mississippi byla jeho první bitvou, kterou vedl on sám. Skončila sice jeho porážkou, ale byla zároveň jeho cennou zkušeností. V soukromí přiznal svoji chybu, že zaútočil moc brzy. Tato bitva potvrdila jeho předchozí teze, kdy přeceňoval sílu Konfederace a tvrdil, že Unie potřebuje na válku mnohem více mužů a hodně jich také

---

²¹⁶ FISHER, s. 80.

²¹⁷ WALTERS, s. 466.

²¹⁸ SHERMAN, *Memoirs...*, Vol. 1., New York 1875, s. 152–153.

²¹⁹ FISHER, s. 81.

²²⁰ WALTERS, s. 465–466.

padne. Ve většině bitev měla Unie vojenskou převahu, často měla ale větší ztráty. Konfedační vojáci bojovali lépe, a to i v bitvách, kde byli přecíslení. Noviny *New York Herald* Shermana kritizovaly. McClellanda, který u řeky Mississippi Jižany porazil u Arkansas Post, vyzdvihovaly.²²¹ Shermana neúspěch těžce zasáhl. Na začátku roku 1863 Sherman ale věřil ve vítězství. Tvrdil, že jižanská rebelie musí být tvrdě potrestaná, hovořil o vyhlazování a ničení jejich zdrojů.²²² Realita byla méně drastická než jeho slova. Zároveň v Mississippi tvrdil, že destrukce a plnění ve válce není ospravedlnění hodné. Po neúspěšné bitvě u Chickasaw Bluff jeho kariéra neskončila, myslel si jen, že jsou potvrzeny jeho slova. Sherman měnil své názory, vyvíjel se i se poučoval ze svých chyb, také byl schopen si přiznat svoji chybu, častěji ji však svaloval na jiné. Mísily se v něm emoce, pocity neúspěchu, úspěchu frustrace i depresí. Podle mého názoru nebyl schopen uvažovat nezávisle na tom, jak se vyvíjela situace na bojišti. Postupně přehodnotil svůj názor na dlouhou válku i tisíce dalších obětí na straně Unie. Víru v rychlejší a úspěšnější válku získal již roku 1863 u Vicksburgu, a to Grantovým velkolepým vítězstvím. Nebyl schopen uvěřit, že takzvaný Gibraltar západu, pevnost Vicksburg padne „jen“ za cenu skoro pěti tisíc mrtvých, a že se třicet tisíc konfedačních vojáků nakonec vzdá.

Sherman ve své korespondenci na začátku války trval na tom, že krádež soukromého majetku porušuje nejen vojenské předpisy, ale i morální. Ještě v Mississippi a v Georgii před jeho pochodem k moři si poměrně trpce stěžoval na drancování a tvrdil, že by mělo být přísně potrestáno. Během března se generál rozhodl, že drancování je přijatelné. Proč, to nikdo neví. Možná měl osobní důvod a jeho hněv vůči Jihu rostl. V jeho rozkazu číslo 120, ale stále tvrdil, že soukromá obydlí mají být ušetřena.²²³ Podle Fellmana si Sherman během svých tažení vypěstoval vůči Jihu nenávisť²²⁴, toto tvrzení je ale naprosto zavádějící, jelikož Sherman měl v soukromí s Jižany dobré vztahy už z doby, kdy působil v Louisianě, a po válce na ně navázal.

Podle Roystera když Sherman viděl, že metody konvenční války nefungují, uspokojil potřebu severanského lidu a vojáků po agresivní válce.²²⁵ Nebyl to samozřejmě on, kdo s tímto postojem přišel první. Hlasy na Severu byli pro silnější represálie vůči Jihu, než měl Sherman v úmyslu vykonat, byl to ale on, kdo těmto radikálním myšlenkám dal podobu a převedl je

---

²²¹ *New York Herald*, Jan. 21, 1863.

²²² *Library of Congress*, Sherman Papers, Vol. 11, W. T. Sherman to John Sherman, Jan. 25, 1863.

²²³ KENNETT, L., *Sherman: A Soldier's Life*, New York 2001, s. 224.

²²⁴ FELLMAN, M., *Citizen Sherman: A Life of William Tecumseh Sherman*, New York, 1995, s. 9–11.

²²⁵ ROYSTER, s. 89. Agresivní válka byla podle Roystera ta, kterou vedli nejen Severané, ale také například Thomas „Stonewall“ Jackson.

do reality. O agresivní válku se pokoušeli i jiní generálové než Sherman, ale neměli takový úspěch. Vždyť Sever ji vedl už od počátku konfliktu, tlačil a útočil na Jih, kde se dalo, ale marně. Agresivní válka, kterou vedl Sherman, byla jiná, než která se vedla ve Virginii počátkem války i jiná, kterou tam vedl Grant na konci konfliktu.

Shermanovy rozkazy vůči jeho vojákům během pochodu v Georgii a Karolínách byly poměrně liberální, vůči civilistům a ostatním účastníkům pochodu poměrně striktní. Co se týče distribuce jídla, generál Thomas ji povolil trpícím civilistům, Sherman to ale zakázal, protože nejprve měla dostat zásoby armáda.²²⁶ Na Shermanových zásobách se podle něj přižívovali různí lenoši.²²⁷ Rozhodl se tedy zásoby soustředit přímo na svoji armádu. „*Pokud by partyzáni nebo jiní záškodníci narušovali pochod nebo by obyvatelé měli pálit mosty, bránit v cestě nebo jinak projevovat nepřátelství, měli by velitelé armád učinit opatření proti takovému nepřátelství.*“²²⁸

U Savannah jeden federální důstojník stoupl s koněm na nepřátelskou minu, což rozzuřilo Shermana. V reakci na to vyzval konfederační vězně a nařídili jim pochodovat podél zaminované silnice. Zatímco Sherman se tomu mohl smát, vězni byli vyděšeni. Naštěstí nenašli žádné další skryté miny.²²⁹ Při zabíjení severanských zajatců jižanskou kavalerií neváhal Sherman popravít stejný počet jižanských zajatců.²³⁰ Generál ve výjimečných případech jednal v zápalu hněvu místo strategického uvážení.²³¹

Sherman byl poměrně odolný vůči nenávisti ze strany Jižanů. Byl si tohoto narativu vědom. V dopise své ženě, napsaném na konci března v Savannah, Sherman napsal: „*Už moji armádu nenazývají „zbabělými Yankeeey“, ale pokusili se vzbudit sympatie civilizovaného světa příběhy o krutých barbarstvích mé armády.*“ A ženám v Savannah „*bylo řečeno o mém vypalování a zabíjení, jako by na ně čekalo to nejohrovnější monstrum*“.²³² Podle převažující mytologie Sherman zdevastoval nejen celou Georgii, ale také většinu Jihu. Ušetřena nebyla ani budova, ani pole. Zanechal lidi hladové a bez domova. Sherman ve svých memoárech také psal o pyšném a nadřazeném chování jižních žen.²³³ Sherman ve svých pamětech uvádí,

---

²²⁶ SHERMAN, *Memoirs...*, Vol. 2, s. 174–176.

²²⁷ W. T. Sherman to Mrs. Sherman, near Atlanta, August 11, 1864, In: DEWOLFE HOWE, s. 307.

²²⁸ SHERMAN, *Memoirs...*, Vol. 2, s. 145.

²²⁹ Tamtéž, s. 194, MARSZALEK, J. F., *Sherman's March to the Sea*, Abilene 2005, s. 96.

²³⁰ Sherman to Kilpatrick, February 23, 1865, *Report of Major General William T. Sherman*, s. 329–30.

²³¹ RUBIN, s. 36.

²³² SHERMAN, W. T., *Marching through Georgia: William T. Sherman's Personal Narrative of His March through Georgia*, New York 1875, s. 186–190.

²³³ W. T. Sherman to Mrs. Sherman, August 20, 1862, In: SIMPSON, B. D. – BERLIN, J. V. (eds.), s. 281.

že jeho muži podle Jižanů „nerespektovali ani věk, ani pohlaví, že jsme spálili všechno, na co jsme narazili. Stodoly, stáje, bavlněné sklady, a dokonce i obytné domy, že jsme znásilňovali ženy a zabíjeli muže a páchali na obyvatelích nejrůznější zvěrstva“.²³⁴

Sherman tvrdil, že jeho válka je rozdílná těm v Evropě. Jeho muži bojují i proti jižanskému lidu, mladým, starým, chudým i bohatým. „Tisíce lidí, kteří byli svými lživými novinami podvedeni, věřili, že nás ve válce pořád válcují a bičují, si nyní uvědomují tvrdou pravdu, teď nebudou mít chuť si zopakovat tuto zkušenost znovu.“²³⁵ Generál později řekl, že smyslem jeho tažení bylo zlomit jižanskou pýchu a nahnat jim strach. Své činy odůvodňoval i biblicky. „Strach z Pána je počátek moudrosti.“²³⁶ Nechtěl ale, aby jeho vojáci brali ze soukromého majetku, trestal zloděje ze své armády. Vyžadoval také, aby byly válečné články, včetně ustanovení o plundrování a drancování, přečteny jeho vojákům nahlas.²³⁷ Sherman ve svých pamětech připouští, že nejpravděpodobněji k drancování, loupežím skutečně docházelo, ale obviňoval z toho primárně *bummery* nebo opozdilce z hlavní armády. Pokračoval tím, že nevěděl o žádném případě znásilnění ani vraždy.²³⁸

Pro většinu Jižanů byly Shermanovy kampaně utrpením, byla to temná skvrna v jejich historii. Někteří by raději obětovali svůj život než podstoupit takovéto ponížení. Toto však bylo Shermanovým cílem, nechtěl, aby ho lidé na Jihu oslavovali, věděl že ho budou nenávidět. Chtěl jim touto tvrdou odplatou ukázat, jak velké chyby se dopustili, když se odtrhli od Unie. Sherman později po válce sám tvrdil, že primárním cílem jeho kampaní nebylo potrestat jižanské obyvatele a demoralizovat je, ale zničit zásoby kvůli nepřátelské armádě. Je neodmyslitelné, že jižanští autoři budou zdůrazňovat, jakou ránu Shermanovo tažení na Jihu zanechalo. Do jejich pocitů a pocitů jejich předků se nedokážeme vžít, protože to byl a je jejich domov, který byl takto tvrdě zasažen.

Sherman, litoval Jihu a byl by dal svůj život za čestný mír. Ale nic ho nemohlo přimět tak rychle, aby zůstal na mrtvém bodě. Žádný muž v celé Americe nebyl tak ochotný, aby nabídl Jihu ruku na usmíření.²³⁹ Byers naráží jednak na předválečný život Shermana a jeho vztah k Jihu a zároveň na jeho poválečnou kritiku tvrdých opatření proti Jihu.

---

²³⁴ SHERMAN, *Memoirs...*, Vol. 2, s. 236.

²³⁵ SHERMAN, *Memoirs...*, Vol. 2, s. 227

²³⁶ Tamtéž, s. 249.

²³⁷ CASHIN, s. 354.

²³⁸ SHERMAN, *Memoirs...*, Vol. 2, s. 182–183.

²³⁹ BYERS, s. 239–40.

Po válce se Sherman na rozdíl od Granta a jiných generálů držel dál od politiky. Podle něj měla být armáda vždy apolitická. Generál věřil v instituce, ústavu a vládu i přes jeho opačný názor k otázce rekonstrukce Jihu. Je velký kontrast mezi tím, jakou strategii vůči Jihu používal Sherman za občanské války a jaký postoj k Jihu, měl po válce. Jako by navázal na jeho předválečné postoje. Neuvědomil si, že je svět úplně jiný než před válkou.

Sherman o občanské válce prohlásil, že byla jen jedním krokem na cestě k pokroku za novou vyšší civilizací. Zároveň ještě v 80. letech 19. století trval na tom, co tvrdil ještě za války a to, že to byla jedna z nejvíce zbytečných a pošetilých válek, co kdy byla. Pramenila také z ignorace Jihu.²⁴⁰

Byers, Campbell, Murray, Lang i Royster a Marszalek zdůrazňují Shermanův soucit vůči Jihu. Píší o generálově lítosti, když válka vypukla. Odkrývají jeho citlivost, jeho lidskost. Walters, Fisher, DiLorenzo, Barrett a Tooley poukazují naopak na generálovu bezohlednost a krutost. Nezmiňují, že stejně tvrdě se vůči civilistům chovali i jiní generálové. Na tento fakt upozorňuje především Rubin. Tooley odsuzuje jak Shermana, tak Granta a Sheridana i kvůli tomu, že se snažili obhájit ve svých memoárech. Často prý argumentovali tím, že nepřátelští civilisté dostali, co si zasloužili.²⁴¹ Sherman byl co se týče jeho názorů na válku až neobvykle upřímný. Byl jedním z mála generálů občanské války, jehož citáty jsou známé u širší veřejnosti především v Americe. I kvůli této upřímnosti a „nepřikrášlování si skutečnosti“ jsou Shermanovy memoáry cenným pramenem občanské války a pro velkou část historiků píšící jeho biografii jsou bez diskuse primárním zdrojem. Shermanův problém není zatajování skutečnosti, ale jeho občas zkreslené názory. Tooley i Walters upozorňují na Shermanovu tendenci neoblomně věřit sám sobě i přes to, že fakta hovořila proti.²⁴² Sherman často nepřiznává svoji chybu a tvrdohlavě si stojí i za svými mylnými domněnkami. Generál byl také velice citlivý na kritiku především ze strany svých nadřízených, což se také promítá do jeho memoárů. Sherman byl naopak odolný vůči nenávisti ze strany Jižanů, kterou očekával.

6.1. Generálovy osobní motivy v očích historiků

„Shermanovo jednání nelze úplně oddělit od životních peripetií a tlaků, které na něj působily.“ Reid zmiňuje jeho psychicky labilní osobnost a deprese, které měli vliv na jeho rozkazy. Mohly se promítnout do jeho chladnokrevného plenění Georgie, kdy neměl soucit k jižnímu

---

²⁴⁰ ROYSTER, s. 381–384.

²⁴¹ TOOLEY, s. 363–365.

²⁴² TOOLEY, s. 362, WALTERS, s. 458.

obyvatelstvu. Historik nevyhnutelně klade důraz na ztrátu Shermanova devítiletého syna Willieho, který podlehl nemoci poté, co rodina navštívila generálův tábor, což si pak Sherman nedokázal přestat vyčítat. Důraz také klade na vztahy s jeho manželkou Ellen, jeho bratrem Johnem i nadřízených generálem Grantem.²⁴³ Měl jejich podporu, což mu také pomáhalo v řešení jeho psychických problémů. Shermanova lítost převyšovala jeho touhu po odplatě, kterou měl menší než většina Severanů. V průběhu války ale několikrát nechal jednat své emoce. Několikrát zavedl tvrdá odvetná opatření, která měla původ spíše v jeho hněvu, a nikoliv strategickém úsudku.

Sherman neustále zdůrazňoval svou náklonnost k „svým chlapcům“ a potřebu zachránit svou armádu, ukázal ale šokující nedostatek zájmu o jižanské civilisty i o ty, kteří nebyli tolik spjatí s Konfederací.²⁴⁴ Nedostatek empatie vůči civilistům i osvobozeným otrokům Shermana vykresluje pro některé historiky až jako bezcitného člověka. Otázka Shermanových pocitů a pohnutek je složitá. Důležitou roli pro něj hrála rodina, přátelé a Bůh. Sherman ale nebyl nijak zvlášť zbožný muž. Jeho cílem bylo potrestat secesionisty, ať obyčejné občany nebo kleriky. Věděl, že duchovní byli často aktivními účastníky odtržení Jihu.²⁴⁵ Vůči civilistům se sice stavěl chladně, což dokazovaly jeho strohé, drsné a nekompromisní rozkazy. Nebylo ale jeho cílem jim fyzicky ublížit. Sherman vykonával cíl své vojenské kampaně a civilisté v něm byli jen nezúčastněné vedlejší subjekty, které nemohly ovlivnit její dění, pokud se z nich nestali partyzáni. Vojáci přišli a zničili jim jejich majetek, lidé s tím nemohli nic dělat. Pro Shermana byli důležitější jeho vojáci a jejich blaho než blaho civilistů. Byl úzce zaměřený na vojenskou misi a bral ji jako profesionální voják. John F. Marszalek ve své knize tvrdí, že Shermanovy vojenské cíle byly vždy soustředěny kolem řádu a stability.²⁴⁶

Sherman se během svého působení na Louisianské vojenské akademii znal s mnoha plantážníky z okolí Red River i s mnoha louisianskými politiky. Sdílel jejich nechuť k abolicionismu i k severanským politikům, kteří si na nepřátelství vůči otrokářství stavěli svoje politické kampaně. Co ale nemohl ustát, bylo odtržení od Unie. Nemohl jim odpustit sdílení tohoto názoru, o mnohých starých přátelích řekl, že se dočista zbláznili. Za naivní také označil jejich domněnku, že se Konfederace může osamostatnit mírovou cestou. Jeho kolega,

---

²⁴³ REID, s. 114–117, 218–225, 311–312.

²⁴⁴ HANSON, s. 1–5.

²⁴⁵ SILVER, J. T., *Confederate Morale and Church Propaganda*, New York 1957, s. 110.

²⁴⁶ MARSZALEK, *...Passion for Order*, s. 71.

profesor Boyd, uvedl, že Sherman propukl v pláč, když se doslechl o odtržení.²⁴⁷ Znovu sjednotit Unii bylo Shermanovým hlavním motivem, který mu povoloval činit tvrdá a nekompromisní rozhodnutí.

Podle Roystera se Sherman naučil větší sebedůvěry a víry ve vítězství od Granta. Sherman Vicksburské kampani na začátku příliš nedůvěřoval a nechtěl tolik riskovat. Poté však sklízel ovoce Grantova úspěchu také. Podle Shermana Vicksburg a Gettysburg mohl ukončit válku, šílení jižanští generálové ale chtěli bojovat dál. Sherman se nebál postupovat vůči Jihu tvrději než před tím. On sám tvrdil, že byl v Kentucky v roce 1861 až příliš slušný, podle něj svým vojákům nebyl schopen dát rozkaz ani poničit cizí plot či utrhnout cizí jablko.²⁴⁸ Podle Roystera je rokem Shermanovy změny rok 1863. Jeho bratr John Sherman a nepochybně on sám pomohl uskutečnit svou transformaci ze zlomeného muže s myšlenkami na sebevraždu na toho, kdo přišel potrestat Jih.²⁴⁹ Je to logické, neboť to byl také rok konce velkých vítězství Jihu nejen na západě, ale i na východě ve Virginii. Tam sice neproběhl takový postup jako na západě po dobytí Mississippi, povedlo se ale odvrátit jižanskou ofenzivu a situace na bojišti byla alespoň vyrovnaná. Vicksburská kampaň i Leeho tažení do Pensylvánie ukázaly, že obrovské vojsko může poměrně jednoduše pochodovat nepřátelským územím, když využívá nepřátelských civilních zásob.²⁵⁰ Sherman ohledně využití nepřátelských zásob v Georgii tudíž nepřišel s ničím novým, jen je jeho příklad nejznámější. Podle Roystera Sherman, ačkoliv byl často názorově nestabilní, dokázal zůstat věrný Unii i když jeho přátelé v Louisianě ho přemlouvali, ať se připojí ke Konfederaci. Na Jih svaloval kolektivní vinu, i na ty, kteří s odtržením tolik nesouhlasili. Tooley jde tak daleko, že tvrdí, že Sherman si svoje vlastní neúspěchy kompenzoval na Jižanech.²⁵¹ Chyba jižanských Unionistů byla, že se měli více snažit a bránit Unii před secesí, nebo měli opustit Konfederaci. Shermanova láska k Unii znamenala i to, že respektoval a nezničil všechna místa, kde se nacházeli příznivci Unie.

Hlavní myšlenky Roysterova pohledu na Shermana zdůrazňují to, před jak těžkými rozhodnutími Sherman stál, jakou procházel frustrací, nebojí se zmínit jeho neúspěchy. Jeho láska v americký národ často naráží na nedokonalou realitu, kdy jsou Spojené státy vystaveny krizím, které prožívá také on sám ať už v San Franciscu, v Louisianě či v Kentucky začátkem války. Hlavní motiv, který Shermana vedl ve válce, většina historiků vidí v jeho lásce

---

²⁴⁷ ROYSTER, s. 90.

²⁴⁸ ROYSTER, s. 116.

²⁴⁹ TOOLEY, s. 364–365.

²⁵⁰ ROYSTER, s. 117.

²⁵¹ TOOLEY, s. 365.

v Unii. Někteří historici jako Reid vidí jeho hlavní motivy v rodině i v touze se vymanit ze svých psychických problémů a dokázat sám sobě svůj úspěch. Úspěch měl celkově na Shermana velmi pozitivní vliv. Sherman byl rád chválen, obdivován lidmi a když se mu na bojišti dařilo, jeho psychické problémy byly pryč.

7. BLIŽŠÍ POHLED NA SHERMANOVA TAŽENÍ

7.1. Totální válka

Barrett uvádí, že Sherman použil totální války, aby našel nejrychlejší, nejjistější a nejúčinnější způsob, jak vyhrát konflikt.²⁵² Pro Shermana byl útok na majetek a infrastrukturu přípustný, pokud by válka byla ideologicky založena proti anarchii, zradě a otroctví a pokud by vedla k trvalému míru založenému na spravedlivých zásadách.²⁵³ Sherman byl podle Schwabeho přesvědčen, že nic menšího než „*totální válka*“ nemůže Jižany odradit od jejich boje na „*život a na smrt*“.²⁵⁴ Na podzim roku 1862 rozvinul svou filozofii totální války, která by podle něj udělala konflikt „tak strašným“, že Jih bude prosit o mír, než aby zahájil další boj.²⁵⁵

Podle Tooleyho mnoho pozorovatelů souhlasí s Roysterem, že americká občanská válka byla předchůdcem „*totálních válek*“ 20. století. „*Nenaznačuji zde, že války 20. století, které s sebou nesli i válku proti civilistům, deportace, střelba rukojmích, ničení životů a majetku měly svůj jediný původ v americké občanské válce. Města byla skutečně bombardována, ale obvykle a často až po evakuaci nebojujících.*“²⁵⁶ Tooley se naopak snaží spojit násilí páchané na civilních obyvatelích během občanské války s brutalitou dvacátého století. Jak Sherman, tak jiní generálové či státníci, prováděli rozhodnutí, která formovala jejich svět tak, aby více přijímal brutalitu, a připravil cestu další brutalitě. Shermanova definice „*všichni lidé jsou partyzáni*“, se stala běžnou součástí moderních válek.²⁵⁷ Hodnocení Shermana jako válečného zločince je zavádějící. Vyvolává to otázku, co vše je a co není ve válce přípustné a morální, z toho pramení otázka, jestli je vůbec válka morální. Tímto pohledem by se dalo brát, že každý generál i voják, co někoho zabil v bitvě, je vrah.

Sherman byl utvrzen v to, že mimořádná válečná opatření byla nejen oprávněná, ale také nevyhnutelná. Jeho predikce ohledně závažnosti problému partyzánů se potvrdila právě

---

²⁵² BARRETT, s. 192.

²⁵³ HANSON, s. 1–5.

²⁵⁴ SCHWABE Jr. E., *Sherman's March Through Georgia: A Reappraisal of the Right Wing*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 69, No. 4, [s. 1.] 1985, s. 525.

²⁵⁵ *Official Records*, Ser. 1, Vol. 17, Part 2, s. 260.

²⁵⁶ TOOLEY, s. 355.

²⁵⁷ Tamtéž, s. 367.

v Memphisu.²⁵⁸ Jednotlivé Shermanovy kroky a rozkazy, které nesou jisté znaky totální války budou rozebírány v dalších kapitolách. Důležité je si uvědomit, že Sherman nebyl jediným generálem Unie, který hrozil nepřátelským civilistům. Podle Rubin byla Shermanova válka méně totální než například Sheridanova.²⁵⁹

Mnoho historiků se snaží srovnávat Shermanovu totální válku s moderními totálními válkami. První a druhá světová válka vrhá na otázku Shermanových kampaní nové světlo. V první světové válce semlela celou generaci zákopovou válkou, kdy vojáci umírali zbytečně. Byla podobnější východnímu válčíšti ve Virginii. Tomuto scénáři se Sherman chtěl vyhnout, a to se mu také povedlo. Druhá světová válka vedla k divoké a systematické demolici německých a japonských měst, daleko přesahující to, co si mohl představit dokonce i Sherman. Němci měli z Pattona v roce 1945 mnohem větší respekt a strach z něj, než měli z Pershinga v roce 1918.²⁶⁰ Možná kvůli tomuto strachu z toho, aby se tato situace už neopakovala, proběhla v Německu denacifikace dost úspěšně. Přesto, že od občanské války uběhlo více než 150 let, tak téma Shermanovy plenící kampaně na americkém Jihu vyvolává dodnes silné emoce. Němci se s destrukcí své země po druhé světové válce vyrovnali mnohem lépe, jako by na to zapoměli a budovaly novou německou ekonomiku. To starý Jih na Shermana jen tak nezapomněl. Nezapomněl taky na to, jak to tehdy před válkou bylo ideální. Tento mýtus také přetrvává až do dnešních dnů. Jih se v něm uzavřel, stal se součástí jejich kultury, nechtěli vybudovat novou kulturu, jako to udělali Němci.

Podle Roystera však působilo jméno Sherman u Jižanů během 20. století jako zaklínadlo, které když se vyslovilo, tak se objevila všechna ta destrukce a démoni. Sherman je brán jako „otec moderní války“ více než historická postava.²⁶¹ Toto přívěsko je historiky bráno spíše s jistým obdivem než s despektem. S obdivem, protože dokázal svojí na svou dobu nepřiliš obvyklou strategií vyhrát válku a svou „destrukcí“ Jihu zabránil dalším ztrátám na životech. Je však otázkou, co se myslí pod pojmem moderní válka, do jaké míry v ní vystupují prvky totální války či násilí na civilistech. Podle Bruce Cattona moderní válka nespočívá ani tak v užití moderních zbraní, ale v možnosti jejich neomezenému užití v boji.²⁶²

Shermanův pochod Georgií a poté Jižní Karolínou znamenal cílené použití násilí proti bohatým konfедераčním plantážníkům na venkově, kteří byli válkou téměř nedotčeni. Právě těmto

---

²⁵⁸ FISHER, s. 76.

²⁵⁹ RUBIN, s. 2–4.

²⁶⁰ HANSON, s. 1–5.

²⁶¹ ROYSTER, s. 356.

²⁶² CATTON, B., *America Goes...*, s. 20–22.

majitelům plantáží chtěl Sherman přinést „tvrdou ruku války“, což nakonec udělal. Byl to on, kdo hrdému a neohroženému Jihu, jehož obraz byl do značné míry idealizován, ukázal drsnou tvář reality. Někteří historici, kteří stále nostalgicky vzpomínají na jižanský sen, mu nemohou přijít na jméno. I díky němu se zhroutil jižanský sen, který se ale začal rozpadat v desetiletích před válkou kvůli nižším cenám bavlny. Parten zdůrazňuje, že Shermanova kampaň je předmětem sporů, jestli se jednalo o totální válku či nikoliv.²⁶³ Manévrování a násilné a nepředvídatelná povaha vojáků tak představovala pro civilisty i uprchlíky další překážku. *Válka dorazila ke dveřím obyvatel Georgie, bílým i černým.*²⁶⁴

Podle Wayne Wei-Siang Hsieh a Aaron Sheehan-Deana je špatné na americkou občanskou válku pohlížet jako na první moderní či totální válku, byla více podobná svým průběhem těm evropským v 18. století.²⁶⁵ Civilisté byli nebojující stranou a bylo je třeba vynechat z konfliktu, válka měla charakter manévrů uniformovaných vojáků. Z tohoto konceptu se ale Shermanovo tažení trochu vymyká, ale v pravé podstatě více navazuje na tradici starých válek, než předchází válkám moderním. Podle Johna Greniera byl jiný způsob války ten, který Angloameričané provozovali proti původním obyvatelům. Proti nim vedli pravou neomezenou válku, kdy byly zabíjeny i ženy a děti a tyto masakry prováděli i neuniformovaní muži. Ve společné eseji Gallagher a Meier tvrdí, že moderní vědci marginalizovali konvenční vojenský konflikt, který formoval aspekt války a který byl dominantní pro Američany z doby občanské války.²⁶⁶ Naráží tím i na to, že Sherman, ačkoliv se to na první pohled nemusí zdát, tak bojoval konvenční válku starým způsobem a prostředky.

Sherman striktně rozlišoval mezi mírem a válkou. Totální válka, válka proti civilistům a kolektivní trest byly jen strategické metody, jak ukončit co nejdřív válku. V době míru nebyla potřeba žádná z těchto represivních metod, a naopak se měla budovat důvěra. Proto také Sherman tak rychle po uzavření mírové smlouvy otočil a snažil se, aby se Jih co nejdřív vzpamatoval z následků války. Je to jako kdyby někdo spálil něčí dům, a pak mu ho ten samý člověk znovu postavil. Campbell tuto politiku popisuje jako šok a úctu.²⁶⁷

---

²⁶³ PARTEN, B., „Somewhere Toward Freedom“: Sherman's March and Georgia's Refugee Slaves, In: The Georgia Historical Quarterly, Vol. 101, No. 2, [s. 1.] 2017, s. 119.

²⁶⁴ Tamtéž, s. 120.

²⁶⁵ WEI-SIANG, Wayne H., *Total War and the American Civil War Reconsidered: The End of an Outdated „Master Narrative“*, In: Journal of the Civil War Era 1, [s. 1.] 2011, s. 394–408, SHEEHAN-DEAN, A., *Southern Home Front*, In: A Companion to the U.S. Civil War, Malden 2014, s. 909.

²⁶⁶ GALLAGHER, G. W. – MEYER, K., S., *Coming to Terms with Civil War Military History*, In: Journal of the Civil War Era, Vol. 4, [s. 1.] 2014, s. 487–508.

²⁶⁷ CAMPBELL, s. 7.

Historici jako Barrett, Walters, Fisher, Schwabe i Royster a Rubin jsou názoru, že Shermanovy kampaně byly totální válkou. Royster i Fisher jsou názoru, že se nejednalo o neomezenou totální válku, ale že se Sherman držel určitých pravidel. I Rubin na jeho destruktivní tažení pohlíží jako na méně podobné totální válce než na kampaně jiných generálů. Nemluvě o srovnání jeho tažení s moderními válkami. Parten a mnoho dalších historiků si není jisto, jestli byla Shermanova válka totální. Moderní autoři jako Gallagher, Wei-Siang Hsieh a Aaron Sheehan-Deana připodobňují Shermanovu válku i celou občanskou válku evropským konvenčním válkám 18. století. Těm byla válka podobnější než těm moderním.

Názorově se více kloním k moderním historikům, kteří Shermanovy kampaně i občanskou válku více připodobňovali evropským konvenčním konfliktům 18. a 19. století. Co se týče válečných strategií i pohybů armád na bojišti ve formovaných šicích, tak je podoba americké občanské války se starými konvenčními konflikty nezpochybnitelná. Co se týče vojenského etického kodexu, tak tzv. Lieberův kodex platný v USA vycházel z vojenských norem z Evropy. Tento kodex se neslučoval s principy totální války. Shermanova válka nebyla totální, nebyla ale ani klasická konvenční. Konvenční byly bitvy jeho kampaní, nikoliv jeho pochod. Sherman měl v Georgii a Karolínách prakticky neomezenou moc, Konfederace ji naopak ztratila a nedokázala se postavit jeho armádě. Se svojí mocí mohl generál jednat, jak chtěl, mohl nechat zabít či fyzicky trpět civilisty. Sherman se však násilí vůči obyvatelům Jihu vyhýbal. Kdyby praktikoval moderní neomezenou totální válku, tak by na Jihu bylo mnohem více mrtvých. Sherman dokázal důkladně zničit jižanský majetek, zároveň se ale jeho armádě až s podivem podařilo vyhnout násilí na civilistech. Nechci obhajovat Shermanova tažení jako celek, Seveřané se během nich dopouštěli řady nechvalně známých aktivit, především jejich vstupování do soukromých domů a ničení a krádeže soukromého majetku. Můžeme však zhodnotit, že Shermanovy kampaně dopadly pro obě strany přijatelně, splnily svůj účel za cenu destrukce nepřátelského majetku, nikoliv za cenu lidských životů. Sherman praktikoval jen jistou část totální války, v ničení majetku žádné slitování neměl.

7.2. Destruktivní válka

Sherman neváhal ve válce použít destruktivní metody, pokud to bylo nutné. Když válka skončila, tak se změnil i jeho přístup, nově lobboval pro rekonstrukci dobytého území a co nejčasnější návrat k jeho předválečné prosperitě. Podle Roystera Sherman ve válce počítal s možností zabavování majetku, deportování nepřátel i podniknutím kroků proti odbojným

civilistům včetně jejich zabití.²⁶⁸ Jako jeden z prvních příkladů Shermanovy destruktivní odvetné války se bere ten ze září 1862, kdy partyzáni zaútočili poblíž Randolphu na parník Unie Eugene. Sherman, který byl již pobouřen jinými útoky, k nimž došlo poblíž tohoto místa, poslal čtyřicátý ohijský pluk vypálit celé město. On sám tvrdil, že tyto kroky jsou nutné.²⁶⁹ Je otázkou, jestli byl Sherman v Georgii a Jižní Karolíně více restriktivní, než si představovaly hlasy na Severu. Možná si tím jen obhajoval své činy, nicméně nutnost, že je třeba tvrdě zakročit vůči rebelům, prosazovala většina lidí na Severu i Shermanovi vojáci.

Williams vyjádřil lítost nad zpustošeným Jihem. V jeho sboru bylo mnoho michiganských inženýrů a mechaniků, kteří dokázali bravurně demolovat železné kolejnice. Williams byl s výsledkem „práce“ spokojený.²⁷⁰ Asi tři míle od Turnwoldu severanské jednotky vypálily továrnu, koželužnu a všechny přilehlé budovy kromě obytných domů a jak řekl jeden důstojník, nechaly je „krásně hořet“.²⁷¹ „*Yankeeové u doktora Rogerse úplně všechno zničili. Soukromé papíry byly rozházené po celé plantáži!*“²⁷²

„*Obyvatele Cheraw vyděsil ohlušující výbuch, který rozbil okenní tabule asi každého domu v centrální části města, a vyděsil civilisty.*“ Ti si mysleli, že bude následovat bombardování města. Ukázalo se, že to byl planý poplach. Výbuch byl způsoben nedbalým zacházením severanských vojáků s municí. Obyvatelé města hledali na ulicích úkryt mimo dosah granátů. Následující den přesunul Sherman své velitelství do Cheraw a byl příjemně překvapen množstvím zabaveného materiálu. Původní zájem měl především o most. Nevěděl, že ve městě je obrovské množství zásob.²⁷³ Cheraw se stalo nejdůležitější zásobovacím bodem během Shermanova pochodu přes Karolíny.²⁷⁴ Město ale pod čtyřdenní federální nadvládou trpělo. Důstojníci sice vydali rozkazy proti svévolnému ničení a drancování a hlídka stála v ulicích, to však drancování nezabránilo. Zbožný generál Howard dokonce vydal rozkaz proti kletbě. Přesto však převládla dislokace a destrukce. Vojáci přebývali v ulicích a prakticky na každém otevřeném prostranství, zatímco vysoce postavení důstojníci se ubytovali v domech.²⁷⁵

---

²⁶⁸ ROYSTER, s. 354.

²⁶⁹ FISHER, s. 80.

²⁷⁰ CHARNLEY, s. 24.

²⁷¹ „*For the routes taken by the Fourteenth and Twentieth, Corps*“, In: Official Records, Ser. 1, Vol. 44, s. 216, s. 270–76, s. 306, 320.

²⁷² HUFF, L., „*A Bitter Draught We Have Had to Quaff*“: *Sherman's March Through the Eyes of Joseph Addison Turner*, In: The Georgia Historical Quarterly, Vol. 72, No. 2, [s. l.] 1988, s. 323.

²⁷³ INGLIS, L., *A Reminiscence of Sherman's Raid*, In: Recollections and Reminiscences, Vol. 4, [s. l.] 1994, s. 305.

²⁷⁴ W. T. Sherman to H. W. Slocum, March 4, 1865, In: OR, Ser. 1, Vol. 47, Part. 2, s. 681, W. T. Sherman to F. P. Blair, March 3, 1865, Tamtéž, s. 666.

²⁷⁵ F. Mott, Special Field Orders, No. 2, March 5, 1865, Tamtéž, s. 689.

Henken poukazuje i na jiné historické vojevůdce, kteří destruktivní válku a ničení prováděli i s násilím na obyvatelstvu a dodnes jsou považováni za hrdiny.²⁷⁶ Shermanův cíl ničit zásoby, infrastrukturu a budovy Konfederace, nebyl od začátku války. Tento cíl si stanovil až během ní. Byl to jeden ze způsobů, jak oslabit Jih a rychleji ukončit válku. Je pravda, že Sherman si destruktivní válku osvojil a dovedl ji praktikovat dokonale i bez ztrát na životech. Jeho destruktivní válka byla opravdu širokého rozsahu, šokovala Američany, především Jižany i zahraničí. Historie dlouho nezažila něco podobného, i proto se Sherman zapsal do dějin více než jiní generálové občanské války, a to především na Jihu, jelikož to byl silný zážitek pro Jižany. Musím však připomenout, že na to, jak byla tažení v Georgii a Karolínách ničivá, tak si vyžádala jen velmi málo obětí na životech. Je však zajímavé, že moderní historikové nepokládají důsledky Shermanova tažení za tak hospodářsky zničující. Jih se podle nich vzpamatoval docela rychle.²⁷⁷

7.3. Válka na domácí frontě

Podle Footeho byla ve Spartanburgu, ačkoliv byl mimo Shermanovy kampaně, domácí fronta, kterou mnozí historici popírají.²⁷⁸ Mohli za to dezertéři, uprchlí otroci i konfедераční partyzáni. Domácí fronta byla podle některých historiků i mezi otroky a otrokáři, žádné větší povstání ale neprobíhala. Michael Fellman líčil válku v Missouri jako slet „tisíce brutálních okamžiků“ bez „fronty či bitvy“ a „téměř žádné rozdělení mezi civilisty a vojáky.“²⁷⁹ Podle této interpretace se Sherman v Missouri nemýlil. Podle Ashe byla domácí fronta rozdělena geograficky na tři části. Unionistická armáda soustředila své síly ve strategicky umístěných městech, vysílala hlídky a *foragery* do okolní krajiny. V obsazených městech prý poté žilo obyvatelstvo v policejním státě vytvořeném k podmanění civilistů v reakci na jejich odpor. Kolem této obsazené zóny byla země nikoho, kde ani Unie, ani Konfederace, neudržovala svou moc, a která byla charakteristická partyzánským a bratrovražedným násilím, vakuem autority a anarchií. Třetí zónou byla hranice Konfederace, kde obyvatelstvo žilo pod vládou Konfederace, ale bylo zasaženo nájezdy Severanů. Tyto tři zóny byly tři různé odlišné světy.²⁸⁰ Vědci prokázali, že mnoho jižních obcí se proměnilo na „bojiště“, kde se místní konflikty

---

²⁷⁶ HENKEN, E. R., *Taming the Enemy: Georgian Narratives about the Civil War*, In: *Journal of Folklore Research*, Vol. 40, No. 3, [s. l.] 2003, s. 293.

²⁷⁷ PASKOFF, P. F., *Measures of War: A Quantitative Examination of the Civil War's Destructiveness in the Confederacy*, In: *Civil War History*, Vol. 54, [s. l.] 2008, s. 35–62.

²⁷⁸ FOOTE, s. 446.

²⁷⁹ FELLMAN, M., *The Inside War: The Guerrilla Conflict in Missouri during the American Civil War*, New York 1989, s. 23–24, 81–82.

²⁸⁰ ASH, S. V., *When the Yankees Came: Conflict and Chaos in the Occupied South, 1861–1865*, Chapel Hill 1995, s. 76–77.

spojily s národními, aby vytvořily všudypřítomnost násilí mezi obyvateli.²⁸¹ Tuto domácí frontu na Jihu vytvářela především přítomnost Shermanových vojsk. Neznamenalo to ale, že by kvůli jeho vojskům vznikla. Probíhala v jiných oblastech už od začátku války jako například v již zmiňovaném Missouri, Tennessee či Texasu. Je otázkou, kolik si vyžádala obětí a kolik toho byli civilisté. Historik David J. Hacker uvádí, že si americká občanská válka vyžádala 50 000 civilních obětí, z toho bylo jen minimum žen a dětí.²⁸²

7. 4. Válka proti civilnímu obyvatelstvu

Barrett, stejně jako Walters a další historici, jasně rozlišují, že Sherman vedl válku i proti civilnímu obyvatelstvu.²⁸³ Tento fakt je nepopiratelný. Sherman jasně cílil na jižanské obyvatelstvo, ale civilisty nechtěl zabít, využil však situace, že jsou nepřítelovou slabinou. Na druhou stranu to byli právě civilisté a partyzáni, kteří podnikali nepřátelské akce v Kentucky, Missouri a Tennessee. Sherman působil jako velitel Louisville a Memphisu a dobře věděl, co je to partyzánská válka.

V Memphisu Sherman postupně pochopil, že bude třeba zasáhnout proti rebelujícím jižanským civilistům. Tam a v mnoha jiných městech viděl, jak populace podporuje jižanskou armádu a provádí sabotáže proti Unii. Ohledně plundrování se obával, že pokud s ním severanští vojáci nepřestanou, tak proti nim lidé povstanou a zastřelí je jako psy. Tento svůj názor později přehodnotil. Sherman své staré jižanské přátele za přátele už nepovažoval. Noviny Shermanovi vyčítaly jeho měkkost vůči jižanským občanům.²⁸⁴ Shermanovu tvrdou ruku probudila až jižanská guerilla. Dokonce vydal rozkaz, že za každou podpálenou federální říční loď bude z města vyhnáno deset rodin konfedačních vojáků. Svoji výhružku splnil, když takto vyhnal 40 rodin. On sám dobře věděl, jaké z nich jsou pro konfedační rodiny, měl záznamy ohledně služby konfedačních vojáků. Vypalovací taktiku už použil tehdy, jen za trochu jiným účelem, nikoliv s velkým strategickým cílem jako v Georgii. Použil ji v boji proti jižanské guerille, kdy měla zároveň zstrašující účel. Sherman věděl, že ho většina Jižanů proklíná, a že se mohou chtít pomstít. Bral to jako své riziko povolání. Mnozí historici podle Tooleyho Shermana prý omlouvají kvůli tomu, že bojoval za správnou věc. Dále prý extrémní opatření jeho politiky vycházela z toho, že byl válečník i prorok.²⁸⁵ Sherman tvrdil ještě v roce 1862

---

²⁸¹ FOOTE, s. 452.

²⁸² HACKER, D. J., *Historian Revises Estimate of Civil War Dead*, In: Binghamton Research, Binghamton 2011, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: <https://discovere.binghamton.edu/news/civilwar-3826.html>

²⁸³ BARRETT, s. 192.

²⁸⁴ ROYSTER, s. 107.

²⁸⁵ TOOLEY, s. 363–364.

tvrdil, že podmanit si zpět Jih potrvá ne dva, až pět let, ale dokonce padesát let.²⁸⁶ Z Memphisu si byl vědom soudržnosti jižanské společnosti i toho, jak složitý a těžko řešitelný problém secese je.

Na východním válčišti přišlo první cílení na civilisty v roce 1864 a je spojováno se samotným Abrahamem Lincolnem.²⁸⁷ Tooley neopomenul zmínit i Lieberův zákon, který platil pro jednotky Unie během války. Tooley tento zákon napadá, jelikož podle něj například neuniformovaní partyzáni mohli být odsouzeni k smrti, stejně tak civilisté, kteří vyrazí důležité vojenské informace nepříteli. Kritizuje kolektivní vinu a trest uvalený na celé jižní obyvatelstvo.²⁸⁸

Ve srovnání neměla jižanská vojska tolik šancí ukázat, jak by se zachovala k severanskému lidu. Lee během tažení v Pensylvánii připomněl svým vojákům, že vedou, „*válku pouze proti ozbrojeným mužům*“, a nabádal je, aby „*se vyvarovali zbytečným represáliím vůči civilistům a jejich soukromému majetku*“.²⁸⁹ Ne všichni jižanští generálové se chovali k civilistům jako Lee. Shermanovi vojáci mohli brát větší zřetel na bezbrannost jižanského obyvatelstva a mohli zničit jen to nejnnutnější, což se ale většinou nedělo. Toto srovnání s generálem Lee vrhá na Shermana horší světlo. Mohl přeci ničit jen veřejné statky, což nedělal. Soukromé domy sice tolik za oběť tažením nepadly, celkově soukromý majetek však zredukován byl.

Mezi další příklady války proti civilnímu obyvatelstvu patří například tento: „*Dne 13. července 1862 přepadli separatisté v blízkosti řeky Wolf vlak se zásobami, zabili jednoho vojáka a tři zranili. Na oplátku Sherman zatkl pětadvacet prominentních přívrženců Konfederace z této oblasti a poslal je do vězení do Columbusu v Kentucky.*“²⁹⁰ „*V Georgii vojáci vykopali hroby, strhli ploty, zmasakrovali krávy a prasata, zapálili stodoly i vězení, budovu soudu, a to vše při plném pohledu na plačící ženy a ječící děti.*“²⁹¹ Žena georgijského plantážníka Thomase ve svém dopise popisovala utrpení jižních bílých žen a měla touhu vidět severní ženy také trpět. Zašla tak daleko, že napsala dopis paní Shermanové, kde ji vinila z podpory jejího

---

²⁸⁶ W. T. Sherman to John Sherman, August 13, 1862, In: THORNDIKE, New York 1894.

²⁸⁷ TOOLEY, s. 356.

²⁸⁸ Tamtéž, s. 360.

²⁸⁹ *Official Records*, Vol. 27, Part 3, s. 943.

²⁹⁰ SHERMAN, *Memoirs...*, Vol. 1, s. 23.

²⁹¹ MITCHELL, E., *History of Washington County*, Greenville 2000, s. 67.

manžela v jeho válce proti ženám a dětem. Dopis nakonec ale neodeslala, protože se dozvěděla, že Shermanovi umřelo malé dítě.²⁹²

Ash píše o Shermanově válce proti civilnímu obyvatelstvu. Píše také o jeho rozkazu provést pochod co nejliberálněji. „*Veliký generál naléhal na válku teroru jako prostředek k co nejrychlejšímu ukončení války. Vzhledem k jeho vroucí touze ukončit válku může být jeho kampaň přes Georgii morálně ospravedlnitelná.*“²⁹³ Grimsley uvádí, že Shermanova armáda se nemohla vyhnout tomu, že její akce neovlivní i civilisty.²⁹⁴

7.5. Represe vůči obyvatelstvu

Na začátku Shermanova pochodu k moři dal generál rozkaz k „liberálnímu shánění potravin“.²⁹⁵ Shermanovi muži se řídili Lieberovým kodexem, ten rozebírá další kapitola. Unionistická armáda neměla ohrozit životy a zdraví civilistů, pokud jim nebudou klást odpor. Vojáci se měli vyhýbat drancování majetku chudých lidí. Na počátku pochodu Georgií Sherman zakázal ničit majetek občanů, armáda měla ničit jen majetek státu Konfederace. Realita však byla trochu odlišná.

Ohledně obstarávání zásob byly vydány přísné rozkazy. Tyto rozkazy byly v úplném souladu s válečnými pravidly. Někteří muži se přesto dopouštěli násilností. V Georgii se mnoho jednotek změnilo v loupežné tlupy, které fungovali či pod dohledem vlastního důstojníka.²⁹⁶ Barrett rozlišuje represálie páchané četami odtrženými od hlavního voje a armády samotné. Důležité je také rozlišovat mezi ničením veřejného majetku, a to i ve velkém měřítku, který se týkal samotné armády a rabování soukromého majetku, což se týkalo okrajových částí armády, neposlušných jednotek, dezertérů i jižanské kavalerie a nevojenských útvarů.

Represe na obyvatelích Jihu Sherman vykonával již v Kentucky, Missouri a Tennessee. Byly však vždy součástí odvetných opatření proti nepřátelským činům civilních ozbrojených jednotek. Represe v Georgii a Karolínách byly jiného charakteru. Byly zaměřeny i na „nevinné“ občany Konfederace, kteří nevykonávali žádnou nepřátelskou činnost vůči Unii. Shermanova represivní válka v Mississippi byla podobná jeho strategii v Tennessee a trochu i tažení v Georgii a Karolínách. Konkrétně spálení města Jackson. Co se týče zajatců,

---

²⁹² BURR, Virginia I. (ed.), *The Secret Eye: The Journal of Ella Gertrude Clanton Thomas, 1848–1889*, In: *Gender and American Culture*, Chapel Hill 1990, s. 246–47.

²⁹³ ASH, s. 238, CATTON, B., *Never Call Retreat*, New York 1965, s. 401.

²⁹⁴ GRIMSLEY, M., *The Hard Hand of War: Union Military Policy Toward Southern Civilians, 1861–1865*, New York 1995, s. 193, 195.

²⁹⁵ RUBIN, s. 9.

²⁹⁶ BARRETT, s. 194.

konfедераční vojáci zajatí na řece Mississippi, byli umístěni na čluny vystavené palbě jejich vlastních sil, v Georgii je Sherman přinutil odkrývat konfедераční miny během přes podezřelé oblasti, v Jižní Karolíně jim vyhrožoval oběšením. V Jacksonu nechali Unionisté celou obchodní část v troskách, spálili většinu lepších rezidencí, nábytek vytahali do ulic, aby ho zničili, plenili domy, kostely a státní knihovny.²⁹⁷ Shermanovo ničení bylo tak důkladné, že generál Grant Shermanovi nařídil, aby pomohl postiženým obyvatelům při zajišťování dodávek jídla a léků, aby zmírnil jejich utrpení. Grant také vydal 1. srpna 1863 obecný rozkaz k uložení souhrnného trestu „*všem důstojníkům a vojákům zadržovaných za násilné a nezákonné činy*“. Označil takovéto činy jako „*chování dehonestující americké jméno*“. Podle dostupných záznamů, jedinou přímou reakcí Shermana na tento rozkaz bylo vojenské soudní řízení proti jednomu seržantovi, který byl obviněn ze spalování bavlněného stohu, jehož spálení nebylo nutné.²⁹⁸ Sherman svým mužům leccos toleroval, nebyl ale lhostejný k vojenským zločinům. Je popsáno také disciplinované, ale pečlivé ničení konfедераčního majetku ve městě Meridian. Sherman jako odplatu za útoky na federální komunikace měl „*spálit deset nebo dvanáct domů známých separatistů, několik náhodně zabít a varovat je, že se to bude opakovat, pokud bude vyhozen další vlak do vzduchu.*“²⁹⁹ Walters zmiňuje, že Sherman svým rozkazem vojákům výslovně zakázal vstupovat do obydlí obyvatel nebo se dopustit jakéhokoli přestupku. Vojáci se také měli zdržet výhrůžného či urážlivého jazyka vůči obyvatelům. Soukromý majetek mohl být zničen jen se souhlasem jejich velitele.³⁰⁰

I díky tvrdým Shermanovým protipartyzánským opatřením klesl každoročně počet zpráv o partyzánské činnosti v západním Tennessee přibližně o padesát procent, a to mezi lety 1862 a 1864.³⁰¹ Jednou slabinou Shermanových teorií byl předpoklad, že partyzánské skupiny byly vždy úzce spjaty s jižními komunitami. Tento názor zaujala i řada historiků.³⁰² Podle Fishera měla Shermanova víra v bezpráví celkově negativní efekt na Spojené státy. Jeho tvrdá opatření a kolektivní trest nepřinesl prý takový výsledek, jaký měl.³⁰³

Burke Davis tvrdí, že v počátcích kampaně v Georgii byli Shermanovi *forageři* absurdně nešikovní, a ačkoli armáda v dřívějších kampaních drancovala domy, nikdy ne v takovém

---

²⁹⁷ WALTERS, s. 467–468.

²⁹⁸ W. T. Sherman to Rawlins, August 4, 1863, In: *Official Records*, Ser. 1, Vol. 24, Part 2, s. 575.

²⁹⁹ W. T. Sherman to General Louis D. Watkins, October 29, 1864, Tamtéž, Ser. 1, Vol. 39, Part 3, s. 494.

³⁰⁰ WALTERS, s. 475.

³⁰¹ FISHER, s. 84.

³⁰² ASH, S., *Middle Tennessee Society Transformed 1860-1870: War and Peace in the Upper South*, Baton Rouge 1985, s. 148–51.

³⁰³ FISHER, s. 85.

měřítku jako v Georgii.³⁰⁴ V Georgii federální vojáci ukradli nebo zničili velké množství osobního majetku, několik civilistů utrpělo i fyzickou újmu, jejich domovy ale byly obecně ponechány beze změny. V jistém smyslu byli obyvatelé Georgie ušetřeni nejhorší devastace, obyvatelé Jižní Caroliny utrpěli mnohem větší ztráty.³⁰⁵

Mnozí severanští vojáci během tažení v Jižní Karolíně se vyjadřovali s hlubokým despektem k této jižanské zemi. Dokonce doufali, že ze světa vyhladí tohle jižanské plémě, že vymažou Carolinu z povrchu země. Nálada vojska byla taková, že federální vojáci chtěli co nejvíce potrestat tento rebelský stát, který je typickou baštou Jihu. Byli připraveni plenit a masakrovat. Otázkou však je, jak na tyto výlevy vojáků reagoval Sherman. V Columbii například někteří vojáci chtěli, aby spolu s městem shořeli i jeho obyvatelé, měli radost z vzniklých škod místnímu obyvatelstvu a také je často zajímala zpětná reakce na jejich činy a s obyvateli také diskutovali. Konverzace probíhaly většinou podobně, kdy voják Unie konstatuje, že si danou strast Jih zaslouží, že to má za vyvolání války, za odtržení nebo za útrapy, které jim Jižané způsobili. Je zde krásně vidět příklad kolektivní viny, kterou vojáci Unie vrhají na celý Jih a její obyvatele. Royster uvádí, že severní vojáci někdy kradli i majetek otroků a ve výjimečných případech některé z nich dokonce zavraždili. Byli i tací vojáci, kteří úmyslně šířili požár. Dále uvádí, že vojáci 15. sboru často hlídkovali před domy civilistů a chránili jejich majetek, ale byli přecísleni rabujícími.³⁰⁶

Podle Roystera měl Sherman trochu strach o osud Jižní Karolíny, nicméně tvrdil, že si útrapy války zaslouží.³⁰⁷ Generál musel často usměřňovat svoje muže, jeho zášť vůči Jihu a touha ho potrestat byla nižší než u severanského vojska. Ačkoliv byly jeho názory, jak se zachovat vůči Jihu, na dnešní poměry radikální, byl oproti svým vojákům umírněný. Radikální názory ohledně potrestání Jihu panovaly u mnoha vlivných osob na Severu. Sherman byl ale vykonavatel jejich přání, on znal realitu z bojišť. O to více je obdivuhodné, že si během celého tažení zachoval chladnou hlavu a nenechal se strhnout tendencemi v jeho vojsku či názory na Severu.

Royster uvádí, že skupina vojáků Unie v čele s jedním uprchlým otrokem si vyhlédla dům jistého občana Columbie, který lovil se svými psy uprchlé otroky.³⁰⁸ Dům spálili, zabili mu psy a jeho přivázali ke stromu, kde ho nejsilnější Afroameričan muž zbičoval. Vojáci Unie

---

³⁰⁴ DAVIS, s. 39.

³⁰⁵ MARSZALEK, s. 301–306.

³⁰⁶ ROYSTER, s. 22.

³⁰⁷ ROYSTER, s. 5

³⁰⁸ Tamtéž, s. 5.

během Shermanova tažení měli často volnou ruku. Pro Shermana bylo blaho jeho vojáků důležité, jejich potřeby byly důležitější než potřeby civilistů včetně žen a dětí i propuštěných otroků. Shermanův hlavní zájem byl o úspěch jeho tažení, byl pragmatik, který do svého rozhodování nepouštěl příliš emoce. Na druhé místo stavěl zájem vojáků, na kterých závisel úspěch kampaně. Sherman nebyl ke svým vojákům ani příliš benevolentní, ani tvrdý. Za jeho chybu můžeme označit přehlížení jednotlivých excesů jeho jednotek i mírné tresty, které padaly. Vojáci si nechávali kořist pro sebe, často se chovali hrubě a necivilizovaně. V jejich plenění měli volnou ruku a charakter jejich represálií měl v rukou často velitel jejich útvaru. Takto by se dala popsat Shermanova benevolence vůči svým vojákům. Jako v každé armádě, tak i u Shermana byly slušnější jednotky, které se k civilistům chovaly počestně a respektovaly jejich majetek a práva, a pak ty, které jen bezhlavě rabovaly. Zvěrstva a válečné zločiny na civilistech ale páchaly výjimečně, a to i ty bezohlednější jednotky. V tomto případě se dá poukázat na Shermanovu striktnost, smysl pro pravidla a jeho kontrolu nad vojáky. Generál zakázal použití násilí na civilistech. Své vojáky, kteří mu byli povětšinou hluboce oddáni a odbývali ho, držel v jistých mezích, měl nad nimi autoritu, díky které se neodvážili porušovat hlavní rozkazy. Ideologie armády během armády byla radikální, vojáci chtěli zničit, pokořit a potrestat Jih, dobře věděli, co dělají. V lecčems jim Sherman vyhověl a ideologie jeho kampaně byla v něčem stejná, v mnoha věcech je ale musel mírnit. Například jejich touhy oběsit významné jižanské státníky a viníky odtržení. Roysterovo dílo má v sobě vysokou autenticitu, protože předkládá i zachycené útržky rozhovorů tehdejších vojáků, civilistů a ostatních účastníků tažení. Zaměřuje se na charakter války a vojáků, nejen na generály samotné. Což je důležité při hodnocení Shermanovy kampaně a představení její soudobé reality.

V Cheraw v Jižní Karolíně vojáci drancovali po celém městě. Požár, které měly zničit veřejné zásoby a pro nepřítel důležité budovy, spálil obchodní čtvrť města. Plameny podél hlavní ulice hrozily, že se dostanou do provizorních nemocnic, kde byli ubytovaní nemocní a zranění vojáci, které po sobě zanechali Jižané, když Hardee opustil město. Seveřanští vojáci naštěstí zabránili katastrofě.³⁰⁹

Shermanovi vojáci nemuseli krást cennosti z domů jižanských obyvatel. Nebylo to pro válku důležité. Nemuseli ani plénit Cheraw, jelikož byl konec války a byla malá šance, že se města opět zmocní Konfederace. Stačilo, aby si Seveřané vzali jen potřebné zásoby. Sherman však

---

³⁰⁹ NELSON, s. 349.

nijak nehlídal ani nijak netrestal *foragery* kteří takto kradli. Jistá zodpovědnost spočívala i na velitelích jednotlivých divizí *foragerů*. Nejznámější byl například Joseph A. Mower. Historik Nelson si záměrně vybral nepříliš známý, ale důležitý cíl Shermanovy destruktivní války, a to Cheraw. Z kontextu jeho práce vyplývá, že generál byl pro Jih zkázkou, že jeho ničení nemělo větší strategický důvod, což v Cheraw tolik nemělo. Nezmiňuje jeho vliv na ukončení války ani destrukci nijak neobhájuje. Když se Konfederaci povedlo ubránit Florence, tak to uvádí jako úspěch.

Ash uvádí další důležitý postřeh, který může vysvětlit některé (ojedinělé) násilí vůči ženám a dětem v Georgii během Shermanova pochodu, a to, že jižní loajalita podle něj přesahovala pohlaví.³¹⁰ Witt upozorňuje na vzdornost jižanských žen vůči Unionistům, která spočívala především ve slovním napadání. Federální armáda zacházela s jižanskými ženami jako s potenciálními nepřáteli státu. Formovala se koncepce bílých žen jako nelojálních nepřátel.³¹¹

Ženy hrály „kritickou systémovou roli“ na domácí frontě i při vedení partyzánské války. Ženy byly do jisté míry bojovnice v této nepravdělné válce, kterým často hrozilo zatčení, vyhoštění, zastrasování, teror a ničení domovů a majetku.³¹² Často se stávalo, že to byly právě ženy, které osamocené ve svých domovech se svými dětmi se setkávali se Shermanovými *foragery*, dezertéry, jižanskou kavalerií, uprchlými otroky či partyzány. Byly vystaveny opravdu velikému riziku, za které byla z části zodpovědná Shermanova invaze. K velkému štěstí k masakrům, násilí a znásilňování nedocházelo. Mohla za to také morálka 19. století, kdy bylo v západní společnosti absolutně nemyslitelné stáhnout na ženu ruku. Podobná situace nastala například za druhé světové války na východní frontě, kdy byly ženy a děti ponechány ve svých domovech sami napospas jak nacistické, tak sovětské armádě, což také dopadlo tragicky. Situaci dobře vykresluje i oscarový film *Návrat do Cold Mountain*.

Historici a několik pramenů se shoduje, že Sherman většímu pustošení mohl zabránit, ale nechtěl. V mnoha městech kromě veřejných a vojenských objektů shořelo i nespočet civilních domů a objektů, které neměly s válkou nic společného. Shermanovi vojáci je mohli začít hasit, ale nechtěli a většinou tak neučinili. Pokud však šlo o lidské životy, tak se snažili pomoci, například když se požár šířil do nemocnice v Cheraw. Nejčastěji dokumentované škody ve městech byli krádeže a požáry. Sherman uplatňoval systém kolektivní viny vůči Jihu,

---

³¹⁰ ASH, *When the Yankees Came...*, s. 238.

³¹¹ WITT, J. F., *Lincoln's Code: The Laws of War in American History*, New York 2012, s. 191–94, 233–34.

³¹² WHITES, L. – LONG, A. P., *Occupied Women: Gender, Military Occupation and the American Civil War*, Baton Rouge 2009, s. 7.

chtěl, aby válku pocítili i „nevinní“ jižanští obyvatelé. On i jeho armáda co se týče tohoto „potrestání“ Jihu, byli nekompromisní. Generál však bral ohledy na životy lidí a nechal jim alespoň základní potraviny. Dále se však o jejich osud nezajímal. Shermanova armáda v Georgii a Karolínách toho bez diskuse zničila více než bylo nutné. V tom vidím asi největší Shermanův problém. Generál zanechal v očích Jižanů nesmazatelnou stopu.

7.5.1. Příběhy represí

Abychom lépe pochopili, jak moc Shermanovi vojáci na Jihu plenili a čeho všeho se dopustili, je třeba představit některé prameny zaznamenané příběhy. Je třeba postupovat s určitou rezervou a být obezřetný například vůči orální historii, jelikož jižanský narativ má tendence vyprávět značně přikreslené příběhy. Na druhou stranu historik musí být obezřetný i pohledu druhé strany. Deníky a dopisy vojáků, důstojníků a generálů Unie nemusí zmiňovat všechny incidenty. Historik musí brát v potaz oba narativy zároveň.

Podle historika Jamese Forda Rhodese probíhalo také ničení v „duchu zábavy“.³¹³ Většina Severanů, kteří se zúčastnili této kampaně, tvrdili, že nerabovali z důvodu nenávisti nebo zloby vůči komukoli či něčemu, ale hlavně proto, že mohli. Melton upozorňuje, že znásilnění pro unionistické vojáky nepřipadalo v úvahu. Důstojník, který by nevhodně chovajícího se vojáka viděl, by jej neváhal zastřelit za zločin způsobený na ženě.³¹⁴ Podle historika Lee Kennetta nebylo znásilnění na seznamu obvinění, které Jižané vznášeli vůči severanským vojákům. Obyvatelé Georgie se na své nepřátele zpětně dívali jako na pouhé surovce, zloděje, žháře a vandaly.³¹⁵ Když Slocum dorazil do města, plenění zastavil. Podle historika Marka Grimsleyho Shermanovi, konkrétněji Slocumovi muži, měli represe vykonávat jen na správných lidech, na správných místech a ve správném rozsahu.³¹⁶ „V Louisville v Georgii dva Yankeeové zapálili dům jedné ženy a ten spálil několik dalších, jednomu pluku bylo nařizeno hasit oheň a chránit město před jakýmkoli dalším poškozením.“³¹⁷

Jeden svědek píše: „Asi v 1 nebo 2 hodiny přišlo čtyři nebo pět Yankeeů, kteří tvrdili, že se budou chovat jako gentlemani. Tito gentlemani mi ukradli zlaté hodinky a stříbrné lžice, včetně whisky, tabáku a jeden nebo dva klobouky. Zhruba v polovině odpoledne přišly další

---

³¹³ RHODES, J. F., *History of the Civil War: 1861–1865*, New York 1917, s. 404.

³¹⁴ MELTON, s. 220.

³¹⁵ KENNETT, L., *Marching Through Georgia: The Story of Soldiers and Civilians During Sherman's Campaign*, New York 1995, s. 307.

³¹⁶ GRIMSLEY, *The Hard Hand...*

³¹⁷ PATRICK, J. L. – WILLEY, R., s. 225

čtyři, kteří si vzali několik klobouků, jedny housle a nějakou whisky.“³¹⁸ Jeden voják se jižním civilistům představil jako W. T. Sherman, ti se ho zeptali, jestli je s generálem příbuzný. On odpověděl, že se tohoto příbuzenského vztahu vzdal.³¹⁹ Seveřanští vojáci se pochopitelně představovali pod smyšleným jménem, aby mohli působit v anonymitě. Jednomu vojákovi jižní občané řekli: „*Schovejte pistoli a chovejte se jako gentleman a budete mít vše, co chcete.*“ Namířil pistoli nahoru, jako bychom byli jeho důstojníkem, a poté se choval velmi slušně.³²⁰

Co se týče vztahu Shermanových mužů s církevními osobami, vyskytlo se hned několik incidentů. Reverend Shand zažil špatné zacházení ze strany vojáků Unie. Jednak po něm hrubě požadovali, aby jim dal své cennosti, nakonec mu dokonce zabili jeho otrokyni. Stalo se to ještě před Shermanovým tažením. Dalšímu knězi vyhrožoval jižanský generál Hampton, že ho oběsí, jestli nespálí jeden most patřící církvi. Seveřané mu díky nemožnosti přejít přes zničený most vypálili faru a řekli mu, že klerici jsou největší darebáci a příznivci Konfederace.³²¹ Rubin uvádí, že vojáci se neštíteli znesvěcovat kostely i ničit knihovny. Shermanovi muži například lili melasu do varhan nebo přepisovali náhrobky na starém georgijském hřbitově.³²² Chesebrough píše o vypálení kláštera uršulinek Federály. Nikomu se naštěstí nic nestalo. Při setkání Shermana a matky představené generál začal vysvětlovat, jak se oheň dostal mimo jeho kontrolu z budov, které musel spálit, a obviňoval jižanské muže, že nechali ve městě alkohol.³²³ Sherman spálení kláštera litoval a nabídl abatyši jiné budovy k obývání. Ta řekla, že ty domy nemůže nikomu dát, protože nejsou jeho, ale může pomoci poskytnout zásoby lidem.³²⁴ Jonesovi se nezdá pravděpodobné, že by kostely a klerici byly vyčleněny jako speciální cíle útoku Shermanových sil. Kostely utrpěly stejně jako jiné budovy. Jediný rozkaz, který ale nebyl přímý, byl na spálení kostela První baptistické církve v Columbiu.

Yankeeové vtrhli jedné rodině do domu a ptali se jich, jestli mají zbraně, když nenašli žádné zbraně, všimli si krásného klavíru z růžového dřeva a rozhodli se, že s ním musí něco udělat, tak na něj nalili melasu a poté roztrhli péřový polštář a posypal klavír peřím. Je zajímavé,

---

³¹⁸ *Countryman*, Vol. 19, [s. l.] December 6, 1864, s. 676.

³¹⁹ HUFF, s. 322.

³²⁰ *Countryman*, s. 690.

³²¹ PEPPER, G. W., *Personal Recollections of Sherman's Campaigns in Georgia and the Carolinas*, Zanesville 1866, s. 316.

³²² HENKEN, s. 293.

³²³ CHESEBROUGH, s. 21.

³²⁴ JONES, K. M., *When Sherman Came: Southern Women and the „Great March“*, Indianapolis 1964, s. 203–204.

že tato rodina má stále tento klavír a povedlo se jim ho opravit.³²⁵ Vojáci obou armád měli pocit, že si mohou dělat co chtějí. U vojáků se mohla probudit jakási šílená nevázanost například, když federální jednotky tančily na stole v domě jednoho plantážníka.³²⁶

V Madisonu hlavní voj následoval dav opozdílů a banditů, kteří operovali před tím jen na okrajích armády. Vypuklo rabování. Jeden pozorovatel si vzpomněl: „*Obchody byly vybrakované, zboží, cennosti i talíře, vše náhle a záhadně zmizelo*“.³²⁷ Město však spálené nebylo. Podle jiného vyprávění vzali Yankeevé několik malých chlapců a jeli s nimi dvě nebo tři míle ven za město. V žádném případě jim neublížili, jen řekli: „*Chlapci, najděte si cestu zpět do města.*“ Pro tyto malé chlapce to byla hrozná zkušenost.³²⁸

Paní C. E. Jarrottové, která byla v té době jen dívkou, se zdálo, že „*celá Shermanova armáda v Cheraw se skládala z mužů s různými transparenty, hrajících kapel a ze stovek jásajících vojáků*“.³²⁹ Forageři shromažďovali zásoby a plenili domy ve městě a okolní krajině. Elizabeth Allston Pringle byla dcerou jedné z rodin, kterou navštívili tito muži. Svůj zážitek později popsala. „*Rodina byla na večeri, když vojáci přišli na verandu a hlasitě požadovali: „Whisky! Chceme alkohol! Nelži, víme, že ho máš! Chceme whisky! Chceme střelné zbraně!*“ Po vstupu do domu, muži „*vypadali potěšeně při pohledu na jídelní stůl a nějaký čas byli zaměstnáni tím, že jedli a dávali do kapsy vše, co se dalo dát do kapsy*“. Vetřelci vešli do skladiště, kde „*otevírali krabici za krabicí*“. Vojáci se smíchem vzali její sestře veškeré šperky a cennosti. Ti, co zůstali venku, prohledávali dvůr, jestli tam nejsou nějaké schované cennosti.³³⁰

Rubinová naturalisticky popisuje krvavé zabíjení zemědělských zvířat, koní a psů. Jejich mrtvoly a kosti se pak válely dlouho na polích. Žádný jazyk ani žádná kniha nedokáže popsat, ani poskytnout adekvátní podrobnosti o rozsáhlém ničení domů a majetku. „*Sýpky byly vyprázdněny a tam, kde se zrno neodneslo, se rozházelo pod nohama kavalérie nebo bylo spáleno v ohni, který pohltil obydlí... Koně, mezci, veškerý dobytek a prasata byly ukradeny a zbytek zastřelen. Dělnické a zemědělské nástroje, pluhy, motyky pohltily plameny.*“³³¹ Podle Elizabeth Francis Andrews chtěli Shermanovi vojáci jižanské obyvatele co nejvíc

---

³²⁵ HENKEN, s. 294.

³²⁶ CASHIN, s. 353.

³²⁷ CONYNGHAM, s. 246–47.

³²⁸ HENKEN, s. 294–300.

³²⁹ ALLSTON PRINGLE, E. W., *Chronicles of Chicora Wood*, New York 1922, s. 229–232.

³³⁰ NICHOLS, s. 202.

³³¹ TROWBRIDGE, s. 546–548.

vyhladovět, proto jim zabíjeli i dobytek.³³² Realističtější je, že dobytek nemohli vzít s sebou a nechtěli, aby se dostal do rukou nepřátelské armády.

Vina za nejhorší represálie se svaluje buď na dezertéry nebo na jižanské partyzány a kavalerii. Příkaz 120 byl často beztrestně porušován a federální generálové udělali jen málo, pokud vůbec, aby drancování zastavili.³³³ Podle Rubin znamenaly Shermanovy rozkazy určitý stupeň morálního krytí. Umožňovaly pružnost jejich výkladu, na některých místech drsnější zacházení s různými lidmi, jinde shovívavost.³³⁴ Tanner vymyslel termín „*shermanizace důstojníků*“ v tom smyslu, že „*důstojníci se podílejí na nepoctivostech tohoto generála*“. Sherman i jeho důstojníci přehlíželi a ignorovali různé prohřešky svých vojáků.³³⁵

Rozkazy kavalerii byly jiné než rozkazy pěchotě. Výběr Kilpatricka jako velitele kavalérie a Shermanovy liberální rozkazy možná svědčí o Shermanově tvrdé válečné politice. Kilpatrick byl kromě krádeže dříve zapojen do tajného spiknutí s cílem zavraždit prezidenta Konfederace Jeffersona Davise a jeho kabinet. Tato eskapáda málem vyústila v Kilpatrickovo vyloučení z armády. Kilpatrick měl slabost pro ženy a hazard.³³⁶ Později se spřátelil se Shermanem. Byl to ale on, kdo nejčastěji vypaloval města a drancoval. Jednou chtěl sebrat jistému afroamerickému majordomovi jeho mosazné knoflíky v domnění, že jsou zlaté. Jednou, když *forageři* přivezli více koní, než armáda potřebovala, tak nechal nadbytečné koně zabít. Asi nejnemorálnější čin Kilpatrick spáchal v jednom kostele, kdy jeho budovu využíval jako jatka. Dřevěné náhrobky pak použil na podpal. Jednou byly ženy v městě Barnwell nuceny tančit s vojáky, když jejich domy hořely. Kilpatrick zažertoval, že by se město mělo jmenovat Burnwell, čemuž se Sherman zasmál. Kilpatrick nezapálil jeden dům, protože byl plný žen a dětí.³³⁷ Sherman svému veliteli kavalerie vysvětloval, ať poslouchá rozkazy a ať se chová slušně k obyvatelstvu. V Raleigh Kilpatrick nechal pověsit jednoho konfedačního veterána za to, že křičel „*hurá Konfederace*“.³³⁸

Je však stejně zřejmé, že Kilpatrickova kavalérie v několika případech šla daleko za hranice zákona a slušnosti.³³⁹ Je třeba si ale uvědomit, že podobně divoce a na hraně zákona se chovala

---

³³² ANDREWS, F., *The War-Time Journal of a Georgia Girl*, New York 1908, s. 32–34.

³³³ HITCHCOCK, H., *Marching with Sherman*, Lincoln 1995, s. 53.

³³⁴ RUBIN, s. 10.

³³⁵ TANNER, B. T., „*An Apology for African Methodism*“, Baltimore 1867, s. 416.

³³⁶ VAN TUYLL, s. 36.

³³⁷ HILLHOUSE, A. M. A., *History of Burke County, Georgia 1777–1950*, Swainsboro 1985, s. 145.

³³⁸ MARTIN, S. J., „*Kill-Cavalry*“ *Sherman's Merchant of Terror: A Life of Union General Hugh Judson Kilpatrick*, Madison 1996, s. 229.

³³⁹ VAN TUYLL, s. 39.

velká část jednotek kavaleristů, a to především těch jižanských. Podle Van Tuyll bylo velmi troufalé a odvážné, že Sherman jmenoval Kilpatricka a jeho rozkazy k jeho mužům byly poměrně shovívavě. Van Tuyll uvádí, že Sherman věděl o jeho minulosti. Generál William T. Sherman podle ní nebyl monstrem, byl ale jako jeho velící důstojník morálně, ne-li legálně, vinen za přestupky Kilpatricka.³⁴⁰

Melton tvrdí, že se lidé v Georgii z účinků pochodu armády nezotavili ani pět let po skončení války.³⁴¹ Nejvýrazněji je to patrné na úbytku chovných zvířat. Historička Rubin zmiňuje také šťastnější příběhy z Pochodu. Přátelštější setkání probíhala na osobnější úrovni, často například mezi slušnými vojáky a ženami nebo strádajícími lidmi. Jednou prý rozkázal generál Sherman ať vezmou jednoho kluka od cesty na koně.³⁴² Vřelá a příjemná setkání lze také vyčíst z mnoha deníků vojáků i některých občanů. Chesebrough zmiňuje přátelství mezi knězem Porterem a důstojníkem McQueenem, který donutil opilého vojáka se omluvit za urážky vůči knězi. Na Portera to silně zapůsobilo, nakonec se stali přáteli až do smrti.³⁴³

7.5.2. Drancování a krádeže

Cashin a historici uvádí jako velitele nejvíce spojené s drancováním severňanského Judsona Kilpatricka a jižanského Johna Hunta Morgana, oba příslušníky kavalerie. Podle ní touha obou armád po drancování byla nenasycená. Nedělal jim problém oloupit zraněné muže ani mrtvé. Někteří vojáci měli radost z pálení a drancování.³⁴⁴ Konfederace plenila například v Západní Virginii a Marylandu.³⁴⁵ Autorka uvádí, že se věnuje především vojenskému drancování mezi bílými muži. Element, který se drancování snažil zastavit, byli důstojníci obou stran. Vydávali také rozkazy ujistňující civilní obyvatelstvo, že nedojde k drancování. A napomínali vojáky, kteří se dopustili drancování, někteří také prohlašovali, že důstojníci musí zastřelit vojáky, kteří drancovali.³⁴⁶ Byli však i tací důstojníci, co drancování podporovali. John Winder, konfедераční brigádní generál, roku 1864 naříkal nad tím, že někteří jeho důstojníci drancování aktivně podporovali.³⁴⁷ Podle historiků je těžko uvěřitelné, že tolik vojáků ignorovalo vojenské rozkazy, a i přes zákaz drancovali.

---

³⁴⁰ VAN TUYLL, s. 40–41.

³⁴¹ MELTON, s. 216.

³⁴² RUBIN, s. 65.

³⁴³ CHESEBROUGH, s. 17–18.

³⁴⁴ RUBIN, s. 18.

³⁴⁵ CASHIN, s. 341, 342.

³⁴⁶ Tamtéž, s. 342.

³⁴⁷ *Official Records*, Ser. 1, Vol. 7, s. 993.

Cashin vysvětluje, že drancování během občanské války a touha vojáků po kořisti nebyla ničím nová. Shermanovi muži zkrátka brali, co se dalo, protože mohli, a totéž by udělala i jakákoliv jiná armáda. Skladníci v Richmondu v roce 1862 svlékli těla mrtvých severánských vojáků z bitevních polí a uniformy prodali civilistům.³⁴⁸ Federální vojáci neměli, co se týče drancování, žádné morální zábrany. Vojáci například ukradli cennosti z domu vojáka Konfederace Maxcyho Gregga, který padl u Fredericksburgu.³⁴⁹

Úřadům obou stran se také nelíbilo ponechávání si nepřátelských předmětů jako „trofejí“. Žádaly, aby tyto věci nebyly navraceny původním majitelům, ale aby se staly majetkem ministerstva války. Plundrování se bere jako braní kořisti, zejména v době války a drancování, jako vyloupení nebo vykradení místa nebo osoby. Pokud se vojáci dopustili obou činností, hrozil jim vojenský soud, který mohl skončit popravou.³⁵⁰ Toto však byla čistá teorie sepsaná Uníí na začátku války. V realitě tyto „prohřešky“ nikdo neřešil. Konfederace sice neměla svůj vojenský kodex, řídila se ale stejnými pravidly. Vojenské předpisy v obou armádách umožňovaly jednotkám podle potřeby brát jídlo a dobytek, což je tradiční definice píče. Podle Cashin měli severanští vojáci často povoleno si vzít z jižanských domovů to, co chtěli. Je zaznamenáno mnoho případů, kdy severanští *forageři* vtrhávali do jižanských domů a brali si, co je napadlo. Vojáci ve skutečnosti neměli povolení vzít si, co chtěli.³⁵¹ Měli brát jen věci nutné pro fungování armády. Sherman i ostatní generálové ale byli tak benevolentní, že vojáci věděli, že si mohou beztrestně vzít, co chtějí. Podle autorky drancovali obě strany rovnocenně. Van Tuyl píše o tom, že vojáci měli rozlišovat mezi bohatými a chudými, kterým brát neměli.³⁵² *Forageři* jižanským občanům nechali dostatek zásob na přežití, to ale neznamená, že si nebrali bez ostychu vše, co chtěli.

Kapitolou sama o sobě je unionističtí vojáci a alkohol. O tomto tématu by se dala napsat samostatná práce. Shermanova armáda si z velké části dělala co chce a byla jako neudržitelná. Sherman rád svaloval vinu svých vojáků při drancování na alkohol. Cashin uvádí, že u vojáků

---

³⁴⁸ CASHIN, s. 351.

³⁴⁹ ROYSTER, s. 21.

³⁵⁰ *Yale Law School*, The Avalon Project, Lillian Goldman Law Library, General Orders No. 100: The Lieber Code, Instructions for the Government of Armies of the United States in the Field, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: https://avalon.law.yale.edu/19th_century/lieber.asp, *Official Records*, CASHIN, s. 341.

³⁵¹ Tamtéž, s. 339.

³⁵² VAN TUYLL, D. R., „*Scalawags and Scoundrels*“? *The Moral and Legal Dimensions of Sherman's Last Campaigns*, In: *Studies in Popular Culture*, Vol. 22, No. 2, [s. l.] 1999, s. 34–35.

nese vinu to, že si mohli dělat co chtějí, probudily se v nich jejich nízké pudy. Z části za to mohla i jejich nedisciplinovanost.³⁵³

Drago píše o činnosti uprchlých otroků, do jaké míry se podíleli na rabování.³⁵⁴ Dále vyčísľuje škody, co někteří Afroameričané během kampaně způsobili a dochází k vysokým částkám.³⁵⁵ Otroci pochodovali s armádou a podíleli se především na krádežích.

Historici se shodují na tom, že v otázce drancování většina severanských vojáků neměla morální zábrany. Historiografické proudy nezkoumají, jak přesně velký podíl vojáků drancoval a bral kořist, shodují se ale na tom, že měly velké zastoupení. Historici souhlasí s benevolencí generality vůči drancování a loupení, uznávají, že severanští generálové za drancování nesli zodpovědnost. Dokonce obviňují i samotného Shermana osobně, konkrétně Cashin, která píše, že si Sherman vzal osobní trofej již v bitvě u Shiloh, i přesto, že věděl, že to není v souladu s předpisy. Tyto předpisy také aktivně ignoroval v Jižní Karolíně, kdy severanští vojáci drancovali intenzivněji a brali více trofejí než v Georgii.³⁵⁶ Cashin stejně jako Royster píše o Shermanově proměně. Autorka uvádí, že generál ještě v Mississippi a Georgii před jeho pochodem měl k drancování odpor. Postupně si ale na ně zvykl a začal praktikovat v čím dál větším měřítku.³⁵⁷ Většina historiků Shermana přímo či nepřímo z drancování obviňuje.

7.5.3. Násilí na jižanském obyvatelstvu

Během Americké občanské války federální vláda rozlišovala mezi bojujícími a nebojujícími na straně Konfederace. Upřesnění toho, jak zacházet s civilisty, se nacházelo v generálním rozkazu číslo 100 z roku 1863, na kterém se podílel americko-německý právník Franz Lieber. Dokument trval na humánním zacházení s obyvateli okupovaných oblastí a jako první dokument zakazoval zabíjení válečných zajatců s jedinou výjimkou, a to v případě ohrožení vlastní jednotky. Dále se zakazovalo použití jedů, mučení i znásilnění. Rozkaz vydal prezident Lincoln a platil pro všechny armády Unie.³⁵⁸ Rozlišoval se také soukromý a veřejný majetek obyvatel nepřátelské země a majetek nepřátelské země jako takové a jejich vojáků. Rozkaz říkal, že vojenská nutnost neznamenala způsobení utrpení jen kvůli touze vidět trpět nepřítel nebo svévolné zničení místa. „*Trestem za svévolné násilí proti civilistům byla smrt.*

---

³⁵³ CASHIN, s. 353.

³⁵⁴ DRAGO, E. L., *How Sherman's March Through Georgia Affected The Slaves*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 57, No. 3, [s. 1.] 1973, s. 366.

³⁵⁵ Tamtéž, s. 371.

³⁵⁶ CASHIN, s. 354.

³⁵⁷ Nejvíce Shermanova vojska drancovala v Jižní Karolíně, odkud také pochází nejvíce ukořistěných trofejí.

³⁵⁸ *Yale Law School*, ...General Orders No. 100: The Lieber Code, *Official Records*, Ser. 3, Vol. 3, s. 148–164.

*Bezohledné násilí bylo definováno jako loupež, drancování, plenění, znásilnění, zraňování, mrzačení a zabíjení. Kromě toho byl každý důstojník, který chytil muže zapojeného do některého z těchto činů, oprávněn popravít pachatele na místě.*³⁵⁹ Shermanovy příkazy pro pěchotu splňovaly jak válečné pokyny vydané Kongresem, tak polní pokyny, a existují důkazy, že pěchota tyto příkazy víceméně splňovala.³⁶⁰ Walters tvrdí, že Sherman k tomuto rozkazu přistupoval po svém, jeho rozkazy byly často v rozporu s ním. Byl to také podle něj jeden z prvních moderních generálů, co se vrátili k použití vojenské síly proti civilnímu obyvatelstvu nepřítele.³⁶¹

Většina historiků si je už dnes vědoma, že Shermanovy kampaně způsobily především materiální škody, nikoliv moc fyzické. Proto někteří moderní historici, například ti více vojenští jako Trudeau či Clauss, násilí na obyvatelstvu úplně vypouští. Zkrátka nepíšou o výjimečných drobných násilných incidentech. Rubin oproti většině jiných historiků zmiňuje i pár jižanských občanů zastřelených, když bránili svůj majetek.³⁶² Historici skoro vůbec nepíší o ojedinělých případech, kdy Jižané bránili svůj majetek. Prameny občas zmiňují nějakého „šilného“ civilistu, který byl zastřelen při pokusu se postavit Yankeeům. Drtivá většina z nich však věděla, že klást odpor je zbytečné. Proti přesile Unionistů nic nezmůžou. V Jižní Karolině existovaly příběhy civilistů, kterým vojáci hrozili oběšením, pokud jim nepoví, kam umístili své cennosti. Ženám prý hrozili znásilněním.³⁶³ Mnoho historiků i dnes násilí Shermanova pochodu zveličuje. Vymýšlí si zabíjení a vraždy. Není sice přesně známo, kolik civilistů zemřelo během tažení, odhaduje se zhruba sto, či historici hovoří o zanedbatelném množství.³⁶⁴ Shermanovo odstřelování evakuované Atlanty si vyžádalo 20 mrtvých civilistů a asi 100 až 200 raněných.³⁶⁵ Je zarážející, že jednotlivé narativy hledí (v moderní historiografii tento obraz už není tak zkreslený) na Shermana jako na vraždící monstrum, přitom jižanská kavalerie během jeho kampaní způsobila více násilí na civilistech, konkrétně popravy sympatizantů Unie nebo vojenských dezertérů. Jedna skupina násilí úplně vypouští, druhá ho naopak zveličuje.

Některé zkreslené názory historiků uvádím zde: „*Při plnění vojenských úkolů však příslušníci jeho pátracích čet až příliš často projevovali nepředloženou brutalitu, jež šokovala dokonce i ty, kteří údajně osvobozovali.*“ Tindall a Shi zmiňují brutalitu federálních vojáků, popisuje

---

³⁵⁹ SCOTT, R. N., *An Analytical Digest of the Military Laws of the United States*, Philadelphia 1873, s. 442.

³⁶⁰ VAN TUYLL, s. 35.

³⁶¹ WALTERS, s. 447–448.

³⁶² RUBIN, s. 18.

³⁶³ Tamtéž, s. 36.

³⁶⁴ MARSZALEK, *...Passion for Order*, s. 317.

³⁶⁵ REID, s. 334.

i loupežné bandy, které se pohybovali na okraji armád. Celkově pochod popisují jako brutální akci, nezmiňuje se ale o reálném počtu obětí, ani že Sherman zakázal svým vojákům zabíjet civilisty.³⁶⁶ Eisenschiml tvrdí, že kdyby Sherman své činy spáchal ve 20. století a bojoval by na straně poražených, tak by byl nejspíš označen za válečného zločince a možná i popraven.³⁶⁷ Někteří autoři v Shermanovi vidí otce budoucích amerických zlých skutků. Mary McCarthy přirovnává Shermanův pochod k zabíjení vietnamských civilistů v My Lai, generálovo tažení označuje za dřívější válečný zločin.³⁶⁸ I Royster, který se zastává totální a destruktivní války uvádí, že spojování Shermana s krvavými válkami 20. století je zcestné, jelikož během Shermanova tažení nebylo způsobeno zdaleka tolik krutostí a násilí na civilistech jako během moderních válek. Sherman nebyl tím, kdo „vynalezl“ totální a destruktivní válku.³⁶⁹ Jeho armáda sice zavlekla válku do domovů „nevinných“ občanů a ničila jejich majetek, nezabíjela je, nemučila je, ani neznásilňovala. Restrikce měly svůj čistě vojenský účel, Sherman se nechtěl mstít na jižanském obyvatelstvu. On sám měl na Jihu mnoho přátel a po válce se snažil o jeho obnovu a nesouhlasil s tvrdou radikální protijížanskou politikou kongresu, naopak navrhoval pro Jižany všeobecnou amnestii.

Walters uvádí, že: „*Seveřani za sebou zanechali spálené domy, města, zdevastovaná pole a vypleněná skladiště, „systematicky mučili“³⁷⁰, drancovali, jejich vandalismus byl nepřekonatelný. Jižní obyvatelé byli vystaveni trvalé brutalitou ničení, Seveřané porušili pravidla civilizované války, jejich represe byla daleko nad rámec toho, co bylo nutné k dosažení jejich cíle.*“³⁷¹ Walters ve svém článku velmi naturalisticky popisoval represe Shermanových kampaní a jeho „válku proti civilistům“. V závěru se ale nechal strhnout vypjatostí jeho kampaní. Zaměřil se jen na ty nejhorší akce mířené proti obyvatelům Jihu. Dokonce zmiňuje systematické mučení, které je úplně mimo realitu. Vůbec nezmiňuje násilí páchané partyzány a jižanskou kavalerií, které bylo namířeno na vojáky i civilisty. Shermanovy represe nepoškozovaly zdraví civilistů. Sherman se neuchýlil k žádnému barbarství válek moderní doby, etnickým čistkám, koncentračním táborem, masovému zabíjení, nevybíravému bombardování či mučení, aby dosáhl svých cílů.³⁷²

---

³⁶⁶ TINDALL – SHI, s. 346.

³⁶⁷ EISENSCHIML, O., „*Sherman: Hero or War Criminal*“, In: *Civil War Times Illustrated*, Vol. 2, [s. l.] 1964, s. 36.

³⁶⁸ MCCARTHY, M., *The Seventeenth Degree*, New York 1974, s. 383.

³⁶⁹ ROYSTER, s. 358–359.

³⁷⁰ Zde Walters, objektivně píšící historik, v rámci zveličení Shermanových zlých skutků sklouzl k nepravdivému tvrzení.

³⁷¹ WALTERS, s. 479.

³⁷² HANSON, s. 1–5.

Dne 8. března jeden ze Shermanových pobočníků uvedl, že „neviděl žádné důkazy o drancování, muži pečlivě drželi své šiky, a co bylo ještě pozoruhodnější, neviděl ani jeden sloup ohně nebo kouře, který před několika dny byl vidět na obzoru“.³⁷³ Walters jako kontrast, asi o tom, jak Seveřané lžou a situaci zlehčují, uvedl tuto citaci. Chtěl Shermana a jeho muže vylicit v co nejčernějších barvách, psal jen o tom, co mu přišlo vhod. Zajímavé je, že se Walterse zastávají i někteří moderní historici jako Fisher, Tooley, kteří píšou o Shermanových kampaních. Je pravda, že Walters objektivně upozorňuje na téměř všechny Shermanovy „hříchy“ a represe, což mnoho především vojensko-biografických historiků neudělalo. Jeho práce je v tomto ohledu přínosná. Problém je v tom, že se někdy nechává „strhnout“ svojí antipatií ke generálovi.

Během Shermanova tažení v Jižní Karolíně používal generál častěji slovo „vyhlazení“.³⁷⁴ Tooley stojí s Waltersem v jedné linii, když zmiňuje Shermanův dopis, kde píše o vyhlazení nejen nepřátelských armád, ale i lidu. Tito autoři si ale neuvědomují, že generál svá slova nikdy nerealizoval, ani neměl v úmyslu je realizovat a dopis psal v afektu, když viděl, co způsobují jižanské síly. To, co chtěl, bylo jižanské obyvatelstvo potrestat za jejich zradu vůči Unii. Nechtěl je zabít, dokonce jim ani nechtěl vzít majetek jako Pope ani je vyhnat. Chtěl jim ukázat, co znamená mít armádu u svých domovů, chtěl jim sebrat jejich jistoty i víru v Konfederaci.³⁷⁵ Tooley se snaží Shermana vylicit v těch nejtemnějších barvách a útočí na jeho psychickou labilitu a detailně rozebírá každý jeho neúspěch nebo nesprávný názor. Druhým extrémem jsou raní seveřanští pováleční historici, kteří víceméně nekriticky oslavují Sever. Ukázkovým příkladem je například Byers. Ten hovoří o *foragerech* jako o jistém druhu „partyzánské jízdy“, které zajišťovali zásobování Shermanovy armády a zabavovali majetek. Popisuje je s jistým obdivem.³⁷⁶ Hovoří jen o zabavování majetku pro zásobování unionistické armády, vůbec nehovoří o ničení protivníkových zásob, destrukci země a vypálených městech.

Jeden incident Shermanovy armády, co se týče mrtvých civilistů, vystupuje nad ostatní. Shermanova pověst byla pošramocena incidentem v Ebenezer Creek, ačkoliv sám Sherman za něj přímo nemohl. Jefferson C. Davis (shoda jmen s prezidentem Konfederace) nepustil přes pontonový most 600 afroamerických uprchlíků. Ti se snažili řeku přebrodit, mnoho se jich utopilo či umrzlo, další byli chyceni konfедераční jízdou a uvrhnutí zpět do otroctví. Generál Sherman stál za svým podřízeným, kdy podle něj Davis jednal v zájmu vojenské

---

³⁷³ WALTERS, s. 479, NICHOLS, s. 222.

³⁷⁴ TOOLEY, s. 363.

³⁷⁵ Tamtéž, s. 363.

³⁷⁶ BYERS, s. 242.

potřeby. Jefferson C. Davis nesnášel Afroameričany. Zároveň měl problematickou minulost. Na podzim roku 1862 se pohádal se svým bývalým velícím důstojníkem a zabil ho. Sherman se ho přesto zastával. I dnes se na tento incident hledí jako na „barbarský čin“. Davis ale varoval své nadřízené, že se uprchlí otroci nebezpečně kumulují a mohou ohrozit bezpečnost kolony.³⁷⁷ Davis ale postupoval dle rozkazů, jelikož velení (Sherman) „přísně zakázalo“, aby vojenskou kolonu doprovázeli uprchlíci. O důsledcích tohoto incidentu hovoří další kapitoly. Zajímavý je i opačný pohled – násilí ze strany uprchlých otroků. Podle Draga se navzdory obavám Jižanů Afroameričané jen zřídka dopouštěli zjevného násilí proti bílým.³⁷⁸

V této kapitole nesmíme opomenout násilí vykonávané ze strany Konfederace. Chladného rána listopadu 1864 se udál masakr šesti mladých georgijských mužů, zvaný též *The Madden Branch Massacre*. Tito muži se chtěli připojit k vojskům Unie v Tennessee. Tuto vraždu měl na svědomí nechvalně známý guerillový vůdce John P. Gatewood. Byla to jen jedna událost partyzánské války na severu Georgie a na východě Tennessee. V této válce se stala normou extrémní brutalita a bezohlednost.³⁷⁹ Tyto ohavné skutky odsuzovaly obě strany. Většinu masakrů americké občanské války měla na svědomí Konfederace, respektive její armáda, polovojenské útvary, kavalerie, a především partyzánské oddíly. Svými brutálními činy byl známý například konfедераční generál Nathaniel Bedford Forrest. Kromě Gatewooda měl na masakrech podíl například William T. Anderson. Násilí spáchané Jižany nemělo u Seveřanů obdoby. Většina masakrů byla spáchána na unionistických vojácích nebo jejich přívržencích. Sever málokdy popravoval své zajatce. Důležité je zmínit také přístup obou stran k dezertérům. Sever je nijak výrazně netrestal, na Jihu ale byli často popravováni i loveni například známými texaskými rangery, kteří měli na svědomí také krveprolití. Generál Sherman byl, i stále je v určitých kruzích, považován za strůjce masakrů.

Taktika, kterou uplatňoval Gatewood, spočívala v tom, že přijel k domu, obvinil obyvatele, že sympatizují s Unií, a pokračoval v krádeži jejich zásob. K Unionistům se choval nejbrutálnějším způsobem. Mnohokrát byla nalezena těla visící na stromech s připevněnými poznámkami na nich, že zabije každého, kdo se ho pokusí zlikvidovat.³⁸⁰ John Gatewood byl pro Shermana dalším důvodem, proč tvrdě potrestat Jih.

---

³⁷⁷ WESTWOOD, H. C., *Sherman Marched: And Proclaimed „Land for the Landless“*, In: *The South Carolina Historical Magazine*, Vol. 85, No. 1, [s. l.] 1984, s. 37.

³⁷⁸ DRAGO, s. 366.

³⁷⁹ SARRIS, J. D., *Anatomy of an Atrocity: The Madden Branch Massacre and Guerrilla Warfare in North Georgia, 1861-1865*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 77, No. 4, [s. l.] 1993, s. 680–84.

³⁸⁰ SARTAIN, J. A., *History of Walker County, Georgia*, Vol. 2, Dalton 1932, s. 122.

Důležité je si uvědomit, že ačkoliv pro některé historiky může mít Jih vznešenou kulturu a tradici a zaslouží si obdiv, tak nesmí zapomínat, že jeho obyvatelé byli mnohem drsnější a krutější než Seveřané. Z řad Jižanů se rekrutovala řada westernových banditů s asi nejznámějším idealizovaným Jessie Jamesem, který se mimochodem zúčastnil masakru v Lawrence v Missouri, kterému padlo za obět' přes 150 mužů, chlapců a civilistů. Shermanovi staří kritici často právě tyto krutosti spáchané Jihem nevidí nebo přehlížejí a „vymýšlejí“ si krveprolití spáchané Shermanem, často ho ale jen obecně označí a neuvedou konkrétní příklad. Royster celkově uvádí, že Shermanovi muži neobtěžovali civilisty, pár nehod se ale stalo, a to kvůli neukázněným vojákům.³⁸¹ Historici často neuvádí represálie způsobené jižanskou kavalerií, která působila ne-li horší věci než federální vojsko.

Americká občanská válka byla, co se týče civilních obětí, násilí a krutosti z dlouhodobého hlediska, historickou anomálií. Stačí si udělat představu o tom, v kolika válkách, se obě strany zdržely zabíjením civilního obyvatelstva. Po většinu historie ve většině válek byly případy, že vojáci vyvraždili nějakou vesnici, popravili nějaké civilisty či se na nich dopouštěli zvěrstev. I během válek 18. století a napoleonských válek se děly tyto excesy. V 19. století také najdeme tyto případy, především u válek mimo Evropu. Za podobné, co se týká civilistů, „slušné“ války, bych označil některé evropské téměř čistě konvenční konflikty, kdy proti sobě bojovali západní mocnosti. Války ve 20. století, i když je vedly „vyspělé“ západní mocnosti, měly již jiný, „krvavější“ charakter. Ohledy na civilisty pak do jisté míry přišly až po druhé světové válce s OSN. Co se týče násilí Shermanova vojska, tak souhlasím s Roysterem, že až na pár nehod vojáci civilisty fyzicky neobtěžovali, pro tento argument svědčí prameny jak federálních vojáků, tak jižanských civilistů. To, že Shermanovy jednotky zabíjeli jižanské civilisty je největší mýtus jižanské *Lost Cause* historiografie. Seveřanská armáda drancovala, ničila zásoby i pálila domy, ale nezabíjela civilisty na rozdíl od jednotek jižanské kavalerie nebo partyzánů jako Gatewood.

7.5.4. Znásilňování

Někdy však *forageři* nebo *bummeři* či dezertéři znásilňovali. Důkazy naznačují, že případů znásilnění bílých žen vojáky Unie bylo relativně málo. Došlo však k četným znásilněním afroamerických žen. Jeden příklad znásilnění bílé ženy: „*Konfederalní zvědové hledali foragery. Narazili na statek, kde našli staršího vzlykajícího muže. Muž, baptistický ministrant, který se dusil slzami, řekl zvědům: „Moji dceru znásilnila banda Yankeeů, právě odešli.“*

---

³⁸¹ ROYSTER, s. 339–343.

*Zvědové jeli rychle dál. Několik kilometrů po silnici dohonili skupinu foragerů a všechny zabili kromě mladého vojáka, který tvrdil, že nemá nic společného se znásilněním.*³⁸² Když byli forageři chyceni, znamenalo to pro ně hroživé následky, často smrt. „V Georgii Shermanova armáda objevila nejméně 64 těl vojáků Unie a v Karolínách minimálně 109 dalších, buď pověšených, střelených do hlavy z velmi blízkého dosahu, nebo s podříznutým hrdlem.“³⁸³

Během tažení došlo k méně než půl tuctu znásilnění, v tom se shodují zdroje obou stran.³⁸⁴ Rubin však uvádí jiná čísla, podle ní bylo 250 vojáků Unie obviněno ze znásilnění. Je třeba brát v potaz neohlášená znásilnění.³⁸⁵ Jane Schultz našla záznamy o útocích na jižanské ženy i jejich otrokyně v denících vojáků, zejména v Milledgeville a v Columbiu.³⁸⁶ V Milledgeville skupina vojáků Unie útočila na tucet Afroameričanek i bílých jižanských žen na okraji města. Autorka rozlišuje útoky na bílé ženy a na Afroameričanky. V Cheraw vojáci přinutili jednu dívku svléknout šaty, aby našli její skryté hodinky a jiné cennosti.³⁸⁷ Historička Crystal Feimster tvrdí, že samotná hrozba sexuálního napadení vedla k tomu, že bílé jižanské ženy začaly pochybovat o schopnosti jižanských bílých mužů je ochránit a přinutilo je to k tomu, aby se chránily samy.³⁸⁸ McMichael uvádí, že ženy byly sice severanskými vojáky chráněny, byla však tenká linie k tomu, aby byly vězněny.³⁸⁹

Uprchlí otroci museli také čelit všudypřítomné hrozbě sexuálního násilí. I když neexistuje žádný způsob, jak zjistit, do jaké míry docházelo během pochodu k sexuálnímu násilí, strach byl tak skutečný, že afroameričtí muži často chránili své manželky a dcery před kontaktem s muži ze Shermanovy armády.³⁹⁰ Podle moderních teorií docházelo během osvobozování otroků i ke znásilňování afroamerických dívek ze strany severanských vojáků.³⁹¹ Moderní historici mají tendenci více prozkoumat tolik neprobádanou otázku sexuálních útoků ze strany vojáků obou stran. Starší historici se spokojili s celkovými daty, že znásilnění bylo během pochodu málo. Tato problematika se však těžko zkoumá a většina pramenů ji má tendenci zamlčovat.

---

³⁸² DAVIS, s. 151–152.

³⁸³ GLATTHAAR, s. 128.

³⁸⁴ HANSON, s. 1–5.

³⁸⁵ RUBIN, s. 49.

³⁸⁶ SCHULTZ, J. E., *Mute Fury: Southern Women's Diaries of Sherman's March to the Sea, 1864–1865*, In: *Arms and the Woman: War, Gender, and Literary Representation*, Chapel Hill 1989, s. 63.

³⁸⁷ UNDERWOOD, J. L., *The Women of the Confederacy*, New York 1906, s. 172.

³⁸⁸ FEIMSTER, C. N., „General Benjamin Butler and the Threat of Sexual Violence during the American Civil War“, [s. l.] 2009, s. 71–72.

³⁸⁹ MCMICHAEL, L., *History of Butts County, Georgia, 1825–1976*, Atlanta 1978, s. 406–407.

³⁹⁰ PARTEN, s. 130–131.

³⁹¹ TOOLEY, s. 363, *Official Records*, Ser. 1, Vol. 15, s. 373.

8. JIŽANSKÝ NARATIV

Tato kapitola i její podkapitoly se věnují narativu bílé populace Jihu. Popisují pohled názorové většiny, segmentu lidí, kterých bylo na Jihu nejvíce. Měli společnou nejen svoji rasu, ale i politické smýšlení, kulturu, ale nikoliv sociální status. Do této většinové skupiny Jižanského obyvatelstva patřily bohatí i chudí, muži i ženy, mladí i staří. Pohledu Afroameričanů na generála Shermana a jeho tažení Jihem se věnují další kapitoly.

Hanson tvrdí, že sami bývalí vojáci Konfederace poukazovali na to, že se Shermanova armáda chovala na Jihu slušně.³⁹² Je až s podivem, jak brilantně dokázal Sherman udržet na uzdě 60 000 mužů ve zbrani, dalo by se to označit za malý zázrak, protože podobné příklady historie moc nenabízí. „*Lidé na předměstí Savannah vypadali rádi, že nás vidí. Savannah je nejhezčí město, jaké jsem kdy na Jihu viděl. Lidé jsou docela znepokojeni pověstí Shermanovy armády a bojácně hledí z oken.*“³⁹³ Generála Shermana respektovali i někteří jižané, například starosta města Savannah Arnold, který poděkoval severanskému důstojnickému sboru za ochranu jejich života a majetku.³⁹⁴

Sherman zabil, nebo zranil jen několik lidí, ale ničil majetek, tím vyvolal strach a paniku. Jižané odsoudili jeho psychologickou válku za ničení jejich majetku jako barbarskou, Grantovo ničení lidských životů pro ně bylo pouhou válečnou skutečností. Sherman považoval své válečné kampaně za nejrychlejší, nejúčinnější a nejhumánnější druh války. Jižané je považovali za nepopsatelně kruté.³⁹⁵ Campbell zmiňuje kontrast mezi tím, jak Shermanovi muži byli v tisku označovány za vrahy a zločince s tím, jak někteří konfедераční generálové Shermana, to „*děbelské monstrum*“ poprosili o to, aby se postaral o jejich rodiny.³⁹⁶ Jižané byli nekonzistentní také v názorech na sebe samotné. Byli si vědomi chyb, které dělá konfедераční vláda. I například toho, jak špatně zachází s přívrženci Unie, dezertéry a vězni. „*Špatné zacházení s našimi vězni je největší skvrnou na pověsti Jihu.*“³⁹⁷

V červenci 1864 se konfедераčními vojsky šířila falešná zpráva o Grantově smrti. Zaútočil prý na Richmond a byl Leem odražen. Zároveň se k ní přidala zpráva, že generál Hood porazil Shemana u Atlanty. Ještě tu byl generál Jubal Early, který překvapil Severany přímo před Washingtonem. Tato málo uvěřitelná zpráva byla jediná pravdivá z těchto tří zpráv. I tak byl

---

³⁹² HANSON, s. 1–5.

³⁹³ FORCE, December 21, 1864, s. 199.

³⁹⁴ SHERMAN, *Memoirs...*, Vol. 2, s. 714.

³⁹⁵ LEWIS, s. 619–620.

³⁹⁶ CAMPBELL, s. 8.

³⁹⁷ CONYNGHAM, s. 336.

tento překvapivý jižanský nájezd brzy odražen. Jižané na chvíli uvěřili, že se karta obrátila. Jižané podléhali vlastním dezinformacím a propagandě s blížící se porážkou čím dál častěji. Seveřané samozřejmě měli také svou propagandu a jejich noviny byli tendenční, nedopouštěly se takových lží a klamů jako jižanské noviny během války. Ať už byly zprávy pravdivé, nebo nepravdivé, putovaly daleko a rychle kvůli tisíce korespondentům. Konfедераčním úřadům chyběly cenzoři i nástroje moderní propagandy.³⁹⁸ Státní moc na řízení propagandy na Jihu byla omezená, tak jí noviny často tvořily samy, svoboda tisku zůstala zachována. Názory se většinou shodovaly se státní politikou.

Na počátku Shermanova pochodu nikdo moc nevěřil generálovu rozhodnutí. Pro severní politiky a tisk to byl riskantní krok. Jižanský pohled před tímto tažením byl optimističtější než na Severu. Mohla to však být z velké části jen jižanská propaganda, kterou chtěli zakrýt svůj skutečný strach. Jižanská propaganda slibovala, že jejich občané beze zbraní dokážou zahnat dobyvatele. Dále Shermanovo vojsko čeká totální zničení. Poté, co Sherman Georgii vstříc všem očekáváním dokázal projít, tak jižanské noviny těžce dokázaly skrýt to, jak se hrubě mýlily. *Richmond Examiner* napsal, že Sherman nedobyl Georgii, místo toho jen spojil Georgiány a probudil v nich pravou víru v Konfederaci. Dalo by se předpokládat, že se Jižané utápěli ve svých obavách z povstání otroků, zvěrstev nepřátel, hospodářské paniky a třídní války. Mohli se také bát hladovění svých rodin, nebo podrobení Seveřany. Opak byl pravdou, Jižané nepropadali tolik defetismu. Během nejhorší morálky Konfederace se navzájem „intoxikovaly drby“ nepravděpodobných jižanských vítězství, seveřanských katastrof a zahraničních intervencí. Během posledních let války Jižané zoufale hledali jakékoliv dobré zprávy.³⁹⁹ Nepřestávali ztrácet naději až do posledního dechu, dalo by se říct, že byli zaslepeni svým nacionalismem.

To, jak silnou roli hrála na Jihu propaganda, demonstruje projev guvernéra Severní Karolíny Zebulona Vance v únoru 1865 v Goldsboro, kde slibuje, že Sherman bude zastaven, a že si Konfederace do roka vybojuje svoji nezávislost. *Richmond Examiner* dále připouští, že Shermanův pochod byl destruktivní, zemi si ale nepodmanil. 12. dubna 1865 *Daily South Carolinian* po spálení Columbie píše, že „jestli bude Jih stále držet při sobě ve společném duchu a odhodlání, tak překonají tyto útrapy a podaří se jim dosáhnout nezávislosti“.⁴⁰⁰ Je vidět, že Jižané skutečně nepřestávali věřit až do posledního okamžiku války, také po ní

---

³⁹⁸ PHILLIPS, s. 755.

³⁹⁹ Tamtéž, s. 756, *Richmond Examiner*, February 22, 1865.

⁴⁰⁰ Tamtéž, February 22, 1865, *Daily South Carolinian*, April 12, 1865.

mnoho příznivců Konfederace věřilo, že jejich národ znovu vstane z popela. Nechtěli si připustit, že jim Sherman zasadil rozhodující ránu. Nechtěli si připustit porážku, i když věděli, že válku už nemohou vyhrát.

Henken zmiňuje méně věrohodné příběhy – pověsti, které se obecně tradovaly. Často souvisely přímo se Shermanem. Například jedno město zachránil lékař, který tvrdil, že v něm propukly neštovice. Sherman byl prý tak hloupý, že tomu uvěřil.⁴⁰¹ Tento příběh zní velice nevěrohodně, jelikož Sherman sám osobně vystupoval jen velmi málo. Ačkoliv byl v častém kontaktu se svými muži, musíme si uvědomit, že měl armádu 60 000 vojáků, která operovala v několika proudech. Kvůli velikosti armády ho vojáci vídali zřídkakdy. On sám ve většině měst ani být nemohl. I přes svou nenávist k Shermanovi Jižané obdivovali jeho vojenské dovednosti. Navzdory nevyhnutelné propagandě o Shermanově barbarství ho důstojníci Konfederace zjevně považovali za shovívavého muže, protože když mnozí z nich před ním utíkali, tak mu psali dopisy, že mu svěřují do péče své manželky a děti.⁴⁰² Jsou zaznamenány příběhy o tom, jak Severáni obstarali jídlo hladovějícím matkám a jejich dětem. V tomto se shoduje více pramenů, především deníků. Existuje příběh, jak voják sebral holčičce panenku, pak ji ale vrátil. Ženy také využívali svých sukní, kam schovávali svoje cennosti, protože věděly, že je tam vojáci nebudou prohledávat.⁴⁰³ Podle vypravěčů orální historie byly větším problémem odpadlické jednotky obou armád, které mohli ohrozit bezpečí rodin. Jednou jistá prababička jednoho takového zastřelila. Henken se snažila vyzdvihnout schopnost osamocených jižanských rodin se bránit. Tyto rodiny bránili především jižanské ženy.⁴⁰⁴ „*Dav divokých Yankeeů a Evropanů, nás obklopil, v rukou měli pistole a pochodně. Naše děti byly vyděšené, matka a sestra nás volala o radu a pomoc. Paní nedala průchod svým emocím, aby řekla slova, která by mohla způsobit, že ty hyeny urazí. To, co jsme musely vydržet, muselo na Jihu vydržet tisíce a tisíce dalších lidí. Od nás, kteří jsme tímto způsobem trpěly, lze jen těžko očekávat, že bychom milovaly své mučitele a pronásledovatele.*“⁴⁰⁵

Jiný pohled měli někteří jižanští obyvatelé na afroamerické vojáky. *Savannah Republican* píše: „*Barevní vojáci se od příchodu do města chovali vojensky a nezapomněli, že jsou zde proto, aby zachovali pořádek a klid našeho města, místo aby ho narušili.*“ Paní Howardová poznamenala, že jeden afroamerický voják je „slušnější než jeho bílí společníci“, což byl od ní

---

⁴⁰¹ HENKEN, s. 300.

⁴⁰² SHERMAN, *Marching...*, s. 184–185, 190.

⁴⁰³ HENKEN, s. 302.

⁴⁰⁴ HENKEN, s. 305–306.

⁴⁰⁵ *Countryman*, Vol. 19, December 6, 1864, s. 672.

velký kompliment.⁴⁰⁶ Bylo neobvyklé, aby se Jižané pochvalně vyjadřovali o Afroameričanech, zvláště pak o těch, kteří sloužili v unionistické armádě. Viděli však to, jak slušně se chovali afroameričtí vojáci a museli si na to vytvořit svůj názor.

V Denhamu vydal Slocum rozkaz, že nikdo nesmí vstupovat do soukromých domů. „*Nejhorším zlodějem byl Ir. Nejprve chtěl whisky, jako všichni ostatní.*“ Ir měl mnoho dalších požadavků, včetně slepic, které si chtěl zastřelit jejich brokovnicí. Z tohoto svědectví o rozsáhlých požadavcích Ira lze spatřit náznak xenofobie tehdejších amerických starousedlíků k přistěhovalcům.⁴⁰⁷

Prezident Konfederace Jefferson Davis naléhal na občany Georgie, aby praktikovali také techniku spálené země pomocí otrav studní a spalování polí, ale neučinili tak. Podle konfедераčního důstojníka Williama Breckinridge byla na konci války část jižanského lidu připravena se podřítit Unii. Skutečnou Konfederaci už představovala jen její armáda, tak to viděl i formální guvernér Virginie, generál Henry A. Wise. Podle něj v dubnu roku 1865 už neexistoval žádný jižanský národ. Mnoho Jižanů však bylo odhodláno se bránit až do posledního dechu, i když věděli, že je válka prohraná. Pro mnohé Jižany byl Shermanův pochod živoucí halucinací, jižanští politici a noviny se marně snažili přesvědčit pochodující vojáky, že je čeká jen zkáza.⁴⁰⁸ Reakce jednoho jižanského vojáka na Leeho kapitulaci byla: „*Nikdy v životě jsem nebyl opilý, ale pokud je to pravda, rád bych si přál mít sud whisky, jít ven do lesa a umřít opilý a pohřbít všechny mé bolesti. Byl to nejčernější den našich životů.*“⁴⁰⁹

8.1. Narativ jižanských žen

Obzvláště radikální byly ženy na obou stranách. Větší nenávist však lze zaznamenat u jižanských žen, které byly podle Roystera více zahořklé secesionistky než jejich protějšky. Nenáviděly severanské vojáky a měly radost z jejich utrpení. Sherman se s nimi na rozdíl od mnoha unionistických politiků a generálů mohl setkat osobně během války a vidět to, co jim válka způsobila. Zarytá nenávist vůči Unii v nich často vyvolávala odpor, často zadržovaly pláč, aby neukázaly svou slabost. Nicméně bída mnohé z nich vyhnala z domovů žebrat o jídlo,

---

⁴⁰⁶ *Savannah Republican*, March 19, 1865, Mrs. Wallace Howard Diary, May 13, 1865, In: HOWARD, Frances T., *In and Out of the Lines*, New York 1905, s. 222.

⁴⁰⁷ *Countryman*, Vol. 19, December 6, 1864, s. 698.

⁴⁰⁸ ROYSTER, s. 188.

⁴⁰⁹ KIRWAN, A. D., *Johnny Green of the Orphan Brigade, the Journal of a Confederate Soldier*, Lexington 1956, s. 195.

za které byly vojákům schopné nabídnout i sexuální služby.⁴¹⁰ Jižanské ženy úmyslně šířily nadsazené informace o zvěrstev páchaných severanskou armádou, své domovy pak popisovaly jako „ohořelé a černé jako srdce Yankeeů.“⁴¹¹

Bílé jižní ženy, možná víc než běloši, chtěly zpět svůj majetek. Když Charlotte Manigault navštívila New York v létě 1865, konfrontovala bílou ženu s náramkem a šálem, který federální vojáci vzali z jejího domu v Jižní Karolíně. Žena souhlasila, že ho vrátí, což Manigault považovala na osobní úrovni za uspokojivé.⁴¹²

Mezi jižanskými ženami po válce panoval prý poměrně respekt k unionistickým vojákům, zároveň ale pohrdali severanskými politikami.⁴¹³ Elise Andrews ve svém deníku napsala, že „vojáci, kteří ve válce dělají kruté věci, se zdají být v míru milosrdnější než politici“.⁴¹⁴ Shermanovy poválečné podmínky by podle většiny Jižanů zajistily „trvalý a čestný mír“.⁴¹⁵

8.2. Vývoj jižanského narativu

Shermanovy návštěvy Jihu po občanské válce byly krátké. V roce 1866 se při návratu ze své neúspěšné mexické diplomatické mise krátce zastavil v New Orleans a v Jacksonu v Mississippi. Déle se na Jihu zdržel až v roce 1879. Svou cestu započal v Tennessee. „V Chattanooga ho navzdory zpoždění přivítal velký dav, včetně starosty a dalších místních hodnostářů.“ Neslyšel absolutně žádné urážky. Místní noviny zveřejnily článek, který ho vychvaloval, zmínil také jeho podporu Jihu po válce během rekonstrukce.⁴¹⁶ Jeden novinář v Atlantě napsal: „Dav pronikal jakousi lehkou, dobrou náladou. Lidé byli naplněni zvědavostí, když viděl muže, který spálil Atlantu. Nebylo patrné žádné rozhořčení ani pocit předsudku.“⁴¹⁷ Na Shermanovu adresu však padaly různé vtipy týkající se pálení města. Howell chtěl, aby Sherman pomohl Atlantě získat podporu významných severních investorů. Sherman doufal, že by se Atlanta mohla stát opět centrem na Jihu, a to i vojenským. Potěšení se v New Orleans se rozhodně zdálo být jeho prvořadým zájmem. Sherman a jeho společníci tam dorazili během oslav Mardi Gras, během této slavnosti byl ve středu zájmu. Bývalý generál Konfederace a Shermanův tehdejší soupeř John B. Hood, který s ním později

---

⁴¹⁰ ROYSTER, s. 87.

⁴¹¹ PRINGLE, s. 229.

⁴¹² GOLDFIELD, D., *Still Fighting the Civil War: The American South and Southern History*, Baton Rouge 2002.

⁴¹³ CAMPBELL, s. 8.

⁴¹⁴ THOMAS, *The Secret Eye...*, s. 264.

⁴¹⁵ CAMPBELL, s. 8.

⁴¹⁶ MARSZALEK, *Celebrity...*, s. 372.

⁴¹⁷ *Atlanta Constitution*, January 30, 1879.

sdílel divadelní lóže, hovořil o Shermanovi s úctou a přátelstvím.⁴¹⁸ Jižané tuto návštěvu rychle využili jako způsob, jak říct Severu, že ekonomická pomoc je vítána.

Davisův literární útok na Shermanovu válečnou metodu, stejně drsná Shermanova reakce a následná veřejná debata, byly více zodpovědné za pozdější jižní nepřátelství vůči Shermanovi než cokoli jiného. Při jeho druhé návštěvě Atlanty v roce 1881 se mu nedostalo tak vřelého přijetí jako v roce 1879. Podle Marszalka prohlášení životopisce Lloyda Lewise, že Shermanova monografie z roku 1875 „z něj udělala d'ábla v očích Jihu“, není přesná.⁴¹⁹ Marszalek zdůrazňuje důležitost historiky zapomínaného Shermanova poválečného putování Jihem na vývoj historiografického pohledu vůči němu.

Většina bílých Jižanů vymazala ze své kolektivní paměti to, že je drancovali vlastní jižanští vojáci. Dělalí, jako by se to nikdy nestalo. Místo toho přesvědčili sami sebe, že plenili jen federální vojáci. Démonizovali Williama T. Shermana jako nejhoršího lupiče ze všech, což není vůči Shermanovi spravedlivé, zvláště Shermanovi před listopadem 1864. Virgiňan George W. Bagby vytvořil poválečný zápisník výstřížků z novin s kapitoly, které nazval, „*Yankeeové a vandalismus*“ a „*Zvěrstva a Yankeeové*“. Schultz přitom píše, že mnozí pamětníci spíše podceňovali, než zveličovali události.⁴²⁰ Jižané pohlíželi na Severany jako na d'ábly přinášející peklo, osvobození otroci je naopak viděli jako anděly a spasitele. Podle Meltona se na počátku 20. století legenda o ničiteli Shermanovi začala hojně rozšiřovat, jelikož postupně vymřeli pamětníci. Jižané vyhrávali tuto pomyslnou morální válku proti Severu.⁴²¹ V roce 1937 byla velká část Jihu pobouřena vydáním poštovní známky s podobiznou W. T. Shermana. Jeho život byl prý plný krveprolití, ničení a vražd. V Atlantě georgijští zákonodárci dokonce navrhli, že Shermanova známka může být vydána, pouze pokud federální vláda slíbí, že zaplatí škody způsobené devastací, které severanský velitel v roce 1864 způsobil na broskvovém státě.⁴²² Murray uvádí, že ani po třičtvrtě století nezmizela tato zakořeněná nenávist. Sherman je stále pro Jih nepřítel číslo jedna, více než kterýkoliv jiný severanský generál.⁴²³ Paradoxem je, že když Sherman cestoval Jihem po válce, tak ho tam většina obyvatel respektovala a měl tam stále mnoho přátel. I on sám měl Jih rád a chtěl, aby se z válečných útrap vzpamatoval co nejdřív. Jeho sláva mu vydržela po celý život.

---

⁴¹⁸ MARSZALEK, *Celebrity...*, s. 376–379.

⁴¹⁹ Tamtéž, s. 382–383, LEWIS, s. 621.

⁴²⁰ SCHULTZ, J. E., *Mute Fury: Southern Women's Diaries of Sherman's March to the Sea, 1864–1865*, In: *Arms and the Woman: War, Gender, and Literary Representation*, Chapel Hill 1989, s. 63.

⁴²¹ MELTON, s. 228.

⁴²² *Time*, „Heroes“, Vol. 29, February 22, 1937, s. 16.

⁴²³ MURRAY, s. 125.

Před svým pochodem k moři generál věděl, že ho v budoucnu budou Jižané proklínat, přesto však podstoupil toto riziko. Je však zajímavé, že během jeho návštěvy Jihu se mu naopak dostalo ovací a respektu, a to i od bývalých jižanských generálů.

Audio rekordér z 60. let v muzeu bitvy Kennesaw Mountain Shermana popsal jako *muže, „který byl hrdinou i padouchem. Ukončil válku, ale v mnoha věcech selhal.“* Vypravěč poté zmiňuje dlouhý seznam Shermanových „neúspěchů“. Od toho, že Sherman nikdy nedosáhl hodnosti důstojníka ve West Pointu kvůli problémům s disciplínou, to že „ztratil peníze svých přátel“ tím, že špatně řídil svou banku v Kalifornii, ztratil také svou práci na vojenské akademii v Louisianě, když tento stát vystoupil, „*jediným důvodem, proč Sherman nakonec uspěl, bylo to, že „měl silné kontakty ve Washingtonu“.* Oproti němu byl Joseph Johnston vykreslen v lepším světle.⁴²⁴

Marszalek v jednom rozhovoru tvrdí: „*Abychom porozuměli Shermanovi, musíme pochopit Lost Cause.*“ Právě tento pohled na občanskou válku a její zastánce dlouho dominoval v chápání konfliktu. Bývalý konfедераční generálové jako Jubal Early vytvořili Southern Historical Society, zatímco jižní ženy založily památkové společnosti a další podobné skupiny, aby se pokusily najít vítězství v porážce. „*Unie mohla válku vyhrát, ale ztělesňovala zlo, zatímco státy Konfederace si mohly nárokovat vítězství ctnosti.*“⁴²⁵

Hanson barvitě popisuje, jak těžké je dnes pro nás si představit, jak tažení doopravdy probíhalo. Pro obyvatele Jihu to musel být šok. Viděli, jak jim vojáci Unie zapálili stodolu, ukradli rodinné cennosti, koně, dobytek, přespali v jejich domě. Věděli, že kdo se jim postaví na odpor, toho mohou zabít. Není pak divu, že se jim toto tažení vrylo do paměti po následující generaci až do dnes. Fakta hovoří jasně, že tažení pro Jižany znamenalo obrovskou devastaci jejich majetku.⁴²⁶ Jižanská společnost byla zděšena z konce otroctví, jejich noční můra se stala realitou. Mnoho z nich si nemohlo připustit, že jsou nyní Afroameričané svobodní. Většinou otroci přijímali svoji svobodu s tichou důstojností. To, co se stalo, byl pro ně sen. Rozčarování z reality působilo ve všech společenských vrstvách na Jihu. Příchod Shermanových vojáků přinesl velikou společenskou změnu, na kterou nikdo nebyl

---

⁴²⁴ „*The Atlanta Campaign: Slide Program for Kennesaw Mountain National Battlefield Park*“, In: TOOLEY, A. D., Kennesaw Mountain National Battlefield Park, African Americans in the Atlanta Campaign, and the Lost Cause, In: The Georgia Historical Quarterly, Vol. 96, No. 3, [s. 1.] 2012, s. 325.

⁴²⁵ CIVIL WAR INSTITUTE, *Debating William Tecumseh Sherman: A Conversation with John Marszalek*, In: Gettysburg College, [online] [cit. 10.3.2021] Dostupné z: <https://www.gettysburg.edu/civil-war-institute/news/detail?id=a60e5e45-9ea9-4951-a969-e587c22814e4&pageTitle=Debating+William+Tecumseh+Sherman%3A+A+Conversation+with+John+Marszalek>

⁴²⁶ HANSON, s. 1–5.

připraven. Jižané Shermana proklínali a démonizovali ho, otroci ho naopak vyzdvihovali a chválili až do nebes. Dalo by se říct, že byl pro ně jakási modla a zároveň jejich spasitel. Pochod Unionistů přes jižanská území znamenal zpochybnění autority státu Konfederace. Ta nedokázala ochránit své občany před cizím vojskem, jak slibovala. Sherman předvedl nadměrnou demonstraci vojenské síly Unie. Chtěl zničit nezničitelný obraz Konfederace, který všichni Jižané uchovávali v myslích.⁴²⁷

Campbell i Phillips se snaží upozornit na nekonzistentnost a pokrytectví jižanských narativů. Podle Campbell byl rozdíl v jižanské propagandě a reálných zájmech Jižanů, kteří se snažili především ochránit sebe a svůj majetek. Navenek se tvářili hrdě a neporaženě, v realitě však měli strach a ztráceli důvěru v Konfederaci. Phillips se na propagandu zaměřuje přímo, upozorňuje na hluboké rozdíly mezi realitou a oficiálními postoji a názory. Hanson píše o šoku, který Sherman svým tažením u Jižanů vyvolal. Henken do jisté míry obdivuje Jižany, snaží se ale vyvrátit přehnaně negativní pohled na Shermana. Ona sama vyzdvihuje odvahu jižanských žen, Royster a další historikové naopak upozorňují na zahořklost a radikalismus jižanských žen. Je důležité si uvědomit, že současní američtí jižanští historici jako Henken, Tooley, Fisher a další i ti starší významní jako Walters či Murray si uvědomují přehnaně negativní hodnocení Shermana na Jihu. Marszalek také přináší nový pohled na jižanský narativ. Zmiňuje důležitost Shermanovy poválečné cesty Jihem. Po válce brali Jižané Shermana relativně dobře. Jako by mu odpustili jeho ničivé tažení Jihem. Byli totiž našťvaní především na vládu USA a její politiku tvrdé poválečné rekonstrukce. Sherman naopak propagoval mírnější politiku vůči Jihu, to byl největší důvod jeho relativně dobré pověsti u Jižanů. Radikální změna narativu přišla až po Davisově silné a přehnané kritice Shermanova pochodu, kdy připomněl Jihu jeho válečné útrapy. Od té doby tento pohled na Jihu přetrvával až do druhé poloviny 20. století. Dalo by se říct, že Davis byl otcem generací myšlenky *Lost Cause*.

Z prací Campbell, Phillipse a Marszalka vyplývá, že celý bílý jižanský narativ byl od občanské války náchylný k dezinformacím, fámám a pověstem. Poražená země a ustupující kultura má tendenci se více uzavírat do sebe, inklinovat k pověstem a mýtům či uvěřit dezinformacím. Jižanský narativ byl bezpochyby silně ovlivněn pověstmi a mýty a idealizací své vlastní kultury. Na druhou stranu se tomu nemůžeme divit, protože pro jejich kulturu byla porážka ve válce zničující. Nikoliv materiálně a fyzicky, ale porážka dlouhodobě zapůsobila především na jejich psychiku a morální hodnoty. Sherman se tak stal symbolem zničení jejich kultury.

---

⁴²⁷ MCNEILL, s. 3.

Je paradoxní, že Sever, hájící svobodu Afroameričanů a jednotu země, byl po válce brán jako ten špatný a jako ničitel starých hodnot. Konzervativní Američani si chtěli zavzpomínat na „starý dobrý Jih“ a nově vytvořené historické společnosti jim ho připomínaly. Tento diskurz se vpil do americké národní mentality, byl a je součástí staré americké kultury. Kultury, kde není místo pro afroamerické obyvatele. A tento starý obraz, sen dávné společnosti, jim zničil Sherman. Je zřejmé, že potom v historiografii působí jako barbarský ničitel kultury, který je vůči ní chladnokrevný a bezohledný. Sherman sice pomohl vyhrát válku a zachránil jednotu Ameriky, zničil ale její „starou“ kulturu, což je pro některé historiky větší negativum, než kdyby Spojené státy zůstaly rozdělené.

9. SHERMAN V OČÍCH SEVEŘANSKÝCH SOUČASNÍKŮ

Tisk počátkem války Shermanovi nejprve věřil, pak ho ale shledával bázlivého a příliš opatrného. Jih podle nich může porazit jen agresivní generál, v jehož fantazii je nepřítel hrozivější než ve skutečnosti. Sherman si ale byl vědom, jak velký zločin odtržení Jihu bylo, také ho to hluboce zasáhlo. Podle mého názoru toto zklamání Shermana z Jihu vedlo k jeho následné válečné horlivosti. Jeho věrnost Unii byla nezpochybnitelná, jelikož věřil v její instituci, a především její jednotu. Nedokázal by proti ní pozvednout zbraň. To, že nebyl na počátku války tak horlivý válečný štváč jako jiní generálové nebo politici, neprahl tolik po odvetě jako oni, neznamenal, že se chce válce vyhnout a že není schopen bojovat za Unii. On sám se pomalu vyrovnával s realitou války, proto těžce nesl rozštěpení Unie. Nezachvátila ho zlost a touha po pomstě, ale především obavy a úzkosti o osud Unie. Nechtěl útočit a zabíjet rebely, ale bránit ji a to, co z ní zbylo, protože věděl, že je nyní zranitelná a měl o její osud obavy. Murray uvádí, že Sherman byl na Severu kritizován, za to, že byl prý příliš měkký. I jeho bratr John mu jednou napsal, že hlavním problémem jeho akcí na jihu byla jeho „shovívavost vůči rebelům“.⁴²⁸ Je otázkou, čím vším byly způsobeny Shermanovy deprese a psychické problémy, jestli měly příčinu ve spíše psychiatricky diagnostikované nemoci, tudíž by pak nemusely mít přímou vnější příčinu, nebo jestli je spustili rodinné, osobní problémy, nebo již zmiňovaná obava z porážky a o osudu Unie. Je možné, že to byla kombinace všeho. Dle mého názoru se na Shermanově společenské povaze podepsala i samota strávená během držení pozic v Louisville, kde psychické problémy vypukly.

Po krvavé bitvě u Shiloh tisk obviňoval všechny generály ze zavinění zbytečných ztrát na životech, ačkoliv byla bitva vítězná. Nejvíce kritiky padlo na hlavu Granta. Jižané při útoku

---

⁴²⁸ John Sherman to W. T. Sherman, August 24, 1862, In: THORNDIKE, s. 157.

zastihli Seveřany nepřipravené v táboře jen díky povedenému taktickému ústupu a díky následné obraně se bitva otočila. Royster uvádí, že se Shermanova reputace v novinách nikterak nezlepšila.⁴²⁹ Sherman se v bitvě zachoval hrdinsky. Svým spořádaným ústupem zachránil svůj sbor. Padli pod ním tři koně a on sám byl zraněn a málem zabit. Však byl také po ní povýšen a získal si důvěru Granta, který vůči němu oproti ostatním generálům, u kterých sloužil, kteří ho považovali za šíleného, neměl žádné předsudky. Bitva byla silnou zkušeností i pro ostřílené generály z mexické války, nic takového před tím nezažili. Pro Shermana byla bitva velkým přerodem – zvýšila jeho sebedůvěru a jeho vojenská kariéra měla opět smysl. Noviny se do Shermana i Granta nadále třefovaly i během tažení podél Mississippi do Vicksburgu, kde psaly, že armáda se utopí v bahně, jelikož ji vede opilec a jeho asistent šílenec.⁴³⁰

Cincinnati Commercial psalo, že Sherman přinesl nový styl vedení války, který ukázal Jižanům, že nikde nejsou v bezpečí.⁴³¹ Shermanova popularita rostla strměji po vypálení Columbie než po příchodu do Savannah. Celkově byl ale Sherman s radostí oslavován jak v tisku, tak v ulicích. Lidé tehdy věděli, že během kampaní v Georgii a Jižní Karolíně utrpěl majetek jižních civilistů. Souhlasili s tím, že byl nepřítel potrestán, tak jak si zasloužil, a že tyto kampaně vedly k ukončení války. Válka proti civilistům nikomu tehdy na Severu příliš nevadila. Whitelaw Reid popsal účinky tažení na Jihu takto: „*Kde stávala před tím zahrada, tam zůstala poušť.*“⁴³² Kde se v lidech na Severu brala taková nenávisť vůči Jihu? Jednak kvůli tomu, jaké příkoří a porážky jim Jih způsobil během prvních let války i kvůli tomu, kolik seveřanských mužů padlo. Dále také kvůli tomu, že Jih zradil a odtrhl se od svého mateřské země. Jejich hněv byl podle nich jednoznačně spravedlivý, lidé hledali analogie v bibli, ve Starém zákoně. Nedokázali si představit, že by takto Severem táhly jižanské armády, to by pak mohli brát jako boží trest, kdy by lidé na Severu procházeli určitou vnitřní katarzí. Shermanův pochod byl brán jako božský oheň, který trestá za hříchy Jižanů, především jejich držbu otroků. V abolicionistech i zotročených obyvatelích zanechal Sherman hlubokou stopu. Autorka knihy Chaloupka strýčka Toma, Harriet Beecher Stowe, napsala: „*Kristus zatím nesestoupil na zem, ale Sherman splnil jeho práci.*“ I díky němu otroctví padlo.⁴³³ P. D. Stephenson, starý konfedační generál hořce vzpomíná na Shermanův pochod.

---

⁴²⁹ ROYSTER, s. 107.

⁴³⁰ REID, W., *Ohio in the War: Her Statesmen, Her Generals, and Soldiers*, New York 1868, s. 387.

⁴³¹ *Cincinnati Commercial*, November 18, 1864.

⁴³² HEADLEY, J. T., *Grant and Sherman, Their Campaigns and Generals*, New York 1866, s. 221.

⁴³³ STOWE, H. B., *Men of Our Times, or Leading Partiot of the Day*, Hartford 1868, s. 430–431.

Walt Whitman, který za války působil jako ošetřovatel, popsal Shermana jako „*kus nehostinné přírody uzpůsobené k obrazu člověka*“.⁴³⁴ Kvůli Shermanovým notoricky špatným vztahům se severním tiskem s ním necestovali žádní reportéři, takže federální úředníci měli jen malou příležitost získat jasný obraz o tom, co se děje. Podle Van Tuyll bylo Shermanovo působení v Georgii a Karolínách vůči tehdejším platným zákonům ospravedlnitelné.⁴³⁵

Michiganský generál Alpheus Starkey Williams byl podle Charnleyho skvělý pozorovatel, nadaný muž, a zároveň přehlížený generál, který podle autora významně zasáhl do americké občanské války.⁴³⁶ Pro mou práci je však důležitý z důvodu, že se účastnil atlantské kampaně a Shermanova pochodu k moři a byl tedy autentickým svědkem jejích událostí. Charnley označil Thomasovo a Shermanovo vedení za dynamické. Williams bral za velmi důležité zasadit úder do srdce Jihu. Podle autora chybí moderní analýza Shermanovy atlantské kampaně. Williams prokázal své schopnosti, ale jeho nadřízení jeho mužům, původně z potomacké armády, tolik nedůvěřovali. V Resace zachránil Shermanovy pozice a silně udeřil na rebelskou armádu. Shermanova manévrovací válka, kdy jeho armáda vyhýbala otevřené bitvě, přinesla další oběti.⁴³⁷ Williams měl v očích Shermana určité nevýhody, zaprvé nevystudoval West Point a za druhé byl on i jeho muži pouhými „dobrovolníky“, které Sherman nepovažoval za „profesionální vojáky“. Charnley Shermana popisuje jako arogantního muže, který mohl Williamse povýšit, ale neudělal to. Autor Shermana a jeho muže alespoň pochválil za „obdivuhodný výkon“.⁴³⁸

Ačkoliv si Sherman Williamse vážil, jen několik týdnů před koncem války ho nahradil generálem Mowerem, svým blízkým přítelem a známých velitelem *foragerů*. Williams byl velmi rozhořčen. Za to, že nebyl povýšen na generálmajora si prý trochu mohl sám i tím, že si nebudoval vztahy se svými nadřízenými. Je možné, že Williams nebyl povýšen i kvůli tomu, že se nepřátelil s vlivnými radikálními republikány a byl demokratem. Jen málo vysokých generálů bylo demokraty.⁴³⁹ Charnley svou prací ukázal, že pro vysoké vojenské pozice bylo třeba mít konexe. Být dobrovolníkem, demokratem, nestudovat West Point a pocházet z v té době trochu periferního Michiganu znamenalo překážku ve vojenské kariéře.

---

⁴³⁴ TINDALL – SHI, s. 344.

⁴³⁵ VAN TUYLL, s. 39.

⁴³⁶ CHARNLEY, s. 1.

⁴³⁷ Tamtéž, s. 19–20.

⁴³⁸ SHERMAN, *Memoirs...*, Vol. 2, s. 86, *Official Records*, Ser. 1, Vol. 38, Part 1, s. 79.

⁴³⁹ CHARNLEY, s. 26–27.

Sherman konexe měl, byl z prominentní rodiny, studoval West Point, nebyl to ale stoupenec radikálního republikanismu. Jeho nevýhodou bylo, že měl jen malé předchozí vojenské zkušenosti, nebyl v mexicko-americké válce, což mu trochu v kariéře bránilo. Na vztahu Shermana a Williamse lze sledovat to, jak Shermana brali někteří jeho podřízení, jaký na něj měli názor. Deníky generála Williamse odkrývají cenný pohled do generálského štábu Shermanovy armády.

Na Shermana měli horší názor i jiní jeho podřízení. Podle Shermanova generála Hazena byla neschopnost zničit či zajmout Hoodovo vojsko u Atlanty největší promarněnou šancí, co měla armáda Unie během války. Podle něj byla tato chyba zaplácena krví v sice vítězných bitvách s Hoodovou armádou u Franklinu a Nashville.⁴⁴⁰ John M. Schofield, Shermanův podřízený, byl při své kritice obzvláště přísný a tvrdil, že „prominentní“ generálové zjevně podlehli populární iluzi, že dobytí opevněných měst bylo pro rozdrčení povstání důležitější než zničení nepřátelských armád. Schofield dále prohlásil, že „zajetí Atlanty stačilo ke splnění politické nezbytnosti, aby byla volba pana Lincolnova jistá“.⁴⁴¹ Je téměř neuvěřitelné, jak silně si Shermana dovolili kritizovat jeho podřízení. Zřejmě to souvisí i s dobou pár let zpět, kdy ho někteří generálové považovali za šíleného za jeho přehnané odhady nepřátelských armád. Shermanova autorita na jedné straně a úroveň popularity na druhé je také kapitola sama o sobě. Kolegové mu záviděli i jeho rychlý kariérní růst oproti jiným generálům, který ale nebyl zapříčiněn protekcí. Jako jeden z mála generálů chápal širší souvislosti války. Chápal blízký vztah mezi válkou a politikou, viděl slabinu v majetku Jihu a uvědomil si, že veřejné mínění lze ovlivnit a snížit tak morálku nepřítele. Sherman nebyl mexicko-americké válce jako spousta jiných generálů, což teoreticky mohlo brzdit jeho kariéru. V této době řešil civilní nevojenské problémy v Kalifornii, konkrétně v San Franciscu. Většina vysoce postavených generálů americké občanské války prošla Mexikem, i Grant. Sherman byl také nejvýše postavený generál, který tam nebyl. Kadeti tam získávali zkušenosti, vyšší hodnosti a měli konexe. Jejich velitel Zachary Taylor se stal hned poté prezidentem, Scott byl na začátku občanské války vrchním velitelem sil Unie, vymyslel strategii na odříznutí Jihu a byl to nejrespektovanější a dlouhodobě nejvýše postavený generál v USA. Sherman získal své vojenské zkušenosti v seminolské válce a pak je sbíral během občanské války.

Ve svém poválečném rozkazu číslo 76 generál chválí své muže za jejich úspěch ve zbraní. Chválí i dobrovolnické jednotky. Pokud by měla přijít nová válka, Shermanova armáda

---

⁴⁴⁰ HAZEN, W. B., *A Narrative of Military Service*, Boston 1885, s. 297–98.

⁴⁴¹ SCHOFIELD, J. M., *Forty-Six Years in the Army*, New York 1897, s. 160.

„znovu obleče brnění“ a bude bránit svou zemi.⁴⁴² Sherman však svým vojákům měl v úmyslu původně povědět o jeho nesouhlasu s novou tvrdou rekonstrukcí Jihu. Podle něj měla být Jižanům obnovená jejich ústavní práva a majetky. Sherman tím porušil svůj slib vládě, protože měl jen akceptovat Leeovu a Johnstonovu kapitulaci a nevměšovat se do politiky vlády. Podle Stantonova tak překročil svou autoritu. Sherman chtěl, aby byl majetek otroků uznán a že federální vláda převezme válečné dluhy Konfederace.⁴⁴³ Shermanův vztah se Stantonem nebyl dobrý již od incidentu v Ebenezer Creek.

Halleck napsal Shermanovým podřízeným, ať generála neposlouchají. Názory Stantonova a Hallecka, že je generál neposlouchá rozkazy či dokonce, že je zrádce, Shermana rozzuřily. Sherman zakázal svým vojákům poslouchat Halleckovy rozkazy a odmítl jeho pozvání jít k němu domů na návštěvu. Sherman srdečně pozdravil každého kromě Stantonova. Podle Ferrara je zajímavé, že se Sherman ve svém rozkazu zdržel jakýkoliv narážek na své nadřízené. Generál se nechtěl zdiskreditovat před svými muži.⁴⁴⁴ Své emoce udržel na uzdě i kvůli tomu, že nechtěl poškodit svoji auru vítěze a oblíbeného generála.

Celkově měl Sherman horší vztahy se svými nadřízenými, konkrétněji na začátku války, tak i na konci se Stantonem a Halleckem. S Grantem měl vždy dobrý vztah, za jeho velkého přítele považoval generála McPhersona, který padl u Atlanty, což Shermana hluboce zasáhlo. Celkově měl Sherman dobré vztahy s většinou svých podřízených, byl společenský, měl rád humor a armáda ho respektovala. Trochu horší vztah měl s některými podřízenými generály kvůli jeho rychlému kariéernímu postupu. Někteří generálové i tisk zneužívali Shermanovu slabou stránku, a to psychiku. V průběhu války si však Sherman zachoval chladnou hlavu a nepropadal depresím jako na jejím počátku. Seveřanský tisk Shermana většinu času chválil a obdivoval, kromě jeho období, kdy měl psychické problémy a zveličoval počty nepřátelských vojsk. Sherman měl i dobrý vztah s politiky, kromě Stantonova a s radikálními republikány. Jeho vztah se zhoršil s jeho postojem vůči poraženému Jihu, pak se ale opět zlepšil. Celkově byl Sherman současníky vnímán jako skvělý generál a hrdina, a to i na Jihu pár desítek let po válce. Lidé si ze Shermana po válce udělali svůj vzor, ke kterému nekriticky vzhlíželi. Ze své popularity generál do jisté míry těžil, jezdil po Spojených státech a mluvil před publikem, udílel také autogramy.⁴⁴⁵

---

⁴⁴² *Official Records*, Ser. 1, Vol. 47, Part 1, s. 44–46.

⁴⁴³ FERRARO, s. 19.

⁴⁴⁴ Tamtéž, s. 20.

⁴⁴⁵ ROYSTER, s. 372.

10. DŮSLEDKY SHERMANOVÝCH KAMPANÍ

Chudoba Jihu po válce, jež trvala desítky let, měla být spravedlivou odplatou za dlouhá léta útisku otroků. Jižané nenáviděli Shermana více než Granta, protože ponížil a zpustošil Jih, místo toho, aby zabíjel jejich mladé muže, kteří se hrdinsky bránili.⁴⁴⁶ Po Shermanovi zůstala traumatizovaná, ale živá generace, nikoliv mrtví hrdinové, což by idejím Jihu dělalo větší čest.

Ve své studii o poválečném zemědělství Roger L. Ransom a Richard Sutch odhadují, že zemědělská produkce mezi lety 1859 a 1866 ve státech produkujících bavlnu poklesla o 71,3 %, přičemž celková produkce dosáhla předválečné úrovně až v roce 1882.⁴⁴⁷ „*Decimace místního dobytka byla tak rozsáhlá, že ani o pět let později se pasoucí se stáda v Emanuel County nezotavila.*“⁴⁴⁸ Latzko uvádí, že v některých okresech klesla produkce až o 94 %.⁴⁴⁹ Jih se ekonomicky ze Shermanova tažení vzpamatoval léta.

Článek Paula Paskoffa tvrdí, že odhady škod na infrastruktuře na Jihu jsou nadhodnoceny. Ekonomický dopad války na jednotlivé obyvatele jižních zemí se přesto ukázal jako katastrofální. Bílí Jižané se rychle vzpamatovali z toho, co by v demografickém profilu regionu mohlo znamenat generačním kráter.⁴⁵⁰ Severané však nezničili vše, co jim stálo v cestě, jak se dnes mnozí domnívají. Ve 30. letech průzkum zjistil, že mnoho, ne-li většina, domů zůstalo stát po pochodu Yankeeů.⁴⁵¹ Ke stejnému závěru došel v roce 1955 De Laubenfels, profesor geografie na univerzitě v Georgii, který využil deníky a mapy Shermanova hlavního topografického inženýra ke sledování Shermanova tažení zemí. Laubenfels zjistil, že mnoho budov „zasažených“ tažením v roce 1955 pořád stálo.⁴⁵²

Zatímco o zničení jižní morálky toho bylo napsáno mnoho, málo pozornosti bylo věnováno radikální změně pohledu na severu, který způsobil Shermanův pochod.⁴⁵³ Po válce byli u moci desítky let republikáni, velký vliv mělo jejich radikální křídlo. Shermanův pochod realizoval touhy severních radikálů i abolicionistů. Co se týče vnímání materiálních škod, ze kterých se Jih po válce vzpamatoval, tak většina historiků je nezpochybňuje. Dnes však

---

⁴⁴⁶ HANSON, s. 1–5.

⁴⁴⁷ RANSOM, R. L. – SUTCH, R., „*The Impact of the Civil War and of Emancipation on Southern Agriculture*“, In: *Explorations in Economic History*, Vol. 12, [s. 1.] 1975, s. 4–5.

⁴⁴⁸ SCHWABE, s. 533.

⁴⁴⁹ LATZKO, s. 266.

⁴⁵⁰ PASKOFF, s. 35–62.

⁴⁵¹ GROCE, W. T., *Rethinking Sherman's March*, In: *New York Times*, November 17, 2014.

⁴⁵² DE LAUBENFELS, D. J., „*Where Sherman Passed By*“, In: *Geographical Review* 47, No. 3, [s. 1.] 1957, s. 381–388.

⁴⁵³ HANSON, s. 1–5.

existuje i druhý historiografický proud, který říká, že škody nebyly tak strašné, často byly nadhodnocené a Jih se z nich rychleji vzpamatoval, což tvrdí právě například Paskoff.

11. SHERMAN A AFROAMERIČANÉ

11.1. Vztahy vojáků a uprchlých otroků

Sherman neustále žádal, aby se k němu nepřidávali žádní civilisté ani uprchlí otroci. Obrovský dav bílých uprchlíků, který následoval federální armádu, nazval jako „*dvacet až třicet tisíc zbytečných úst*“.⁴⁵⁴ Generálovi A. H. Terryemu do Wilmingtonu napsal: „*Je to mě mrtvá váha a konzumují naše zásoby*.“⁴⁵⁵ Sherman nepřijmul do své pochodující armády afroamerické ženy, děti ani staré, bral jen zdatné Afroameričany. Starost o jejich bezpečí přenechal Jižanům.⁴⁵⁶ Pro většinu vojáků i pro Shermana byla zátěž brát uprchlíky s sebou. Problém spočíval především v jejich zásobení. Na druhou stranu někteří důstojníci chtěli mít svého komorníka. Ochota brát s sebou uprchlíky byla přímo úměrná s velikostí zásob armády. Sám Sherman nebyl často tím, kdo rozhodoval o osudu uprchlých otroků. Podle Partena generál Absalom Baird, muž z abolicionistické rodiny, se těšil z rozhovorů s uprchlíky a při jedné příležitosti pozval Afroameričana jménem Jerry, aby doprovázel jeho štáb.⁴⁵⁷ Často se také násilím odváděli uprchlí otroci do severanské armády.

Po stížnostech místních Afroameričanů Sherman zakázal použití násilí nebo nátlaku při získávání vojáků. Obhajoval to v dopise z poloviny ledna: „*Beru otroctví za mrtvé a černochoy za svobodné a chci, aby s nimi bylo zacházeno svobodně, a ne aby byli loveni za účelem, aby se stali vojáky, zatímco jejich rodina je ponechána na plantážích*.“⁴⁵⁸ Jezajímavé, že Sherman v Louisianě těsně před válkou zaměstnával otroky, aby udržovali seminář a kuchyň, a dokonce napsal, že má v úmyslu koupit otroky do své domácnosti, jakmile jeho rodina dorazí do Louisiany. Odsuzoval jak severanské, tak jižanské extremisty v této otázce.⁴⁵⁹ Ačkoli Sherman povolil nábor osvobozených otroků, nechtěl ve své armádě afroamerické jednotky. Generál si myslel, že jeho chování vůči Afroameričanům je příkladné. „*Byl jsem laskavý k jejich rase, byl jsem vůči nim trpělivý a snášenlivý, získával jim jídlo a oblečení a poskytoval jim půdu a práci*“. Památná je jeho věta: „*Tvrdím, že žádná armáda pro tuto rasu nikdy neudělala víc než ta, které jsem velel v Savannah*.“ Dále píše i:

---

⁴⁵⁴ SHERMAN, *Memoirs...*, Vol. 2, s. 298.

⁴⁵⁵ *Official Records*, Ser. 1, Vol. 47, Part 2, s. 817.

⁴⁵⁶ HANSON, s. 1–5.

⁴⁵⁷ PARTEN, s. 134.

⁴⁵⁸ SHERMAN, *Memoirs...*, Vol. 2, s. 249.

⁴⁵⁹ PRICE, s. 59.

„Pobavilo by vás, kdybyste viděli černochoy“, napsal na Štědrý den domů. „Hrnou se ke mně, staří i mladí, modlí se, křičí a mísí mé jméno s Mojžíšovým a Šimonovým a dalšími biblickými.“⁴⁶⁰ Euforie z příchodu Shermanovy armády byla u afroamerických obyvatel velká. Royster ale upozorňuje i na strach, který Afroameričané z vojáků měli. Většina Afroameričanů však vítala Shermanovu destruktivní válku.⁴⁶¹

Podle Byrna se život osvobozeneců změnil méně, než by se dalo očekávat. Bílí Seveřané možná nebyli obecně brutální, ani očividně rasističtí, ale určitě byli rasističtí jemnějšími způsoby. Hlavní zaměstnavatel osvobozených otroků v zimě 1864–1865 byla armáda Unie. Armáda potřebovala vozky, tesaře, kováře a dělníky bez ohledu na jejich rasu. Armádní rozkazy někdy zněly téměř jako rozkazy dozorce na předválečné plantáži. Jedné skupině osvobozeneců, kteří žili téměř výhradně z rýže, byla velká část jídla ukradena federálními vojáky. „Jednotky Unie mimo město brali jídlo stejně snadno od Afroameričanů jako od bílých.“⁴⁶² Na ulicích byli Afroameričané vojáky občas strkáni a také se jim šklebili. Vztahy mezi uprchlými otroky a jednotkami Unie nebyly moc dobré. Byrne uvádí, že by byla chyba hodnotit armádu Unie zcela negativně. Většina Shermanovy armády neměla žádné nebo jen malé předsudky vůči Afroameričanům. Mnoho jednotlivých vojáků soucítilo s problémy, kterým čelili osvobození otroci.⁴⁶³ Musíme rozlišovat ty Seveřany, kteří měli vůči Afroameričanům podobný názor jako Jižané a otroctví jim příliš nevadilo, vadilo jim ale odtržení Jihu, těch byla většina. A na druhé straně pak ti, kteří se stavěli proti otroctví, abolicionisty, často hluboce věřící lidi. Samozřejmě existovalo více skupin a názorových proudů vůči otroctví, které se nacházeli mezi těmito póly. Generál Sherman patřil ke většině, a to k těm, co otroctví nevadilo. On i tato většina spatřovala Afroameričany jako méněcenné, podřadnější lidi. Tito lidé byli v tomto duchu vychováváni a otroctví brali jako hotovou věc. Sherman se pokusil odradit otroky, aby ho následovali během pochodu Georgií, protože měl pocit, že by mu bránili v postupu. I tak jich bylo tisíce. „Konvoj černých mi připadal mnohem početnější než armáda“, napsal jeden civilista Unie ze Savannah.⁴⁶⁴ Tyto davy často trpěly vyčerpáním i hladu. Naštěstí ale nedocházelo k jejich smrti a většina z nich toto neklidné období nějak přečkala.

---

⁴⁶⁰ SHERMAN, *Memoirs...*, Vol. 2, s. 249.

⁴⁶¹ ROYSTER, s. 349.

⁴⁶² BYRNE, s. 102–104.

⁴⁶³ Tamtéž, s. 107–108.

⁴⁶⁴ *New York Times*, January 15, 1865.

Málokterý autor píše o krutostech páchaných na uprchlých otrocích. Většina se spokojí s jistým tvrzením, že byli chyceni a vráceni původním majitelům. Sarah Rubin zmiňuje kruté incidenty obou stran. Rubin píše jak o unionistických represáliích na Afroameričanech, tak o dobrém zacházení s nimi.⁴⁶⁵ Někteří uprchlí otroci byli zabiti „*bushwhackery*“ (odstřelovači Konfederace, kteří na ně stříleli ze zálohy). Poté, co byli zabiti, byli s'ati a jejich hlavy položeny na sloupky, které lemovaly pole, aby je mohli vidět ostatní otroci, což je mělo varovat před pokusem o útěk.⁴⁶⁶ Někteří Afroameričané byli na Shermana naštvání kvůli ničení zásob jeho armádou.⁴⁶⁷ Afroameričané ve městě Fayetteville „*se modlí stejně usilovně, aby Sherman odešel, jak se modlili, aby přišel*“. Každý afroamerický dům ve městě byl vyplněn, Afroameričané s dobrým oblečením a botami byli zastaveni na ulici a vojáci je přinutili se jich vzdát.⁴⁶⁸ Lovci odměn ze Severu obcházel Shermanův rozkaz, který zakazoval chytat uprchlé otroky. I přes to jich byla spousta odeslána lovcem odměn z obou táborů zpět svým majitelům. Drago také hovoří oproti afroamerickým činech Shermanovy armády.⁴⁶⁹ Jižané naschvál šířili dezinformace o zvěrestech páchaných Unionisty na uprchlých otrocích. Někteří majitelé otroků dokonce zašli tak daleko, že šířili lži o brutalitě Shermana a jeho mužů s nadějí, že strach otroků může vyvolat jejich loajalitu. Na plantáži generála Konfederace Howella Cobba bylo uprchlíkům řečeno, že Sherman a jeho muži „*naházeli ženy a děti do řeky Chattahoochee*“, a že „*budovy v Atlantě naplnili černochoy, aby je mohli upéct a pohltit plameny*“.⁴⁷⁰ Otroci však těmto lžím nevěřili.

Bylo jisté jen to, že nebyli ani otroky Konfederace, ani občany Spojených států. Federální ochranu lze tedy předpokládat, ale nelze ji zaručit, což uprchlíky dostalo do zranitelných pozic. Svoji svobodu si museli nárokovat sami.⁴⁷¹ Bylo napsáno jen málo publikací o vztahu Shermanových mužů a uprchlých otroků. Překvapivě málo se o tom psalo během války. Někteří otroci byli chytrí a věděli například o proklamaci emancipace. Vojáci si všimli hlubokého náboženského sentimentu u Afroameričanů. Vívali vojáky jako spasitele. Také i proto, že věděli, že společenský řád amerického jihu i drastická instituce otroctví je na spadnutí. I ti nejméně obezřetní z otroků mohli pozorovat, že vojáci měli dvojí kvalitu, mohli být současně osvoboditeli i zloději, přáteli i nepřáteli, prameny svobody i zdrojem

---

⁴⁶⁵ RUBIN, s. 77–84.

⁴⁶⁶ *Slave Narratives*, In: Florida Narratives, Vol. 3, s. 294–96.

⁴⁶⁷ RUBIN, s. 78.

⁴⁶⁸ DENNETT, J. R., *The South as It Is*, Athens, GA, 1965, s. 177.

⁴⁶⁹ DRAGO, s. 370.

⁴⁷⁰ CONYNGHAM, s. 220.

⁴⁷¹ PARTEN, s. 118.

utrpení. Uprchlí otroci byli užiteční v tom, že věděli, kde je pohřbena každá schránka a kde jejich majitel schovává každého koně nebo mezka.⁴⁷² Uprchlíci docela dobře věděli, že skutečná svoboda existuje pouze tam, kde panuje vláda USA. Uznali, že Shermanova pochodující armáda tuto moc garantovala a fungovala jako loď, která mohla buď chránit jejich svobodu nebo je přepravit na místo, kde by jim byla plně udělena.⁴⁷³

Uprchlíci byli pro vojáky také zdrojem zábavy. Byli pozváni do táborů, někdy i proti své vůli, a měli s vojáky tančit. Bývalý otrok Phil Towns byl vystaven krutému žertu ze strany vojáka Unie. Byl velmi důvěřivý a voják mu rozkázal vzít nůž a řezat do jiného Afroameričana. Tyto pozdně večerní interakce byly rozhodující pro vztah mezi vojáky a uprchlíky. Většina příběhů však vypráví, jak si vojáci uprchlé otroky oblíbili a strávili s nimi příjemné večery.⁴⁷⁴

11.2. Rozkaz číslo 15

Po odchodu ministra Stantonova ze Savannah, který vyšetřoval incident v Ebenezer Creek, vydal Sherman svůj rozkaz číslo 15 k afroamerickým obyvatelům. Na velkých ostrovech těsně u pobřeží měli žít Afroameričané sami a neměl tam být povolen pobyt bílých občanů. Tento experiment byl finančně podporován severními abolicionisty i vládou. Zvláštní Shermanův polní rozkaz z 16. ledna 1865 byl důležitý v tom, že dával bývalým otrokům formální slib, že Yankeeové uznají jejich práva na vlastní půdu. Toto území se nacházelo na pobřeží mezi Charlestonem a Savannah až k severní Floridě.⁴⁷⁵ Sherman již v Atlantě tvrdil, že „v budoucnu bude schopen zajistit ty, kteří se snaží uniknout z otroctví, v jehož okovech nyní trpí“.⁴⁷⁶ Nikdo nečekal, že svá slova dodrží a navíc, že to bude už takto brzo. Sherman byl v Savannah na vrcholu slávy a byl celým národem oslavován. Jeho nápad s darováním půdy Afroameričanům byl přijat na Severu s ohlasem. Jeho úspěchy mnohonásobně zastínili incident v Ebenezer Creek. Sherman si byl také vědom politického

---

⁴⁷² Tamtéž, s. 124–126.

⁴⁷³ MANNING, C., *Troubled Refuge: Struggling for Freedom in the Civil War*, New York, 2016, s. 14.

⁴⁷⁴ PARTEN, s. 131–132.

⁴⁷⁵ *Freedmen and Southern Society Project*, Order by the Commander of the Military Division of the Mississippi, Special Field Order No. 15, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: <http://www.freedmen.umd.edu/sfo15.htm>, CIMBALA, P. A., *The Freedmen's Bureau, the Freedmen, and Sherman's Grant in Reconstruction Georgia, 1865-1867*, In: *The Journal of Southern History*, Vol. 55, No. 4, [s. l.] 1989, s. 598–599.

⁴⁷⁶ *Official Records*, Ser. 1, Vol. 39, Part 3, s. 701.

významu, jaký Afroameričané mají. Pokud se budou k nim chovat dobře, bude to i dobře vypadat v očích veřejnosti. Věděl, že musí zájem alespoň předstírat.⁴⁷⁷

Sherman uprchlé otroky posílal na ostrovy v Jižní Karolíně, které pak byly jimi přeplněné. Efektivnější způsob byl nabídnout těmto bývalým otrokům půdu k obdělávání. Podle Byrna je ironií, že Sherman, ve svých rozkazech nebyl nijak zvlášť radikální. Není jasné, zda generál chtěl chránit osvobozené otroky, nebo chtěl jen aby mu nepřekáželi v cestě. Ve skutečnosti se Sherman pouze zajímal o přání samotných afroamerických vůdců v Savannah.⁴⁷⁸ Byrne popisuje to, jak v Druhém africkém baptistickém kostele bylo Shermanem ustanoveno, že bude Afroameričanům přerozdělována půda. Ti to vítali s nadšením, ale někteří chtěli zůstat ve městě a nechtěli jít na nedaleké ostrovy mezi Charlestonem a Savannah, respektive do Beaufortu v Jižní Karolíně. Nicméně půda i vypěstované plodiny jim byly často zabavovány starými majiteli, nebo dokonce federálními vojáky.⁴⁷⁹

Byrne upozorňuje na to, že Sherman dal osvobozeným otrokům pozemky, nezajistil jim ale jejich budoucnost. V zimě roku 1864–1865 byli afroameričtí obyvatelé plni nadějí, které se jim nakonec vytratily. Autor se na rozdíl od mnoha jiných historiků zabývá Shermanovou pomocí osvobozeným otrokům. Jiní autoři zmiňují především Shermanovu lhostejnost vůči Afroameričanům. Popisuje také rasismus vojáků Unie, zároveň ale uvádí, že ne všichni takoví byli. Zařadil bych ho mezi proud nových jižanských autorů, kteří se dokázali očistit od historiografie *Lost Cause*.

Sherman věděl, že bývalým otrokům nemůže slíbit půdu natrvalo, udělil jim „majetkové“ tituly, které byly platné, dokud trvala válka a byla přítomna naše vojenská síla Unie. Chtěl zařídit opatření pro uprchlé otroky, kteří byli na armádě absolutně závislí, přičemž hodnota jejich majetku se měla určit až po válce nebo legislativě. Shermanův závazek totiž platil i po válce a nové pozemky bývalých otroků nechtěli ostatní uznat. Shermanovy „pozemkové tituly“ porušovaly ústavní práva bílých vlastníků na jejich majetek. Držbu půdy Afroameričanům neschválil ani senát. Westwood uvádí, že afroamerickým osadníkům alespoň zůstalo právo na novém území sklídit svoje plodiny a možnost za nižší cenu koupit jiné pozemky, Byrne toto neuvádí.⁴⁸⁰

---

⁴⁷⁷ PARTEN, s. 123.

⁴⁷⁸ *New York Tribune*, January 30, 1865.

⁴⁷⁹ BYRNE, s. 112–114.

⁴⁸⁰ *Freedmen and Southern Society Project*, ...Special Field Order No. 15, WESTWOOD, s. 49.

Stejně jako další autoři, Parten uvádí, že Shermanovo darování půdy bývalým otrokům bylo především řešením tehdejšího problému s uprchlíky.⁴⁸¹ Tooley dokonce spojuje německé přesídlovací ambice se Shermanovou ambicí přesídlit afroamerické obyvatele a usadit Severany na Jihu.⁴⁸² „Žádná černá rodina neměla povoleno vlastnit více než ornou půdu. Všem byla zaručena ochrana do té doby, než budou moci chránit sami, nebo dokud nezískají od Kongresu potvrzení své držby.“ Polní nařízení č. 15 mělo jen malý okamžitý dopad na sociální blahobyt.⁴⁸³

Parten píše o Shermanově zákazu rekrutovat Afroameričany i o tom, že nikoho právně nezbaví otroctví.⁴⁸⁴ Jeho válka je jen válkou bílých. Autor píše i jeho rozkazu k „liberálnímu shánění potravin“, jako by mu na osudu bílých Jižanů záleželo více než na osudu uprchlých otroků. Podle generála byli Afroameričané v „přechodném stavu“ a stále si nejsou rovni s bělochem. Píše i o Shermanově argumentu, že žádný jiný generál pro Afroameričany neudělal tolik jako on.⁴⁸⁵ Murray se snaží velmi silně zdůraznit Shermanovu antipatii vůči Afroameričanům. Pokud by článek psal někdo dnes, nazval by Shermana rasistou. Sherman považoval Lincolnovu proklamaci emancipace za pouhé vojenské opatření.⁴⁸⁶ V otázce rasy byl podle něj ve skutečnosti „nerozpoznaným rebellem“. Už v roce 1867 o něm Worcester Spy napsal, že „*Sherman je z podstaty špatný, je rasistický a oligarchický. Jeho temperament bojuje s jeho logickým myšlením.*“⁴⁸⁷ Murray v závěru své práce uvádí, že Sherman měl předsudky vůči Afroameričanům, že je nesnášel a nebral je jako rovnocenné.⁴⁸⁸

Murray uvádí, že Shermana nebavilo řešit otázky otroctví, chtěl, aby se tento problém vyřešil sám a přirozeně. Tvrdil, že republikánský úspěch, nebo neúspěch na Jihu bude v dlouhodobém horizontu spočívat na jižanské nižší a střední bílé vrstvě, ne na Afroameričany.⁴⁸⁹ Sherman věřil, že afroamerická otázka byla v první řadě jižanskou záležitostí. Autor se snažil mapovat historii a kulturu Afroameričanů v USA. Shermana chtěl přiblížit jižanskému národu, jako by Jižanům sděloval, že byl skoro jedním z nich, že byl přece také rasista. Sherman a rasismus je téma, které občas nějaký historik otevře, generál však zastával názory podobné jako tehdy většina lidí. Málo se zmiňuje, že Shermanova „rasismu“ si všimly jedny

---

⁴⁸¹ PARTEN, s. 138.

⁴⁸² TOOLEY, s. 365.

⁴⁸³ SHERMAN, *Memoirs...*, Vol. 2, s. 250–251.

⁴⁸⁴ PARTEN, s. 122.

⁴⁸⁵ W. T. Sherman to John Spooner, July 30, 1864, In: *Official Records*, Ser. 1, Vol. 38, Part 2, s. 677–678.

⁴⁸⁶ MURRAY, s. 128.

⁴⁸⁷ SEFTON, J. E., *The United States Army and Reconstruction, 1865–1877*, Baton Rouge 1967, s. 23.

⁴⁸⁸ MURRAY, s. 128.

⁴⁸⁹ Sherman Letters, In: THORNDIKE, s. 254.

noviny už po válce. Murray nezmiňuje to, co Byrne, že také chtěl afroamerickým obyvatelům pomoci a zajistil jim bezpečí, potraviny i půdu. Podle Westwooda i Byrna se Sherman zajímal o problematiku afroamerických obyvatel a chtěl jejich problém vyřešit. Oba se shodují, že jeho řešení bylo krátkozraké a nejspíš to věděl i on sám.

11.3. Akce uprchlých a osvobozených otroků

Poté, co se jednotky Konfederace evakuovaly ze Savannah, chudí běloši i Afroameričané se zapojili do drancování, když Shermanovi muži vstoupili do města, tak toto drancování zastavili.⁴⁹⁰ Někteří Afroameričané na to zareagovali s nevolí. Někdo se chtěl svým bývalým pánům pomstít, někdo jim odpustil jako svým věřícím bratrům. Někteří osvobození otroci zůstali u svých pánů. „*Necítím to ve svém srdci, pane, opustit mého starého pána, když je teď chudý, a neštěstí na něm.*“⁴⁹¹ Mnoho otroků si svobodu vykládali tak, že nebudou nic dělat. Nová realita zpočátku nepřinesla nic dobrého jak bývalým otrokům, tak jejich pánům. Pro bývalé otroky často „*bylo doslova lepší zemřít jako svobodný muž než žít jako otrok*“.⁴⁹²

Jednou šli majitelé plantáže spát a měli plno otroků, probudili se, nenalezli ani jednoho na jejich místě, každý z nich odešel do Atlanty.⁴⁹³ Shermanova armáda nebyla schopna ani ochotna nakrmit většinu uprchlých otroků, a v důsledku toho procházeli zemi a kradli kuřata.⁴⁹⁴ Uprchlíci nebyli jen pouhými přihlížejícími diváky, ale často se ukázali jako dychtiví a docela zběhlí spolupachatelé krádeží.⁴⁹⁵ „*Odešli pryč po stovkách, aby se stali sluhy, zvědy, vozky, průzkumníky i foragery.*“⁴⁹⁶ Opravovali silnice, stavěli i ničili železnice. Drago ve svém článku chce poukázat na to, že ani bývalí otroci nebyli bez viny a aktivně se podíleli na drancování. Nepáchali ale násilí na svých bývalých majitelích. Drago kritizuje jak Shermana a jeho armádu, tak Afroameričany.

11.4. Ebenezer Creek

Když uprchlí otroci následovali Shermanův voj, ne všichni měli takové štěstí, aby se dostali k abolicionistovi Bairdovi. Horší to bylo s jeho přímým nadřízeným Jeffersonem

---

⁴⁹⁰ LITWACK L. F., *Been in the Storm So Long: The Aftermath of Slavery*, New York 1979, s. 122.

⁴⁹¹ COFFIN C. C., *Four Years of Fightings*, Boston 1866, s. 426–428.

⁴⁹² *Official Records*, Ser. 1, Vol. 44, s. 159.

⁴⁹³ AVARY, M. L., *Dixie After the War*, New York 1906, s. 190.

⁴⁹⁴ DRAGO, s. 365.

⁴⁹⁵ BROCKMAN, Ch. J. (ed.), *The John Van Duser Diary of Sherman's March From Atlanta To Hilton Head*, Georgia Historical Quarterly, Vol. 53, No. 2, Atlanta 1969, s. 223.

⁴⁹⁶ ANGLE, P. M. (ed.) *Three Years in the Army of the Cumberland: The Letters and Diary of Major James A. Connolly*, Bloomington 1959, s. 313.

C. Davisem.⁴⁹⁷ Byl jednomyslně označen za největšího „tyrana“ Shermanovy armády. Před válkou byl horlivý stoupenec otrokářství.⁴⁹⁸ Podle Millera byl Davis zapálený, horkokrevný muž. „*Když generál nebo jakýkoli důstojník zneužije svoji hodnost k tomu, aby mohl proklínat a zneužívat muže pod sebou, nemá nárok na žádnou úctu.*“ Miller také píše, že Davis vzal život Nelsonovi v Louisville.⁴⁹⁹ Incident u Ebenezer Creek nepodnítl Millerovu nenávist k Davisovi. On ho neměl rád už před tím, po tomto incidentu ho ale nekritizoval. Věrohodně ale popsal situaci. „*Byla opravdu velká škoda vidět je, jak se bojí rebelů a usilovně prosí, aby se mohli dostat přes. Někteří z nich plavali po řece, ale ženy a děti se nemohly dostat dál. Všiml jsem si, jak se ženy se dvěma nebo třemi malými dětmi plahočí bahnem. Staří bělohlaví muži, kteří jen stěží mohli chodit, se snažili utéct.*“⁵⁰⁰

Někteří vojáci Davisův čin u Ebenezer Creek označili za „podlý trik“ vůči Afroameričanům. Kdyby vojáci měli moc, tak by za to Davise pověsili. Není divu, že se zpráva o tomto incidentu dostala až do Washingtonu. Podle Althearna byli uprchlíci na druhé straně řeky dohnáni Wheelerovou kavalerií, byli buď zabiti na místě, zajati nebo posláni zpět ke svým bývalým pánům.⁵⁰¹ Podle Westwooda však nebylo pravděpodobné, že došlo k masakru bývalých otroků, měli být odvedeni zpět svým pánům. Neexistují důkazy o tom, že chycené otroky Konfederace zastřelila, ale takové zprávy se šířily. Pravděpodobnější je, že byli zpět vráceni do otroctví.⁵⁰² Přitom na uprchlé otroky často stříleli „*bushwhackeri*“. Sherman označil posláni uprchlých otroků zpět za humbuk.⁵⁰³ Kvůli incidentu do Savannah přijel také ministr války Stanton. Argument, že by vojáky Unie uprchlé otroky zdržovali, byl chabý. Incident se stal před tím, než Sherman v Savannah slíbil afroamerickým obyvatelům půdu. Když se Sherman zeptal afroamerického osazenstva na schůzi v Savannah, zda by raději žili mezi bělochy, nebo sami, odpověděli, že sami.⁵⁰⁴ V jednu chvíli byl Sherman, ke své zlosti, požádán, aby opustil místnost, zatímco Stanton se sám ptal afroamerických zástupců, co si myslí o generálovi.⁵⁰⁵

Incident u Ebenezer Creek je dodnes brán historiky velmi kontroverzně. Někteří kladou vinu na Shermana, jiní spíše na generála Davise. Za tento čin byli zodpovědní oba, daleko větší

---

⁴⁹⁷ Neplést s prezidentem Konfederace Jeffersonem Davisem.

⁴⁹⁸ ANGLE, s. 336.

⁴⁹⁹ PATRICK (ed.), s. 226.

⁵⁰⁰ Tamtéž, s. 230.

⁵⁰¹ ALTHEARN, R. G. (ed), „*An Indiana Doctor Marches with Sherman*“: *The Diary of James Comfort Patten*, In: *Indiana Magazine of History*, Bloomington 1953, s. 419.

⁵⁰² ANGLE, s. 354–355, *Official Records*, Ser. 1, Vol. 44, s. 186–87, 502.

⁵⁰³ Tamtéž, Ser. 1, Vol. 47, Part 2, s. 36–37.

⁵⁰⁴ *Official Records*, Ser. 1, Vol. 47, Part 2, s. 37–41.

⁵⁰⁵ DRAGO, s. 372.

podíl měl na tomto incidentu Davis, jelikož on rozkaz vydal. Sherman byl dle mého názoru vinný tím, že se nesnažil tomuto neštěstí zabránit, že prakticky nechal Davisovi volné ruce. Nevydal rozkaz k tomu, že Davis musí zástup uprchlých otroků pustit přes most. Je štěstí, že se nestalo více podobných incidentů či masakrů. Pochod proběhl velmi šetrně, celkově bylo jen velmi málo obětí na obou stranách i na straně uprchlých otroků. Přitom prostředí bylo velmi rizikové, masakrů mohlo být mnohem více. Uprchlí otroci pochodovali nechráněni před jižanskou kavalérií i před lovci otroků. Domy jižanských obyvatel byly naopak nechráněny před všemi živly dohromady. Shermanovi kladu za vinu to, že vystavil riziku jak uprchlé otroky, tak jižanské domácnosti. Neučinil téměř nic k jejich ochraně, jaksi jen věřil v to, že se jim nic nestane, což se také vyplnilo. Tento generálův risk vyšel. Kdyby však nevyšel, mohl by mít Sherman na svědomí mrtvé civilisty.

12. SHERMAN PO VÁLCE

12.1. Sherman a rekonstrukce Jihu

Sherman se neztotožňoval s federální politikou po skončení války, a to především hned po válce roku 1865. Neztotožňoval se s politikou Unie vůči Jihu ani politikou vůči bývalým otrokům. Nejradičálnější noviny psali o tom, že by měl ukončit vojenskou kariéru. Kritika jeho schovávavosti vůči Jihu však nezastínila slávu z jeho vojenského úspěchu. Royster uvádí, že tato kritika pominula ještě na jaře roku 1865.⁵⁰⁶ Shermanovo válčení zrychlilo příchod nové republiky očištěné od předválečného zpátečnictví a konzervatismu.⁵⁰⁷ Sherman vybojoval nové pořádky, on sám přitom patřil k těm starým. Sherman tvrdil, že kdysi byli rebelové dobrými občany.

Sherman chtěl svým nepřátelům opět nabídnout pomocnou ruku, pokud složí zbraně a znovu se připojí k Unii.⁵⁰⁸ Sherman se obával guerillové války na Jihu po válce, chtěl tomu zabránit tak, že by omezil moc bývalých konfедераčních generálů. Zároveň navrhoval všeobecnou amnestii pro bývalé konfедераční vojáky. To bylo zamítnuto prezidentem Johnsonem. Sherman doufal, že když se dá Jihu druhá šance, tak že se brzy opět plnohodnotně začlení do Unie a lépe se vzpamatuje z následků války. Během jeho návštěvy Atlanty roku 1881 Sherman

---

⁵⁰⁶ ROYSTER, s. 349.

⁵⁰⁷ Tamtéž, s. 351.

⁵⁰⁸ BARRETT, s. 192.

prohlásil, že je pro nový Jih.⁵⁰⁹ Hyman tvrdí, že „navzdory přetrvávající opačné tradici, že válka a rekonstrukce vyústila v obrovskou centralizaci, je dnes obtížné tuto tezi doložit“.⁵¹⁰

Sherman vytvořil názor odlišný od názoru na vojenské udržení Unie, nechtěl Rekonstrukci Jihu provádět pomocí armády. Sherman tedy usoudil nepředstavitelné použití armády k přepracování ideologií občanů.⁵¹¹ Okupace během rekonstrukce přinutila Američany, aby si vybrali mezi dvěma konkurenčními silami, což přineslo následky až do dvacátého prvního století. Lang Shermana chválí a tvrdí, že měl pravdu, když byl proti vojenské přítomnosti na Jihu. Podle Ferrara rekonstrukce vyžadovala trvalý veřejný dialog, který by pak směřoval k moudrým rozhodnutím. Sherman chtěl vytvořit veřejnou paměť orientovanou na respekt k národním ideálům a uvážlivému úsilí jednotlivců spíše než zaměřený na mstivost nebo nostalgii.⁵¹² Moderní historici však připisovali stupňující se zhoršování pořádku na Jihu pokračující přítomnosti armády. Historik George C. Rable dospěl k názoru, že použití mírné síly, tj. přítomnost armády na Jihu, vyvolá pravděpodobněji násilnou reakci než drakoničtější opatření nebo politika *laissez-faire*.⁵¹³

Je zajímavé, že v 80. letech Sherman lobbval za volební právo Afroameričanů. Věřil, že díky nim se může Jih lépe vzpamatovat a afroameričtí voliči oslabí jižní demokracii. Shermana trápilo, že je Jih slabší, než se očekávalo, a že rekonstrukce nepřináší výsledky.⁵¹⁴ On si přeci pamatoval dobu, kdy byl Jih podle něj ještě v pořádku. Znal jeho předválečnou prosperitu z dob, kdy působil na Louisianské univerzitě ve státě, který byl dokonce jižanskou chloubou a symbolem této prosperity. Znal na Jihu lidi, znal onu zemi a měl k ní vztah a věřil, že může být opět plnohodnotnou součástí Unie. Také ho trápilo, jak lidé na Jihu stále lpí na svých starých idejích a uchovávají v mysli ideu boje za *Lost Cause*. Sherman obzvláště opovrhoval povstáním vedeným bílými konzervativci (Ku-Klux-Klan a jiné) proti republikánské vládě. Jeho oddanost k republikánské tradici a vládě, navzdory nesouhlasu s její Rekonstrukcí, přetrvávala.⁵¹⁵ Nesouhlasil ale se zaměstnáváním armády Spojených států

---

⁵⁰⁹ ROYSTER, s. 349.

⁵¹⁰ HYMAN, H. M., *A More Perfect Union: The Impact of the Civil War and Reconstruction on the Constitution*, New York 1973, s. 546–551, MANNING, Ch., *Wartime Nationalism and Race: Comparing the Visions of Confederate, Black Union, and White Union Soldiers*, In: *The Cause of Liberty: How the Civil War Redefined American Ideals*, Baton Rouge 2009, s. 87–104.

⁵¹¹ LANG, A. F., *Republicanism, Race, and Reconstruction: The Ethos of Military Occupation in Civil War America*, In: *Journal of the Civil War Era*, Vol. 4, No. 4, [s. l.] 2014, s. 580.

⁵¹² FERRARO, s. 22.

⁵¹³ RABLE G. C., *But There Was No Peace: The Role of Violence in the Politics of Reconstruction*, Athens, GA 1984, s. 110.

⁵¹⁴ ROYSTER, s. 352.

⁵¹⁵ LANG, s. 580.

jako nástroje sociální a politické změny proti bílým občanům a ve prospěch Afroameričanů.⁵¹⁶ Bílí konzervativní povstalci byli zatčeni pouze na příkaz civilních úřadů. Podle Shermana bylo nejdůležitější zachovat vládu občanů, víru v demokratickou vládu většiny a sebeurčení prostřednictvím voleb.⁵¹⁷

Mnoho historiků jako Lang, Ferraro či Campbell vyzdvihují Shermanovu novou odpouštějící politiku vůči Jihu. Dalo by se říct, že si Sherman tak výrazně vylepšil svoji pověst na Jihu, ale naopak zhoršil u radikálních republikánů, kteří chtěli potrestat Jih i po válce a držet nad ním pevnou ruku. Shermanův postoj k Rekonstrukci je sice u historiků oblíbený, neuvědomují si ale, že po stažení federálních vojsk z Jihu se zvedlo násilí páchané na Afroameričanech. Problematiky přítomnosti armády a míry páchaného násilí si nejlépe všímá Rable.

12.2. Shermanův poválečný vztah k politice

Sherman zůstal v armádě, stal se vrchním velitelem sil Spojených států, svoji práci ale rád neměl. Grant ho nepodporoval v jeho boji s ministrem války o jurisdikci, což způsobilo roztržení jejich přátelství, které nebylo nikdy zcela uzdraveno. Shermanovi vadilo snižování platů vojáků i omezování stavů, navíc politici neposlouchali jeho rady ohledně válek s indiány. Obzvláště rád cestoval západ a v roce 1879 ho přátelsky přivítali, když znovu navštívil svá stará bojiště na Jihu. Navštívil Evropu i Střední východ. V roce 1875 vydal své paměti a zvrátil kritiku, která se mu dostala od přátel z Unie a nepřátel z Konfederace za interpretaci válečných událostí. Byl jedním z nejpoblábnějších řečníků v zemi a stále „strýčkem Billym“ pro své stárnoucí vojáky. Miloval divadlo a byl oblíbeným mezi newyorskými herci a herečkami.⁵¹⁸

V roce 1888 se v Columbusu shromáždilo 40 000 veteránů z jeho armády a 60 000 dalších civilistů. V roce 1868 a 1872 ho demokraté chtěli za svého prezidentského kandidáta, protože věděli, že na republikány zanevřel kvůli jejich stylu rekonstrukce Jihu. I ti ho chtěli nominovat v roce 1876, 1880 a v roce 1884, kdy měl k nominaci nejbliž. Stále ale tvrdil, že nechce být nominován, a že nebude v úřadě ani kdyby byl zvolen. Báł by se také o svoji manželku a děti, jelikož byli katolického vyznání.⁵¹⁹ Sherman také spolupracoval s Johnem W. Draperem na tvorbě knihy *History of the American Civil War*.

---

⁵¹⁶ Tamtéž, s. 581.

⁵¹⁷ BLAIR, W., *The Use of Military Force to Protect the Gains of Reconstruction*, In: *Civil War History*, Vol. 51, [s. l.] 2005, s. 399.

⁵¹⁸ MARSZALEK, ...*Passion for Order*, s. 491.

⁵¹⁹ ROYSTER, s. 375.

Grant stihl dokončit své memoáry pouhých pár dní před svojí smrtí. Stal se z nich bestseller, jeho manželka Julie z prodeje obdržela neuvěřitelných 200 000 dolarů, což byla v té době nejvyšší suma z prodané knihy. Sherman byl osloven, aby promluvil na Grantově pohřbu, nicméně nabídku odmítl, jelikož už bylo řečeno dost.⁵²⁰ Nebyl s ním v kontaktu jako během války. Postupně umírali generálové z občanské války a z nejvyššího velení zbyl jen Sherman. Na rozdíl od Granta, Hancocka, McClellana či Harrisona zůstal Sherman po celý život vojákem a nestal se politikem.⁵²¹ Přitom to byla tak výrazná osobnost, že by mohla kandidovat na prezidenta. Tato situace, kdy významná osobnost nechce být prezidentem, se vztahuje k jeho osobě. Sherman se nechtěl angažovat v poválečné politice jako jiní generálové. Podle mého názoru si již splnil svoje cíle, povedlo se mu udržet Unii, lidé ho respektovali. Myslím si, že se bál, že vstupem do politiky tento respekt může ztratit. Místo toho pokračoval ve vojenské kariéře jako vrchní velitel sil USA.

12.3. Sherman a indiáni

Otec Williama pojmenoval druhým jménem Tecumseh, jelikož obdivoval tohoto indiánského válečníka, který zemřel sedm let před Shermanovým narozením. Charles Sherman ho bral jako skvělého vojevůdce, je však otázkou, do jaké míry si ho idealizoval, jelikož Tecumseh byl známý i svojí krutostí a mučením osadníků. Sherman měl zamlada k indiánům vlídný vztah, obdivoval je pro jejich odvalu a klid. Také ho rmoutilo příkoří spáchané na indiánech bělochy. Nicméně poohlížel na ně jako méněcenné lidi, se kterými se nelze domluvit. Během války se Siouxy a Arapahy tvrdil, že je lepší jich zabít co nejvíc letos, aby jich už nemusí tolik zabít další rok.⁵²² Indiány shledával jako problém, který se nedá vyřešit mírem. McDonough se tuto skutečnost nesnaží zamaskovat ani Shermana nepřikrášluje. Zmiňuje také, že Sherman neměl nikdy problém se svým druhým jménem.

Aby byla pochopena Shermanova strategie na Západě, je důležité si před tím položit na otázku, jak bylo v této oblasti vnímáno násilí. Bruce Benson zjistil, že mnoho historiků jednoduše předpokládá, že násilí je na Západě všudypřítomné. Je zajímavé, že popularizační literatura si rychle osvojila názor, že Západ byl jen málo násilný.⁵²³ Skutečnost byla někde mezi. Podle Pierce násilí poskytlo nejmocnější nástroj pro marginalizaci nebělošských národů a moc

---

⁵²⁰ MCDONOUGH, s. 714.

⁵²¹ O'CONNELL, R. L., *Fierce Patriot: The Tangled Lives of William Tecumseh Sherman*, New York 2014, s. 1–5.

⁵²² MCDONOUGH, s. 23–24.

⁵²³ BENSON, B., *To Serve and Protect: Privatization and Community in Criminal Justice*, New York 1998, s. 98.

bělochů nad Západem.⁵²⁴ Sherman byl v rozpacích a rozhněván epizodou kiowské války, souhlasil s požadavkem Texasanů, že indiánské pláň musí být zničeny, ale pouze pokud se změní politická situace, tj. indiáni znovu zaútočí. Úsilí o dosažení mírového kompromisu selhalo po útoku indiánů na rodinu v Clear Fork. Sherman mohl „vypustit válečné psy“.⁵²⁵ Po občanské válce měla armáda USA konečně „volné ruce“ a mohla se věnovat indiánskému problému.

Sherman také podporoval stavbu železnic, kde měl velké plány. Bránil železniční společnosti před jejími kritiky, což mu trochu ubralo na popularitě. Nijak se nezastával ani nezajímal o nezaměstnané nebo špatně placené dělníky, i ty na železnici.⁵²⁶ Zabíjení bizonů podle něj uvolní místo pro chov dobytka. Sherman tvrdil, že indiáni jsou odsouzeni k zániku. Válku s nimi označil za špinavou práci či jako neslavnou válku. Armádu na západ přivolali osadníci, protože volali po federální ochraně před indiány.⁵²⁷ „*Nenecháme pár zlodějských, otrhaných Indiánů, aby přerušili stavbu železnic*“ napsal Sherman Grantovi v roce 1867.⁵²⁸ DiLorenzo tvrdí, že přítomnost vojáků na Západě měl být jistou formou dotace státem podporovaným železničním korporacím. Tyto korporace byly finanční páteří Republikánské strany.⁵²⁹ Zabití osmdesáti jedna vojáků Shermána vyprovokovalo, že v dopisu napsal, že vyhladí všechny Siouxy, ženy i děti.⁵³⁰ To, co Sherman nazval „konečným řešením indiánského problému“, zahrnovalo „*zabíjení nepřátelských indiánů, jejich segregaci na odlehlá místech*“.⁵³¹ Sherman vydal rozkazy zabít každého a všechno, včetně všeho, co by shořelo, aby se zvýšila pravděpodobnost, že zemřou hlady nebo zmrznou. Vojáci také vedli válku proti bizonům, kteří byli hlavním zdrojem potravy indiánů.⁵³²

Podle Pierce byla válka na řece Red River podobná totální válečné strategii, která byla použita proti Jihu v občanské válce. Jednotky se začaly dostávat stále hlouběji na území Komančů, a když se narazily na vesnice, zaútočily na ně. Autor tvrdí, že ho to nepřekvapuje, protože Sheridan i Sherman pomohli armádě Unie vyvinout tuto strategii.⁵³³ Vražedná byla

---

⁵²⁴ PIERCE, J. E., *Enforcing the White Man's West Through Violence in Texas, California, and Beyond*, In: *Making the White Man's West: Whiteness and the Creation of the American West*, [s. l.] 2016, s. 209.

⁵²⁵ Tamtéž, s. 215.

⁵²⁶ ROYSTER, s. 377.

⁵²⁷ W. T. Sherman to John A. Rawlins, September 21, 1866, In: ATHEARN, R. G., *William Tecumseh Sherman and the Settlement of the West*, Norman 1956, s. 83.

⁵²⁸ FELLMAN, s. 264.

⁵²⁹ DILORENZO, T. J., *The Culture of Violence in the American West: Myth versus Reality*, In: *The Independent Review*, Vol. 15, No. 2, [s. l.] 2010, s. 230.

⁵³⁰ W. T. Sherman to U. S. Grant, December 28, 1866, In: ATHEARN, s. 99.

⁵³¹ DILORENZO, s. 231.

⁵³² Tamtéž, s. 233.

⁵³³ PIERCE, s. 216.

navíc kombinace se suchem a vyhubením bizonů. Není divu, že tolik vychvalované jezdecké jednotky vnesly do indiánských válek tendenci stavět ženy a děti do středu konfliktu, vyhladovět obyvatelstvo a přehlížet přijatá válečná pravidla.⁵³⁴ Marshall nazývá Sheridanovy rozkazy Custerovi „nejbrutálnějšími rozkazy amerických jednotek, jaké kdy byly.“⁵³⁵

Kultura násilí na americkém západě koncem devatenáctého století byla vytvořena téměř výhradně vojenskými intervencemi vlády USA.⁵³⁶ Americká vláda indiány dehumanizovala, popisovala je skoro jako zvířata a barbary. Nikdo nepopírá, že americká vláda zabila desítky tisíc indiánů včetně žen a dětí, a to v letech 1862 až 1890. Indiáni při mnoha příležitostech hledali útočiště v Kanadě, jelikož kanadská vláda se je nesnažila vyhubit. Kanadčané zvládli postavit transkontinentální železnici bez války s indiány.

Pierce ve svém článku upozorňuje na násilí a vraždy, kterých se dopouštěli bílí civilisté a útoky na indiánské vesnice pod taktovkou armády. Generála Shermana z toho přímo neobviňuje. Obviňuje z toho především bílou rasu. Upozorňuje také na justiční zločiny, kdy bílým byly odpuštěny vraždy barevných, a naopak to znamenalo krutou smrt. Píše také o utlačování čínských dělníků a horníků v Kalifornii. Válka s indiány nebyla záležitostí celé bílé populace Západu, ale jen omezeného počtu lidí, armády USA.⁵³⁷ DiLorenzo se ve své práci naváží také do Lincolna, jelikož ten tuto politiku nařídil. Dělá jakési rovnítka mezi prezidentem, republikánskou stranou, železničními společnostmi, armádou a zabíjením indiánů.

Žádný z výše uvedených historiků nepochybuje o tom, že americká armáda spáchala na indiánech neomluvitelné zločiny a že je za ně zodpovědný také Sherman. Podle mého názoru to byla právě válka s indiány, která na Shermanův život vrhá skutečně špatné světlo. Americká armáda prokazatelně zabíjela indiánské ženy i děti. Masakrovaly se sice „jen“ vesnice s desítkami až stovkami indiánů, i tak těmito činy utrpěla pověst americké armády, která násilí páchala. Autoři, kromě Pierce, vyvrací milnou domněnku, že by se výrazně na násilnostech podíleli i civilisté.⁵³⁸ Je zajímavé sledovat Shermanův názor na indiány z mládí a jeho skutky po válce.

---

⁵³⁴ TOOLEY, s. 367.

⁵³⁵ MARSHALL, S. L. A., *Crimsoned Prairie: The Indian Wars*, New York 1972, s. 106.

⁵³⁶ DILORENZO, s. 236.

⁵³⁷ Tamtéž, s. 237–238.

⁵³⁸ Kromě Texasu, tam bílí občané páchali krutosti i na Afroameričanech.

13. CELKOVÝ POHLED NA SHERMANOVU HISTORIOGRAFII

13.1. Historiografie americké občanské války

Americká historiografie věnující se generálu Shermanovi z velké části koresponduje s historiografií americké občanské války. Po válce převládal silně pro unionistický narativ, kdy historici psali o Seveřanské armádě v superlativech a často téměř nekriticky. Jižanští historici se rychle oddělili od těch ze Severu a uzavřeli se ve své předválečné minulosti. Začal vznikat fakticky vzato nejsilnější proud historiografie občanské války, a to boj za jižanskou *Lost Cause*. Tento proud v jisté formě přežívá dodnes a výrazně zkreslil pohled na americkou občanskou válku po dlouhá léta. Jednalo se o pro jižansky smýšlející ideové hnutí, které propagovalo to, že Jih bojoval za svoji nezávislost a práva svých států. Silně idealizoval Jih, jeho společnost, kulturu i armádu, podle které byla konfедераční armáda plná hrdinských bojovníků. Glorifikovali generála Leea a jeho virginskou armádu, nepsali o problémech Jihu, doslova je ignorovali, včetně otroctví. Nepsali ani o krutostech jižanské kavalerie, o jižanských věznicích ani o masakrech na unionistických vojácích. V průběhu zbytku 19. století a první poloviny 20. století, kdy byla historiografie *Lost Cause* nejsilnější se její ideologie často míchala s celonárodní kulturou Spojených států. Ve společnosti se vytvořil takový naivní mix, že byly propagovány jižanské ideály, byla i obdivována Konfederace, ale lidé se přesto hrdě hlásili k občanství Spojených států.

Historici občanské války byli příliš dlouho oprávněně kritizováni za to, že jsou úzce oddělenou částí větší komunity vědců studující Spojené státy.⁵³⁹ V uplynulém desetiletí vědci rozšířili své analýzy konfliktu a začali diskutovat o vlivu války na americké a globální dějiny. Nabízeli stále propracovanější a vnímavější studie navržené tak, aby zachytily odlišné postoje účastníků války, ale absence historiografických parametrů společných pro jiné oblasti znamená, že často mluví „přes sebe“. Historici se zabývali emancipací, pohlavím, pracujícími, politikou, ekonomikou a kulturou, přispěli k důležitým analýzám účinků války, ale samotná literatura je „balkanizovaná.“ Pro mnoho současných vědců tvoří politika kontext, ve kterém jejich aktéři fungují sami nezávisle, spíše, než aby byli středem jejich výzkumu.⁵⁴⁰

Lee Ann Whites a Laura Edwards tvrdí, že válka jen málo omezila patriarchální obsazení jižní společnosti. Podle výpovědi pramenů však šok z porážky mohl znamenat veřejné odmítnutí

---

⁵³⁹ SHEEHAN-DEAN, A., *The Long Civil War: A Historiography of the Consequences of the Civil War*, In: *The Virginia Magazine of History and Biography*, Vol. 119, No. 2, [s. 1.] 2011, s. 107.

⁵⁴⁰ SHEEHAN-DEAN, s. 110.

ochrany poskytované jižní mužností.⁵⁴¹ Bývalí plantážníci a jejich manželky byli nuceni začít dělat část práce, která dříve padala na otroky, což podnítilo vzestup ducha vzájemnosti mezi bílými muži a ženami.⁵⁴² Válka podle Bakera stála za ukončením zastaralých vír a ideálů. Mezi tyto víry a ideály patřila křesťanská zbožnost, vlastenecká povinnost a víra v lidský pokrok.⁵⁴³ Shermana definovala především vlastenecká víra. Foster mapoval jižanskou paměť, kulturu po válce a její oživení myšlenky Konfederace v 80. a 90. letech 19. století. Foster tvrdil, že *Lost Cause* fungovala převážně jako kulturní hnutí.⁵⁴⁴ Studie Johna Neffa upozorňuje, jak důležité bylo pro Seveřany udržovat dekórum a respekt k mrtvým v občanské válce na obou stranách.⁵⁴⁵ Tradicionalisté tvoří většinu historiků zabývajících se občanskou válkou. Ti psali o válce jako o hlubokém zlomu. Revizionisté zase vidí válku jako kontinuální pokračování předválečného stavu. Především diferenciacních tendencí Jihu. Revizionistický vědec se zabývá stejnými tématy – politikou, ekonomikou, emancipací a pamětí. Prvořadý je ale pro něj vliv války na zachování Unie.⁵⁴⁶ McCurry uvádí, že skutečnou historiografickou hloubka má především nesmírně bohatá literatura amerického Jihu věnující se občanské válce.⁵⁴⁷ Podle Hattaway s Jonesem v knize *How the North Won* byla doprava a zásobování během občanské války důležitější než konvenční konflikt. Podobný názor měl Russell F. Weigley a Harry T. Williams.⁵⁴⁸ Pro Shermana (jako jednoho z mála generálů) měla logistika větší význam než vybojované bitvy.

13.2. Jednotlivé historiografické proudy věnující se osobě generála Shermana

Většina historiků se shoduje na detailech tažení jako na trase pochodu, jeho účinnosti i skutečnosti, že došlo k významnému ničení. Rozlišují se ale důrazem, jak pochod popisují. Raní seveřanští historici se obecně dívali na kampaň idylicky. Vykreslili ji téměř jako příjemný piknik, Melton tvrdí, že destrukci popisovali spíše jako „*důsledek hravosti než špatné vůle*“.⁵⁴⁹

---

⁵⁴¹ WHITES, L., *The Civil War as a Crisis in Gender: Augusta, Georgia, 1860–1890*, Athens, GA, 1995, s. 6–7, EDWARDS, L. F., *Gendered Strife and Confusion: The Political Culture of Reconstruction*, Urbana 1997, s. 20–21.

⁵⁴² SHEEHAN-DEAN, s. 137.

⁵⁴³ BAKER, B. E., *What Reconstruction Meant: Historical Memory in the American South*, Charlottesville, 2007.

⁵⁴⁴ FOSTER, G. M., *Ghosts of the Confederacy: Defeat, the Lost Cause, and the Emergence of the New South, 1865 to 1913*, New York 1987, s. 194–196.

⁵⁴⁵ SHEEHAN-DEAN, s. 142.

⁵⁴⁶ SHEEHAN-DEAN, s. 143–144.

⁵⁴⁷ MCCURRY, S., *Confederate Reckoning: Power and Politics in the Civil War South*, Cambridge 2010, s. 216–17.

⁵⁴⁸ HATTAWAY, H. – JONES, A., *How the North Won: A Military History of the Civil War*, Urbana 1983.

WEIGLEY, R. F., *The American Way of War: A History of United States Military Strategy and Policy*,

Bloomington 1973, WILLIAMS, T. H. *Lincoln and His Generals*, New York 1952.

⁵⁴⁹ MELTON, s. 230

Jiní autoři se na situaci dívali více z vojenského pohledu. Konstatovali nedostatek velkých bitev v kampani a hledali v ní vojenská střetnutí. Podle nich bylo cílem pochodu získat město Savannah a ne zničit georgijskou krajinu. Starší jižanští historici se snažili propojit Shermanův pochod s *Lost Cause*. Seveřani pak podle nich byli více bezohlední a méně milosrdní než ve skutečnosti. Většina moderních historiků podle Meltona obecně popisuje v duchu realistického non-exceptionalismu. Tvrdí, že to rozhodně nebyla poklidná, mírumilovná procházka státem, ale zároveň to nebylo brutální ničení. Situace byla extrémně komplikovaná, k destrukci a plnění jistě docházelo, ale na poměry invazního vojska k poměrně omezenému.⁵⁵⁰ Melton rozlišuje tyto čtyři proudy americké historiografie popisující Shermanův pochod k moři.

Jeden z mála historiků, který rozebírá přímo pohled na Shermanovu historiografii, je Wesley Moody. V jeho knize se nachází kapitola *Sherman and the Modern Historians*, kde podrobně rozebírá přínos a pohledy jím vybraných historiků od Liddella Harta po novější jako Fellman, Grimsley, Hanson, Royster, Chadwick a další. Stejně jako většina historiků bere Liddella Harta jako přelomového.⁵⁵¹

Do první kategorie raných seveřanských nekritických pro unionistických historiků můžeme zařadit Byerse či Nicholse, kteří popisují pochod jako dobrodružství bez větších negativních aspektů. Pohlíží na potrestání Jihu jako na hotovou věc, netají se osobními názory, že si to Jih zasloužil. Skoro vůbec nepíší o drancování, vypalování a ničení majetku. Je zajímavé, že těsně po válce vznikalo více historických knih, které ji popisovaly. Za zmínku stojí i Coffinovo *Four Years of Fighting*. Mezi typické citované autory patří David Conyngham, který se pochodu účastnil a jeho *Sherman's March Through the South: With Sketches and Incidents Campaign*. Výhodou těchto starších děl, i přes jejich zaujetí, je jejich autentický pohled na Shermanovy kampaně.

Jako otce *Lost Cause* historiografie můžeme považovat bývalého prezidenta Konfederace Jeffersona Davise, který dokázal opět probudit nenávisť ke generálu Shermanovi. Na podobně vlně se nesl i bývalý generál a později historik Jubal Early nebo autoři jako Pollart, který už v roce 1866 definoval *Lost Cause*. Postupem času se objevovala jména jako McGuire, která udržovala hlavní myšlenky. V polovině 20. století podpořil negativní obraz Shermana Walters a Reston. Waltersův postoj se trochu lišil od jiných dřívějších *Lost Cause* historiků.

---

⁵⁵⁰ Tamtéž, s. 230.

⁵⁵¹ MOODY, W., *Demon of the Lost Cause: Sherman and Civil War History*, Columbia, MO, 2011, s. 132–151.

Argumentuje vědecktěji, opírá se o prameny, vytrhává však svá tvrzení z kontextu a některá jeho tvrzení jsou silně zavádějící. Přesto je Walters dodnes často citován moderními historiky a má i své „nástupce“ jako například Tooley a Fisher. Tyto historiky bych označil jako moderní *Lost Cause* historiky. Tvrzení, že *Lost Cause* historiografie je věcí minulosti, je mylné. Dezinformace ohledně generála Shermana kolují mezi některými historiky dodnes, i když už ne v takovém měřítku jako dříve. Každý historik má možnost psát o Shermanovi z pohledu, jaký chce, může si vybírat jen ty kontroverznější etapy jeho života. Generál Sherman je mezi historiky stále snadno napadnutelná historická osobnost, na kterou lze použít velké množství očeňujících argumentů. Tendence moderních historiků je jistá demytizace Shermana a jeho očišťování od mnoha nařčení, které mu přisuzovaly především *Lost Cause* historici. Moderní historici více pohlíží na jednotlivé dílčí aspekty Shermanových tažení, pohledy jednotlivých skupin jako uprchlých otroků, žen, partyzánů i rabujících jednotek.

Důležité je si uvědomit, v jaké době Walters psal. Na přelomu 40. a 50. let Spojené státy a posléze Sovětský svaz prováděl testy jaderných zbraní, destruktivní válka se stala velkým tématem pro akademiky i veřejnost. Walters nebyl jediný, kdo psal o Shermanovi v této době, za zmínku stojí například Schenck Miers. Walters byl další, kdo po Liddelovi Hartovi nejvíce ovlivnil historický pohled na generála Shermana. Další práci napsal v době války ve Vietnamu, kdy politické události hrály opět v jeho prospěch. Americká armáda byla tehdy částí veřejnosti vnímána jako zlá agresivní síla, která stála proti slabší napadnuté zemi stejně jako během americké občanské války.

Do moderních *Lost Cause* historiků bych zařadil Fellmana, Tooleyho, Henken, Fishera a Meltona. Každý z těchto historiků je něčím specifický, nikdo z nich se ale otevřeně nehlásí k *Lost Cause*. Většina z nich jsou jižanští autoři, kteří mají logicky svoji rodnou zem v lásce. Jejich společný jmenovatel je, že souhlasí s vyvrácením některých mýtů *Lost Cause*, snaží se více psát o jižanském narativu a snaží se až na výjimky objektivně popsat Shermanovy represe na Jihu. Každý z nich je i přes snahu o objektivnost a historické argumenty trochu pro jižansky zabarvený. Tito moderní autoři píší kriticky i vůči Jihu a v některých věcech dokonce Shermanovu armádu hájí. Do této kategorie bych zařadil i Chesebrougha a jeho dokumentaci pochodu z pohledu kleriků a farností. Tvorba moderních jižanských autorů je pomalu osvobozena od silného zabarvení *Lost Cause*. Noví jižanští autoři na věc pak vnášejí o to cennější pohled.

Moderní historici, kteří zkoumají především vojenský charakter Shermanových kampaní, jsou často velmi úzce vymezeni, nebo mají tendenci zkoumat vojenský průběh kampaní a bitev v celé šíři. Historik Clauss přináší nový pohled na atlantskou kampaň, která podle něj neznamovala pro Shermana takový úspěch. Za zmínku stojí i Schwabe, který zkoumá důležitost pravého křídla Shermanovy armády během pochodu k moři. Shiver zkoumá například obléhání pevnosti Fort Fisher. Dále je to především Trudeau, jenž zpracoval Shermanovy kampaně z pohledu dne po dni, analyzuje především pohyby vojsk a jednotlivé rozkazy. I přes to však Trudeau, historik, který se podrobně věnuje velkému množství vojenských pramenů z občanské války, Shermana v jeho memoárech shledává upřímným a otevřeným k tehdejším událostem.⁵⁵² Podle něj je největším problémem dostupnost informací, co všechno Sherman věděl, a co mu zůstalo skryto, například různé incidenty.

Do speciální kategorie bych zařadil Roystera s Marszalkem. Oba jsou zkušení historici věnující se Shermanovi. Oproti jiným historikům mají oba vyzrálý pohled na Shermana. Nenechávají se strhnout obhajobou, nebo ostrakizováním Shermanových kontroverzních činů. Oba upozorňují na přehnaný jižanský demonizující narativ. Také upozorňují na to, že Grant a Lee měli na svědomí mnohem více životů než Sherman. Granta ani Leeho za to historici moc nekritizují.

Moderní historici Shermana kritizují, ale zároveň se snaží upozorňovat na jeho přehnaně negativní narativ v očích Jihu i historiků *Lost Cause*. Někteří působí jako tzv. „bořiči mýtů“. Za moderní historiky Shermanovy historiografie považují ty, od kterých se odráží moderní historiografie zabývající se Shermanem, a to především Liddella Harta i „radikálního“ Walterse. Dalo by se říct, že *Lost Cause* historiografie je dnes vyčerpaná a moderní historici na ni pohlíží z patra. Ti, co se Shermana snaží očistit od jižanské demonizace jsou Marszalek, Royster, Rubin či Reid. Jsou to ti, co se snaží generála očistit a zároveň nevynechávají kontroverzní okamžiky jeho kampaní a nic nesnaží se nic přikrášlovat ani vynechat jako například někteří vojenští historici. Dobrým příkladem této skupiny je Rubin. Podle ní Shermanův způsob války nezahrnoval jejich vyhlazení. Autorka také zmiňuje, že Sherman nebyl jediný, kdo praktikoval totální válku, možná horším příkladem byl například Sheridan.⁵⁵³ Rubin ale také píše o několika zastřelených občanech i o vyšším počtu znásilnění než jiní

---

⁵⁵² TRUDEAU, s. 11.

⁵⁵³ RUBIN, s. 2.

historikové. Fisher nepopírá Shermanovu drakonickou taktiku proti civilnímu obyvatelstvu a partyzánům, upozorňuje ale, že stejnou taktiku uplatňovali i jiní generálové.⁵⁵⁴

Moderní historici se snaží Shermana vykreslit realisticky. I starší historici vycházejí z jeho memoárů a korespondence i to, jak generála vnímal tisk, Jižané i jeho vojáci. Pohled na generálovu osobnost se zdá být objektivní, protože i on sám se ve svých memoárech snažil být objektivní a realitu si nepřikrášloval a uznával i svoji chybu. Marszalek tvrdí, že ve 20. a 30. letech se díky Liddelovi Hartovi vzedmula nová vlna historiografického zájmu o osobu generála Shermana.⁵⁵⁵ Neznamená to však, že by o Shermana historici před tím nejevili zájem, nesmíme zapomenout, že stejně jako *Personal Memoirs of Ulysses S. Grant* byly i Shermanovy memoáry hojně prodávanou knihou, která ovlivňovala historiky. Historici dnes čerpají jak ze starších autorů, tak z těch novějších. Z mého subjektivního pohledu je to tak půl na půl. Je zajímavé sledovat vlny zájmu o osobu generála Shermana v rámci historiografie. Po válce bylo vydáváno velké množství knih, později se zájem vytvářel napsáním generálových memoárů. Nový milník byla až publikace Liddella Harta v roce 1929. Zájem o W. T. Shermana v očích historiků byl zřejmý v době 40. až 60. let, kdy historici přirovnávali druhou světovou válku a válku ve Vietnamu s tou Shermanovou. Zájem o Shermana od té doby dodnes výrazně neklesl. Nová vlna historiografie přišla na počátku 90. let s Roysterem a Marszalkem, začali Shermana demytizovat, v čemž pokračují moderní historici dodnes.

13.3 Shermanovi příznivci a odpůrci

V této kapitole rozdělují historiky podle jejich názorových proudů vůči Shermanovi. Rozdělit historiky mezi příznivce a odpůrce je obtížné a nepřesné. Mnoho historiků k Shermanovi vyjadřuje v jednom případě negativně, v dalším případě pozitivně. Každý historik má svůj specifický pohled na generála a dává přednost určitým kapitolám jeho života. Historiky hodnotím jako jednotlivce, ale řadím je od očividných odpůrců a přívrženců *Lost Cause*, přes pomyslný střed až k těm, co hodnotí generála kladněji. V další části se orientuji na bližší a specifičtější okruhy historiků. V předchozí kapitole jsem historiografii rozdělil do jednotlivých názorových proudů, které se různě vyvíjely, popřípadě vznikaly a zanikaly, v té beru historiky jako jednotlivce, popřípadě je spojuji do menších skupin podle zaměření.

---

⁵⁵⁴ FISHER, s. 80–81.

⁵⁵⁵ MARSZALEK, ...*Passion for Order*, Preface, s. 12.

Důležité je si uvědomit, že pohled na generála Shermana se odvíjel od toho, jak se chovala jeho armáda. Především, jak pohlíželi na drancování Jihu jeho vojskem, jak moc ho schvalovali i to, jak moc silné podle nich bylo. Pohybujeme se na pomyslných vahách, kdy na jedné straně je drancování, plnění a vypalování způsobené unionistickou armádou, na druhé straně vliv na ukončení války. Aby mohl historik hodnotit Shermanovu osobnost a činy, musí brát v potaz události tehdejší doby a činy jeho vojáků. Jak příznivci, tak odpůrci generála Shermana uznávají jeho nezpochybnitelný vliv na ukončení války.⁵⁵⁶ Kdyby Sherman nespálil žádný jižanský majetek, jeho pochod by přesto skvěle splnil strategický účel při koordinaci armád Unie, psychologicky by to zničilo celou věc Konfederace tak jako tak.⁵⁵⁷ Zatímco někteří historici činy Shermana a jeho vojáků během pochodu Georgií a Karolínami více či méně obhájili, mnoho popularizátorů Shermana stále líčí jako největšího zločince. Shermanův pochod je skutečně dodnes stále ve středu „intenzivního zájmu“, a to jak u vědců, tak u široké veřejnosti.⁵⁵⁸

13.3.1 Odpůrci

Mezi největší odpůrce Shermana pochopitelně patří *Lost Cause* historici. Za otce jejich narativu lze považovat bývalého prezidenta Konfederace Jeffersona Davise, který po válce publikoval a jeho známý dopis ovlivnil nejen jižanskou veřejnost, ale i historiky. *Lost Cause* ovlivňovala americkou historiografii od konce války a dalo by se říct i po celé 20. století. Historik Walters pokračoval v této linii a otevřel staré rány Jihu, když psal o zrodu a vývoji Shermanovy ničící strategie a poukazoval na konkrétní příklady jeho represí. Nemohl se ale opřít o konkrétní příklady násilí na civilistech, proto svá tvrzení někdy vytrhával z kontextu, aby to vypadalo, že k nim skutečně docházelo. Moderní historik Tooley stojí s Waltersem v jedné linii. Oba zkoumají Shermanovu korespondenci a selektují některé Shermanovy „nepěkné“ dopisy, v nichž hovoří i o vyhlazování, konkrétně Shermanův dopis, kde píše o vyhlazení nejen nepřátelských armád, ale i lidu.⁵⁵⁹ Tito autoři si ale neuvědomují, že generál hovořil v afektu, svá slova nikdy nerealizoval ani neměl v plánu realizovat. Odmítají zakomponovat do svého pohledu i celkovou Shermanovu duševní stránku, místo toho útočí na jeho psychické slabiny jako na snadný cíl.

---

⁵⁵⁶ FISHER, s. 75.

⁵⁵⁷ HANSON, s. 1–5.

⁵⁵⁸ VAN TUYLL, s. 33.

⁵⁵⁹ TOOLEY, s. 363.

Podle Meltona Seveřané nebyli schopni poskytnout jakýkoli druh milosrdenství. Každý zachovaný dům je podle něj příkladem jižní vynalézavosti, schopnosti přežít a na severní nekompetentnosti v důkladné destrukci.⁵⁶⁰ Melton jako jižanský regionální autor má bližší přístup k místním realitám. V určitých věcech, i kvůli prvnímu velmi zabarvenému a milnému tvrzení, bych ho zařadil jako jasného proti unionistického autora, jiná jeho tvrzení naopak zlepšují pohled na Shermanovo tažení. Melton, i přes svůj celkový postoj, se svou prací snaží dokázat, že severní generálové se snažili ničit především vojenské cíle. Píše ale také o krádežích a požárech na soukromém majetku, Shermanovo vojsko není zobrazeno moc v dobrém světle. Opírá i o historiky *Lost Cause*. Melton stejně jako Fellman, Tooley, Fisher i trochu Henken by se dali zařadit mezi moderní jižanské historiky. Jeho pohled na Shermana je však kritičtější a negativnější než u jiných modernějších jižanských historiků. Melton je typický moderní jižanský autor, který má tendenci silně kritizovat průběh tažení, ale zároveň vyvracet jisté nepřesné informace.

Mnoho historiků si klade jednoduchou morální otázkou, a to, zda Sherman byl, nebo nebyl „monstrum“. Ani jeho velcí odpůrci ho takto neoznačují, protože vědí, že je toto tvrzení přehnané. Také podle Van Tuyll Sherman nebyl monstrum. Nesl ale zodpovědnost za činy svých podřízených.⁵⁶¹ Fellman, ačkoliv se stejně jako málokterý moderní historik nehlásí k odkazu *Lost Cause*, opakuje staré mýty o Shermanovi – od Shermanovy nenávisti k Jihu až po jeho chladnokrevné ničení Georgie a obou Karolín. Fellman nevysvětluje proč byl Sherman monstrum, jeho zvěrstva bere jako samozřejmou, jasnou věc.⁵⁶²

Podle Fishera byl Sherman ve své politice totální války „jedinečně barbarský“.⁵⁶³ Tooley o něm zase hovoří jako o andělu pomsty a veliteli, co ztratil kontrolu.⁵⁶⁴ Podle autora jsou historici, co poukazují na brutalitu občanské války, jako Linderman a Royster. Royster rozebírá Shermanovu taktiku destruktivní a totální války, celkově však generála spíše obhajuje a demytizuje. Tooley popisuje Shermanovu brutalitu jako „brutalita“ bez demografické destrukce.⁵⁶⁵

Glatthaar Shermanovo tažení Georgií hodnotí poměrně shovívavě, činnost jeho armády v Karolínách byla ale neomluvitelná. Tvrdí také, že si někteří severanští vojáci ničení

---

⁵⁶⁰ MELTON, s. 229.

⁵⁶¹ VAN TUYLL, s. 40.

⁵⁶² FELLMAN, *Citizen Sherman*....

⁵⁶³ FISHER, s. 75.

⁵⁶⁴ TOOLEY, s. 363.

⁵⁶⁵ Tamtéž, s. 364–365.

a drancování užívali.⁵⁶⁶ Obě tvrzení jsou pravdivé, jsou to typické argumenty, které historici těžko vyvrací a nahrávají Shermanovým odpůrcům. Je však důležité psát jak o špatných, tak o dobrých událostech, které dohromady vytváří celkový obraz o tažení. Glatthaar se zaměřuje především na ty špatné události, nedrží se ale zaběhnutých mýtů jako například Fellman.

Podle Murrayho Sherman téměř ve všech věcech, s výjimkou secese a rozštěpení, sympatizoval s Jihem.⁵⁶⁷ Murray je zvláštní příklad jižanského historika písícího v polovině 20. století. Je těžké určit, jestli svojí prací chtěl Shermana přiblížit tehdejšímu Jižanům, jelikož podobně smýšlel ohledně Afroameričanů a měl rád jejich kulturu. Svojí prací mohl urazit mnoho Jižanů, když k nim Shermana připodobňoval. Podle O'Conella pomalu ustupuje jižanský narativ interpretace *Lost Cause*, která Shermana demonizuje, zatímco Leeho bezmezně obdivuje. Tento narativ byl nahrazen narativem boje Unie proti rasistické Konfederaci a bojem za osvobození otroků.⁵⁶⁸

Je zajímavé sledovat pohled na generála Shermana i ze strany historiků věnující se komplexním dějinám Spojených států. Tindall a Shi popisují Shermanův pochod jako brutální akci, nezmiňují se ale reálném počtu obětí, ani že Sherman zakázal svým vojákům zabíjet civilisty.⁵⁶⁹ Historik Johnson Shermanův pochod popisuje jako krvavý a žhářský. Uvádí, že Sherman byl stejně jako Grant slušný člověk, byl podle něj ale i krutý a zabijácký, usiloval o co nejrychlejší konec války.⁵⁷⁰ Historici, kteří se nevěnují Shermanově životu ani občanské válce, mají tendenci zveličovat jeho represivní činy. Moody uvádí, že historici, kteří se nevěnují občanské válce, často nerozlišují mezi mýtem a realitou.⁵⁷¹ Tito autoři pak mají blíže ke starým vyvráceným pohledům *Lost Cause*.

13.3.2 Názorový střed

Jižanská historička Henken Shermana spíše odsuzuje, poukazuje také na jiné historické vojevůdce, které destruktivní válku a ničení prováděli i s násilím na obyvatelstvu a dodnes jsou považovány za hrdiny.⁵⁷² Podle Roystera Sherman destruktivní válku prováděl, ale názorově byl v otázce potrestání Jihu mnohem méně radikálnější než severanská veřejnost,

---

⁵⁶⁶ Tamtéž, s. 186.

⁵⁶⁷ MURRAY, s. 126.

⁵⁶⁸ O'CONNELL, s. 1–5.

⁵⁶⁹ TINDALL – SHI, s. 346.

⁵⁷⁰ JOHNSON, s. 385.

⁵⁷¹ MOODY, s. 150–151.

⁵⁷² HENKEN, s. 293.

politici i vojáci. Na druhou stranu jim ale nebránil drancovat. S „potrestáním“ Jihu plně souhlasil. Je pravděpodobné, že na Shermanově místě by se jiný severanský generál zachoval podobně, ne-li hůř. Kime poukazuje na Shermanovu sobeckost a bezohlednost, když zrušil Thomasův rozkaz. Zároveň obdivuje, jak generál dokázal jednat pod tlakem a byl schopný prosadit svůj názor před vedením.⁵⁷³ Celkově Kime zkoumá logistickou stránku Shermanových kampaní a přináší cenný pohled na problematiku.

Historiků, kteří jsou vůči Shermanovi názorově vyrovnaní, nebo generála, jak kritizují, tak vyzdvihují, je celkově nejvíce. Tyto historiky shrnuje zvláštní kapitola, která se zabývá jednotlivými historiografickými názorovými okruhy. Proto tyto historiky nerozebírám v této kapitole, ale zařazuji je do zvláštní kapitoly, jelikož je spojuje určité téma ze Shermanova života. V této kapitole uvádím především historiky s polarizovaným postojem k Shermanovi.

13.3.3 Příznivci

Mark Grimsley, kterého bych označil za jednoznačného příznivce, namítá, že armáda Unie drancovala málokdy. Tvrdil, že severní jednotky zacházely s civilním majetkem se shovívavostí až do roku 1863, kdy Grant a další velitelé změnili vojenskou politiku. Podle autora šlo Severu především o obnovení Unie, nikoli o zničení Jihu. Tvrdí také, že s civilisty bylo zacházeno s určitou lítostí.⁵⁷⁴ Bylo by nesprávné uvádět, že Shermanova armáda nesla celou vinu za drancování v Georgii. Patrick uvádí, že všichni historici souhlasí, že dezertéři, otroci, civilní obyvatelé, partyzáni a jednotky kavalérie Konfederace hráli také roli při rabování a drancování.⁵⁷⁵

Ferraro Shermana obdivuje, vyzdvihuje jeho pozitivní vlastnosti i jeho citlivost v dobrém slova smyslu, což dělá málo historiků. Nepíše o jeho válce a destruktivních metodách. Píše o jeho vztahu s vojáky, nadřízenými i jeho poválečné filozofii.⁵⁷⁶ Price celkově popisuje Shermanův život velmi úhledně, stručně aniž by hlouběji zabíhal do jeho osobního života.⁵⁷⁷

Cashin celkově poukazuje na nízkou morálku obou armád v otázce drancování. Autorka uvádí, že jak severní, tak jižní armáda drancovala rovnocenně.⁵⁷⁸ Z jejího pohledu trochu straní Shermanovi, protože co se týče rozsahu drancování, tak Severané měli silně navrch.

---

⁵⁷³ KIME, s. 110.

⁵⁷⁴ GRIMSLEY, s. 2–6, 142–181.

⁵⁷⁵ PATRICK, s. 217.

⁵⁷⁶ FERRARO, s. 20–22.

⁵⁷⁷ PRICE.

⁵⁷⁸ CASHIN, s. 340.

Barrett upozorňuje, že ohledně obstarávání zásob byly vydány přísné rozkazy a ty byly v plném souladu s válečnými pravidly.⁵⁷⁹ Mark E. Neely Jr. tvrdí, že bílí muži v armádě Unie se zdráhali drancovat nebo ranit civilisty, protože byli stejné rasy jako jižní vojáci a civilisté. Rovněž upřesnil, že unionistické jednotky se vyvarovaly špatnému zacházení se ženami a dětmi.⁵⁸⁰ Většina střetnutí mezi Shermanovými muži a jižními bílými civilisty byly děsivé a plné napětí, ale nebyly nutně násilné.⁵⁸¹ Podle Marszalka byly jižanské domovy v Georgii obecně ponechány beze změny.⁵⁸²

Co se týká otázky Shermana jako „vynálezce“ totální války, tak Hanson tvrdí, že on nemůže za její brutální provedení ve 20. století. Grant a Thomas byli neúprosní buldoci, Sherman byl oproti nim chladnokrevně uvažující velitel, proměnil válku v anonymní proces průmyslového státu. Hanson tvrdí, že totální válka může být pozitivní, když je použita k porážce otrokářských tyranů.⁵⁸³

Sherman trval na tom, že armáda zůstává apolitická. Lang upozorňuje na Shermanovu apelaci na vládu, aby nebyla rekonstrukce prováděna pomocí armády.⁵⁸⁴ Shermanův status mezi historiky v otázce rekonstrukce je naprosto odlišný od zbytku jeho života. Mnoho historiků, například Lang, Campbell a Ferraro, jeho odvážný postoj chválí a vyzdvihuje.

Zajímavý je pohled historika Bruce Chadwicka. Podle něj Hollywood reinterpretoval pohled na občanskou válku. Jednoduše drtivá většina filmů z občanské války byla příliš pro konfedační. Chadwickovi však přijde zvláštní, že se o Shermanovi nenatočilo více filmů, přitom by zfilmování jeho kampaní argumentačně mohlo pomoci zastáncům *Lost Cause*.⁵⁸⁵ Marszalek tvrdí, že film *Sever proti Jihu (Gone with the Wind)* z roku 1939 napomohl celkovému negativnímu vnímání Shermana.⁵⁸⁶

Dnes je celkově jednodušší identifikovat Shermanovy příznivce než jeho odpůrce. Kvůli demytizaci velkých historiků jako Marszalek a Royster se dnes k starým nepravdivým tvrzením *Lost Cause* hlásí jen málokdo. Typické takové tvrzení je například, že Shermanovi vojáci zabíjeli jižanské civilisty. Dříve si na tomto mýtu zakládala celá *Lost Cause*, kvůli dostupným pramenům se však zkvalitňuje historický pohled na Shermanovo tažení

---

⁵⁷⁹ BARRETT, s. 194.

⁵⁸⁰ NEELY Jr., M. E., *The Civil War and the Limits of Destruction*, Cambridge 2007, s. 2–37.

⁵⁸¹ RUBIN, s. 48.

⁵⁸² MARSZALEK, ...*Passion for Order*, s. 301–306.

⁵⁸³ HANSON, s. 1–5.

⁵⁸⁴ LANG, s. 580.

⁵⁸⁵ CHADWICK, B., *The Reel Civil War: Mythmaking in American Film*, New York 2001, s. 75–76.

⁵⁸⁶ MARSZALEK, ...*Passion for Order*, Preface, s. 13.

a tato lež byla již vyvrácena. Na druhé straně je problém s nekritickými historiky vůči Shermanovi. Někteří jako Grimsley, Ferraro a Hanson, stejně jako někteří čistě vojenští historici, mají tendenci přehlížet destrukci, represe a drancování na Jihu způsobené Shermanovou armádou. Nekritických historiků je však v dnešní době daleko méně než po občanské válce, kdy pro severanští historici psali o pochodu jako o „mírumilovné procházce“. V dnešní době je naštěstí málo čistě polarizovaných historiků na jednu či na druhou stranu. Nevýhodou moderní historiografie je, že se někteří historici snaží za každou cenu vyvracet stará tvrzení a pohledy a často se staví do extrémního protipólu vůči starým hypotézám. Moderní historici se snaží vykreslit nejrůznější pohledy na tažení z více stran. Zkoumají takové aspekty, které starší historici války nebrali tolik v potaz jako sociální, ekonomické a kulturní faktory.

13.4 Historiografie podle témat ze Shermanova života

Hlavní diskuse o Shermanově působení během občanské války se zabývá vývojem jeho „destruktivní a psychologické války“.⁵⁸⁷ Tento okruh spojuje nejvíce historiků, kteří k jeho stylu války mají různé názory. Historici se zabývají tím, jak moc byly Shermanovy kampaně represivní, a jestli byla jeho válka totální či jestli vedl válku opravdu proti civilistům. Barrett uvádí, že Sherman použil totální války, aby našel nejrychlejší, nejjistější a nejúčinnější způsob, jak vyhrát konflikt.⁵⁸⁸ Sherman sám si byl vědom, že binární rozdělení na „bojující“ a „nebojující“ nelze praktikovat.⁵⁸⁹ Podle Fishera byl Sherman utvrzen v to, že mimořádná válečná opatření byla nejen oprávněná, ale také nevyhnutelná.⁵⁹⁰ Totální válka, válka proti civilistům a kolektivní trest, byly jen strategické metody, jak ukončit co nejdříve válku. Campbell tvrdí, že době míru nebyla potřeba žádná z těchto represivních metod, naopak se měla budovat důvěra, podle ní také Sherman striktně rozlišoval mezi válkou a mírem.⁵⁹¹ Podle Moodyho někteří novější historici se pozitivně stavěli k tématu totální války, aby oslavili roli Ameriky ve druhé světové válce nebo v některé z dalších amerických válek.⁵⁹²

Mnoho pozdějších historiků se opírá o Liddella Harta. Ten generála vyzdvihuje například kvůli jeho „nepřímé“ válce, která přinesla lepší výsledky než ta „přímá“ na bojištích a stála mnohem méně lidských životů. Shermanovu válku nazval ekonomickou a morální válkou,

---

⁵⁸⁷ CIVIL WAR INSTITUTE, *Debating... with John Marszalek...*

⁵⁸⁸ BARRETT, s. 192.

⁵⁸⁹ FOOTE, s. 455.

⁵⁹⁰ FISHER, s. 76.

⁵⁹¹ CAMPBELL, s. 7.

⁵⁹² MOODY, s. 148.

kteřá ochromovala ducha civilního obyvatelstva.⁵⁹³ Němci za druhé světové války studovali jeho strategii ohledně proniknutí a pochodu nepřátelským územím. Historik John J. Mearsheimer kritizuje Liddella Harta za srovnání Shermanova tažení s blitzkriegem a tankovou válkou.⁵⁹⁴ Podle něj to nebyla ani ekonomická válka, jelikož Sherman byl podle něj připraven použít takový druh války, jaký by byl nutný k vítězství Unie. Reid Shermana popisuje jako muže, který byl válkou tak poškozen, že je schopen způsobit škodu ostatním, aby ji také poznali, přesto je jedním z moderních historiků, kteří se Shermana snaží demytizovat a v mnoha věcech se ho zastává.⁵⁹⁵ Srovnávání Shermanovy války s jinými válkami jsem se ve své práci snažil vyhýbat, stejně tak jako srovnávání Shermana s jinými vojevůdci. Není to cíl práce ani mi to nepřijde v odborném textu příliš vhodné, ačkoliv to dělají někteří renomovaní historici. Například Moody přirovnává Shermana ke Scipiovi.⁵⁹⁶

V očích historiků se také různí pohledy na jeho kampaně. Lowe Shermanovu kampaň na severu Georgie popsal jako hořkou a krvavou, pomohla ale vyhrát Lincolnovy volby.⁵⁹⁷ Jižanské prameny nezmiňují, že by jim Shermanovi *forageři* vyhrožovali, nadávali, nebo na nich dokonce praktikovali násilí. Jen si drze brali jejich věci včetně ceností.⁵⁹⁸ Podle Glatthaara a jiných historiků a pramenů si někteří vojáci ničení užívali.⁵⁹⁹ Těchto vojáků ale nebyla většina. Grimsley uvádí, že Shermanova armáda se nemohla vyhnout tomu, že její akce neovlivní i civilisty.⁶⁰⁰ Grimsley a Ash vidí významný moment v Shermanově pohledu na válku u Vicksburgu, kdy si Sherman a Grant uvědomili, že k vítězství ve válce bude nezbytná nová strategie. Grimsley pojmenoval tuto novou strategii „politikou tvrdé války“ a její počátky sleduje od druhého Shermanova útoku na Jackson v Mississippi. Nová strategie byla ochromit ekonomickou hodnotu regionu.⁶⁰¹ Podle Van Tuyll bylo Shermanovo působení v Georgii a Karolínách i to před tím vůči tehdejší platným zákonům ospravedlnitelné.⁶⁰²

Sám Sherman ve svých pamětech připouští, že k drancování a loupení skutečně docházelo, mohli za něj ale především opozdílci.⁶⁰³ Tanner hovoří o „*shermanizaci*“ důstojníků neboli

---

⁵⁹³ LIDDELL HART, s. 425–431.

⁵⁹⁴ MEARSHEIMER, J. J., *Liddell Hart and the Weight of History*, Ithaka 1988, s. 43, 91–92.

⁵⁹⁵ REID, s. 495–499.

⁵⁹⁶ MOODY, s. 134.

⁵⁹⁷ LOWE, s. 286.

⁵⁹⁸ HUFF, s. 323.

⁵⁹⁹ GLATTHAAR, s. 186.

⁶⁰⁰ GRIMSLEY, s. 194–195.

⁶⁰¹ Tamtéž, s. 159.

⁶⁰² VAN TUYLL, s. 39.

⁶⁰³ SHERMAN, *Memoirs...*, Vol. 2, s. 182–183.

o jejich společném ignorování vojenských předpisů.⁶⁰⁴ James M. Merrill vyprávěl ve svém *Williamovi Tecumseh Shermanovi* o několika nejdramatičtějších událostech Shermanovy kampaně proti partyzánům v západním Tennessee.⁶⁰⁵ Dramatické události popisují i jiní historici, například Walters. Po dobytí Atlanty výrazně klesla morálka všech obyvatel Konfederace. Ash ale poukazuje na to, že morálka Konfederace neklesla v důsledku invaze Unie a okupace částí Konfederace.⁶⁰⁶ Za to, že nepronásledoval Hooda, sklidil kritiku od svých podřízených. Clauss toto rozhodnutí vidí jako „porážku u Atlanty“, většina historiků se však shoduje, že pochod k moři, který Sherman zvolil, přinesl mnohem větší úspěch, než mohlo přinést pronásledování Hooda. Sherman podle Jižanů přinesl tu „nejtvrďší ruku války“.⁶⁰⁷ McNeill naráží na Shermanovu „neporazitelnost“, která se zrodila během atlantské kampaně, Clauss naopak poukazuje na Shermanovo selhání u Atlanty. Existuje mnoho pohledů mnoha stran na Shermanovy kampaně. Je to podmíněno i velkým množstvím účastníků kampaní. Nebyli to jen vojáci a civilisté, ale i uprchlí otroci, jednotlivé instituce, partyzáni, staří, ženy i děti.

Dalším okruhem ze Shermanova života, kterému se historici věnují je například válečná logistika. Podle Lancaster mladý Sherman ve druhé seminolské válce přišel na důležitý poznatek, a to, že ničení a zabavování nepřátelských plodin a zásob vede k rychlejší a efektivnější porážce nepřítele.⁶⁰⁸ Uvědomil si důležitost válečné logistiky. Shermanovo umění logistiky také vyzdvihuje Kime a McDonough. Podle něj v ní Sherman neměl konkurenta. Dále chválí jeho schopnost řešit těžká rozhodnutí s klidnou hlavou, jak se dokázal vyhýbat frontálním útokům i to, jak využíval doprovodné manévry k minimalizaci obětí jeho jednotek. Nejvíce historiků ve věnuje Shermanovi v období americké občanské války. McDonough ale shledává důležité jeho působení před válkou, jelikož mu bylo již 41 let, když válka vypukla.⁶⁰⁹

Specifický pohled na Shermana má Royster. Ten hovoří o Shermanově vnitřní změně. Podle Roystera se Sherman od počátku války změnil a kladný postoj ke zničení Jihu si vytvářel. Na počátku války silně věřil v Unii a její jednotu, americké hodnoty a ústavu, o to pak bylo větší jeho zklamání z odtržení Jihu. Podle historika převládal žal před hněvem. Když viděl,

---

⁶⁰⁴ TANNER, s. 416.

⁶⁰⁵ MERILL, J. M., *William Tecumseh Sherman*, Chicago 1971.

⁶⁰⁶ ASH, s. 238.

⁶⁰⁷ MCNEILL, s. 20.

⁶⁰⁸ LANCASTER, s. 67.

⁶⁰⁹ MCDONOUGH, s. 11.

že metody konvenční války nefungují, tak historik doslova píše, že Sherman „*uspokojil potřebu severanského lidu a vojáků po agresivní válce*“.⁶¹⁰ Podle Roystera Sherman ve válce počítal s možností zabavování majetku, deportování nepřátel i podniknutím kroků proti odbojným civilistům včetně jejich zabití.⁶¹¹

Marszalek, asi nejvýznamnější historik věnující se Shermanovi, připomíná historiky velmi opomíjený poválečný jižanský narativ. Tehdy Jižané Shermanův poválečný postoj považovali za důležitější než jeho válečné kampaně.⁶¹² Až Davisův písemný útok na Shermana opět v Jižanech vzbudil nenávist vůči generálovi a připomněl jeho destruktivní kampaně. Marszalek také upozorňuje na paradox, že jižanskému pohledu více vadí Shermanova destruktivní tažení na Jihu než Grantovy skutečně krvavé kampaně ve Virginii.⁶¹³

Neméně důležitými kapitolami v životě Shermana byly jeho vztah k Afroameričanům a také jeho náboženské cítění. Podle Chesebrougha Sherman nebyl moc zbožný muž a nedělal rozdíly mezi jižanskými kleriky a ostatními občany.⁶¹⁴ Co se týče Afroameričanů, tak podle Partena byla Shermanova válka je jen válkou bílých.⁶¹⁵ Byrne například vyzdvihuje Shermanovo chování vůči uprchlým otrokům. Hodně jiných historiků tvrdí, že Afroameričany opovrhoval a byl rasista. Historici věnující se celé Shermanově biografii jako například McDonough, Marszalek a Reid rozebírají také Shermanův rodinný život a vztahy například s bratrem Johnem, manželkou Ellen a svými dětmi.

Specifickým okruhem jsou reálné důsledky Shermanových kampaní na Jihu. Již od 30. let je v historiografii tendence poukazovat na to, že důsledky tažení nebyly tak strašlivé, jak se předpokládalo. Na tento fakt poukazují autoři jako Paskoff, Groce a De Laubenfels. Celková produkce států pěstujících bavlnu dosáhla předválečné úrovně až v roce 1882,⁶¹⁶ materiální škody nebyly tak velké a Jih se z nich dokázal vzpamatovat. Celkově však Jih stále nad Severem zaostával, ale to už se dělo i před válkou. Sherman sice způsobil těžké ekonomické ztráty, ale hlavní smrtící škoda byla psychologická, která celý Jih daleko více poznamenala.⁶¹⁷

---

⁶¹⁰ ROYSTER, s. 89.

⁶¹¹ Tamtéž, s. 354.

⁶¹² MARSZALEK, *Celebrity...*, s. 382.

⁶¹³ LEWIS, s. 619–620.

⁶¹⁴ CHESEBROUGH, s. 30.

⁶¹⁵ PARTEN, s. 122.

⁶¹⁶ RANSOM – SUTCH, s. 4–5.

⁶¹⁷ BONEY, s. 329.

Větší zájem o jednotlivé okruhy, kapitoly a aspekty Shermanova života je typický pro moderní historiografii zabývající se jeho osobou. Historici se už tolik nespécifikují na čistě vojenský charakter jeho kampaní ani nejsou slepě polarizováni jako po občanské válce. V 90. letech podle mého názoru nastala velká změna ve vnímání Shermana v očích historické veřejnosti. Nastala demytizace generálovy osobnosti, který však trvá dodnes, jelikož některé mýty a milné představy o Shermanově tažení jsou zakořeněny v jižanské, ale i americké kultuře dodnes. Sherman je v očích historiků rozporuplná osoba a je těžké ji zkoumat jako celek. V jeho životě se vyskytuje celá řada diskutabilních kapitol a mýtů. Na každou etapu jeho života ať už za války, nebo před ní či po ní je třeba pohlížet zvlášť. Musí se také brát v potaz celá řada faktorů a narativů a oddělovat Shermanovo působení za války a v civilu.

14. DNEŠNÍ POHLED NA SHERMANA

Moderní učení se odklání od pohledu na Shermana jako „vandala“, ale snaží se pochopit jeho styl válčení. Je také příznačné, že mnoho historiček nyní píše knihy a články o „genderových“ aspektech jeho ničivé psychologické války. *„Moderní studie občanské války se stále více odklání od úvah pouze o jejích vojenských a politických aspektech a přiklání se více k pohledu na její sociální, kulturní a genderové otázky.“*⁶¹⁸

Hanson srovnává Shermana a Leea. Lee je dodnes uznáván jako čestný a šlechetný generál, který bojoval za práva států a posvátnost jižanské půdy, ne však za otroctví. Sherman je často brán za vražedného válečníka, který bojoval za věc federalismu a chtěl především potrestat zradu, nebojoval ale za svobodu otroků. Otroctví u mnoha generálů nehrálo velkou roli, byla to zastaralá instituce i pro Jižany, i když byly na ní závislí. Lee byl odpovědný za smrt tisíců vojáků, když už byla věc Jihu jasně ztracena, druhý zničil majetek v hodnotě milionů dolarů, aby urychlil konec krveprolití. První je brán jako opěvovaný hrdina, druhý jako vražedný válečník.⁶¹⁹

Dnešní historikové se na Shermana dívají objektivněji, ale stále probíhá odklon od diskurzu jižanské *Lost Cause*, kdy Sherman vystupuje jako darebák a generál Lee jako hrdina.⁶²⁰ Tyto tendence se v současné americké historiografii pořád vyskytují, i když je dnes Konfederace silně odmítána v diskurzu afroamerických nepokojů v USA a hnutí *Black Lives Matter*. Je zajímavé, jaký mají dnešní Jižané pohled a názor

---

⁶¹⁸ CIVIL WAR INSTITUTE, *Debating... with John Marszalek...*

⁶¹⁹ HANSON, s. 1–5.

⁶²⁰ CIVIL WAR INSTITUTE, *Debating... with John Marszalek...*

na Shermana, který jim tehdy vydrancoval domovinu. Dnes se i na Jihu velmi ostrakizuje otroctví a Konfederace je brána jako ta nejhorší a nejrasističtější organizace, co kdy byla. Tento nový diskurz v posledních letech prudce naráží na ten starý jižanský – na *Lost Cause*. Její zastánci, typičtí jižanští „*redneckové*“, motorkáři a mnozí američtí venkované jsou nyní bráni jako rasisté, a z obhajoby Konfederace se stal pomalu zločin. Je otázkou, jak do tohoto diskurzu zapadá generál Sherman, který byl sám rasista jako většina tehdejší populace podle dnešních měřítek, díky němu ale padla ona bašta rasismu Konfederace. Je otázkou času, jak americká společnost a američtí historikové tento rozpor překlenou. Jeho sochy zatím na hledáčku nejsou, je mnohem více kontroverznějších amerických generálů v otázce rasismu.

Příběhů, které se uchovávají dodnes, proč Sherman nezničil různá města, je spousta. Roli v tom hrají především různé osobní důvody, jejichž věrohodnost je velmi malá. Města si tyto tradice vymýšlela, aby byla více zajímavá, nechtěla si připustit, že nebyla zničena například kvůli své bezvýznamnosti. Hodně současných Jižanů si o Shermanovi myslí, že to byl zlý člověk. Henken, která nejlépe mapuje současný jižanský narativ vůči Shermanovi, zároveň tvrdí, že mnoho moderních Jižanů již Shermana nepovažuje za ďábla a starší interpretace jsou přehnané.⁶²¹ Pozoruhodný je památník Shermana na chodníku na letišti v Atlantě, na kterém se píše: „*Zde, Generál Sherman, symbolizoval úder klavíru svobody, které lámaly pouta prokleté a nelidské instituce otroctví*“. Autorem nápisu na památníku je reverend Dr. Edward Randolph Carter, spisovatel a sociální aktivista, 1894.⁶²² V roce 1996 se během olympijských her v Atlantě prodávalo triko s portrétem Shermana s popiskem *Atlanta Original Torchbearer*.⁶²³

15. VLASTNÍ POHLED NA PROBLEMATIKU

Většina historiků rozebírá také pohled na Shermanovu osobnost a její duševní stránku. Někteří jako Walters či Tooley neskryvaně útočí na její slabiny. Historici ve svých pracích zohledňují generálovy deprese, strach z neúspěchu, o svoje zdraví, finanční zabezpečení i rodinu. Royster píše o jeho vnitřní proměně během války. I Walters a Fisher píší o jeho proměně v kontextu se stylem jeho válčení a jeho postoji k jižanským civilistům. Sherman si postupně vytvářel obrázek o nepříteli, nejprve ho přeceňoval, dalo by se říct, že se ho i bál. Já osobně zastávám názor, že se Sherman bál otevřeného boje, pro tento

---

⁶²¹ HENKEN, s. 293–295.

⁶²² CIVIL WAR INSTITUTE, *Debating... with John Marszalek...*

⁶²³ O'CONNELL, s. 1.

argument hovoří jeho až neobvyklá snaha se vyhýbat přímým střetům. Někdo by mohl namítat Shermanovu roli v bitvě u Shiloh, kde se účastnil těch nejtvrděších bojů a málem zahynul, tehdy ale byl pod přímým velením Granta. Kampaně, které vedl on sám, měly úplně odlišný charakter. Jejich společným znakem bylo právě ono vyhýbání se přímému boji, útoky na nepřátelské zásobování a uplatnění destruktivní války.

Abychom pochopili generála Shermana, musíme pochopit jeho kampaně a styl válčení. Já osobně bych je rozdělil na vojenská tažení zemí a jeho působení ve městech. Do první kategorie bych zařadil jeho tažení Georgií, Karolínami, Atlantskou kampaň i předchozí tažení podél Mississippi. Do druhé kategorie spadá jeho dřívější správa měst Louisville a především Memphisu. Samostatnou kapitolou je začátek války u Bull Run a jeho působení pod Grantem. Práce však rozebírá především jeho působení ve zmíněných oblastech, jelikož nad nimi měl plnou kontrolu a mohl operovat samostatně bez svých nadřízených. V těchto oblastech mohl uplatňovat způsob války, který uznal za vhodný, jelikož neměl „svázané ruce“. Důležité je zároveň vymezit jednotlivé skupiny, které ovlivňovaly jeho kampaně, a ke kterým musel zaujmout určité stanovisko. Speciálně během jeho kampaní musel počítat s jižanskými civilisty, partyzány, dezertéry, jižanskou kavalerií a uprchlými otroky. Celkově tyto skupiny tvořily obraz rozvracejícího se Jihu v druhé polovině války. Práce bere osobnost generála Shermana jako celek složený z jednotlivých dílčích kapitol. Nesnaží se ale vykreslit celý jeho život, jsou vybrány především etapy a kapitoly, které rozdělují historickou společnost a ovlivňují historiografii jeho osoby dodnes. Kapitoly jako generálovo dětství, některé části jeho mládí a méně významnější kampaně války nerozebírá. Jsou v ní zohledněny jednotlivé pohledy a narativy jak historiků, tak generálových současníků i jeho samotného. Podstatou pochopení Shermana a jeho kampaní je rozlišovat jednotlivé faktory v jeho životě. Nelze brát jako celek Shermanovu válečnou strategii a jeho vlastní názory. Ve válce s Jižany bojoval, v soukromí se s nimi přátelil, dopisoval si s nimi, a to i za války. Stejně tak to byl jiný Sherman, když stál pod vedením jiných velitelů, a pak když velel vlastním vojenským kampaním.

Shermanova totální válka byla pro Shermana čistě jen prostředkem, jak dosáhnout vítězství ve válce. Mnoho historiků dělá tu chybu, že vidí v Shermanových kampaních jistou formu msty Jihu a osobní odplaty. Sherman přinesl válku do jižanských domovů. Je pravda, že Shermanovým cílem bylo potrestat Jih za odtržení od Unie a vyvolání války. Stejný pocit měli i jeho vojáci a severanská veřejnost a politici. Důležitým poznatkem je, že tyto skupiny byly během války radikální a s porážkami Unie v prvních letech války se v nich stupňovala

frustrace, dokonce přestávali věřit ve vítězství jako na počátku války. Byl to právě Sherman, který jim dal přesně, co potřebovali. Seveřanské noviny ho spolu s Grantem vyzdvihovaly do nebe. Po počáteční nedůvěře v úspěch jeho Pochodu k moři obrátili. Dalo by se říct, že celá seveřanská společnost i vojáci hořeli touhou se pomstít Jihu. Vojáci si vyhledávali konkrétní jména těch, kteří stáli za secesí Jihu a jejich majetek nejvíce drancovali. Royster tvrdí, že Sherman byl naopak ve svém postoji k Jihu umírněnější než většina společnosti i vojáků. Chtěl, aby Jih trpěl, aby lidé poznali daň za jejich zradu Unie. On sám měl k Jihu blízko díky jeho působení na vojenské akademii v Louisianě, měl na Jihu hodně přátel, sympatizoval s jejich kulturou, nevadilo mu ani otroctví, co jim ale neodpustil bylo jejich odtržení od Unie. To pro něj znamenala mnoho. Svým vojákům během tažení dal relativně volné rozkazy, definoval však, co všechno je nepřijatelné a držel se ale většiny válečných pravidel definovaných Lieberovým kodexem kromě drancování.

Důležitou roli hrála jeho autorita u vojáků. Shermanova armáda v Georgii a Karolínách byla složená ze zkušených veteránů války. Vojáci věděli, že násilí na civilistech, jejich zabíjení či znásilňování, je nepřijatelné. Více než konkrétní rozkazy hrála u vojáků větší roli jejich vnitřní morálka. Zajímavé je, velký počet vojáků kradl a bral trofeje, nezávisle na jejich postavení, ale znásilnění se netolerovalo. Byly známy případy, že někteří jednotlivci, co se o to pokoušeli, byli zastřeleni. Shermanův pochod byl sledem různých událostí a souborem faktorů. Byla to jakási rovnice, do které všechny čísla zapadala. Stačilo by, aby se vychýlila její rovnováha a pochod by pro Shermana nedopadl úspěšně či skončil zabíjením některé z již zmiňovaných skupin. Na jednu stranu měl generál štěstí, že mu všechno vyšlo v jeho prospěch, na druhou stranu dokázal omezit mnohá rizika pochodu jako například zásobování. Důležitou roli vidím i v jižanské populaci, která se nesnažila klást odpor a v omezené roli jižanské armády a partyzánů, kteří by mohli občany vyzbrojit, aby se přidali k obraně domovů. Nejrizikovější skupinou byla jižanská kavalerie, která podnikala časté nájezdy na opuštěné skupiny Unionistů i otroků. Tato skupina vyvolávala konflikty. Podstatná byla i frustrace jižanského obyvatelstva a jejich negativní vztah k určitým složkám jižanské armády, které jim také braly zásoby. Shermanovo vojsko nebylo tím jediným, kdo drancoval, jak si myslela například historiografie *Lost Cause*. Souhlasím s historiky, kteří osobnost generála Shermana demytizují a vyvrací zkreslený narativ *Lost Cause*. Celkově podle mého názoru mohlo Shermanovo tažení dopadnout daleko hůře.

Shermana v jeho životě ho zasáhlo několik krizí. Smrt otce v jeho dětství, jeho neúspěch v oblasti bankovníctví v Kalifornii, opuštění armády, deprese a myšlenky na sebevraždu

v Kentucky, strach z neúspěchu, z finanční tísně, přečeňování nepřítele na začátku války, smrt syna, astmatické záchvaty, smrt přátel jako například generála McPhersona u Atlanty, konflikt s nadřízenými Halleckem a Stantonem, posměch novin v době jeho osobní krize, neúcta podřízených a poválečný konflikt s politiky. Po tomto výčtu si můžeme říct, že jeho život nebyl příliš šťastný, je to však jen jedna stránka. Sherman měl poměrně spokojené dětství, o jeho rodinu se postaral otcův přítel Thomas Ewing, vlivný právník a později senátor, který jeho rodinu, sourozence i matku finančně zabezpečil, Sherman byl po celý život oblíbený a společenský, měl rád zábavu, humor, divadlo i rád cestoval. Málokterého generála na Severu tak vyzdvihovali jako jeho. Měl respekt svých vojáků i nepřítele, měl milující manželku a rodinu. Měl i spoustu kontaktů mezi vlivnými osobnostmi. Po válce s ním obě strany počítali jako se silným kandidátem na prezidenta, on však odmítnul.

Sherman byl velkým zastáncem Unie, myslím, že v ní upřímně věřil. O to víc ho zasáhlo její rozdělení. Sherman byl velmi citlivý člověk, bral si k srdci názory druhých lidí, chtěl být obdivován, těžce nesl kritiku a neúspěch. Dlouho hledal své uplatnění a když myslel, že už ho našel jako ředitel Louisianské vojenské akademie, tak přišla válka. Sherman věděl, že válka bude dlouhá a krvavá, na vlastní oči viděl sílu a odhodlání Jihu. Sherman někdy obviňoval své podřízené a lidi okolo sebe z vlastních chyb, bál se vést otevřený boj, až na pár výjimek jednal s chladnou hlavou a do svého velení příliš nepouštěl své emoce. Sherman nebyl příliš zbožný, nezajímal se ani o práva Afroameričanů. Jeho život byl plný osobních chyb, krizí, které ho ale posouvaly dál. Měl pestřejší život než většina jeho současníků. Za jeho nejméně chvályhodné období považují jeho velení v indiánských válkách, kdy přímo schválil zabíjení indiánů včetně žen a dětí americkou armádou. I přes jeho velké chyby však dokázal to, o co mu šlo v životě nejvíce – zachovat Unii. Shermanova pozitiva převažují nad jeho negativy. Sherman věřil starým pořádkům, ale pomohl nastolit ty nové, se kterými tolik nesouhlasil.

ZÁVĚR

Mnozí historikové nazývají Shermanovu válku totální, destruktivní, psychologickou, nepřímou či válkou proti civilistům. Někteří ji přirovnávají k moderním konfliktům, další jako například Sheehan-Dean ji přirovnávají spíše ke starším evropským konvenčním válkám. Historiografie zabývající se osobou generála Shermana byla po většinu času ovlivněna *Lost Cause* ideologií. Celkově by se jeho historiografie dala rozdělit chronologicky, nebo podle zaměření. Melton identifikuje 4 proudy, a to raní severanští historici, dále zastánci *Lost Cause*, pak především vojenští historici, a nakonec moderní historici, kteří podle něj razí

teorii non-exceptionalismu. Moje vlastní rozdělení historiografie by bylo trochu jiné, historiky řadím do užších okruhů podle jejich zaměření a pohledu na generála Shermana. Historiky můžeme rozdělit i podle jejich postoji k Shermanovi. Jako jeho zřejmé odpůrce bych označil Walterse, Tooleyho, Fellmana a Fishera. Méně kritické příznivce vidím ve Ferrarovi, Neelym, Grimsleyem, Priceovi a trochu i v Hansonovi a Cashin. Většina moderních historiků Shermana jak kritizuje a snaží se odhalit stinné stránky kampaní, tak generála očišťuje od zkreslených polopravd interpretovaných *Lost Cause*. V tomto ohledu vidím zlom v 90. letech, kdy historici jako Royster a Marszalek začali Shermana aktivně demytizovat a vytvářeli nový pohled na jeho osobnost. Za největší společné téma historiků zabývajících se Shermanem považují jeho styl válčení, totální válku a průběh tažení. Jsou historici, kteří píšou například jen o Shermanově předválečném působení, jako Lancaster, Price a Vetter, nebo si vyberou jednu jeho kampaň jako Clauss, Lowe či řeší jednotlivé narativy jako Henken, Campbell. Autoři jako Melton, Foote, Chesebrough píší o průběhu tažení na konkrétních místech Jihu. Shermana a situaci kolem uprchlých otroků líčí Westwood, Nelson, Parten a Drago. Shermana a jeho zapojení v indiánských válkách zase Dilorenzo a Pierce. Důsledky Shermanových kampaní na Jihu se zabývají Latzko, Paskoff, Groce a De Laubenfels. Moderní historici dnes pokračují ve stopách Marszalka a Roystera a demytizují osobu generála Shermana. Často však za každou cenu chtějí vyvrátit staré hypotézy. Moderní historiografie je specifická rozdělením na menší skupiny a okruhy, definuje ji jistá roztříštěnost. Je zkoumáno více pohledů a narativů než dříve, například je brán větší důraz na roli jižanských žen během tažení, které musely často samy čelit vlně „modrokabátníků“. Cenný přínos má i moderní jižanská historiografie, která se oprostila od myšlenky *Lost Cause* a dokáže se zabývat například i represáliemi způsobenými Jižany, což pro ni bylo dříve nepřijatelné. I přesto však logicky u této historiografické skupiny panují jisté sympatie k Jihu. Co se týče pramenů, tak například severánské deníky měly tendenci represe Shermanovo tažení minimalizovat, jižanské naopak incidenty zveličovaly. Autoři pramenů té doby měli tendenci přikrášlovat některé věci, na druhou stranu ale psali velmi upřímně a otevřeně. Všechny prameny týkající se Shermanových tažení mají společné intenzivní vnímání tehdejších událostí.

Důležité je, že Sherman rozlišoval mezi válkou a mírem. Na tento fakt upozorňuje například historička Van Tuijl. V době války se za každou cenu snažil zachovat Unii, během jeho působení v Kentucky se bál o její osud. Bál se, že Jižané zaútočí na jeho slabé pozice a přes Kentucky vpadnou na Sever a zničí Unii. V době míru po válce byl naopak zastáncem co nejmenších restrikcí vůči Jihu včetně nepřítomnosti armády v regionu. Tím si získal

podporu jižanských obyvatel. On sám věřil v silný Jih začleněný v Unii. Jeho destruktivní válka byla jen prostředkem k ukončení války, kterou označil za peklo a zbytečnou. Věděl, že zničení jižanského zásobování a odříznutí Leeho ve Virginii povede ke konci Konfederace. Využil tuto slabinu Jihu a jeho pochod znamenal pro Unii větší strategické vítězství než Gettysburg a Grantova válka ve Virginii. Význam Shermanova tažení dnes nezpochybňují ani Shermanovi odpůrci. Je však diskutována intenzita Shermanových kampaní a jejich průběh. Zastávám stejný názor jako Hanson, že Shermanova destruktivní a totální válka byla jistá cena za ukončení války. Kampaň však mohla dopadnout mnohem hůř. Sherman měl také trochu štěstí, že jeho kampaně končily s jen malým množstvím prolité krve. Někteří historici tvrdí, že jiný generál na Shermanově místě by si vedl krutěji. Dále je třeba si uvědomit, že za většinu masakrů během občanské války nesou zodpovědnost Jižané. Masakrovali často civilisty, kteří stranili Unii nebo dezertéry. Co se týká poprav zajatců, tak během Shermanových kampaní se jižanská kavalerie snažila mstít za vydrancovanou zem a některé zajatce popravovala. Sherman pak učinil totéž. Úspěch Shermanových kampaní byl podpořen i tím, že Jih nebyl schopný postavit jeho armádě adekvátní protisílu, někteří historici tak tvrdí, že generálův úkol byl poměrně snadný.

Nejvíce drancovali jeho generálové Kilpatrick a Mower. Nechvalně se vyznamenal i generál Davis u Ebenezer Creek, kde nepustil přes řeku zástup uprchlých otroků. Sherman Davisovi nic nevyčítal. Je zajímavé, že právě tento incident vyvolal negativní reakce v očích severanských politiků. Ministr války Stanton dokonce dorazil za Shermanem do Savannah. Celkově však jeho kampaň Sever přijal dobře, politici schvalovali ničení jižanského majetku. Shermanův vztah k Afroameričanům celkově nebyl moc dobrý. Před válkou otroctví akceptoval, nepropagoval ho však, později ho bral jako zastaralou instituci. Uprchlí a osvobození otroci brali Shermana jako spasitele, on však nesouhlasil s jejich pochodováním s armádou, čemuž však nezabránil. Byli to pro něj „hladové krky navíc“. V Savannah jim však na pobřeží vymezil území, kde by mohli založit své nové domovy. Po válce souhlasil s volebním právem pro Afroameričany. Je zajímavé, že Sherman těžce snášel kritiku nadřízených, ale nic si nedělal z nenávisti ze strany Jižanů. Generál ve svých memoárech tvrdí, že s ní i počítal, vzal na sebe toto riziko.

Běžní severanští vojáci na Jihu málokdy drancovali. To byla spolu s obstaráváním potravy záležitost jednotek *foragerů*. Ani ti však nepředstavovali ztělesnění zla mezi Unionisty. Z deníků kapitána jedné takové jednotky víme, že se tito vojáci chovali k obyvatelům po většinu času přijatelně, k dámám dokonce zdvořile. Vojáci někdy dávali potraviny

ožebračeným občanům, některé jednotky chránily domy před vyrabováním. Seveřanští vojáci však často obyvatelům nadávali, posmívali se jejich neštěstí. Celkově bylo spácháno více přestupků na Afroameričanech. Vojáci často holdovali alkoholu a někdy se ho tvrdě vyprošovali. V Georgii se celkově rabovalo méně než v Karolínách. Soukromý majetek měl být ušetřen. Během kampaní v Georgii a Karolínách však bylo vypáleno velké množství budov, ukradeno spousta cenností a poničena železniční doprava a zásoby Konfederace, zabit dobytek, ale lidské životy byly ušetřeny. Pro Jih to však byla obrovská rána. Historici se shodují, že z dlouhodobého hlediska znamenala větší ponížení a ztrátu než krvavé boje ve Virginii mezi Grantem a Leem. V očích jižanské *Lost Cause* je Sherman démonem, nikoliv Grant, jehož boje si vyžádali násobně více mrtvých. Na tento fakt upozorňuje především Royster, ale i Hanson. Jižanský narativ za války vůči Shermanovi se vyvíjel podle postupu jeho vojska. Jižanský tisk měl tendenci šířit dezinformace ohledně neporazitelnosti jižanské armády a tvrdil, že Sherman bude brzy poražen. Ránu jižanské hrdosti však způsobilo dobytí Atlanty, i přes to Jižané neztráceli naději, věřili ve vítězství i v posledním roce války jen více podléhali mýtům a dezinformacím, většinou však byl jasný skutečný stav Konfederace. I Sherman tvrdil, že Konfederaci na konci války představovala jen její armáda. Jižanská ideologie však byla hlubší a přesahovala válečné období. Jižané si romantizovali předválečnou dobu i svou kulturu. Shermana však začali opět odsuzovat až po dopisu Jeffersona Davise, který otevřel staré rány a připomněl, co všechno Sherman na Jihu udělal. Postupně vznikl mýtus, který korespondoval s historiografií *Lost Cause* po téměř celé 20. století. Zapomnělo se, že Sherman po válce Jih naopak podporoval. Sherman za svůj život vykonal řadu kontroverzních rozhodnutí, přídomek ničitel Jihu, který je pravdivý, mu už nikdo nevezme. Zároveň si ale zaslouží, aby nebyla zapomenuta jeho zásadní role v boji za záchranu Unie.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Prameny:

ALLSTON PRINGLE, Elizabeth W., *Chronicles of Chicora Wood*, New York 1922, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: <https://www.gutenberg.org/files/56736/56736-h/56736-h.htm>

ALTHEARN, Robert G. (ed.), „*An Indiana Doctor Marches with Sherman*“: *The Diary of James Comfort Patten*, In: *Indiana Magazine of History*, Bloomington 1953.

ANDREWS, W. H. (ed.), *Footprints of a Regiment: A Recollection of the 1st Georgia Regulars, 1861–1865*, Vol. 4, Atlanta 1992, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: https://openlibrary.org/works/OL4139418W/Footprints_of_a_regiment

ANGLE, Paul M. (ed.), *Three Years in the Army of the Cumberland: The Letters and Diary of Major James A. Connolly*, Bloomington 1959.

BROCKMAN, Charles J. (ed.), *The John Van Duser Diary of Sherman's March From Atlanta To Hilton Head*, *Georgia Historical Quarterly*, Vol. 53, No. 2, Atlanta 1969.

BURR, Virginia I. (ed.), *The Secret Eye: The Journal of Ella Gertrude Clanton Thomas, 1848–1889*, In: *Gender and American Culture*, Chapel Hill 1990, s. 246–47.

COMBS, Jason F. – MANESS, Donald – MCVAY, Sally (eds.), *Into the Heart of Dixie: Franklin Fox and the 15th Michigan*, In: *Michigan Historical Review*, Vol. 40, No. 1, [s. 1.] 2014, s. 97-106.

DEWOLFE HOWE, M. A. (ed.), *Home Letters of General Sherman*, New York 1909, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: <https://archive.org/details/homelettersofgen00sher?ref=ol&view=theater>

EATON, Clement (ed.), *Diary of an Officer in Sherman's Army Marching Through the Carolinas*, In: *The Journal of Southern History*, Vol. 9, No. 2, May, [s. 1.] 1943, s. 238–254.

Emma Florence LeConte Journal, February 13–21, 1865, In: *Official Records*, Ser. 1, Vol. 44.

FLEHARTY, Stephen F. (ed.), *Our Regiment: A History of the 102nd Illinois Infantry Volunteers, with Sketches of the Atlanta Campaign, the Georgia Raid, and the Campaign of the Carolinas*, Chicago 1865.

FLEMING, Walter L. (ed.), *General W. T. Sherman as College President: A Collections of Letters, documents, and other material*, Cleveland 1912.

Freedmen and Southern Society Project, Order by the Commander of the Military Division of the Mississippi, Special Field Order No. 15, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: <http://www.freedmen.umd.edu/sfo15.htm>

HAZEN, William B., *A Narrative of Military Service*, Boston 1885.

HEARTSILL, William W. – WILEY, Bell I. (eds.), *Fourteen Hundred and 91 Days in the Confederate Army*, Jackson 1954.

Library of Congress, Sherman Papers, General Correspondence 1837–1891, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: <https://www.loc.gov/collections/william-t-sherman-papers/?fa=partof:william+t.+sherman+papers:++general+correspondence,+1837-1891&sb=shelf-id&sp=4>

NICHOLS, George W., *The Story of the Great March*, New York 1866, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: <https://archive.org/details/storyofgreatmarc00nich/page/152/mode/2up?ref=ol&view=theater>

PATRICK, Jeffrey L. – WILLEY, Robert (eds.) „*We have surely done a big work“: The Diary of a Hoosier Soldier on Sherman's „March to the Sea“*, In: *Indiana Magazine of History*, Vol. 94, No. 3, [s. l.] 1998, s. 214–239.

PEPPER, George W., *Personal Recollections of Sherman s Campaigns in Georgia and the Carolinas*, Zanesville 1866, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: <https://archive.org/details/personalrecolle00peppgoog/page/n10/mode/2up?ref=ol&view=theater>

SHERMAN, William T., *Marching through Georgia: William T. Sherman's Personal Narrative of His March through Georgia*, New York 1875.

SHERMAN, William T., *Memoirs of General William Tecumseh Sherman*, Volume 1, 2, New York 1875, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: https://openlibrary.org/works/OL13115510W/Memoirs_of_General_William_T._Sherman

SIMON, John I. (ed.), *The Papers of Ulysses S. Grant*, Vol. 12, Carbondale 1984, s. 302–303.

SIMPSON, Brooks D. – BERLIN, Jean V. (eds.), *Sherman's Civil War, Selected Correspondence of William T. Sherman, 1860–1865*, Chapel Hill 1999.

THORNDIKE, Rachel E. (ed.), *Sherman Letters, Correspondence between General and Senator Sherman from 1837 to 1891*, New York 1894, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: <https://archive.org/details/shermlatterscorr00sheriala/page/n3/mode/2up?ref=ol&view=theater>

TRIMBLE, Harvey M. (ed.), *The History of the Ninety-Third Regiment, Illinois Volunteer Infantry*, Chicago 1898, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: <https://archive.org/details/historynineti00dunbgoog/page/n6/mode/2up?ref=ol&view=theater>

United States War Department, The War of the Rebellion: A Compilation of the Official Records of the Union and Confederate Armies, Series 1, 3, Washington D. C. 1880–1901, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: https://openlibrary.org/books/OL13500777M/The_War_of_the_Rebellion

Yale Law School, The Avalon Project, Lillian Goldman Law Library, General Orders No. 100: The Lieber Code, Instructions for the Government of Armies of the United States in the Field, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: https://avalon.law.yale.edu/19th_century/lieber.asp

Tisk:

Americus Daily Times, Georgia, February 14, 1891.

Atlanta Constitution, January 30, 1879.

Cincinnati Commercial, October 25, 1861.

Cincinnati Commercial, November 18, 1864.

Countryman, Vol. 19, December, 1864.

Countryman, Vol. 20, January, 1865.

Daily South Carolinian, April 12, 1865.

Louisiana Democrat, Alexandria, LA, March 7, 1860.

Louisiana Democrat, Alexandria, LA December 23, 1859.

New York Herald, January 21, 1863.
New York Herald, September 3, 1864.
New York Times, January 15, 1865.
New York Times, September 3, 1864.
New York Tribune, January 30, 1865.
Richmond Examiner, February 22, 1865.
Savannah Republican, March 19, 1865.
Time, „Heroes“, Vol. 29, February 22, 1937.
Turner's Journal, January 18, March 20, 21, 1865.

Odborná literatura:

ATHEARN, Robert G., *William Tecumseh Sherman and the Settlement of the West*, Norman 1956.

ANDREW Jr, Rod, *Long Gray Lines: The Southern Military School Tradition, 1839–1915*, Chapel Hill 2001.

ANDREWS, Cutler, *The South Reports the Civil War*, Princeton 1970.

ANDREWS, Francis, *The War-Time Journal of a Georgia Girl*, New York 1908, [online]
[cit. 19.5.2021] Dostupné z:

<https://archive.org/details/wartimejournalof00andr?ref=ol&view=theater>

ASH, Stephen V., *Middle Tennessee Society Transformed 1860–1870: War and Peace in the Upper South*, Baton Rouge 1985.

ASH, Stephen V., *When the Yankees Came: Conflict and Chaos in the Occupied South, 1861–1865*, Chapel Hill 1995.

ASHDOWN, Paul G. – CAUDILL, Edward, *Sherman's March to the Sea*, In: *Essential Civil War Curriculum*, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z:

<https://www.essentialcivilwarcurriculum.com/shermans-march-to-the-sea.html>

AVARY, Myrta L., *Dixie After the War*, New York 1906, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: <https://archive.org/details/dixieafterwarexp00avar?ref=ol&view=theater>

BAILEY, Anne J., *The Chessboard of War: Sherman and Hood in the Autumn Campaigns of 1864*, Lincoln 2000.

BAKER, Bruce E., *What Reconstruction Meant: Historical Memory in the American South*, Charlottesville, 2007.

BARNIDGE, James L., „*General G. Mason Graham: The Father of Louisiana State University*“, Baton Rouge 1966, s. 28—29.

BARRETT, John G., *Sherman's march through the Carolinas*, In: *The North Carolina Historical Review*, Vol. 42, No. 2, Chapel Hill 1956, s. 192-207.

BENSON, Bruce, *To Serve and Protect: Privatization and Community in Criminal Justice*, New York 1998.

BENTON, Josiah, *Voting in the Field*, Boston 1915.

BERENDS, Kurt O., „*Wholesome Reading Purifies and Elevates the Man's: The Religious Military Press in the Confederacy*“, In: *Religion and the American Civil War*, New York 1998.

BLAIR, William, *The Use of Military Force to Protect the Gains of Reconstruction*, In: *Civil War History*, Vol. 51, [s. 1.] 2005, s. 399.

BONEY, F. N., „*Retribution Will Be Surely Given*“ *Harper's Weekly Looks at Confederate Georgia*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 72, No. 2, [s. 1.] 1988, s. 327–339.

BOYD, David F., *General W. T. Sherman as a College President*, In: *University Bulletin, Louisiana State University*, Vol. 1, No. 10, Baton Rouge 1910.

BYERS, S. H. M., *The March to the Sea*, In: *The North American Review*, Vol. 145, No. 370, [s. 1.] 1887, s. 235–245.

BYRNE, William A., „*Uncle Billy*“ *Sherman Comes To Town: The Free Winter of Black Savannah*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 79, No. 1, [s. 1.] 1995, s. 91–116.

CAMPBELL, Jacqueline G., *There Is No Difference between a He and a She Adder in Their Venom: Benjamin F. Butler, William T. Sherman, and Confederate Women*, In: *Louisiana*

History: The Journal of the Louisiana Historical Association, Vol. 50, No. 1, [s. 1.] 2009, s. 5–24.

CARMICHAEL, Peter S., *The Last Generation: Young Virginians in Peace, War, and Reunion*, Chapel Hill 2005.

CASHIN, Joan E., *Trophies of War: Material Culture in the Civil War Era*, In: Journal of the Civil War Era, Vol. 1, No. 3, [s. 1.] 2011, s. 339–367.

CASTEL, Albert, *Winning and Losing in The Civil War: Essays and Stories*, Columbia 1996.

CATTON, Bruce, *America Goes to War*, Middletown 1958.

CATTON, Bruce, *Never Call Retreat*, New York 1965.

CHARNLEY, Jeffrey G., *Michigan's General A. S. Williams and Civil War Historians: A Century of Neglect*, In: Michigan Historical Review, Vol. 12, No. 1, [s. 1.] 1986, s. 1–28.

CHADWICK, Bruce, *The Reel Civil War: Mythmaking in American Film*, New York 2001.

CHARNLEY Jeffrey G., *Life of Alpheus S. Williams, 1810–1878*, East Landing 1983.

CHESEBROUGH, David B., „*There Goes Your Damned Gospel Shop!*“ *The Churches and Clergy as Victims of Sherman's March through South Carolina*, In: The South Carolina Historical Magazine, Vol. 92, No. 1, [s. 1.] 1991, s. 15–33.

CIMBALA, Paul A., *The Freedmen's Bureau, the Freedmen, and Sherman's Grant in Reconstruction Georgia, 1865–1867*, In: The Journal of Southern History, Vol. 55, No. 4, [s. 1.] 1989, s. 597–632.

CIVIL WAR INSTITUTE, *Debating William Tecumseh Sherman: A Conversation with John Marszalek*, In: Gettysburg College, [online] [cit. 10.3.2021] Dostupné z: <https://www.gettysburg.edu/civil-war-institute/news/detail?id=a60e5e45-9ea9-4951-a969-e587c22814e4&pageTitle=Debating+William+Tecumseh+Sherman%3A+A+Conversation+with+John+Marszalek>

CLAUSS, Errol M., *Sherman's Failure at Atlanta*, In: The Georgia Historical Quarterly, Vol. 53, No. 3, [s. 1.] 1969, s. 321–329.

COFFIN Charles C., *Four Years of Fightings*, Boston 1866, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: <https://archive.org/details/fouryearsfighti01coffgoog?ref=ol&view=theater>

- COGGINS, Jack, *Arms and Equipment of the Civil War*, New York 1983.
- COLE, Arthur, „*Lincoln and the Illinois Radical Republicans*“, In: *Mississippi Valley Historical Review*, No. 4, [s. 1] 1918.
- CONYNGHAM, David P., *Sherman's March Through the South: With Sketches and Incidents Campaign*, New York 1865.
- DAVIS, Burke, *Sherman's March*, New York 1988.
- DAVIS, Steven, *What the Yankees Did to Us: Sherman's Bombardment and Wrecking of Atlanta*, Atlanta 2012.
- DE LAUBENFELS, David J., „*Where Sherman Passed By*“, In: *Geographical Review* 47, No. 3, [s. 1.] 1957, s. 381–388.
- DENNETT, John R., *The South as It Is*, Athens, GA, 1965.
- DILORENZO, Thomas J., *The Culture of Violence in the American West: Myth versus Reality*, In: *The Independent Review*, Vol. 15, No. 2, [s. 1.] 2010, s. 227–239.
- DRAGO, Edmund L., *How Sherman's March Through Georgia Affected The Slaves*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 57, No. 3, [s. 1.] 1973, s. 361–375.
- EDWARDS, Laura F., *Gendered Strife and Confusion: The Political Culture of Reconstruction*, Urbana 1997.
- EISENSCHIML, Otto, „*Sherman: Hero or War Criminal*“, In: *Civil War Times Illustrated*, Vol. 2, [s. 1.] 1964.
- ELMORE, Thomas, *Columbia Civil War Landmarks*, Charleston 2011.
- FEIMSTER, CRYSTAL N., „*General Benjamin Butler and the Threat of Sexual Violence during the American Civil War*“, [s. 1.] 2009.
- FELLMAN, Michael, *Citizen Sherman: A Life of William Tecumseh Sherman*, New York, 1995.
- FELLMAN, Michael, *The Inside War: The Guerrilla Conflict in Missouri during the American Civil War*, New York 1989.

FERRARO, William M., *Creating Memory at the End of the Civil War: William Tecumseh Sherman's Special Field Orders, No. 76*, In: OAH Magazine of History, Vol. 8, No. 1, [s. 1.] 1993, s. 19–25.

FISHER, Noel C., „*Prepare Them For My Coming*“: General William T. Sherman, Total War, and Pacification in West Tennessee, In: Tennessee Historical Quarterly, Vol. 51, No. 2, [s. 1.] 1992, s. 75–86.

FLEMING, Walter L., *Louisiana State University, 1860–1896*, Baton Rouge 1936, s. 57.

FOOTE, Lorien, *Rethinking the Confederate Home Front*, In: Journal of the Civil War Era, Vol. 7, No. 3, [s. 1.] 2017, s. 446–465.

FOOTE, Shelby, *The Civil War: A Narrative: Red River to Appomattox*, New York 2011.

FORCE, Manning F., *From Atlanta to Savannah: The Civil War Journal of Manning F. Force, November 15, 1864 – January 3, 1865*, In: The Georgia Historical Quarterly, Vol. 91, No. 2, [s. 1.] 2007, s. 185–205.

FOSTER, Gaines M., *Ghosts of the Confederacy: Defeat, the Lost Cause, and the Emergence of the New South, 1865 to 1913*, New York 1987.

GALLAGHER, Gary W., „*Disaffection, Persistence, and Nation: Some Directions in Recent Scholarship on the Confederacy*“, In: Civil War History 55, [s. 1.] 2009.

GALLAGHER, Gary W., *The Confederate War*, Cambridge 1997.

GALLAGHER, Gary W. – MEYER, Kathryn, S., *Coming to Terms with Civil War Military History*, In: Journal of the Civil War Era, Vol. 4, [s. 1.] 2014.

GLATTHAAR, Joseph, *The March to the Sea and Beyond: Sherman's Troops in the Savannah and Carolinas Campaigns*, [s. 1.] 1985.

GOLDFIELD, David, *Still Fighting the Civil War: The American South and Southern History*, Baton Rouge 2002.

GRIMSLEY, Mark, *The Hard Hand of War: Union Military Policy Toward Southern Civilians, 1861–1865*, New York 1995.

GROCE, Todd W., *Rethinking Sherman's March*, In: New York Times, November 17, 2014, [online] [cit. 25.6.2021] Dostupné z:

<https://opinionator.blogs.nytimes.com/2014/11/17/rethinking-shermans-march/>

- HACKER, D. J., *Historian Revises Estimate of Civil War Dead*, In: Binghamton Research, Binghamton 2011, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: <https://discovere.binghamton.edu/news/civilwar-3826.html>
- HANSON, Victor D., *Sherman's War*, In: American Heritage, Vol. 50, No. 7, [s. 1.] 1999, [online] [cit. 10.3.2021] Dostupné z: <https://www.americanheritage.com/shermans-war#4>
- HATTAWAY, Herman – JONES, Archer, *How the North Won: A Military History of the Civil War*, Urbana 1983.
- HAY, Thomas R., „*The Davis—Hood—Johnston Controversy of 1864*“, In: Mississippi Valley Historical Review, Vol. 11, [s. 1.] 1924.
- HEADLEY, J. T., *Grant and Sherman, Their Campaigns and Generals*, New York 1866, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: <https://archive.org/details/grantandshermant00headrich?ref=ol&view=theater>
- HENKEN, Elissa R., *Taming the Enemy: Georgian Narratives about the Civil War*, In: Journal of Folklore Research, Vol. 40, No. 3, [s. 1.] 2003, s. 289–307.
- HILLHOUSE, Albert M. A., *History of Burke County, Georgia 1777–1950*, Swainsboro 1985.
- HITCHCOCK, Henry, *Marching with Sherman*, Lincoln 1995.
- HOWARD, Frances T., *In and Out of the Lines*, New York 1905.
- HUFF, Lawrence, „*A Bitter Draught We Have Had to Quaff*“: *Sherman's March Through the Eyes of Joseph Addison Turner*, In: The Georgia Historical Quarterly, Vol. 72, No. 2, [s. 1.] 1988, s. 306–326.
- HUTEČKA, Jiří, *Generál a jeho historikové, Robert E. Lee a americká historiografie*, Olomouc 2005.
- HYMAN, Harold M., *A More Perfect Union: The Impact of the Civil War and Reconstruction on the Constitution*, New York 1973, s. 546–551.
- INGLIS, Laura, *A Reminiscence of Sherman's Raid*, In: Recollections and Reminiscences, Vol. 4, [s. 1.] 1994.
- JOHNSON, Paul, *Dějiny amerického národa*, Praha 2014.

- JOHNSON R. V. – BUEL C. C., *Battles and Leaders of the Civil War*, New York 1884.
- JONES, Katherine M., *When Sherman Came: Southern Women and the „Great March“*, Indianapolis 1964.
- KENNETT, Lee, *Marching Through Georgia: The Story of Soldiers and Civilians During Sherman's Campaign*, New York 1995.
- KENNETT, Lee., *Sherman: A Soldier's Life*, New York 2001.
- KIME, Marlin G., *Sherman's Gordian Knot: Logistical Problems in the Atlanta Campaign*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 70, No. 1, [s. 1.] 1986, s. 102–110.
- KIRWAN, A. D., *Johnny Green of the Orphan Brigade, the Journal of a Confederate Soldier*, Lexington 1956, s. 195, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: https://openlibrary.org/works/OL5974445W/Johnny_Green_of_the_Orphan_Brigade
- LANCASTER, Jane F., *William Tecumseh Sherman's Introduction to War, 1840–1842: Lesson for Action*, In: *The Florida Historical Quarterly*, Vol. 72, No. 1, [s. 1.] 1993, s. 56–72.
- LANG, Andrew F., *Republicanism, Race, and Reconstruction: The Ethos of Military Occupation in Civil War America*, In: *Journal of the Civil War Era*, Vol. 4, No. 4, [s. 1.] 2014, s. 559–589.
- LATZKO, David A., *Mapping the Short-run Impact of the Civil War and Emancipation on the South Carolina Economy*, In: *The South Carolina Historical Magazine*, Vol. 116, No. 4, [s. 1.] 2015, s. 258–279.
- LEWIS, Lloyd, *Sherman, Fighting Prophet*, New York 1958.
- LIDDELL HART, Basile H., *Sherman: Soldier, Realist, American*, New York 1929.
- LITWACK Leon F., *Been in the Storm So Long: The Aftermath of Slavery*, New York 1979.
- LOWE, Robert E., *Lincoln, the Fall of Atlanta, and the 1864 Presidential Election*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 100, No. 3, [s. 1.] 2016, s. 260–289.
- MANNING, Chandra, *Troubled Refuge: Struggling for Freedom in the Civil War*, New York, 2016.

- MANNING, Chandra, *Wartime Nationalism and Race: Comparing the Visions of Confederate, Black Union, and White Union Soldiers*, In: *The Cause of Liberty: How the Civil War Redefined American Ideals*, Baton Rouge 2009, s. 87–104.
- MARSHALL, S. L. A., *Crimsoned Prairie: The Indian Wars*, New York 1972.
- MARSZALEK, John F., *Celebrity in Dixie: Sherman Tours the South, 1879*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 66, No. 3, [s. 1.] 1982, s. 368–383.
- MARSZALEK, John F., *Scorched Earth*, [online] [cit. 22.6.2021] Dostupné z: <https://www.battlefields.org/learn/articles/shermans-march-sea>
- MARSZALEK, John F., *Sherman: A Soldier's Passion for Order*, New York 1993.
- MARSZALEK, John F., *Sherman's March to the Sea*, Abilene 2005.
- MARTIN, Samuel J., „Kill-Cavalry“ *Sherman's Merchant of Terror: A Life of Union General Hugh Judson Kilpatrick*, Madison 1996.
- MCCARTHY, Mary, *The Seventeenth Degree*, New York 1974.
- MCCURRY, Stephanie, *Confederate Reckoning: Power and Politics in the Civil War South*, Cambridge 2010.
- MCDONALD, Granville, B., *A History of the 30 th Illinois Veteran Volunteer Regiment of Infantry*, Sparta, IL 1916.
- MCDONOUGH, James, *William Tecumseh Sherman: In the Service of My Country: A Life*, New York 2016.
- MCNEILL, William J., *A Survey of Confederate Soldier Morale During Sherman's Campaign Through Georgia and the Carolinas*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 55, No. 1, [s. 1.] 1971, s. 1–25.
- MEARSHEIMER, John J., *Liddell Hart and the Weight of History*, Ithaka 1988, s. 43, 91–92.
- MELTON, Bryan, „The Town that Sherman Wouldn't Burn“: *Sherman's March and Madison, Georgia, in History, Memory, and Legend*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 86, No. 2, [s. 1.] 2002, s. 201–230.

- MERRILL, Catharine, *The Soldier of Indiana in the War for the Union*, Vol. 2, Indianapolis 1866, s. 776, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: <https://archive.org/details/soldierofindiana00merr?ref=ol&view=theater>
- MERRILL, James M., *William Tecumseh Sherman*, Chicago 1971.
- MITCHELL, Ella, *History of Washington County*, Greenville 2000.
- MOODY, Wesley, *Demon of the Lost Cause: Sherman and Civil War History*, Columbia, MO, 2011.
- MURRAY, Robert K., *General Sherman, The Negro, and Slavery: The Story of An Unrecognized Rebel*, In: *Negro History Bulletin*, Vol. 22, No. 6, [s. 1.] 1959, s. 125–130.
- MYERS, Barton A., *The Guerrilla Hunters: Irregular Conflicts during the Civil War*, Baton Rouge 2017.
- NEELY Jr., Mark E., *The Civil War and the Limits of Destruction*, Cambridge 2007.
- NELSON, Larry E., *Sherman at Cheraw*, In: *The South Carolina Historical Magazine*, Vol. 100, No. 4, [s. 1.] 1999, s. 328–354.
- NORMAN, Ralph V., *The Pleasures of the Text: Marching Through Georgia: Aporetic Gestures and the Search for The Last-Person Plural*, In: *Soundings: An Interdisciplinary Journal*, Vol. 73, No. 2/3, [s. 1.] 1990, s. 219–231.
- O'CONNELL, Robert L., *Fierce Patriot: The Tangled Lives of William Tecumseh Sherman*, New York 2014.
- OPATRŇY, Josef, *Válka Severu proti Jihu*, Praha 1998.
- PASKOFF, Paul F., *Measures of War: A Quantitative Examination of the Civil War's Destructiveness in the Confederacy*, In: *Civil War History*, Vol. 54, [s. 1.] 2008, s. 35–62.
- PARTEN, Bennett, „Somewhere Toward Freedom“: *Sherman's March and Georgia's Refugee Slaves*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 101, No. 2, [s. 1.] 2017, s. 115–146.
- PHILLIPS, Jason, *The Grape Vine Telegraph: Rumors and Confederate Persistence*, In: *The Journal of Southern History*, Vol. 72, No. 4, [s. 1.] 2006, s. 753–788.

PIERCE, Jason E., *Enforcing the White Man's West Through Violence in Texas, California, and Beyond*, In: *Making the White Man's West: Whiteness and the Creation of the American West*, [s. 1.] 2016.

PRICE, Benjamin L., *Origins of the Ole War Skule: The Creation of the Louisiana Seminary of Learning and Military Institute*, In: *Louisiana History: The Journal of the Louisiana Historical Association*, Vol. 52, No. 1, [s. 1.] 2011, s. 35–63.

RABLE George C., *But There Was No Peace: The Role of Violence in the Politics of Reconstruction*, Athens , GA, 1984.

RANSOM, Roger L. – SUTCH, Richard, „*The Impact of the Civil War and of Emancipation on Southern Agriculture*“, In: *Explorations in Economic History*, Vol. 12, [s. 1.] 1975.

REID, Bryan H., *The Scourge of War, Life of William Tecumseh Sherman*, New York 2020, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: <https://oxford-universitypressscholarship-com.ezproxy.is.cuni.cz/view/10.1093/oso/9780195392739.001.0001/oso-9780195392739>

REID, Whitelaw, *Ohio in the War: Her Statesmen, Her Generals, and Soldiers*, New York 1868.

RHODES, James F., *History of the Civil War: 1861–1865*, New York 1917.

ROSNOW, Ralph L., „*Psychology of Rumor Reconsidered*“, In: *Psychological Bulletin*, Vol. 87, [s. 1.] 1980.

ROYSTER, Charles, *The Destructive War: William Tecumseh Sherman, Stonewall Jackson, and the Americans*, New York 1993.

RUBIN, Anne S., *Through the Heart of Dixie, Sherman's March and American Memory*, Chapel Hill 2014.

SARRIS, Jonathan D., *Anatomy of an Atrocity: The Madden Branch Massacre and Guerrilla Warfare in North Georgia, 1861–1865*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 77, No. 4, [s. 1.] 1993, s. 679–710.

SARTAIN, James A., *History of Walker County, Georgia*, Vol. 2, Dalton 1932.

SCHOFIELD, J. M., *Forty-Six Years in the Army*, New York 1897, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: <https://archive.org/details/fourtysixyears00schorich?ref=ol&view=theater>

SCHULTZ, Jane E., *Mute Fury: Southern Women's Diaries of Sherman's March to the Sea, 1864–1865*, In: *Arms and the Woman: War, Gender, and Literary Representation*, Chapel Hill 1989.

SCHWABE Jr., Edward, *Sherman's March Through Georgia: A Reappraisal of the Right Wing*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 69, No. 4, [s. 1.] 1985, s. 522–535.

SCOTT, Robert N., *An Analytical Digest of the Military Laws of the United States*, Philadelphia 1873, [online] [cit. 19.5.2021] Dostupné z: <https://archive.org/details/analyticaldigest00scot?ref=ol&view=theater>

SEFTON, James E., *The United States Army and Reconstruction, 1865–1877*, Baton Rouge 1967, s. 23.

SHEEHAN-DEAN, Aaron, *Southern Home Front*, In: *A Companion to the U.S. Civil War*, Malden 2014.

SHEEHAN-DEAN, Aaron, *The Long Civil War: A Historiography of the Consequences of the Civil War*, In: *The Virginia Magazine of History and Biography*, Vol. 119, No. 2, [s. 1.] 2011, s. 106–153.

SILVER, James T., *Confederate Morale and Church Propaganda*, New York 1957.

STOWE, Harriet B., *Men of Our Times, or Leading Partiot of the Day*, Hartford 1868.

TANNER, Benjamin T., *An Apology for African Methodism*, Baltimore 1867.

TINDALL, George Brown – SHI, David, E, *Dějiny Spojených států amerických*, Praha 1994.

TOOLEY, Angela D., *Kennesaw Mountain National Battlefield Park, African Americans in the Atlanta Campaign, and the Lost Cause*, In: *The Georgia Historical Quarterly*, Vol. 96, No. 3, [s. 1.] 2012, s. 308–333.

TOOLEY, Hunt T., „*All the People Are Now Guerillas*“: *The Warfare of Sherman, Sheridan, and Lincoln, and the Brutality of the Twentieth Century*, In: *The Independent Review*, Vol. 11, No. 3, [s. 1.] 2007, s. 355–379.

TROWBRIDGE, John T., *The South: A Tour of Its Battle-Fields and Ruined Cities , a Journey through the Desolated States, and Talks with the People*, Hartford 1866.

TRUDEAU, Noah A., *Southern Storm, Sherman's March to the Sea*, New York 2008.

- UNDERWOOD, J. L., *The Women of the Confederacy*, New York 1906.
- VAN TUYLL, Debra R., „*Scalawags and Scoundrels*“? *The Moral and Legal Dimensions of Sherman's Last Campaigns*, In: *Studies in Popular Culture*, Vol. 22, No. 2, [s. 1.] 1999, s. 33–45.
- VETTER, Charles E., *William T. Sherman: The Louisiana Experience*, In: *Louisiana History: The Journal of the Louisiana Historical Association*, Vol. 36, No. 2, [s. 1.] 1995, s. 133–147.
- WALTERS, John B., *General William T. Sherman and Total War*, In: *The Journal of Southern History*, Vol. 14, No. 4, [s. 1.] 1948, s. 447–480.
- WEBER, Thomas, *The Northern Railroads in the Civil War, 1861–1865*, New York 1952.
- WEIGLEY Russell F., *Quartermaster General of the Union Army: A Biography of M. C. Meigs*, New York 1959.
- WEIGLEY, Russell F., *The American Way of War: A History of United States Military Strategy and Policy*, Bloomington 1973.
- WESLEY, Charles H., *The Collapse of the Confederacy*, New York 1937.
- WEI-SIANG, Wayne H., *Total War and the American Civil War Reconsidered: The End of an Outdated „Master Narrative“*, In: *Journal of the Civil War Era* 1, [s. 1.] 2011.
- WESTWOOD, Howard C., *Sherman Marched: And Proclaimed „Land for the Landless“*, In: *The South Carolina Historical Magazine*, Vol. 85, No. 1, [s. 1.] 1984, s. 33–50.
- WHITES, Lee Ann – LONG, Alecia P., *Occupied Women: Gender, Military Occupation and the American Civil War*, Baton Rouge 2009.
- WHITES, Lee Ann, *The Civil War as a Crisis in Gender: Augusta, Georgia, 1860–1890*, Athens, GA, 1995.
- WILLIAMS, T. Harry, *Lincoln and His Generals*, New York 1952.
- WINTERS, John D., *The Civil War in Louisiana*, Baton Rouge 1963.
- WITT, John F., *Civil War Historians and the Laws of War*, In: *Journal of the Civil War Era*, Vol. 4, No. 2, [s. 1.] 2014, s. 159–171.
- WITT, John F., *Lincoln's Code: The Laws of War in American History*, New York 2012.